

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

GLASILO SLOV. TRGOVSKEGA DRUŠTVA »MERKUR«,
»SLOV. TRGOVSKEGA DRUŠTVA V CELJU« IN »SLOV.
TRGOVSKEGA IN OBRTNEGA DRUŠTVA V MARIBORU«.

XII. LETO.

1915.

V LJUBLJANI 1915.

IZDALO IN ZALOŽILO SLOVENSKO TRGOVSKO DRUŠTVO »MERKUR«.
TISK »NARODNE TISKARNE« V LJUBLJANI.

STOJENSKI

TRGOVSKI VESTNIK

1883.

KLASNO SVOJ TRGOVSKOJ DRUŠTVA MESTNOSTI

STOJ TRGOVSKOJ DRUŠTVA V CELIJI V STOJ

TRGOVSKOJ DRUŠTVA V KASNOJ C

300018193, 1

1883

KAZALO.

I. Članki.

	Stran		Stran
Vprašanje moratorija	1	O draženju neobhodnih potrebščin. Spisal <i>dr. Fr. Mohorič</i>	103, 114, 123, 140
Novi avstrijski konkurzni red. Spisal <i>dr. Viktor Sušnik</i> 2, 15, 30, 38, 50, 63, 74, 86, 98, 111, 136		† Ferdinand Souvan. Spisal — <i>r.</i>	109
Letina na Kranjskem leta 1914. Spisal <i>A. Jamnik</i>	4	Nove pristojbine. Spisal <i>dr. R. Marn</i>	110
Pokojninsko zavarovanje zasebnih nastavlencev. Spisal <i>dr. Rudolf Marn</i>	5, 20	† Josip Drčar. Spisal — <i>r.</i>	123
Carinstvo. Spisal <i>Just Piščanec</i> 8, 21, 43, 55, 67, 92, 128		Semenske kupčije, garancije in povračila škode. Spisal <i>dipl. agr. Al. Jamnik</i>	133
Bilanciranje javnemu dajanju računov podvrženih podjetb in vojna. Spisal <i>Val. Žun</i>	13	Popis zalog sukna, odej in moških oblek	135
Vinskih komisionarjev nam je treba. Spisal <i>R. Dolenc</i>	17		
Maksimalne tarife na Kranjskem	18		
Novi predpisi o izdelovanju kruha in kolačev	19		
Pregled zakonitih, zlasti gospodarskih razmer, tičočih se naredb od pričetka vojne. Spisal <i>V. Žun</i>	25, 41, 53, 76, 102		
Cesarski ukaz, s katerim se uravnava promet z žitom in mlevskimi izdelki	27		
Migljaji pri izvrševanju detajlne trgovine	32		
K pojmovanju § 7. cesarske naredbe z dne 1. avgusta 1914, št. 194 drž. zak. Spisal <i>T. V.</i>	37		
Denar za vojno	49		
Iz blagovnega znanstva. Spisal <i>H. Sevar</i> 51, 62, 81, 90, 100, 113, 127			
Nade in skrb za žetev	61		
Važne razsodbe za nameščence ob času vojne. Priobčil <i>T. V.</i>	65		
Razsodbe obrtnih sodišč. Priobčil <i>T. V.</i>	66		
Drugo vojno posojilo	73		
Zagotovitev preskrbovanja z žitom in moke nove letine	77		
Tajne konkurenčne klavzule. Priobčil <i>dr. R. Marn</i>	85		
Eno leto vojne	87		
Odredbe v varstvo davkoplačevalcev v vojni	88		
Proti draženju živil	91		
Letina 1915. Spisal <i>Al. Jamnik</i>	97, 121		
Ujedalec naše lesne industrije	99		

II. Raznoterosti.

Podaljšanje moratorija	10
Napoved dohodnine v januarju	10
Novejšje razsodbe upravnega sodišča k dohodnini	11
Pravna vprašanja iz sotrudniškega zakona	11
Besede delodajalca „Kakor Vi delate, mi denar kradete iz žepa,“ niso hudo razžaljenje na časti	11
Pravica trgovskih nastavlencev do dopusta	11
Ako delodajalec delojemalcu obljubi, da ga hoče obdržati, dokler ne dobi nove službe, je službeno razmerje sklenjeno za določen čas v zmislu § 19. sotrudniškega zakona	12
Izpremembra naše izvozne in prevozne prepovedi	12
Oddaja bencina	12
Nove maksimalne cene za žito na Ogrskem	12
Odgoditev volitev v dohodninsko cenilno komisijo	12
Gospodarska kriza v Moskvi	12
Nov moratorij	23
Mir bo dalj časa trajal nego vojna!	23
Zasebna posredovalnica	23
Nevpoštevanje cen v ceniku je vzrok za odpust potnika	24
Odškodnina stroškov za osebno predstavo	24
Dom za trgovske nastavljenke	24
Označba prtljage	33
Znamkovni promet ovojev pri državnih železnicah	33
Uradno „razpolavljenje“ pisemske znamke	33

	Stran		Stran
Podraženje špirita	33	Nadzorovalne oblasti so upravičene sklep okrajne	
Dolžnost naznanila kemičnih vod	33	bolniške blagajne kot protizakonit razvelja-	
Nova ureditev vojaških dobav	34	viti, po katerem naj bi se zdravnikom na-	
Zaloge kože in usnja treba naznaniti	34	ročilo, sprejemati nakazila delodajalcev le	
Pridelek avstrijskih premogovnikov v januarju		takrat, če so ta pisana v jeziku blagajne	72
leta 1915	34	Izpregled donosa pomočniškega izpričevala se ne	
Da se omogoči setev	34	more od višje inštanice razveljaviti	72
Kaj pravi star trgovec	34	Prepoved prodaje mesa dva dni v tednu pri me-	
Volonter ni trgovski sotrudenik	35	sarjih in gostilničarjih	72
Izdelovanje in prodaja kruha in peciva	46	Izjave za občno pridobnino	83
Izvoz in prevoz zlata in srebra	46	Ekspozitna akademija c. kr. avstrijskega trgov-	
Surov gumi in gumijeva kolesa	46	skega muzeja	83
Odprava carine	46	Preskrba živil	83
Poraba krompirjevega škroba in krompirjeve		Številčno razmerje med mrtvimi in ranjenimi . .	83
kaše ter moke vsake vrste za izdelovanje mila	46	Vinska trgatev kaže dobro	83
Izpremema 5. moratorija	46	Terjatve in obveznosti do Italije	83
Kupčije bodoče žetve so prepovedane	46	Izvoz Združenih držav	83
Odprava maksimalnih cen za koruzo in koruzno		Občni zbor Avstrijskega Lloydja	83
moko	46	Sladkor pod zaporo	84
Podaljšanje rokov pri menicah in šekih	46	Italijansko vojno posojilo — fiasko	84
Zaloge cinka je treba prijaviti!	46	Zvišanje davka na žganje	84
Deželno mesto v Trstu občega pokojninskega		Imenik poravnalnih upravnikov in preizkuševalcev	
zavoda za nameščence	46	gospodarstva	84
Trgovčeve častne dolžnosti	47	Zobozdravnik in zobotehnik nista trgovca . . .	84
Ako cesar naroči klobase	47	Vlada proti prevelikemu navalu na srednje šole	95
Svetovna žetev	47	Prozorni koleki	95
Izpolnitev dobavnih pogodb v vojnem času . .	59	Trgovci z narejeno obleko in čevlji ne smejo iz-	
Interurbani telefonski promet	59	vrševati popravil	95
Zahtevki v Nemčiji bivajočih oseb	59	Prirastek državnih dolgov v vojnem letu . . .	95
Izročitev blaga iz javnih skladišč brez vračila		Zaposlenje vojnih poškodovancev	95
skladiščnega lista	59	Zaseženje stročnih živil	96
Gospodarsko približanje Avstro-Ogrske k Nemčiji	59	Navodila za vojnobrzojavni in telefonski promet	96
Libava	59	Gospodarski pomen Varšave	96
Stanje setve	60	Pretiravanje cen nasprotuje splošnim ljudskim in	
Odprava carine na nekatere predmete	60	državnim interesom	106
Nove znamke	60	Pravica do remuneracije po sotrudenškem zakonu	107
Maksimalna cena za volno	60	Korist kmetijske strokovne izobrazbe	107
Nova določila glede prodaje mesa v mesnicah		Avstrijska žitna produkcija v vojnem letu . . .	107
ter gostilnah, krčmah in izkuhih	60	Vojna med Italijo in Turčijo z gospodarskega	
Trgovina z živino	60	stališča	108
Popisovanje zalag ovsa	60	Gospodarski položaj v okupirani Poljski	108
Dneve, ob katerih je dovoljena prodaja mesa in		Nemška vojna pošta	108
in obrtovalno oddajanje mesnih jedi, je		Poštna hranilnica leta 1914.	119
c. kr. deželna vlada z razglasom z dne		Dopisnica	119
11. maja 1915, št. 11.189, za deželo Kranj-		Brzojavni promet v okolišu južnovzhodne fronte	119
ske določila	60	Znamenit jubilej	119
Trgovski tečaji za častnike in podčastnike, ki so		Nagodba z Ogrsko	120
nezmožni za vojno	71	Tretje vojno posojilo	120
Telefonske pristojbine niso javne dajatve . . .	71	Ujedalec naše lesne industrije	120
Poskusna doba v trgovskem obrtu	71	† Vaso Petričič	131
Petdeset milijard vojnih stroškov	71	Trgovec je obvezan le za dnevno potreščino	
Poraba vojnih vjetnikov za industrijska in obrtna		potrebno množino moke in kruha prodati	131
dela	72	Nagodba med Avstrijo in Ogrsko	131

	Stran
Naznanilo volne	131
Tretje vojno posojilo	132
Komisije za poizvedbo cen	132
Krupp	132
Povišanje doklade na davek od žganja	132
Oddaja bakra in kovin	132
Ustavitev obrata sladkornih tovarov	132
Državna pomoč po vojni prizadetim hotelskim podjetjem	132
Občni zbor trgovskega bolniškega in podpornega društva	135
† Josip Drčar	145
Več gospodičen iz trgovskih krogov	145
Prevozna potrdila in omejitve prevoza ob pošiljanju raznih predmetov	145
Dohodninski davek	145
Berolin-Carigrad	146
Podaljšanje roka za donos prilog, ki so potrebne za dokaz prioritete pravice pri zglastitvah patentov, vzorcen in znamk	146
Kedaj zapade pravica do remuneracije po sotrudniškem zakonu	146

III. Društvene vesti.	
Trgovski koledar za leto 1915.	12
Članarina	12
XIV. redni občni zbor	24
Društveni redni občni zbor	35
Trgovsko bolniško in podporno društvo v Ljubljani	36, 60
Pokojninsko zavarovanje zasebnih nastavljenecv	84, 96
Izkaz društvene posredovalnice	146

IV. Letni občni zbor „Zadruga trgovcev v okolici Celje“.

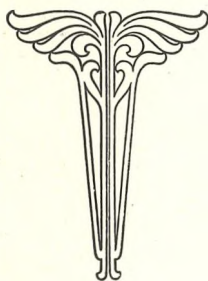
Stran	35
-----------------	----

V. Književnost.

Pokojninsko zavarovanje zasebnih nastavljenecv. Sestavil <i>dr. R. Marn</i>	84
---	----

VI. Izkazi društvene posredovalnice.

V vsaki številki.

1883

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

- 1.) Vprašanje moratorija.
- 2.) *Dr. Viktor Sušnik*: Novi avstrijski konkurzni red.
- 3.) *Jamnik*: Letina na Kranjskem l. 1914.
- 4.) *Dr. Rudolf Marn*: Pokojninsko zavarovanje zasebnih nastavljenecv.
- 5.) *Just Piščanec*: Carinstvo.
- 6.) Raznoterosti:
Podaljšanje moratorija. — Napoved dohodnine v januarju. — Novejše razsodbe upravnega sodišča k dohodnini. — Pravna vprašanja iz sotrudniškega

zakona. — Besede delodajalca: „Kakor Vi delate, mi denar kradete iz žepa“, niso tedaj hudo razžaljenje časti, če se je delo namenoma bistveno zavlačevalo. — Pravica trgovskih nastavljenecv do dopusta. — Ako delodajalec delojemalcu obljubi, da ga hoče obdržati, dokler ne dobi nove službe, je službeno razmerje sklenjeno za določen čas v zmislu § 19. sotrud. zakona. — Izpremembra naše izvozne in prevozne prepovedi. — Oddaja bencina. — Nove maksimalne cene za žito na Ogrskem. — Odgoditev volitev v dohodninsko cenilno komisijo. — Gospodarska kriza v Moskvi.

- 7.) Društvene vesti.

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Petit vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravništvo: Ljubljana, „Narodni dom“.

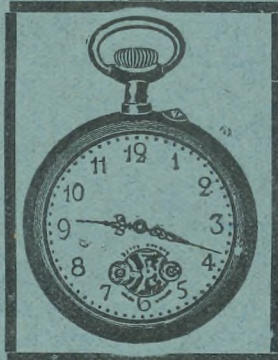

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

H. Suttner, Ljubljana šte. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine
po najnižjih cenah.

.. Razpošiljanje .. Zahtevajte moj novi
blaga na vse kraje. povečani cenik, ka-
sveta ter največja terega dobite za-
eksportna tvrdka. stonj in poštne
prosto.

Lasna protokolirana tovarna ur v Švici.

„IKO“ Tovarniška „IKO“
znamka

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Dunajski cesti šte. 13

priporoča svojo izbornu zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn,
zasebnikov itd., kakor tudi porcelan, svetilke,
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete.

Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

Škatlje
Kartoni

za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.

za razpošiljanje
klobas, masla,
oblek, perila in
drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubljanski kartonažni tvornici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati.

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Riunione Adriatica
di Sicurta.

Zastopstvo za Kranjsko:

tvrdka

Ivan Perdan

v Ljubljani.

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vinko Majdič
 lastnik valjčnega mlina v Kranju.
 Priznano najboljši
 mlinski izdelki in zlasti
 izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med jako dober za pecivo ali zdravilo,
izpitani pomladanski :: :: ::
čebelni pitanec :: :: ::

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“
 v Ljubljani

naznanja, da ima v založbi še sledeče
 knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
 letne trgovske tečaje za deklice,
 v treh delih.

- I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.
- II. del: Cena vezani knjigi 2 K.
- III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodniku nujno potrebne.

Trgovski pomočnik

špecerijske stroke, soliden in trezen, se sprejme takoj

in pod ugodnimi pogoji pri firmi:

Trgovina špecerije in deželnih pridelkov

J. KUŠLAN

KRANJ.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

priporoča svoja svetla in črna piva.

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo,
lak za usnje, vazelino in kolomaz

iz domče tovrne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Kmetska posojilnica - ljubljanske okolice - v Ljubljani

R. Z. Z. N. Z.

Obrestuje hranilne vloge po

4³/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna kmečka posestva, radi tega je tudi ves denar pri njej popolnoma varno naložen.

Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.:

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19.000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo ameriki umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

C. in kr. dvorni založniki

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev

LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

se vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps), olje za pod in stroje, karbolinej, čopče, steklarski in mizarski klej in druge v to stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XII.

V Ljubljani, dne 15. januarja 1915.

Štev. 1.

Vprašanje moratorija.

Doslej so bili izdani v Avstriji štirje ukazi glede moratorija. Pri tem ne računamo dopolnjevalnih ukazov, ki so dodatno bili objavljeni k enemu ali drugemu teh štirih glavnih ukazov, kakor tudi ne onega, ki se posebej tiče Galicije in Bukovine. Prva dva moratorija sta prinesla zgolj odložitve plačila dolgov gotove vrste. Tretji in četrti ukaz pa ne odlagata zgolj plačil, marveč sta pričela že tudi utesnjevati moratorij. Poudariti je, da se moratorij tiče le privatnopravnih dolgov in da se nanaša zgolj na take dolgove v denarju, ki so nastali pred 1. avgustom 1914. Vse terjatve, ki so nastale po 1. avgustu 1914, so izločene iz moratorija ter se sme njih plačilo terjati normalno. Že po tretjem moratoriju, ki je segal časovno do 1. decembra 1914, je bilo plačati na terjatve, ki spadajo pod moratorij in so zapadle v plačilo tekom mesecev avgust, september, oktober in november, 25% dolžne vsote, plus obresti cele vsote do dneva plačljivosti in eventualne postranske pristojbine. Po četrtem moratoriju je plačati ob dneh, v ukazu določenih, nadaljnih 25% onih terjatev, ki so zapadle tekom mesecev avgust, september in oktober 1914. Pri onih terjativah, ki so zapadle meseca novembra in decembra 1914 ali zapadejo meseca januarja 1915, ne predpisuje četrti moratorij nobenega odplačila. Četrti moratorij torej določa, da se razen 25%, ki jih je bilo plačati po tretjem moratoriju za v mesecih avgust, september, oktober zapadle dolgove, plača tekom mesecev december 1914 in januar 1915 nadaljnih 25% od tovrstnih terjatev. Četrti moratorij prinaša dolžnikom to olajšavo, da jim za dolgove, ki so nastali pred 1. avgustom 1914 in zapadejo decembra 1914 in januarja 1915, ni treba plačati nobene odplačilne kvote. Iz tega sledi, da je uspeh tretjega in četrtega moratorija sledeči: Od terjatev, nastalih pred 1. avgustom in zapadlih v plačilo prej ali tekom mesecev avgust, september, oktober 1914, more do konca januarja 1915 izterjati po 50%. Od terjatev, zapadlih tekom meseca novembra 1914, sme zahtevati (po tretjem moratoriju) 25%. Za terjatve, zapadle tekom meseca decem-

bra 1914 in januarja 1915, daje četrti moratorij do 1. februarja 1915, za sedaj, popolno odložitve plačila. Računati je s tem, da dobimo s 1. februarjem glede moratorija nova določila.

Nekaj vzgledov:

1. Dolg za 1400 K, nastal pred 1. avgustom 1914, 6% obresti, zapadel v plačilo dne 29. avgusta 1914.

Po določitvi tretjega moratorija je bilo možno zahtevati 29. oktobra 1914 350 K, plus 6% obresti od zneska 1400 K za čas od 29. avgusta do 28. oktobra. Po določitvi četrtega moratorija je plačati 29. decembra nadaljnih 25%, torej zopet 350 K, plus 6% obresti od ostanka terjatve 1050 K za čas od 29. oktobra do 28. decembra 1914.

2. Dolg 1000 K, ki je nastal pred 1. avgustom 1914 in ki je zapadel v plačilo 15. novembra 1914.

Po določitvi tretjega moratorija je bilo plačati dne 15. novembra 1914 25% cele vsote, torej 250 K. Ostanek tega dolga per 750 K je glede plačila odložen za sedaj do 1. februarja 1915. Sedanji četrti moratorij, kakor je gori povedano, za terjatve, zapadle v mesecih november in december 1914 ter januar 1915, ne predpisuje nikakega odplačila.

Potem, ko poteče doba četrtega moratorija, torej koncem januarja 1915, bo od terjatev, ki spadajo pod moratorij — predpostavljeno, da se je upnik poslužil pravic, ki mu jih daje zakon — odplačanega po 50% pri terjativah, ki so zapadle avgusta, septembra in oktobra 1914, dočim od terjatev, ki so zapadle novembra meseca 1914, samo 25% in od terjatev, ki so zapadle ali zapadejo decembra 1914 in januarja 1915, ničesar.

V mislih so nam pri tem predvsem kupčijske terjatve, nastale iz prodaje blaga, bodisi, da se je dala menica, ali da gre za odprte knjižne terjatve. Za druge specialne terjatve, kakor one do denarnih zavodov iz kontokorentov ali nalaganja na vložne knjižice, veljajo posebna določila, ki imajo namen, v interesu splošnosti varovati zavode pred nasilnim dviganjem. Računati je vsekakor s tem, da bo izdan po poteku sedanjega četrtega moratorija nadaljni peti moratorij. Ne more biti

dvoma o tem, da bo novi moratorij vztrajal na poti, na katero je krenil že tretji in četrti moratorij. Vodilo bo vsekakor, da je odložene terjatve, nastale pred 1. avgustom 1914, po meri, kakor so zapadle ali zapadejo v plačilo po tem terminu, postopoma popolnoma poplačati z obrestmi in eventualnimi postranskimi stroški. Pri se-stavi določil za peti moratorij pa bo zopet z vso pre-vidnostjo preudariti vprašanje, kaj je v splošnem inte-resu smatrati za prikladno. Odločiti bo, ali naj se izda določila v taki obliki, da se bodo najprej popolnoma plačale terjatve, ki so zapadle v mesecih avgust, sep-tember in oktober, od katerih je že doslej mogoče bilo terjati 50%, dočim se izterjanje plačila pri terjativah, ki so zapadle v mesecih november, december 1914 in januar 1915 in nadaljnih mesecih, odloži za primeren čas. Pravo zadeti ni lahko. Zaradi reda vobče in tudi zaradi vpniževanja je morda umestneje, da se spravijo iz sveta odloženi dolgovi po svoji starosti, torej predvsem oni dolgovi, ki so zapadli prve mesece po izdaji mora-torija. Poslej šele pa bi prišlo na vrsto poplačilo ter-jatev, ki so zapadle v novembru in na katere je bilo doslej plačati 25%, ter terjatve, ki so zapadle decembra in januarja, glede katerih pa po določilih četrtega mo-ratorija ni bilo moč zahtevati nobene kvote. Proti temu, da bi se plačilo pozneje zapadlih terjatev popolnoma od-ložilo, govori okolnost, da se s tem obremenijo vse one upnike, ki imajo morda le ali saj pretežno take terjatve, ki so zapadle v mesecih november, december in januar. Tudi raz stališče dolžnikov bi bila taka razvrstitev od-plačil lahko nepravilna, ker bi pač olajšala položaj vsem onim dolžnikom, ki so imeli dolgove, plačljive v poznej-ših mesecih, dočim bi bili na slabšem dolžniki, ki so bili prvotno dolžni plačati v mesecih avgust, september in oktober. Treba je tudi v poštrevzeti, da marsikateri dolžnik sedaj živi v težavnejših razmerah, nego v času takoj po pričetku vojne. Presojajoč to vprašanje raz stališče malega in srednjega trgovca, je reči, da je na mestu sorazmerno odplačevanje terjatev, kakor pač za-padejo v posameznih mesecih. Seveda je pri tem pred-postavljati, da je dolžnik v vsakem mesecu zapadlo mo-ratorijsko kvoto v resnici odplačal o pravem času in se tako ognil nevarnosti, da se z odlaganjem kvot nabere vsote, ki mu zopet delajo težave. Raz drugo stališče se zopet izreka trditev, da je bil v naših krajih moratorij sploh pogrešen in da bi tudi sedaj lahko odpadlo vsako nadaljnje odlaganje zapadlih plačil. Prevelik optimizem te trditve bi se pač pokazal usodepólen, če bi odstranili jez, ki ga tvori moratorij, in pustili, da padejo upniki po dolžnikih. Po pričetku vojne je v mnogih kupčijskih strokah namesto kreditiranja stopila kupčija proti goto-vini. V mnogem oziru ima to svoje prednosti in bi bilo tudi v interesu kupčijskih krogov, da tudi v mirnih časih ne zapademo več v čase, ko je vsak odlagal plačila, često po nepotrebnem ter je potem v upanju, da itak še

ni treba plačati, naročal velikokrat čez potrebo. Naj se sodi o moratoriju kakorkoli, resnica je, da redno obra-tovanje v onih kupčijskih strokah, ki prilijajo za apro-vizacijo v prvi vrsti v poštrev, ne bi bilo šlo tako gladko od rok, če bi ti kupčijski krogi ne bili dobili gotovinskih sredstev na razpolago s tem, da so vsled moratorija mogli odložiti plačilo svojih o pričetku vojne že obsto-ječih dolgov. Neživilne stroke kakor manufakturna, ga-lanterijska tožijo o počasnem plačevanju. Oni so priza-deti po tem, ker njih odjemalci — mali trgovci, katere zalagajo z blagom — dolgo odlagajo plačilo zapadlih računov; to prihaja od tod, ker morajo za živilne pred-mete plačevati v gotovini hočeš nočeš, sicer ostanejo brez robe.

Zadovoljiva ureditev moratorijskih vprašanj je res nelahka, interesi se križajo ne le po strokah, marveč tudi v isti stroki: veletržec ima naravno druge želje in zahteve nego detajlist.

Novi avstrijski konkurzni red.

Dr. Viktor Sušnik

Med vsemi, potom prisilnih naredb izdanimi zakoni je novi konkurzni red (cesarska naredba z dne 10. de-cembra 1914, drž. zak. št. 337) brez dvoma tisti, ki naj-bolj korenito spreminja dosedanje pravo in mora vzbu-diti najintenzivnejši interes trgovskega stanu. Kon-kurzni red s svojima priveskoma, poravnalnim redom in izpodbojnim redom (istočasno izdane ce-sarske naredbe z istega dne), tvori vrhu tega zaključeno, organično delo, s katerim se celotno dosedaj v veljavi stoječe konkurzno in s tem tesno zvezano izpodbojno pravo postavljata na popolnoma novo in v mnogem oziru gotovo modernejšo podlago. Že s tega stališča za-služijo novi zakoni nekaj več pozornosti.

Ker nima zmisla, izdajati nove zakone, ki niso boljši od prejšnjih, nastane vprašanje, v katerih smereh se novo konkurzno zakonodajstvo označi kot izboljšanje, kot resnična reforma prejšnjega konkurznega prava.

Pri tem si treba predložiti resnične hibe starega konkurznega reda ali vsaj tiste, ki so se mu v javnosti najbolj pogosto očitale. Eden glavnih teh očitkov je bil ta, da je konkurzno postopanje drago. Po odbitku stroškov, zlasti pri manjših konkurzih, ni skoro ničesar preostajalo za upnike. Konkurzne kvote po 5 ali še manj procentov niso bile nič nenavadnega. To je bil gotovo resen očitek, zakaj namen modernega konkurznega po-stopanja ne sme biti drugi kakor ta, da s čim najmanj-šimi stroški reši upnikom, v katerih skupnem interesu se konkurzno postopanje vrši, kolikor mogoče njih pre-moženja. Razumljivo je tudi, če so upniki v tej točki po-sebno občutljivi, ker morajo z ozirom na pasivno stanje prezadolženca že od vsega početka računati z gotovo izgubo. Brez vsega se sme tudi priznati, da ti očitki na-

sproti staremu konkurznemu redu niso bili povsem neopravičeni. Vsaj, v kolikor je šlo za manjše konkurze. Ker je pri vsakem konkurzu, bodisi velik ali majhen, nastopil isti operat: konkurzni komisar, konkurzni upravitelj in precej številni upniški odbor, je bilo neizogibno, da so tekom konkurza upravni stroški narasli do višine, ki z danimi sredstvi pogosto niso bili v nikakem razmerju. Sicer so pa nasprotniki starega konkurznega prava v tem pogledu tudi večkrat grešili. Zakaj, vselej je upravne stroške primerjati s končnim skupnim uspehom, da se najde pravo merilo.

Isto velja o nadaljnem očitku, da je bilo prejšnje konkurzno postopanje zamudno. Gotovo, vsaka stvar se preživi, zato tudi konkurzni red, ki izhaja iz l. 1868., ni mogel več modernim zahtevam v vsakem oziru odgovarjati. Tudi tukaj moramo zahtevati, da zakonodajalec z dobrim zakonom ustvari vse predpogoje, da se postopanje po nepotrebnem ne zavleče in v danem slučaju je gotovo bolje, če se konkurzna zadeva, četudi sicer neizogibno izgubo, hitro konča, kakor da se vleče leta in leta z istim končnim uspehom. Ali pri tem je uvaževati, da je, vsaj pri večjih, bolj ali manj kompliciranih konkurzi, vpliv konkurznega sodišča, pa tudi upnikov na potek konkurznega postopanja redoma malenkosten.

Vsak konkurz je treba posebej presoditi in z danimi razmerami računati. S tega stališča pa se mnogokrat pokaže, da je hiter konec včasih slab konec. Uvaževati je, da tvori vsak večji konkurz več ali manj težaven problem in da se zlasti realizaciji konkurznega premoženja stavijo zapreke, ki jih ni lahko premagati. Take, v posebnostih vsakega posameznega podjetja temelječe težave obstojale bodo tudi še pod, ali bolje rečeno, kljub novemu konkurznemu redu in vprašanje je le, v koliko se je zakonodajalcu posrečilo, da z novim zakonom teh ovir še ne pomnoži.

Glavni greh, ki so ga naprtili staremu konkurznemu redu, pa je bil ta, da so mu očitali, da zastopa preveč separatne interese velikih upnikov in zapostavlja skupni interes celote. Je nekaj na tem. Stari konkurzni red je upnike takorekoč tehtal po velikosti njihovih terjatev. Posledica je bila ta, da so veliki upniki dosledno majorizirali male. Tako pa je v upniškem odboru pogosto prišlo do sklepov, ki so odgovarjali interesom velikih, ne pa onim malih upnikov. K temu je prišla še druga krivica. Veliki upniki nimajo navade, čakati na plačilo do konkurza. Vsak se skuša za svojo terjatev še pravočasno na ta ali oni način (z intabulacijo, z izvršilno zastavno pravico na premičninah, s poroštvo itd.) na dolžnikovem premoženju zavarovati. Če je dolжник potem, ko so bile take zastavne pravice že pridobljene, prišel v konkurz, tvorile so zastavljene premičnine in nepremičnine poseben del konkurznega premoženja, iz katerega je bilo pokriti predvsem terjatve tistih upnikov, ki so si na teh predmetih pridobili neizpodbojne zastavne pravice. To

so pa bili po večini veliki upniki. Iz ostalega (nezastavljenega ali nezarubljenega) konkurznega premoženja so torej ti upniki prišli do plačila le glede tistega dela svojih terjatev, ki po izkupu posebnega, za nje prihranjenega premoženja ni prišel do pokritja. Kljub temu pa so ti upniki tudi glede tega dela konkurznega premoženja imeli glavno besedo. Glasovi upnikov so se namreč šteli po visokosti njih terjatev, ne glede na to, ali pridejo iste zgolj iz splošnega konkurznega premoženja do pokritja ali pa tudi iz tistih mas, ki so bile že prej rezervirane tistim upnikom, ki so si pravočasno pridobili do njih gotove predprave. To krivico so mali upniki tem bolj občutili, ker so take predprave nastale večinoma ob času, ko je prezadolženec že ležal v zadnjih izdihljajih in je dobro informirani veliki liferant vsled boljšega vpogleda v dolžnikovo poslovanje še pravočasno skušal rešiti, kar se je dalo rešiti. Odločal je torej več ali manj slučaj o tem, s kolikim zneskom pride upnik za svojo terjatev do pokritja.

K temu je še prišlo, da so dolžniki sami, da zavlečejo končni polom, večjim upnikom že ob času, ko o njih pasivnem stanju ni bilo nobenega dvoma, da jih potolažijo, prepustili take predprave. Slednjič se je tudi dogodilo, da so si taki upniki v namenu, da pridejo pri eventualnem konkurzu do popolnega kritja, pustili dati zastavo ali drugačno varnost za večjo vsoto, kakor jim je pristojala. Vse tako več ali manj odiozne manipulacije pa so bile drugim po konkurzu presenečenim upnikom v ogromno škodo, tem bolj, ker so se take, dostikrat goljufivo pridobljene predprave, pozneje dale le težko potom riskantnih in dragih pravnih izpodbiti. Skupnim interesom konkurznih upnikov na kvar je bilo nadaljnje dejstvo, da so taki protežirani ali sploh fingirani upniki kljub dvomljivosti svojih terjatev sedeli v upniškem odboru in vsled visokosti svojih terjatev celo odločevali v najvažnejših vprašanjih konkurzne uprave. Za volitev upniškega odbora je namreč stari konkurzni red le zahteval, da se terjatev verjetno (n. pr. s knjižnim izvlečkom) posvedoči, dočim je vprašanje, je-li terjatev v resnici obstojala ali ne, ostalo pridržano likvidacijskemu, oziroma pravnemu postopanju. Do tedaj pa je upnik, če je bil n. pr. član upniškega odbora, mogel neovirano izvrševati svoj mandat, dostikrat na škodo upnikom, ki so imeli nujne in resnične terjatve.

Slednjič se je mnogo poudarjalo, da zakon prezadolženca z neko neusmiljenostjo žene v konkurz. Prezadolženec je pod kazenskimi posledicami (lahkomiselna krda po našem kazenskem zakoniku prestopek) zavezan, napovedati konkurz, kakor hitro si je v svesti svojega pasivnega stanja. Istotako more upnik, ki je brezuspešno iskal plačila, dolžnika kratkim potom pognati v konkurz. Otvoritev konkurza pa po večini pomeni za dolžnika njegovo ekonomično smrt. Reklo se je torej: ni v interesu celokupnosti, da se posamezne, dostikrat še

ozdravljive eksistence na tak brezobziren način uničijo. Treba je nekakega prehoda, poskusa, da se najsrajnejše odvrne. Ta razmotrivanja so dovedla že pred novim konkurznim redom do gotovih določil v prvi vrsti na korist trgovskemu stanu. So to določila o trgovskem konkurzu in o prisilni poravnavi v trgovskem konkurzu. Z omejitvijo na trgovski stan je bil že poprej priznan princip, da se morajo upniki pod gotovimi pogoji že med konkurzom zadovoljiti s kvotami in ustaviti nadaljnje konkurzno postopanje. Omenjamo še, da je novejša zakonodajstvo potom uvedbe poslovanja pod nadzorstvom dalo tako dolžniku kakor upniku v roko sredstvo, da se začasno izogne konkurzu. Novi konkurzni red je v tem oziru odprl nova pota s tem, da je razloček med trgovskim in navadnim konkurzom sploh odpravil in omogočil poravnavo z upniki že v nekakem predstadiju konkurza, v takozvanem predkonkurzu ali, kakor pravi zakon, v poravnalnem postopanju.

V naslednjem se hočemo seznaniti s poglobitimi točkami novih zakonov. Pri tem bo naša naloga, konstatirati važnejše spremembe dosedanjega prava in jih oceniti z ozirom na njih pomen za blagor in napredek trgovskega stanu.

(Dalje prihodnjič.)

Letina na Kranjskem 1. 1914.

Boli kot kdaj poprej, bo sedaj zanimalo tudi trgovca, da izve, kakšno letino smo imeli v letu 1914 in to posebno še zato, ker je v sedanjih časih vsak import iz drugih držav skoro popolnoma nemogoč, pravzaprav večidel popolnoma nemogoč. Prvič nas zanima uspeh letine radi vprašanja o preživljenju. Bo-li dovolj blaga doma, da se zadosti konumu? Drugič pa hoče trgovec vsaj približno izvedeti, katerih živil, krmil itd. bo primanjkovalo, v koliko naj si napolni zaloge, da bo mogel ustrezati. Da se trgovec pravočasno z vsem potrebnim založi, je pa posebno letos zelo važno, ne samo glede povpraševanja in potrebe konsumentov, marveč tudi radi neprestanega izpreminjanja cen in radi čimdalje bolj vidnega krčenja zalog. Trgovec, ki se pravočasno z vsem potrebnim založi, ne koristi s tem le samemu sebi, ampak tudi odjemalcem in to posebno v sedanjih težkih časih.

Najvažnejše je sedaj pač vprašanje preživljenja, zato se moramo začuditi, kako je mogoče, da so tuji trgovci poplavili deželo in v veliki meri pokupili in še kupujejo razne deželne pridelke. Kmet sedaj nerad prodaja, ali ker potrebuje vendar tudi denarja, mora naposled prodati vsaj to, kar najlažje pogreša. Tujci so s tem računali in hiteli, naši domači trgovci pa so razen nekaj izjem držali križem roke.

Sicer s tem ne mislim reči, naj se kmeta sili k prodaji, ampak naj bi naši trgovci skrbeli, da to v deželi ostane, kar se je v deželi pridelalo, kajti na uvoz od drugje sedaj ne moremo računati. Letina v splošnem ni

bila posebno zadovoljiva in je zato tem večja škoda, ako gre blago iz dežele. Malomarnost se lahko prebridko maščuje, kajti v slučaju, da zmanjka doma n. pr. krompirja, ga bomo radi kupovali za drage denarje od tujih trgovcev, ako ga bo seveda mogoče tudi proti visoki ceni še sploh dobiti.

Splošno se na Kranjskem prideluje le malo žit in krušnih rastlin in zadoščajo ti pridelki kmetom komaj za prve tedne, potem pa so sami navezani na kupovanje žit in moke, za trg torej ne producirajo. Slabo, oziroma za žita manj ugodno vreme je povzročilo, da so bili v letu 1914. žitni pridelki še manjši kot prejšnja leta in zato so ljudem domače zaloge že davno pošle in so bili že davno navezani na kupovanje in potemtakem tudi trgovcu hitreje ginejo zaloge. Težko se je v deželi občutil slab pridelek ajde in prosa, kajti vsled nastopa zgodnjih mrazov v septembru so bile pozne setve obeh v mnogih krajih ali deloma, ali tudi popolnoma uničene.

Silno slabo je obrodil krompir. Slučajno imam pri rokah pregled pridelkov za preteklih petnajst let in posnemam iz njega, da v tem času statistika ni nobenkrat izkazala tako majhnih pridelkov krompirja. Žalostno je slišati to posebno še zato, ker bo skoro gotovo v doglednem času primanjkovalo moke, krompir pa je poleg te pri nas, vsaj pri manjši imovitih masah glavno in neobhodno potrebno živilo. S čim ga bomo nadomestili? In poleg tega je ljudstvo veliko krompirja prodalo tujcem. Tuji trgovci so redno kmetom nudili višje cene kot pa so bile od vlade določene maksimalne cene, zato so tudi lahko veliko nakupili. Marsikdo bi rekel, ako bi naši trgovci to delali, da je, no, recimo »hudobno«, na tak način delati draginjo. Seveda to ni umetno napravljane draginje, posebno ne sedaj, ko mora biti človek vesel, da krompir sploh dobi, četudi za visoko ceno. S tem bi bilo preprečeno prodajanje izven dežele. Kmetje so za dobro ceno krompir gotovo radi prodajali, obenem so si prihranili stroške, ki bi jih imeli, ako bi blago spravljali na trg. Zato so naši trgi prazni, zlasti ljubljanski. Krompir v večji množini, je na trgu posebnost, ter ga je komaj dobiti po nekaj »groših« od okoličank, zlasti od mlekaric, ki ga prinesejo v mesto le mimogrede.

Precej dovoljen je pridelek s travnikov.

Neki pridelek pa je bil jako dovoljen. Veliko ga je in malo se povprašuje po njem. To je vino. Dasi so spomladi, zlasti po Dolenjskem nastopili pozni mrazovi, vendar niso napravili nobene posebne škode. Pridelek je celo dovoljnejši kot leta 1911. in kot v desetletju 1904—1913. Ako računamo hektoliter po 40 K, tedaj znaša vrednost celega pridelka okroglo $8\frac{3}{4}$ milijona kron. Za ta pridelek bi bilo pač želeli tujih kupcev, a se le malo oglašajo. Sploh je letošnja vinska kupčija menda manj živahna, kot po navadi.

Poglejmo sedaj celoten pridelek in ga primerjajmo vsaj z onim zadnjih dveh let.

Pridelalo se je:

	1. 1912.	1. 1913.	1. 1914.
	q	q	q
pšenice	194.700	253.800	186.300
rži	79.200	100.700	78.200
ječmena	66.800	85.200	78.100
ovsa	111.300	148.900	130.800
koruze	144.700	170.100	136.900
ajde	44.100	78.200	48.600
prosa	40.000	73.300	57.800
sočivja	57.000	50.000	51.100
krompirja	1.951.900	2.309.100	1.283.100
pese	331.800	478.800	441.300
repe	730.300	1.198.600	1.272.000
korenja	230.500	254.900	250.400
zelja	268.300	295.500	258.100
detelje	908.700	901.700	1.207.600
krm. zmesi	173.900	218.300	68.400
mrve	4.974.400	4.620.300	5.381.900
vina	103.900 hl	192.200 hl	218.600 hl

Števila so zaokrožena na sto.

Pojasnim naj, zakaj je tu naenkrat tolik razloček glede pridelane detelje in krmskih zmesi od pridelkov v prejšnjih dveh letih. Po dosedanjem sistemu se je vedno drugi pridelek detelje prišteval h krmskim zmesem, sedaj pa se vpisuje strniščni pridelek zase. V številu 1.207.600 q je sedaj zapopaden ves pridelek detelje, zato je to število primerno večje kot prejšnja leta, pridelek krm. zmesi pa je iz istega vzroka primerno manjši.

Najbolje izprevidimo, kako se je letina 1914. obnesla, ako pogledamo, kakšni so bili posamezni pridelki na 1 ha in ako ta števila primerjamo z onimi zadnjih dveh let in s povprečnimi pridelki v desetletju 1904 do 1913.

Na 1 ha se je pridelalo:

	1. 1912.	1. 1913.	1. 1914.	v 10letju 1904—1913
	q	q	q	q
pšenice	7·3	9·7	7—	9·3
rži	6·2	8—	6·2	7·7
ječmena	6·8	8·6	7·7	7·7
ovsa	8·8	11·2	9·8	9·6
koruze	11·5	13·6	10·9	12·7
ajde	2·4	4·2	2·6	—
prosa	7·6	13·6	10·5	—
sočivja	7·4	6·7	6·8	—
krompirja	88·9	103—	57·2	89·8
pese	94·4	136·5	125·7	107·7
repe	46—	77·4	81·6	65·6
korenja	75·7	93·7	91·9	—
zelja	88·2	95·3	83·4	84·6
detelje	41·8	42·3	36·9	40·5
krm. zmesi	17·2	15·9	27·2	—
mrve	28·7	26·6	30·7	24·4
vina	10·3 hl	19·6 hl	22·3 hl	20·5 hl

Iz vsega izprevidimo, da so žita v letu 1914 slabše obrodila kot prejšnja leta in razen ječmena in ovsa tudi slabše kot so bili povprečni pridelki v desetletju 1904 do 1913. Zelo majhen je pridelek krompirja, pridelek na travnikih pa je zadovoljiv. Je večji kot prejšnji dve leti in tudi večji kot je povprečni pridelek v desetletju 1904 do 1913. Z vinsko letino smemo tudi biti zadovoljni, kajti pridelek je prav dovoljen in precej večji kot pa povprečni pridelki v desetletju 1904—1913.

Žalostno je, ako primerjamo povprečne pridelke žit s pridelki v drugih avstrijskih, kmetijsko naprednejših deželah. Naši pridelki so silno majhni, medtem ko v gospodarsko naprednejših kronovinah pridelajo na 1 ha povprečno po 15 do 20 q žitnega zrnja. Teh neuspehov pri nas ni krivo podnebje, marveč kmečki stan sam, ker je v obdelovanju še daleč za drugimi deželami, zemlja je navadno izpita in izmozgana, ker se premalo gnoji in ako se gnoji, je gnojenje večinoma enostransko. Z večjo izobrazbo pa bo enkrat tudi naš kmet lahko več produciral.

Jamnik.

Pokojninsko zavarovanje zasebnih nastavlencev.

Priobčil *dr. Rudolf Marn.*

(Dalje.)

XV.

Priglasitev zavarovanju podvrženih oseb.

Pravice in pravni leki.

Zavarovanju podvržene osebe, za katere je pristojen pokojninski zavod, se morajo priglasiti in odglasiti pri pristojnem deželnem mestu v obliki, ki je za to predpisana.

Enaka zglaševalna dolžnost obstoji glede vseh drugih za zavarovanje merodajnih izprememb službenega razmerja, zlasti glede plače.

Predstojече zglasitve je vložiti tekom 14 dni in jih ima načeloma izvršiti delodajalec.

Delojemalec je pa upravičen, da sme oni na njegove rodbinske razmere se nanašajoči del zglasitve sam naznaniti neposredno na pristojno deželno mesto pokojninskega zavoda. Ako se posluži te pravice, preide od časa obvestila deželnega mesta začeni vsa odgovornost za ta del zglasitve od delodajalca na delojemalca.

Tudi do vseh drugih naznanil je delojemalec upravičen, ne da bi s tem odpadla obveznost delodajalca.

Deželno mesto mora sprejem vsakega naznanila tako delodajalcu, kakor delojemalcu tekom 14 dni potrditi, razen ako bi se v tej dobi izdal odlok, s katerim se naznanilo reši.

V slučaju, da se naznanilo vsaj od enega dela pravočasno vloži, oziroma se je pred veljavnostjo te naredbe sploh vložilo ali se bo to vsaj tri mesece po na-

stopu veljavnosti te naredbe za pred tem časom ležečo dobo naknadno storilo, šteje prispevalni čas od onega meseca, v katerem se je izvršil vstop v zavarovanje podvrženo službo, brez ozira na to, če so se odpadajoči prispevki plačali ali ne. Sicer pa šteje prispevalna doba, če se naznanilo sploh ni ali ne o pravem času vložilo, od onega meseca, v katerem se je naznanilo naknadno vložilo ali se je zavarovalna dolžnost z odlokom ali odredbo uradoma dognala, brez ozira na to, ali so se odpadajoči prispevki dejansko plačali ali ne. Poprej dovršena službena doba se kot prispevalna doba vračuni, le po razmerju dejansko plačanih premij, ako se naknadno vplačilo izvrši tekom šestih let po zapadlosti. Določbe tega odstavka veljajo zmislu primerno tudi za naznanila po drugem odstavku tega poglavja.

O vsaki s službo ali opravičilo v zvezi stoječi nezgodi, vsled katere se je zavarovanju podvržena oseba ranila ali usmrtila, mora obratni podjetnik ali oni, ki je ob času nezgode vodil obrat, ako bi ranitev predvidno imela tako delanezmožnost za posledico, ki presega zakonito dobo bolniškega podpiranja, najdlje tekom osmih dni po nezgodi vložiti pismo naznanilo na pristojno deželno mesto v predpisani obliki.

Delodajalci ter nameščenci so obvezani političnim oblastvom ter pokojninskemu zavodu vsak čas dati pojasnila o vseh onih okoliščinah, ki so merodajne za zavarovalno razmerje. Delodajalci morajo nadalje dovoliti v to izkazan organom pokojninskega zavoda in političnih oblasti na licu mesta vpogled v one zapiske, ki so potrebni za poizvedbo zavarovalnega razmerja.

Niti od pokojninskega zavoda, niti od njegovih organov ne sme državna finančna uprava zahtevati pojasnil o razmerju glede strank, ki so obvezane dati pojasnila, katera so v uradni lastnosti poizvedli. Ta določba pa ne velja glede imen upravičencev in višine njih plač.

Pripadniki penzijskega zavoda, ki uživajo kako v tej naredbi označeno dajatev, so obvezani naznaniti pri pristojnem deželnem mestu tekom osmih dni vsako izpremembo, ki se tiče prejemkov in bivališča.

Vse zahteve pri pokojninskem zavodu zavarovanih oseb ali njih rodbinskih pripadnikov proti temu zavodu, ki slonijo na tej naredbi ali na s to naredbo izpremenjenem zakonu, je prigrasiti pri pristojnem deželnem mestu pokojninskega zavoda in donesti potrebne dokaze.

Če kdo trdi, da je invaliden, mora to z zdravniškim potrdilom dokazati. Deželno mesto lahko odredi, da se prosilec preišče od zdravnika, ki ga samo določi, in lahko vse potrebno poizve, da se dejanski položaj vgotovi. Delodajalec prosilca in ta sam sta obvezana dati pojasnila.

Stroške, ki jih ima opravičenec z zdravniško preiskavo, povrne v primernem znesku deželno mesto, ako se zahtevek opravičenca prizna.

Od rentne komisije, oziroma od predstojništva pokojninskega zavoda odklonjen zahtevek po priznanju invaliditetne rente se sme pred pretekom enega leta le v slučaju bistvene izpremembe nazadnje vgotovljenega zdravstvenega stanja zopet staviti.

Vse pod tem poglavjem navedene določbe se zmislu primerno vporabljajo, ako je zavarovalec nadomestni zavod, razen če se pravila zavoda v posameznostih ne razlikujejo.

Vse v okviru te naredbe ali z njo izpremenjenega zakona izdane odločbe in obvestila pokojninskega zavoda in njegovih deželnih mest, oziroma nadomestnega zavoda, je udeležencem dostaviti pismo (odloki).

Odloki o zahtevkih, ki jih stavi zavarovanec ali njegovi rodbinski pripadniki zoper zavarovalca morajo v slučaju, da se zahtevek prizna, obsegati obenem višino in izračun priznane dajatve, v slučaju odklonitve pa te razloge. Takšni odloki se smejo le potom tožbe pri pristojnem razsodišču, oziroma pri pristojnem rednem sodišču tekom nepodaljšljivega roka šestih mesecev po dostavitvi odloka izpodbijati.

Vsi drugi odloki, ki se tičejo po tej naredbi ali po od nje izpremenjenem zakonu uravnanih pravic ali dolžnosti, se smejo z ugovori izpodbijati, ki jih je pri politični deželni oblasti, v čigar okrožju leži službeni kraj nameščenca, vložiti tekom 14 dni.

Zoper odločbe političnih deželnih oblasti je dopusten priziv na notranje ministrstvo, ki ga je tekom štirih tednov vložiti pri oni politični deželni oblasti, katere odločbo se izpodbija.

Sicer se pa porabljajo določbe zakona z dne 12. maja 1896 drž. zak. št. 101 na postopanje o pravnih lekijh v zadevah pristojnosti političnih oblasti in ugovorov zoper odloke zavarovalcev.

Pravni leki zoper odloke in odločbe o zavarovalni dolžnosti, uvrstitev v plačilne razrede in vgotovitev glavnega opravila nimajo odločljive moči.

Za dostavitev odlokov in odločb glede predstojajočih določb veljajo določbe civilnopravnega reda. Ako je oseba, kateri je dostaviti odlok, neznanega bivališča, mora po zadnjem zavarovalcu znanem bivališču pristojna politična okrajna oblast na prošnjo zavarovalca izvršiti dostavitev.

XVI.

Razsodišča in postopanje.

Medsebojne zahteve zavarovalcev, ki se opirajo na to naredbo ali na z njo izpremenjeni zakon, odločuje v spornem slučaju z izključitvijo tozadevne pravice glede odlokov neposredno politična deželna oblast, v katere ozemlju imata sporni stranki svoj sedež. Več za to pristojnih deželnih oblasti odloča sporazumno. Ako se sporazum ne doseže, preide odločevanje na notranje ministrstvo.

Ako more odločba o takšnih zahtevkih zavarovalcev med seboj vplivati na pravice zavarovancev, oziroma njih zaostalih, je te postopanju pritegniti.

Sodišča so vezana na pravomočne odločbe, ki jih izdajo upravne oblasti v mejah njih pristojnosti.

Istotako so upravne oblasti vezane na pravomočne odločbe, ki jih izdajo sodišča v mejah njih pristojnosti.

Ako sloni pravomočna razsodba kekega sodišča ali upravne oblasti na odločbi o vprašanju, za čigar samostojno odločbo ni bilo sodišče ali upravna oblast pristojna, lahko stranka zahteva ponovitev postopanja, če je o tem vprašanju pristojna oblast pravomočno drugače razsodila in je bila ta odločba ali naknadno izdana, ali če je stranka brez lastne krivde v prejšnjem postopanju ni mogla uveljaviti.

XIX.

Sodelovanje političnih in občinskih uradov.

Politične in občinske oblasti so obvezane, po možnosti ugoditi prošnjam pokojninskega zavoda in njegovih deželnih mest ter nadomestnih zavodov, jih podpirati in tudi nepozvani pošiljati vse vesti, ki bi bile važne za njih opravični obrat.

Penzijski zavod in njegova deželna mesta ter nadomestni zavodi so zlasti opravičeni, zahtevati sodelovanje političnih in občinskih uradov za poizvedbo delodajalcev, ki imajo nameščence zaposlene in za poizvedbo okolnosti, ki so merodajne za zavarovalno dolžnost teh nameščencev.

Pokojninski zavod in nadomestni zavodi niso upravičeni, zahtevati zastopstvo finančne prokurature.

XX.

Kazenske določbe.

Delodajalci in delojemalci, ki dajejo v prej omenjenih naznanilih neresnične podatke, se kaznujejo, ako ne zakrivijo dejanja, ki se kaznuje po splošnih kazenskih zakonih, z denarno globo od 10 do 1000 K in v slučaju neizterljivosti z zaporom od enega dneva do treh mesecev.

Isti kazni so podvrženi delodajalci in delojemalci, ki dajejo neresnična dejanska pojasnila.

Delodajalci, delojemalci in uživalci rent, ki ne vložijo poprej omenjenih naznanil, ali sploh ne, ali ne tekom predpisanega roka, se kaznujejo z denarjem do 200 K in v slučaju neizterljivosti z zaporom do 20 dni.

Isti kazni so podvrženi delodajalci in delojemalci, ki se branijo dati omenjena pojasnila, ali predložiti označene dokaze in potrdila.

Uživalcem rent se pravomočno naložena kazen lahko odtegne od rente.

Tu omenjene kazenske določbe se porabljajo tudi na zakonite zastopnike nesamostojnih delodajalcev, zlasti juridičnih oseb.

Delodajalci so upravičeni, prenesti sestavo in oddajo izkazov in naznanil, ki jih morajo oddati, na pooblašcence. Imena in bivališča teh pooblašcencev se morajo prijaviti pristojnim zavarovalcem.

V tem slučaju se porabljajo kazenske določbe na te pooblašcence, toda delodajalec jamči subsidiarno za naložene denarne kazni.

XXI.

Davčna, pristojbinska in kolkovna prostost.

Prosta pridobninskega in rentnega davka sta:

1. pokojninski zavod z omejitvijo, ki jo omenjamo na koncu;

2. nadomestni zavodi, ako omejijo poslovni obrat na zavarovanje nameščencev, glede zavarovanja zavarovanju podvrženih nameščencev do višine predpisanih najmanjših dajatev.

Predstoječa odredba se ne dotika morebiti dalekosežnejših, nadomestnim zavodom na podlagi drugih zakonitih določb pristojnih davčnih prostosti.

Nasprotno so pa od zavarovalcev izplačani prejemki v zmislu zakona o osebnih davkih podvrženi dohodnini in plačarini potom odtegnitve pri izplačujoči blagajni.

Vse za utemeljitev in razvoj pravnih razmer med pokojninskim zavodom na eni in njegovimi čiani (delodajalci in nastavljenici) na drugi strani potrebne razprave in listine so proste kolkov in neposrednih pristojbin, v kolikor od pokojninskega zavoda zagotovljeni preskrbovalni užitki ne presegajo normalno izmero. Ta ugodnost se ne razteza na prostovoljno nadaljevanje zavarovanja onih oseb, ki so se radi neobstoja zavarovalne dolžnosti uradoma izločile iz zavarovanja. Na pokojninski zavod se porabljajo določbe zakona z dne 15. aprila 1885, drž. zak. št. 51, v kolikor vsebujejo ugodnosti glede kolkov in neposrednih pristojbin.

Odredbe prejšnjega odstavka se morajo v zmislu primerno porabljati na analogna pravna opravila nadomestnih zavodov ter na določbe nadomestnih pogodb, ki se tičejo normalnih preskrbovalnih užitkov.

Finančno ministrstvo lahko sporazumno z notranjim ministrstvom izda naredbenim potom potrebne odredbe za varstvo državnega zaklada glede v prejšnjih dveh odstavkih označenih ugodnosti.

XXII.

Zakladno gospodarjenje. Letna poročila.

Pri napravi zaklada pokojninskega zavoda, oziroma nadomestnih zavodov se je ravnati po predpisih § 30, oziroma § 52 ministrske naredbe z dne 5. marca 1896, drž. zak. št. 31, ali po predpisih, ki stopijo v bodoče na njih mesto v veljavo za zavarovalne zavode.

Najmanj 20 odstotkov za stalno priredbo razpoložljivih zalog pokojninskega zavoda ter nadomestnih za-

vodov je naložiti v avstrijskih državnih papirjih; pokojninski zavod je poleg tega obvezan, najmanj 15 odstotkov označenih zalog naložiti v obligacijah deželnih posojil ali v zastavnih listih, zadolžnicah dežel, deželnih bank ali deželnih hipotečnih zavodov.

Ta odredba velja z omejitvijo, da je po potrebi za njeno izvršljivost dovoliti primeren rok.

Notranji minister sme od slučaja do slučaja dovoliti, da naloži pokojninski zavod svoje zaloge drugače, kakor predpisuje prvi odstavek; vendar morajo te naložbe odgovarjati potrebi enake varnosti in ne smejo presegati polovice zakladov pokojninskega zavoda.

Pri trajni naložbi razpoložljive imovine se je primerno ozirati na naložbene vrednote, ki pridejo v okoliših posameznih deželnih mest v poštah, v razmerju premij, ki so jih posamezna deželna mesta v zadnjem računskem letu sprejela, k skupnim prejemkom premij in po razmerju predlogov deželnih mest.

Dalje naj se porabi primeren del zaloga za naložbe, ki služijo namenom stanovanjske ali drugačne oskrbe za zasebne nameščence.

Tekočo blagajniško službo oskrbuje za svoj okoliš vsako deželno mesto zase in je ta uravnana v poslovnem redu.

Za podlage in načela, ki jih je porabiti pri pokojninskem zavodu za potrebne nastavitve in preračune zavarovalnotehnične narave, je treba državnega privoljenja.

Pokojninski zavod in nadomestni zavodi so obvezani, za vsako koledarsko leto o svojem gospodarstvu, oziroma o stanju in naložbi zakladov poročati notranjemu ministru in predložiti statistične izkaze.

Statistične izkaze je predložiti tudi za zavarovance z nadomestnimi pogodbami.

Notranji minister je upravičen, izdati predpise o obliki in vsebini teh poročil in statističnih izkazov.

XXIII.

Splošni izračuni rokov.

Za izračun rokov veljajo, ako to niso roki pravnih lekov glede pristojnosti političnih oblasti, naslednja načela:

Pri rokih, ki se na dneve računijo, se ne vračuni dan, na katerega pade dogodek, po katerem se ravna začetek roka. Po tednih, mesecih ali letih določeni roki se končajo s pretekom onega dne, ki odgovarja s svojo oznambo ali številom dnevu, ko se je rok pričel. Ako manjka ta dan v kakem mesecu, se konča rok s pretekom zadnjega dne tega meseca. (Konec prih.)

Carinstvo.

Spisal Just Piščanec.

(Dalje.)

- e) s pripoznanjem identitetnih znamenj, ki so se nadala v kaki drugi državi. Poleg teh znamenj se istost lahko vzdržuje na drugi način, kakor:
- f) z navedbo kakovosti, števila kosov in z opisom;
- g) s pridržanjem vzorcev in konstatiranjem obširnosti predmetov (dolžine, širine) in teže;
- h) s pripoznanjem znakov, ki jih je nadela na predmete stranka sama (n. pr. vlitto ime tvornice pri strojih, monogrami, črke itd.);
- i) z dimenzijami, težo in popisom, ne da bi se pridržali vzorci (n. pr. pri faconiranem železu U. T. itd.).

Pri uvozu sirovega in starega železa na plemenčenje se identifikacija opušča ter se zadovolji s kosmato težo pri uvozu, in s poistinjenjem teže izvoženih železnih izdelkov po odbitih obdelovalnih popustkih. Za v prelitje uvažano staro železo veljajo kontrolna določila navedena v pojasnilih k carinski tarifi pri postavki 428.

146. Zagotovitev pri carinskem zabeleževanju. Zagotovitev carine se zahteva samo pri zabeleževanju ob uvozu. Glede zagotovil veljajo predpisi obstoječi za carinski kredit in spremno postopanje (gl. št. 122, 123, 130 b). Znale in gotove osebe (stranke) prevzemajo varstvo s podpisom deklaracij; nepoznane stranke morajo pa polagati varstvo v gotovini, vrednostnih papirjih ali z jamstvom. Položitve carinskega zagotovila za kolesa (bicikle) in motorna vozila so oproščeni člani tistih športnih društev, katerim je finančno ministrstvo podelilo to olajšavo, ako se izkažejo z veljavno društveno izkaznico. Oprostiti se smejo zagotovitve carine tudi tisti predmeti, ki jih v malem obmejnem prometu prejemajo stranke, ki so uradu znane in zanesljive.

147. Posebna določila za zavarstvo za avtomobile in motorna vozila podjetnikov. Da se prepreči zloraba oproščenja varščine za avtomobile, je predpisano nastopno:

- a) Določila glede oprostitve od polaganja varščin za avtomobile se vporabljajo samo za ona avtomobilna vozila, ki jih uvažajo iz inozemstva potniki začasne vožnje. Avtomobili inozemskih prihodninskih podjetij (mezdnih voznikov, hotelskih podjetij itd.), ki prehajajo čez carinsko mejo, da prevažajo čez isto popotnike, se smejo odpravljati samo v zabeleženem ravnanju. Pri tem se ustanovi rok za zopetni izstop navadno z najkrajšo časovno dobo, ki je zadostna za prevoz popotnikov čez mejo in takojšnjo vrnitev v inozemstvo. Nikakor se v teh primerih ne dovoli

večji nego 24urni rok za zopetni izvoz. Enako ravnanje velja tudi za tovarne avtomobile, ki uvažajo čez mejo razno blago. Priznati generalna prometna dovolila in dovoliti olajšave glede na položitev varščin sme samo finančno ministrstvo.

- b) Da se prepreči možnost, da bi se avtomobilna vozila, ki so bila pri uvozu carinsko odpravljena uporabljaje zabeležno ravnanje, v tuzemstvu rabila v obratovanje prevažalnega mezdnege podjetja, se je obrtnim oblastvom ukazalo, da obvestijo finančna oblastva ob vsaki podeljeni obrtni prevažalni koncesiji. Carinski uradi in organi finančne straže imajo nalogo nadzorovati, da v prevažalnih podjetjih niso v rabi zabeležena vozila. V primeru, da se pa res vporabljajo, se takoj ocarinijo oziroma uvede dohodarstveno - kazensko postopanje.

148. **Vknjiževanje zabeleženega blaga.** Carinsko zabeleženo blago se vpisuje tako pri uvozu, kakor pri izvozu v poseben zabeležni register (tiskovina je strogo zaračunljiva). Naloga tega registra je, imeti v evidenci ono blago, ki se je izvozilo v inozemstvo s pridržkom carine prostega zopetnega vstopa in blaga, ki se je uvozilo z določitvijo vrniti se zopet v inozemstvo. V tem registru se izkazuje obenem nadaljni promet z označenim blagom (zopetni izvoz oziroma uvoz), dalje, če je blago ostalo v inozemstvu ali če se je ocarinilo in koncem morebitno varščino carine v gotovini. Če se je zabeležljivo blago prijavilo uradu ustmeno, se blago imenoma navede tudi v registru. Za ta register se rabi dvoje tiskovin namreč: a) zabeležni register za predmete uvažane za plemenčenje in b) obči zabeležni register. Prvi se rabi za vpisovanje blaga, ki se uvažna na podlagi posebnega dovolila ali trgovinsko-pogodbenih določil za obdelavo, predelavo, pripravo ali plemenčenje v carinskem ozemlju. Drugi register pa za vpisovanje vsega drugega zabeleženega blaga.

Če se za zagotovilo zabeleženih predmetov vporablja carinski kredit, vodi se za vsako v to upravičeno stranko poseben zabeležni register. Vendar se pa dvopisi ne izgotovljajo, kakor pri registru prejemkov. Če se je zagotovilo dalo v vrednostnih papirjih ali z jamstvom, se zagotovljeni zneski zabeležijo v registru v stolpcu za opombe.

Blago, ki se je ob uvozu carinsko zabeležilo, se o priliki zopetnega izvoza vpiše v register po množini in kakovosti. O neposrednem izstopu blaga na mejnih carinskih uradih se vpišejo vanj tudi izstopni podatki. Tudi z delnimi pošiljatkami zabeleženega blaga se postopa enako.

Pri uvozu se mora carinsko zabeleženo blago, ki ostane vse ali deloma v tuzemstvu, ocariniti. Množina in kakovost blaga, ki se je ocarinilo ter ostalo v tuzemstvu, se tudi vpišeta v zabeležni register, s podatki, pod katerimi se je carina v registru prejemkov zaračunala.

Ob izvozu zabeleženo blago, ki se ni povrnilo iz inozemstva v teku roka določenega za zopetni uvoz, se v registru izbriše z opombo »ostalo v inozemstvu«. Še ne rešeni postavki v registru se preneso, kadar se poslednji predloži, v novi tekoči zabeležni register. V nov register se preneso sumarično tudi množine po kakovosti blaga, ki so se že uvozile ali izvozile; opomni se položeno zagotovilo in način zagotovila (v gotovini, vrednostnih papirjih ali z jamstvom). Zabeležni register se vodi mesečno ter ostane po sklepu še pet mesecev pri uradu, na kar se predloži cenzurnemu računskemu uradu.

149. **Uradna potrdila v zabeležnem ravnanju.** V primerih, ko se je prijava vršila pismeno, se stranki vroči duplikat izročene blagovne deklaracije opremljen z uradnim potrdilom ob izvršeni uradni zabeležni odpravi. Če se je blago, v kolikor je to dovoljeno, uradu prijavilo ustmeno, se stranki kot potrdilo izroči posebna »zabeležnica« na uradni strogo zaračunljivi tiskovini. Za odpravo koles in avtomobilnih vozil se rabijo posebne tiskovine, obstoječe iz dveh delov, namreč »uradni izvid« in stranki namenjena »zabeležnica«, ker v teh slučajih ni potreba statistične prijave, dočim tvori tiskovina v drugih primerih v prvem delu »zabeležnico«, v drugem pa statistično prijavo. V teh primerih se uradni izvid mora docela vpisati tudi v register. V blagovni deklaraciji oz. zabeležnici se poleg drugih v vsakem uradnem potrdilu navadnih podatkov vpišejo tudi dan, do katerega mora biti blago zopet predloženo uradu, da se odpravi pri zopetnem izvozu oziroma uvozu, dalje način položenega zagotovila in način varovanja identitete blaga. Pri odpravi koles (biklov) in avtomobilnih vozil za ude društev deležnih posebnih olajšav, se v zabeležnici navedejo tudi ta okolnost, kakor tudi številka članskega lista, ime in priimek popotnika in tvorniška številka dotičnega kolesa oz. avtomobilnega vozila.

150. **Uvozno zabeležno blago.** Pri zabeležni odpravi blaga ob uvozu postopajo carinski uradi natanko po predpisih za odpravo uvažanega blaga v ocarinitev.

Pri zopetnem izvozu takega blaga se to notranje in zunanje docela pregleda ter se na podlagi po stranki predloženih zabeležnic ali potrjenih blagovnih zabeležnih deklaracij, konstatira istost uvažanega in izvažanega blaga ter okolnost, ali se je podeljeni izvozni rok držal. Glede na povračilo polo-

ženega zagotovila in daljno odpravo blaga nastopijo lahko naslednji primeri:

- a) Ob uvozu zabeleženo blago se vrača docela ali deloma v inozemstvo;
- b) isto se vrača deloma ali se nikakor ne vrača v inozemstvo ali
- c) se vrača še le po preteku določega roka.

Če se je blago pri zopetnem izstopu predložilo v celoti kakemu mejnemu carinskemu uradu, se vpiše uradni izvid, osobito glede na množino in kakovost blaga, v zabeležnico (potrjeno blagovno deklaracijo) in obenem v register; na zabeležnici se obenem potrdi tudi izvršeni izstop. Zabeležne listine pridržijo carinski urad in povrne stranki proti nekolekovani pobotnici morebiti v gotovini položeno zagotovilo, vpisavši je v dotični register povračil. Zabeležne listine se priložijo v tem primeru poslednjemu registru. Če je bilo zagotovilo dano v vrednostnih papirjih, povrne stranka uradu izročen ji seznam vrednostnih papirjev ter potrdi na istem sprejem istih, na kar se ji papirji vrnejo. V primeru zagotovila z jamstvom se stranki znesek, ki odpada na izvoženo blago, zopet prizna v dobro. V obeh zadnjih primerih se zabeležnice pridenejo zabeležnemu registru.

Drugačno je postopanje, če se izvozna odprava vrši pri notranjem carinskem uradu. Tedaj se pošiljatev pregleda pri tem uradu, nato pa nakaže v carinsko - spremničnem ravnanju pod zaporo na mejni urad, da resnični izstop potrdi. Odprava pri notranjem carinskem uradu je enaka spredaj označeni pri mejnem uradu. Kadar se od mejnega urada potrjena spremnica povrne, se v uradnih zapisnikih vpišejo izstopni podatki. Odpravo zabeleženega blaga brez uradne zapore sme dovoliti finančno ministrstvo; v tem primeru se pa mora blago zunanje in notranje pregledati tako pri odpravnem, kakor pri izstopnem uradu. Carinsko zagotovilo se v tem primeru po dospelku izstopnega potrdila vrne pri notranjem uradu, ako se ni to zgodilo že na mejnem uradu.

Če so ob uvozu zabeleženi predmeti bili take kakovosti, da se morajo glasom carinske tarife ocariniti po njih kosmati teži (n. pr. steklo) ter se je njih realna čista teža že izvozila, se v tuzemstvu ostali ovoji končno ocarinijo, oz. se znesek za te ovoje odbije od povračljivega zagotovila, ako se posebno dovolilo ne glasi drugače. V primerih, kadar se izvozi samo en del zabeleženih predmetov, se ta del na zadnji strani zabeležnice in v registru odpiše. Zabeležnica se pusti stranki, dokler se ne izvozi zadnji del, ker se tedaj pridržijo. V gotovini položeno zagotovilo se v teh primerih lahko vsakokrat po razmerju izvoženega dela vrne.

Ako ostanejo ob uvozu zabeleženi predmeti v celoti ali deloma v carinskem ozemlju, naj se ti definitivno ocarinijo. To se zgodi ali, če je rok za zopetni izvoz že potekel, ali pa ako je stranka sama izjavila, da pridržijo predmete v tuzemstvu. Če se je pri uvoznem zabeleževanju podala varščina v gotovini, se ta zaračuni vsa, ali del razmeren pridržanim predmetom kot uvozna carina v registru prejemkov, kot zagotovilo pa odračuni.

(Dalje prihodnjič.)

Raznoterosti.

Podaljšanje moratorija. Z 31. januarjem poteka sedaj veljavni moratorij in 19. t. m. se sestane na Dunaju konferenca, ki naj se posvetuje o novih določbah glede odloga plačil. Vlada namerava izdati moratorijsko naredbo, ki bi naj veljala za 4 mesece t. j. do konca maja. Ta naredba naj bi določila naslednji plačilni modus: a) na terjatve, ki so zapadle do 31. avgusta in na katere se je dosedaj že plačalo 50%, naj se plača v februarju nadaljnih 25%, v aprilu pa zopet 25%; b) terjatve, ki so zapadle v septembru in oktobru in na katere se je moralo dosedaj izplačati tudi že 50%, naj zapadejo k nadaljnjemu plačilu v marcu (25%) in v majniku (25%); c) v novembru zapadle terjatve, ki so dosedaj plačljive le s 25%, naj bi se po možnosti plačevale tudi v marcu s 25% in v majniku s 25%; d) decemberske in januarske terjatve naj se še odložijo. — Vlada se bo seveda še ozirala na mnenje sklicane ankete zastopnikov trgovskih in obrtnih zbornic ter raznih gospodarskih korporacij.

*

Napoved dohodnine v januarju. Ta mesec je napovedati dohodninski davek, oziroma kdor ne vloži ta mesec napovedi, dobi začetkom februarja poziv, da vloži napoved tekom 14 dni. Vzorce za napovedi je dobiti po 2 h v trafikah ali pa brezplačno pri c. k. davčni administraciji v Ljubljani, na deželi pri c. k. okrajnih glavarstvih. — Trgovci bodo s težkim srcem vlagali napovedi, še težje bodo pa odgovarjali na pomisleke. Izvanredne razmere v drugi polovici preteklega leta so trgovce hudo prizadele in ker pridejo letoletni dohodki leta 1914 v poštev pri napovedi za 1915, naj se vsakdo pri napovedi na to ozira. Na vsak način pa nujno priporočamo, da vsakdo prav gotovo vloži napoved. Ako tega ne stori, naj samemu sebi pripiše posledice, če bo prehudo obdačen. Kakor je pri sodišču kontumaciran, kdor ne pride pravočasno k razpisani obravnavi, tako tudi davčna oblast vsakega kontumacira, ki ne vloži napovedi. In pri tem ne pomaga noben priziv, gotovi paragrafi dajejo davčnim oblastvom popolno moč, da odmerijo davek same na podlagi pripomočkov, ki so jim na razpolago. Dalje smo že večkrat priporočali, naj se vodijo redne knjige o prejemkih in izdatkih in te, če davčna oblast ne veruje napovedi, lete predlože. Knjige so takorekoč najboljše in skoro edino sredstvo, s katerim se obdačenec uspešno brani proti neopravičenemu obdačenju. Kdor je torej vodil knjige, ta ima lahko mirno vest, da ne bo preobdačen, drugi pa bodo morali gledati, da kako drugače izpodbijejo pomisleke davčnih oblastev. Pri tem se nam zdi potrebno pripomniti, da tarnanje in tožbe o slabih časih in o vojski malo zaleže, ako niso navedena suha dejstva, torej fakta, ki jih je vpoštevati. Gola dejstva, vsled katerih so napovedani manjši dohodki v l. 1914, morajo davčne oblasti vpoštevati in se nanje ozirati. Ne moremo pa dovolj povdarjati, da si oni, ki nima knjig, te vsaj začetkom leta omisli, kajti slabi časi še pridejo in v tem pogledu nismo na vrhuncu, kajti takoj po končani vojni se tudi ne more naenkrat razviti normalno življenje.

*

Novejše razsodbe upravnega sodišča k dohodnini. Ako izda delniška družba nove delnice na ta način, da se znesek za nove delnice, ki jih je odkazati starim delničarjem, pokrije iz rezervnega zaklada družbe, tvorijo te nove delnice davku podvržen dohodek iz glavnične imovine po njih nominalni vrednosti.

Podpore, ki dohajajo komu več let zaporedoma, čeprav ne v isti višini, vendar na način, da lahko nanje računa kot na element svojih dohodkov, niso smatrati kot izredni prejemki iz daril, ampak so davku podvržene.

Okolnost, da zakonca nista sodno ločena, ne izključuje, da bi se jih ne smatralo, da ne živita v skupnem gospodarstvu.

Odgovori na pomisleke morajo tekom določenega roka dospeti k davčni oblasti. Oddaja na pošti med tem rokom zadoštuje le za pravne leke, ne pa pri odgovorih na pomisleke.

Ako se v prizivu ne uveljavijo prizivni razlogi, prizivna komisija ni obvezana, vpoštevati razloge prejšnjih prizivov, če se na te niti sklicevalo ni.

Tantiema kakega uradnika se ne more več obdačiti, če je bil uradnik še v istem letu v katerem je potegnil tantiemo, pensioniran.

*

Pravna vprašanja iz sotrudniškega zakona. Trgovskemu nastavljenecju vsled predčasne razrušitve službenega razmerja po upravitelju konkurzne mase pristojeci zahtevki so podvrženi priglasitvi v konkurzu. Brez take zglasitve vloženi tožbi nasprotuje nedopustnost pravnega pota. Tožnik je bil v galanterijski trgovini kot pomočnik proti mesečni plači nastavljen. Dne 20. aprila se je otvoril o imovini delodajalca konkurz in 5. maja je upravitelj konkurzne mase tožniku odpovedal. V zmislu sotrudniškega zakona postane odpoved veljavna šele po preteku koledarskega četrtletja t. j. koncem junija, zato zahteva tožnik potom tožbe plačo za meseca maj in juni. Sodišči prve in druge instance sta tožbi ugodili. Najvišji sodni dvor je pa vsled revizije upravitelja konkurzne mase razveljavilo prvi dve razsodbi in tožbo zavrnilo z naslednjimi razlogi: Tožnikov zahtevek se opira na službeno pogodbo s kridarjem, v katero je v zmislu § 23. vstopila masa. Delodajalcu pristojne, ako upravitelj mase predčasno razveže službeno pogodbo, v § 23. označene pravice. Te pravice spadajo pod pogoji tega paragrafa v prvi razred konkurznih terjatev in sicer brez ozira na to, če gre za zaostalo plačo ali za odškodnino za čas po razglašenem konkurzu. Vsled tega pa, da spadajo po sotrudniškem zakonu te terjatve v prvi razred konkurznih terjatev in jih konkurzni red prišteva med zahtevke konkurznih upnikov, je najprej jasno, da v tožbi označeni zahtevki niso dolgov konkurzne mase, zlasti ker tožnik niti trdil ni, da bi ga šele uprava mase nastavila kot trgovskega pomočnika ali ga kot takega za konkurzno maso porabila. Če je pa tožnik konkurzni upnik, more svoje terjatve proti masi le potom v konkurznem redu podpisanega postopanja uveljaviti. V zmislu § 103. (starega) konk. reda mora konkurzni upnik svoje zahtevke priglasiti pri konkurznem sodišču ravnaajoč se po predpisih §§ 109. in naslednjih k. r. Postopanje o priznanju pravilnosti in vrstnega reda priglašene terjatve je izvensporno. Ako se pravilnost in vrstni red zahtevka prizna, tvori sodno potrjeni likvidacijski izvleček eksekucijski titel t. j. da se na podlagi tega izvlečka lahko uvede eksekucija. Tožiti se more le tedaj, če je terjatev pri likvidacijskem naroku glede pravilnosti ali vrstnega reda ostala sporna. Vsled tega tudi konkurznemu upniku ni na voljo dano, da bi izbral med priprostim pravkar omenjenim izvenspornim ali med spornim postopanjem. Predstoječa izvajanja vodijo do zaključka, da je tožnik na nedopusten način nastopil pravno pot, predno je kot konkurzni upnik poskušal uveljaviti svoje zahtevke v zakonito predpisanem izvenspornem postopanju. Ker je torej za tožnikov zahtevek za sedaj pravna pot zaprta, podsodišča so pa kljub temu

razpravljala in odločila o tem v spornem postopanju, čeprav bi morala uradno vpoštevati nedopustnost pravnega pota, je ničnost postopanja dana in je bilo tožbo zavrnilti, ne da bi se bilo spuščati v meritorno rešitev revizijske tožbe.

*

Besede delodajalca: „Kakor Vi delate, mi denar kradete iz žepa“, niso tedaj hudo razžaljenje časti, če se je delo namenoma bistveno zavlačevalo. Tožniku, ki je imel kot stavec tedenske plače 35 K, se je 6. decembra na štirinajst dni odpovedalo. Dne 10. decembra je pa tožnik nehal delati, ker se je čutil hudo žaljenega na časti od delodajalčevih besed: „Kakor Vi delate, mi denar kradete iz žepa“. Zato je tožil na izplačilo mezde za ostali odpovedni rok po 55 K 50 h. Tožbeni zahtevek se je z naslednjo utemeljitvijo zavrnil: Dokazalo se je, da je tožnik dne 9. in 10. decembra delo namenoma zavlačeval. To je storil s tem, da je sploh leno delal, se pri črkah zmotil, da je potem delo zopet popravljal, in končno s tem, da je že napravljeno delo zopet uničil, ker je gotov stavek na mizi tako daleč porinil, da je del stavka na tla padel. Delovni uspeh se je zmanjšal na šestino. Pod takimi okolnostmi toženčeve besede, ki bi bile same na sebi hudo razžaljenje časti, niso hudo razžaljive, ker so primerno označile, da toženec ne dobi za mezdo, ki jo je tožniku plačeval, vsled zlovoljnega zadržanja tožnikovega primerne protidajatve. Tožnik si je moral torej resnično, čeprav v podobi označeno označbo njegovega delovanja dopasti pustiti.

*

Pravica trgovskih nastavljenecv do dopusta. Dunajsko obrtno sodišče je izdalo prav značilno razsodbo o pravici do dopusta v slučaju, ko je neki trgovski nastavljenec, kateremu se je sredi maja do 30. junija na 6 tednov odpovedalo, zahteval, da bi smel poprej še desetdnevni dopust nastopiti, in ko se mu je to odreklo, sicer ostal do 30. junija v trgovini, potem pa tožil na odškodnino za teh 10 dni v znesku 43 K 80 h. Pripomniti je, da je imel tožnik leto poprej v mesecu avgustu 10 dni dopusta. Obrtno sodišče je tožbi ugodilo ter v razlogih izjavilo: Po § 17 sotrud. zak. ima delojemalec vsako leto pravico do dopusta 10 dni ozir. dveh in treh tednov. Ta dopust je dovoliti v službenem letu, torej pred potekom službenega leta. Pravica do dopusta ima pa za predpogoj, da je polovica službenega leta že pretekla, torej je dopust dovoliti v drugi polovici leta. Proti temu, da zlorabi delojemalec to določilo, in po dovoljenem dopustu pred potekom službenega leta zapusti službo, se delodajalec na ta način obvaruje, da dovoli dopust šele koncem leta. Tudi zakon ga ščiti proti takim zlorabam, ko v zadnjem odstavku § 17 sotrud. zakona določuje, da ni treba dovoliti dopusta delojemalcu, ki odpove. Pa tudi delojemalec se mora ščititi proti temu, da ga delodajalec kratko pred potekom leta odpusti in ga tako spravi ob dopust. To se pa zgodi le na ta način, da se da delojemalcu, ki je vsled odpovedi prisiljen, pred pretekom leta zapustiti službo, pravica še med odpovedno dobo zahtevati dopust, ako je le šest mesecev službenega leta preteklo. Da pristoji delojemalcu ta pravica, je razvidno iz prvega odstavka § 17 sotrud. zakona in odgovarja popolnoma duhu zakona. Ker mora biti dopust nepretrgan, ga je tudi v polnem, po § 17 zakona določenem obsegu dovoliti, čeprav se službeno leto ne more dovršiti pri tem delodajalcu. Kajti če bi se dopust le v časovnem razmerju dovolil, bi delojemalec v tem letu nikoli ne prišel do nepretrganega dopusta 10 dni. Tožnik je tedaj v tem slučaju imel pravico do desetdnevnega dopusta. Toženka, ki mu je protipravno odrekla ta dopust, je obvezana, dati tožniku odškodnino v denarju, ker ni več v položaju, da bi z dovoljenjem dopusta odškodnovala tožnika, in sicer mora, ker obstoji dopust v bistvu v tem, da prejema nastavljenec, ne da bi kaj delal, nadalje svojo plačo, obstajati odškodnina na ta način, da plača

tvrdka tožniku ono plačo, ki odpade na dopustno dobo. Tožbeni zahtevak je vsled tega utemeljen.

*

Ako delodajalec delojemalcu obljubi, da ga hoče obdržati, dokler ne dobi nove službe, je službeno razmerje sklenjeno za določen čas v zmislu § 19 sotrud. zakona. Tožnik je bil pri toženki kot kontorist z mesečno plačo 200 K in četrtno odpovedjo v službi in je bil 9. avgusta brez odpovedi odpuščen. S tožbo zahteva plačo do konca septembra, toženka pa zavrnitev tožbe, kajti dne 22. maja je izjavila tožniku, ko je v službi nekaj zakrivil, naj si poišče drugo službo, po milosti ga pa obdrži toliko časa, dokler ne dobi nove službe; zato je upravičena tožnika vsak čas odpustiti. Tožbenemu zahtevku se je ugodilo iz naslednjih razlogov: Z dne 22. maja izrečeno izjavo toženke, kateri je tožnik molče pritrdil, se je prejšnje službeno razmerje na negotovo dobo izpremenilo v tako na gotovo dobo, namreč dokler tožnik ne dobi nove službe, kateri dogovor ne nasprotuje določilom sotrudniškega zakona in je zmislu primerno tako razlagati, naj tožnik svojo službo še tako dolgo obdrži, dokler ne dobi nove službe, seveda upoštevajoč gotov čas. Pri četrtni odpovedi bi od 22. maja 1913 naprej bil naslednji tak termin 30. juni. Ker je pa tožnik po tem roku službo do 9. avgusta nadaljeval in je toženka to dopustila, je po prepričanju sodišča vsled tozadavnega zadržanja obeh spornih strank nastopilo molče priznana podaljšanje službenega razmerja do naslednjega četrtnega termina t. j. do 30. septembra in bi poprejšnji konec tega nastopil le, če bi tožnik poprej dobil službo. Pojasnila toženke, da je bila od 22. maja naprej vsak čas upravičena za takojšen odpust tožnika, ker je tega le po milosti nadalje imela, se zde sodišču popolnoma brez podlage, ker po predpisih sotrud. zakona tako službeno razmerje, pri katerem je mogoče nastavljenca takoj vsak čas odpustiti razen pri poskusnem razmerju sploh ne obstoji, da bi se pa tako dogovorilo, toženka sploh ne trdi. Službeno razmerje tožnika se je moralo torej končati, ko bi dobil novo službo, najkasneje pa, če bi se iznova molče ne podaljšalo, dne 30. septembra.

*

Izpremema naše izvozne in prevozne prepovedi. Ministrski ukaz z dne 4. januarja prinaša izpremembe obstoječe izvozne in prevozne prepovedi za Avstro-Ogrsko. Nova prepoved glede lesa se glasi: Evropski stavbni in porabni les, trd ali mehak, okrogel, obsekan, obžgan, rezan, klan, izvzemši furnirje, nadalje obdelan, tudi železniški pragi, telegrafski drogi ali pripravljen les za sode; surovi, pripravljeni ali obdelani držaji za puške, kolarska dela in za kolarje pripravljen les, količi za šotore in toporišča za orodje.

*

Oddaja bencina, modrega in surovega olja privatnim konzumentom bo v bodoče še strožje omejena. Trgovsko ministrstvo je odredilo, da se sme bencin za privatne avtomobile oddajati le v posameznih, povsem izrednih slučajih. Tudi elektrarne, ki so urejene na oljeve motorje, ne bodo mogle dobivati potrebnega surovega olja, izvzemši ako oddajajo tok vojaškimi, oziroma državnim zavodom ali pa služijo v odlični meri obrtnoobratnim svrham. Elektrarne, ki oddajajo v glavnem le tok za razsvetlavo, ne dobe surovega. Naredba opozarja interesente na nadomestni material: špirit in benzol.

*

Nove maksimalne cene za žito na Ogrskem. Ogrska vlada je revidirala maksimalni tarif za cene za žito. Posebno važne za avstrijske dežele so cene, določene za glavni ogrski žitni trg Budimpešto. Tam določa maksimalni tarif za pšenico 41 K, za rž 32-70 K, za koruzo 22 K. — Ker znaša maksimalna cena za pšenico na Dunaju 40-50 K, torej za 50 v manj kakor v Budimpešti, je seveda skoraj vsak import ogrskega žita v avstrijske dežele toliko kakor izključen. Na dunajskem žitnem trgu že več dni sploh

ni dobiti pšenice in mnogi avstrijski mlini bodo morali ustaviti obrat, ker nimajo ničesar mleti. Dunajsko časopisje poudarja, da je nastala situacija, ki sili vlado k energičnejšim korakom. Dejstvo je, da zadržujejo razni veliki „žitni baroni“ na Ogrskem in menda tudi pri nas svoje zaloge ter špekulirajo na še višje cene. Zato se v merodajnih krogih že resno razmišlja o obsežni ekspropriacijski, oziroma rekvizijski akciji, ki bi omogočila normalno aprovizacijo prebivalstva z žitom oziroma moko. Pričakovati je v tem oziru novih korakov centralne vlade.

*

Odgoditev volitev v dohodninsko cenilno komisijo. Dopolnilne volitve članov in namestnikov v dohodninsko cenilno komisijo, katerih mandati so potekli koncem leta 1914., se z ozirom na vojne dogodke odgode na nedoločen čas. Dosedanji člani in njih namestniki opravljajo svoje posle do novih volitev.

*

Gospodarska kriza v Moskvi. Društvo moskovskih tovarnarjev je sestavilo statistiko o ustavljenju plačil raznih trgovskih tvrdk. V mesecu novembru je v moskovskem okolišu 248 tvrdk napovedalo konkurz. O 192 tvrdkah so na razpolago podatki o obsegu plačilnih obveznosti. Pasiva teh 192 bankrotnih tvrdk znašajo 23 milijonov 896 tisoč rubljev. Pasiva ostalih 56 tvrdk se cenijo na 4 in pol milijona rubljev. Pasiva bankrotnih tvrdk so znašala v mesecu oktobru 28 milijonov.

Društvene vesti.

Trgovski koledar za 1915. Opozarjamo ponovno na ta naš koledar, ki naj si ga vsak trgovec in trgovski sotrudnik kupi. So v njem praktične stvari, ki se jih vsak dan rabi, zato tudi oni, ki imajo vedno ta koledar, ne morejo biti brez njega. Vkljub obširni vsebini je cena zelo nizka in ta denar se lahko tudi v teh izrednih časih utрпи. Koledar stane 1 K, po pošti 1 K 20 v.

*

Članarina. Vse cenjene člane prosimo, da nam ob začetku leta vpošljejo članarino. Kakor vsako društvo, ima tudi naše zdaj manj dohodkov, zato pa z ozirom na človekoljubni namen, ko podpira žene in otroke vpoklicancev, temveč stroškov. Naši člani imajo torej vse tiste ugodnosti, kakor so jih imeli v normalnih razmerah, poleg teh pa dobijo še potrebne rodbine vpoklicancev podpore. Delovanje društva se vrši torej v istem oziroma še v pomnoženem obsegu kakor v mirnem času. Zato pa tembolj lahko apeliramo na one člane, ki niso vpoklicani, da pravočasno plačajo svojo članarino, da ne bo treba opominov, ki povzročajo veliko stroškov. Poštne položnice so vsakemu na razpolago.

*

V vojni padli in odlikovani člani. Čitatelje lista prosimo, da nam naznanijo imena v vojni odlikovanih in padlih članov, da se jih primerno v listu spomnimo. Ker ne more uredništvo zasledovati v seznamih izgub in v časopisih ne enih ne drugih, zato prosimo prijatelje in znance gori omenjenih junakov, da nam imena prijavijo.

*

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejme se: 1 vodja podružnice, 1 skladiščnik, 5 pomočnikov mešane stroke, 2 pomočnika špecerijske stroke, 1 pomočnik železninske stroke in 1 učenec. Službe išče: 35 pomočnikov, 10 kontoristk, 29 prodajalk, 2 učenca in 6 učenek. Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

Trgovina
s specerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Vinko Majdič

lastnik valjčnega mlina v Kranju.

Priznано najboljši

mlinski izdelki in zlasti

izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med

jako dober za pecivo ali zdravilo,

izpitani pomladanski :: :: ::

čebelni pitanec :: :: ::

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo

„MERKUR“

v Ljubljani

naznanja, da je založilo sledeče knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,

v treh delih.

I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.

II. del: Cena vezani knjigi 2 K.

III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodniku nujno potrebne.

Naprodaj je v jako prometnem kraju
na Gorenjskem

enonadstropna hiša.

V hiši so jako dobro vpeljani, že skozi 60 let obstoječi
obrtni, prodajalna z mešanim blagom,
trafika, žganjetoč, gostilna in pekarija.

Naslov se izve pri Slov. trgovskem društvu „Merkur“
v Ljubljani.

Proda se v Rečici pri Bledu
(Gorenjsko)

hiša z vrtom

v kateri je bila že več let trgovina in gostilna (križišče
cest) pod zelo ugodnimi pogoji. — Natančnejša po-
jasnila daje tvrdka Jos. Vodnik, Sp. Šiška pri Ljubljani.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

priporoča svoja svetla in črna piva.

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

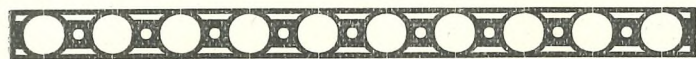
dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo,
lak za usnje, vazelino in kolomaz

iz domače tovarne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Kmetska posojilnica - ljubljanske okolice - v Ljubljani

r. z. z n. z.

Obrestuje hranilne vloge po

4³/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna kmečka posestva, radi tega je tudi ves denar pri njej popolnoma varno naložen.

Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.:

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19.000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo ameriški umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

C. in kr. dvorni založniki

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps), olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče, steklarski in mizarski klej in druge v to stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

Delniška glavnica K 6.000.000.

Rezervni fond okoli K 300.000.

JADRANSKA BANKA, FILIJALKA V LJUBLJANI

Šelenburgova ulica šte. 7 (nasproti glavne pošte).

Kupuje in prodaja: vrednostne papirje, rente, obligacije, zastavna pisma, prioritete, delnice, srečke itd. — Valute in devize. — Predujmi na vrednostne papirje in blago ležeče v javnih skladiščih. Promese k vsem žrebanjem.

Menjalnica.

:: Vloge na knjižice od dneva vložitve ::

4 1/2 %

do dneva dviga, rentni davek plačuje banka iz svojega. — Na tekoči in žiro-račun po dogovoru. — Živahna zveza z Ameriko. — Akreditivi.

Centrala v Trstu.

Eskomptuje: menice, devize in fakture. Zavarovanje vrednostnih papirjev proti kurzni izgubi. — Revizija žrebanja srečk itd. brezplačno. — Stavbni krediti. — Rembours-krediti. — Borzna naročila. Inkaso.

Filialka v Opatiji.

Kar je dobrega, to se proda!

Zátkovi jajčni rezanci in makaroni,

Zátkov steliziran zdrob za otroke,

Zátkove drobtinice (prezelci) iz svežega pšeničnega prepečenca

== so priznani izdelki, ki Vašega odjemalca nikdar ne prevarajo. ==

Monopol-Bratje Zátka, družba z o. z.

Češke Budejovice.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja

vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnjc, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Delniška glavnica K 8.000.000.—. Rezervni zaklad K 800.000.—

Zamenjava in eskomptuje

izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavcije.

== Eskompt in inkasso menic. — Borzna naročila. ==

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

4 1/2 % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Ker že od nekdanj skrbno pazite na to, da zadovoljite Vaše odjemalce in jim hočete poslužiti le z najboljšimi izdelki, priporočajte k Vaši zrnati kavi najboljšo ka-vino primes, pravega : **FRANCKA** : iz zagrebske to-varne, ki nosi kavin mlinček kot tvorniško znamko.

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za kavne surogate v Ljubljani“

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

Slovenski trgovci in trgovski sotrudniki, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVC

trgovina z manufakturnim blagom in krojaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorci na zahtevo poštne prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo, naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin na oglase v našem listu. „Slovenski trgovski Vestnik“ mora postati ognjišče organizacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica.

Denarnega prometa koncem leta 1914	K 740,000.000.—
Vlog	„ 44,500.000.—
Rezervnega zaklada	„ 1,330.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 0/0

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo **c. kr. deželne vlade.**

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

1.) <i>Val. Žun</i> : Bilanciranje javnemu dajanju računov podvrženih podjetj in vojna.	6.) <i>Dr. Rudolf Marn</i> : Pokojninsko zavarovanje zasebnih nastavljenecv.
2.) <i>Dr. Viktor Sušnik</i> : Novi avstrijski konkurzni red.	7.) <i>Just Piščanec</i> : Carinstvo.
3.) <i>R. Dolenc</i> : Vinskih komisionarjev nam je treba.	8.) Raznoterosti:
Nov moratorij. — Mir bo dalj časa trajal, nego vojna!
— Zasebna posredovalnica. — Nevpoštevanje cen v ceniku je vzrok za odpust potnika. — Odškodnina stroškov za osebno predstavo. — Dom za trgovske nastavljenke. — Našim gospodom trgovcem.
4.) Maksimalne tarife na Kranjskem.	9.) Društvene vesti.
5.) Novi predpisi o izdelovanju kruha in kolačev.	

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Petit vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravištvo: Ljubljana, „Narodni dom“.

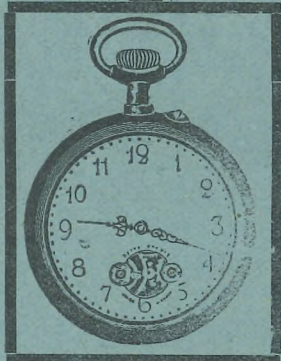

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

H. Suttner, Ljubljana šte. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine
po najnižjih cenah.

.. Razpošiljanje ..
blaga na vse kraje
sveta ter največja
ekspozitna trdka.

Zahtevajte moj novi
povečani cenik, ka-
terega dobite za-
stoj in poštne
prosto.

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici.

„IKO“ Tovarniška znamka „IKO“

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Dunajski cesti šte. 13

priporoča svojo izborno zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn,
zasebnikov itd., kakor tudi porcelan, svetilke,
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete.

Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

Škatlje

za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.

Kartoni

za razpošiljanje ..
klobas, masla,
oblek, perila in
drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubljanski kartonažni tvornici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati.

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Riunione Adriatica
di Sicurta.

Zastopstvo za Kranjsko:

tvrdka

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Trgovina
s specerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Vinko Majdič
lastnik valjčnega mlina v Kranju.
Priznано najboljši
mlinski izdelki in zlasti
izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med

jako dober za pecivo ali zdravilo,
izpitani pomladanski :: :: ::
čebelni pitanec :: :: ::

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“

v Ljubljani

naznanja, da je založilo sledeče knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,
v treh delih.

I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.

II. del: Cena vezani knjigi 2 K.

III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodniku nujno potrebne.

Naprodaj je v jako prometnem kraju
na Gorenjskem

enonadstropna hiša.

V hiši so jako dobro vpeljeni, že skozi 60 let obstoječi
obrati, prodajalna z mešanim blagom,
trafika, žganjetoč, gostilna in pekarija.
Naslov se izve pri Slov. trgovskem društvu „Merkur“
v Ljubljani.

Proda se v Rečici pri Bledu
(Gorenjsko)

hiša z vrtom

v kateri je bila že več let trgovina in gostilna (križišče
cest) pod zelo ugodnimi pogoji. — Natančnejša po-
jasnila daje tvrdka Jos. Vodnik, Sp. Šiška pri Ljubljani.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

➡ priporoča svoja svetla in črna piva. ➡

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo,
lak za usnje, vazelino in kolomaz

iz domače tovarne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Kmetska posojilnica - ljubljanske okolice - v Ljubljani

r. z. z n. z.

Obrestuje hranilne vloge po

➡ **4³/₄ %** ➡

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna kmečka posestva, radi tega je tudi ves denar pri njej popolnoma varno naložen.

— Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.: —

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19,000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo amerikanski umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

— C. in kr. dvorni založniki —

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps), olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče, steklarski in mizarski klej in druge v to stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

1883

3000 18193, 2

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XII.

V Ljubljani, dne 15. februarja 1915.

Štev. 2.

Bilanciranje javnemu dajanju računov podvrženih podjetj in vojna.

Spisal Val. Žun.

Vojni dogodki so tudi pri bilanciranju delniških družb, družb z omejeno zavezo in raznovrstnih pridobitnih in gospodarskih zadrugah činitelj, ki mu je treba posvetiti vso pozornost. Že v zadnjem četrletju preteklega leta, dolgo časa pred zaključkom leta, so se slišali po časopisih in v raznih narodno - gospodarskih korporacijah glasovi, naj se za leto 1914. sploh ne sestavijo bilance, temveč naj se zakonite in štatutarične določbe za to bojno dobo sploh suspendirajo. Pri tem se je zlasti naglašalo, da imajo mnoge javnemu dajanju računov podvržene družbe svoja podjetja v krajih, ki jih je zasedel sovražnik, ali so pa sicer v neposredni bližini vojnih dogodkov. Velika ovira za pravilno bilanciranje je tudi to, da se nekatera aktiva sploh ne morejo po svoji vrednosti ceniti. To velja zlasti glede vrednostnih papirjev, katerih kurz se ne more določiti, ker borze sploh ne poslujejo. Bodočnost je bolj, kakor kdaj pri raznih podjetjih negotova, zato je zelo težko preceniti, kakšne zaloge naj se odkažejo posameznim fondom za morebitne izgube, obrabo itd. Čuli so se glasovi, da je sploh v sedanjih dobi nemogoče sestaviti bilanco, ki bi vsaj v bistvu odgovarjala trgovinskemu zakonu in drugim zakonom in odredbam, ki določujejo, kako naj se sestavljajo bilance.

Kaj določujejo trgovinski zakonik, zadrugi zakon iz l. 1873. in delniški pravilnik ali akcijski regulativ iz leta 1899. glede sestave bilanc oziroma računskih zaključkov pri podjetjih, ki so podvržena javno dajati svoje račune?

Po členu 239. trgovinskega zakona mora načelstvo delniške družbe skrbeti, da se vodijo potrebne družbene knjige. Načelstvo mora delničarjem najpozneje v prvih šestih mesecih vsakega poslovnega leta predložiti bilanco preteklega poslovnega leta.

§§ 49. in 50. delniškega pravilnika pa določata glede računskih sklepov in predložitve računov to-le:

Načelništvo je dolžno skrbeti, da se pišejo potrebne knjige družbe. Koncem vsakega opravnega leta, čigar začetek in konec je določiti v pravilih, se mora sestaviti računski sklep, ki naj sestoji iz računa izgube in dobičba in iz bilance. Načela, po katerih je sestaviti bilanco, se morajo določiti v ustavu. Računski sklep, ki naj obsega vso upravo družbe, se mora sestaviti oziroma se na zakonite predpise in s skrbnostjo rednega trgovca. Zlasti je postaviti vsa aktiva in pasiva po vrednosti, katero jim je istinito dati ob času, ko se sestavlja bilanca. Pri imovinskih predmetih, ki so po svoji kakovosti podvrženi obrabi ali znižanju vrednosti, je stvarni cenitvi primerno odpisati njih knjižno vrednost in to v računskem sklepu primerno izraziti. V ustavu je treba določiti, kako se vrše potrebni odpisi in, če je potrebno, je tudi v ustavu določiti ključ, po katerem naj se odpisuje.

V ustavu je poskrbeti, da predloži načelstvo računski sklep vsako leto rednemu občnemu zboru delničarjev z računskim poročilom vred in to najpozneje v prvih šestih mesecih vsakega opravnega leta. Izjemoma se more pri posameznih delniških družbah z ozirom na posebno kakovost opravnega obrata dovoliti, da se določi v ustavu rok za predložitev bilance občnemu zboru najdalje tekom dvanaestih mesecev po preteku opravnega leta.

Glede računskega sklepa pri družbah z omejeno zavezo imata §§ 22. in 23. zakona z dne 6. marca 1906. drž. zak. št. 58. te-le določbe:

Poslovodje skrbé, da se pišejo potrebne knjige za družbo. V prvih treh mesecih vsakega poslovnega leta morajo sestaviti za preteklo poslovno leto računski sklep. Ta rok se lahko v družbeni pogodbi podaljša na šest mesecev, pri družbah, katerih podjetje ima za predmet opravljanje poslov v prekomorskih ozemljih, pa na devet mesecev. Ako je predmet podjetja obratovanje bančnih poslov, morajo poslovodje objaviti bilanco, čim so družabniki o tem sklepali, v listih, ki so določeni za razglasitev vpisov v trgovinski vpisnik, in ako so v družbeni pogodbi za naznanila družbe označeni

javni listi, tudi v teh listih in jo z izkazom o tem vložiti v trgovinski vpisnik. Sicer bilance ni treba objaviti. Za sestavo računskega sklepa, ki naj obsega vse gospodarstvo družbe, se vporabljajo te-le določbe:

1. borzni in tržni predmeti se smejo nastaviti kvečjemu po borzni ali tržni ceni časa, za katerega se sestavi računski sklep, ako pa ta cena presega nabavno ali napravno ceno, kvečjemu po tej ceni;

2. druge imovinske kose je nastaviti kvečjemu po nabavni ali napravni ceni;

3. taki imovinski kosi, ki niso določeni za prodajo drugim, temveč trajno za poslovanje podjetja, se smejo nastaviti kvečjemu po nabavni ali napravni ceni. Nastaviti se smejo po tej ceni brez ozira na sedanjo manjšo vrednost, ako se vstavi med pasiva znesek, ki je enak znižanju vrednosti, ali ako se za pasivni postavek nastavi znižanju vrednosti vstrežajoč zaklad;

4. znesek osnovne glavnice je treba sprejeti med pasiva, prav tako znesek vsakega rezervnega in obnovnega zaklada ter ves znesek vplačanih doplačil, kolikor poraba ne utemeljuje odpisa dotičnih pasivnih postavkov;

5. dobiček ali izguba, ki se pokaže, če se primerjajo vsa aktiva in vsa pasiva, se mora na koncu bilance posebej navesti.

Podobne določbe, kakor trgovinski zakonik glede delniških družb ima tudi združni zakon iz leta 1873. Po § 22. tega zakona je načelstvo zavezano, skrbeti za to, da se vodijo potrebne knjige zadrage. Ono mora najkasneje v prvih šestih mesecih vsakega poslovnega leta objaviti računski sklep preteklega leta z bilanco. V tej objavi se mora tudi naznaniti število združnih udov koncem bilančnega leta, kakor tudi število med letom vstopivših in izstopivših udov ter deležev, ki so prirasli in odpadli tekom poslovnega leta, bili odpovedani ali vrnjeni.

Omeniti moramo tudi še določbo zakona o osebnih davkih, ki glede delniških družb, pridobitnih in gospodarskih zadrug in drugih javnemu dajanju računov zavezanih podjetj, določa v § 110.:

Vsak v zmislu tega poglavja davku zavezani podjetnik mora vsako leto 14 dni po odobritvi računskega sklepa, opravljeni po pravilih ali drugače po predpisih, najpozneje pa 6 mesecev po preteku pravega leta podati pri pristojnem davčnem oblastvu prve stopnje napoved o davku zavezanem čistem donosu vseh obratovanih podjetj po uradnem vzorcu. Napovedi je priložiti popolno bilanco in pa odobrene računske sklepe (račun o izgubi in dobičku) in opravilno poročilo, če se je napravilo, dalje pri delniških družbah, komanditnih družbah na delnice, rudarskih družbah in pridobitnih in gospodarskih zadrugah prepis zapisnika o občnem zboru, v kolikor se ta nanaša na

oskrbovanje opravil, naposled izkaz okolnosti, potrebnih v določbo kraja, za katerega se naj davek predpiše.

Če bi se glede sestave in predložitve računskega sklepa in sklicanja občnega zbora ne postopalo po zakonitih in odredbenih predpisih ter po statutarčnih določbah, določujejo zgoraj omenjeni zakoni razne kazni. Tako veli § 123. zak. o družbah z omejeno zavezo:

Pregrešek učini, kdor kot poslovodja ali likvidator, kot ud nadzorništva ali poverjenik družbo z omejeno zavezo v zapisnikih o zborovanjih, računskih sklepih, bilancah, opravičnih poročilih ali v kakem javnem pozivu, udeležiti se podjetja, nalašč napačno izkaže imovinsko stanje družbe ali zamolči kako dejstvo, čigar zamolčanje utegne varati o imovinskem stanju družbe. Kazen je en teden do enega leta zapor, s katerim se lahko združi 1000 do 20.000 kron denarne kazni.

O delniških družbah pa pravi § 56. delniškega pravilnika:

Delniške družbe so po določilih cesarskega patenta z dne 26. novembra 1852 drž. zak. št. 253 in zadevnih zakonitih predpisov podvržene nadzorstvom državne uprave, ki se uradoma izvršuje v varstvo javnih koristi.

Podrobne določbe ima združni zakon, po katerem se načelstvo, ki ne skliče ob pravem času občnega zbora, more kaznovati z redovnimi kaznimi do 200 kron. Napačni podatki v zapisnikih občnega zbora, računskih sklepih, bilancah in poslovnih poročilih se kaznujejo pri načelstvu, nadzorstvu ali drugih odgovornih osebah z zaporom od enega do treh mesecev, ako so podatki navedeni namenoma napačno. Če pa za taka dejanja kazenski zakonik določa ostrejšo kazni, kaznujejo se krivci po kazenskem zakoniku.

Tudi osebno-davčni zakon določa razne redovne kazni za ne pravočasno predložitev računskih zaključkov.

Iz vseh spredaj naštetih določb vidimo, da mora državna oblast čuvati nad tem, da se pri podjetjih zvezanih javnemu dajanju računov, morajo napravljati trgovskim predpisom odgovarjajoči računski sklepi, da se mora v družbenih, ozir. združnih pravilih določiti začetek in konec pravega leta in da se mora sklicati vsaj do gotove dobe po sklepu poslovnega leta občni zbor.

Te dolžnosti, sestavljati knjižno pravilne računske sklepe in sklicevati občne zbore, ni odvezala državna uprava spredaj naštetih podjetj tudi v sedanjih izrednih časih. Z naredbo celokupnega ministrstva z dne 25. dec. 1914 drž. zak. št. 362 se dovoljujejo le nekatere izjeme. Za podjetja, ki imajo svoj sedež v ozemlju, na katerem se neposredno vrše vojni dogodki (Galicija, Bukovina, Kotorski okraj). Ta podjetja imajo pravico, da sestavijo svoje računske sklepe do konca junija 1915. Za podjetja, ki imajo drugje svoj sedež in ki imajo v omenjenem ozemlju le glavno obratovališče,

more pristojno ministrstvo dovoliti rok za sestavo računskega sklepa do konca junija 1915. V splošnem pa dovoljuje omenjena odredba, da se smejo občni zbori, kisklepajo o računskem zaključku delniških družb, družb z omejeno zavezo, pridobitnih in gospodarskih zadrug in drugih javnemu dajanju računov podvrženih podjetb, sklicati do 30. junija 1915, če prav bise po pravih morali vršiti že poprej.

Novi avstrijski konkurzni red.

Dr. Viktor Sušnik.

(Dalje.)

Ker je za trgovski stan najvažnejše vprašanje to, kako se je s pomočjo novih zakonov izogniti konkurzu, hočemo se predvsem pečati s poravnalnim ali izravnalnim postopanjem (Ausgleichsverfahren).

Kaj je bistvo poravnalnega postopanja? Bistvo njegovo obstoji v tem, da se more dolžnik brez napovedi konkurza pod gotovimi pogoji z delnim plačilom terjatve svojih upnikov nasproti njim definitivno osvoboditi vseh svojih obveznosti.

Ali velja ta ugodnost samo za trgovce? Ne, poravnalno postopanje ni omejeno na trgovski stan, tudi ne na protokolirane trgovce. Vsak dolžnik, naj si je trgovec ali ne, ima pravico, da se posluži poravnalnega postopanja. Potrebno je le, da ima o svojem podjetju, če že ne po strokovnih načelih pisane knjige, pa vsaj toliko natančne zapiske, da se more iz njih z zanesljivostjo posneti visokost njegovih aktiv in pasiv. Zakon namreč zahteva (§ 2. por. r.), da dolžnik s predlogom na otvoritev poravnalnega postopanja vloži tudi natančen seznam svojega premoženja.

Ali je poravnalno postopanje dopustno tudi pri zapuščinah in pravnih osebah (društvih)? Da. Izključene so vsled izrecne določbe zakona le pridobitne in gospodarske zadruge.

Ali sme upnik predlagati otvoritev poravnalnega postopanja? Ne, to pravico ima samo dolžnik. Ta namreč najbolje ve, kaj mu bolje kaže, iti v konkurz, ali se z upniki poravnati. Pač pa more upnik dolžnika posredno prisiliti, da predlaga otvoritev poravnalnega postopanja.

Kako? S tem, da predlaga, naj se o dolžnikovem premoženju otvori konkurz. V tem slučaju mora sodišče dolžnika o predlogu zaslišati. Dolžnik pa ima pravico, da predlaga, predno je sodišče sklepalo o predlogu na otvoritev konkurza, otvoritev

poravnalnega postopanja (§ 1. por. r.). S tem se otvoritev konkurza najmanj za dobo poravnalnega postopanja odloži, zakaj, dokler traja slednje, ni moči otvoriti konkurza.

Kje je vložiti predlog na otvoritev poravnalnega postopanja? Pri konkurznem t. j. za otvoritev konkurza pristojnem sodišču. Za otvoritev konkurza pristojna sodišča so pa edinole sodni dvori prve inštanice t. j. deželna in okrožna sodišča. Nastane torej nadaljnje vprašanje, pri katerem deželnem, oziroma okrožnem sodišču je predlagati otvoritev poravnalnega postopanja. Predvsem pride v poštev tisti sodni dvor prve inštanice, v katerega okolišu izvršuje dolžnik svoje podjetje (trgovino, obrt itd.). V drugi vrsti, t. j. če v tuzemstvu ne izvršuje nikakega podjetja, je pristojen tisti sodni dvor, v katerega mejah ima dolžnik svoje redno bivališče. Če pa dolžnik v tuzemstvu nima nikakega podjetja in tukaj tudi ne biva, tedaj je pristojen za otvoritev poravnalnega postopanja tisti sodni dvor prve inštanice, v čigar okolišu se nahaja dolžnikovo premoženje. Če je pristojnih hkratu več sodišč — n. pr. če ima dolžnik podjetja, bivališča ali premoženje v različnih sodnodvornih okrajih —, tedaj pripade stvar tistemu, ki je prvo imelo z zadevo opraviti. (§ 63. konk. r.)

Kdaj je vložiti predlog pri trgovskem sodišču? Otvoritev poravnalnega postopanja je predlagati pred trgovskim sodiščem (trgovskim senatom), če gre za premoženje ali zapuščino protokoliranega trgovca ali za premoženje protokolirane trgovske družbe.

Ali sme tudi aktiven dolžnik predlagati, naj se o njegovem premoženju otvori poravnalno postopanje? Da, vendar mora dokazati, da se nahaja v stanju neplačevitosti (Zahlungsunfähigkeit). Neplačevitost ni zamenjati s prezadolženostjo (Überschuldung). Prezadolženca imenujemo tistega, ki ima več dolgov (pasiv) kakor premoženja (aktiv). Kljub temu se prav pogosto zgodi, da prezadolženec svoje dolgove redno plačuje. Sama prezadolženost še ne daje nikake pravice do poravnalnega postopanja. Potrebno je vse-kako, da poleg prezadolženosti pri dolžniku nastopi še neplačevitost (insolvenca). Če je pa slednja dana, potem ne gre za to, je-li dolžnik pasiven ali aktiven, glavno je, da se nahaja v stanju neplačevitosti. Dolžnik je neplačevit (insolventen), kadar ne plačuje več, ker nima plačilnih sredstev, zlasti torej tedaj, kadar je svoja plačila ustavil (Zahlungseinstellung). Od neplačevitosti je tudi razločevati denarno zadrego ali stisko. Pod slednjo razumemo trenutno, minljivo pomanjkanje plačilnih sredstev. Za pojem neplačevitosti pa je potreba, da je pomanjkanje teh sredstev splošno ali se vsaj pojavi v večji meri in pod okolnostmi, da ni pričakovati, da si v doglednem času ta sredstva zopet pridobimo. V

zmislu zakona (§ 68. konk. r.) je neplačevitost zlasti tedaj smatrati za dano, če je dolžnik svoja plačila ustavil, t. j. če ničesar več ne plačuje, ker nima s čim plačati. Nebistveno pa je, ali je dolžnik ustavitev plačil javno (n. pr. pri sodišču) naznanil, ali če le dejansko ničesar ne plačuje. Ponovno torej naglašamo, da ima z izjemo, ki jo takoj navedemo, pravico do poravnalnega postopanja edinole neplačevit dolžnik, naj si je preza-dolžen ali aktiven.

Kdaj ni treba izkazati neplačevitosti? Dokaz neplačevitosti se ne zahteva, če gre za otvoritev poravnalnega postopanja glede zapuščin ali glede premoženja pravnih oseb. V tem slučaju zadostuje, da se izkaže samo prezadolženost (§ 69. konk. r.)

Kdo ima v imenu trgovske družbe predlagati otvoritev poravnalnega postopanja? Redoma vsi družabniki, ki jamčijo osebno za družabne obveznosti, odnosno, če je družba v likvidaciji, vsi likvidatorji. Če pa predloga niso stavili vsi družabniki, oziroma likvidatorji, tedaj ima sodišče, predno sklepa o predlogu, ostale družabnike, oziroma likvidatorje zaslišati. Če ti niso privolili, ali če jih ni bilo mogoče pravočasno zaslišati, sme sodišče predlogu ugoditi le tedaj, če je neplačevitost verjetno izkazana (§ 1. por. r.)

Kaj velja v tem pogledu o pravnih osebah in zapuščinah? Tudi tu se ima predlog vložiti imenom vseh tistih oseb, ki so opravičene pravno osebo zastopati oziroma imenom vseh dedičev, sicer se morajo ostali zastopniki oziroma dediči zaslišati. Če pa pravočasno zaslišanje ni mogoče, ali če se ne da doseči popolen sporazum, sme sodišče predlogu navzlic temu ugoditi, vendar mora biti, kakor pri trgovskih družbah, neplačevitost juristične osebe oziroma zapuščine verjetno izkazana. V tem slučaju torej tudi pri zapuščinah in pravnih osebah ne zadostuje dokaz prezadolženosti.

Ali se ima predlog na otvoritev poravnalnega postopanja staviti v pisni obliki? Pisni oblika v zakonu za veljavnost predloga ni predpisana, dovoljen je torej tudi ustni predlog. Vendar je priporočati, da se stavi pisni predlog. To iz razloga, ker mora biti v predlogu na otvoritev poravnalnega postopanja že obsežna poravna ponudba. To ponudbo, ki postane, če se poravnava doseže, za predlagatelja in morebitne njegove poroke obvezna in katere v škodo upnikom po vložitvi predloga ni mogoče več spremeniti, je torej, že v izogib poznejšim nejasnostim, bolje vložiti v pisni obliki skupno s predlogom na otvoritev poravnalnega postopanja.

Kaj mora dolžnik obenem s predlogom sodišču podati? Poleg že omenjene poravnalne ponudbe ima dolžnik sodišču predložiti natančen seznam svojega premoženja. Iz važnih razlogov more dolž-

nik zaprositi, naj se mu v svrhu predložitve premoženjskega izkaza dovoli kratek rok. Na sestavo tega izkaza polaga zakon posebno važnost. Izkaz mora biti popolen in natančen. Navedi je vsak posamezni premoženjski kos in vsako terjatev. Trгоvec ali obrtnik bo torej vzel v ta izkaz inventar, zalogo, terjatve itd. Pri terjativah mora dolžnik zlasti navesti, ali so izterljive in v koliko. Dalje ima sodišču naznaniti naslove vseh svojih upnikov ter navesti, je - li z enim ali drugim v sorodstvu ali svaštvu. Slednjič mora dolžnik premoženjski izkaz lastnoročno podpisati ter se ponuditi k razodetni prisegi, da so njegove navedbe glede aktiv in pasiv resnične in da ni ničesar od svojega premoženja zamolčal. Ker ima, kakor rečeno, pravico do poravnalnega postopanja le insolventen dolžnik, mora predlagatelj že v predlogu verjetno izkazati svojo neplačevitost ali insolvenco. V to svrho je treba torej navesti na eni strani natančno množino danih plačilnih sredstev, torej predvsem gotovine, na drugi strani pa ob času predloga že v plačilo zapadle terjatve. Iz primerjave obeh postavk se mora podajati neplačevitost t. j. resnična nezmožnost z danimi plačilnimi sredstvi plačati že zapadle terjatve.

V kolikih izvodih je vložiti poravna predlog in poravna ponudbo? Zakon predpisuje, da se mora vsakemu upniku vročiti prepis poravnalnega predloga in poravnalne ponudbe. Predlog je torej podati v tistem številu, ki odgovarja številu upnikov, poleg tega mora en izvod ostati sodišču. Sodišču namenjeni izvod je kolekovati s kolekom po 1 K na vsako polo, ostale izvode pa kot priloge s kolekom po 60 vin. na vsako polo. Seznam premoženja, ki se tudi kolekuje s 60 vin. na polo, je predložiti samo v enem izključno sodišču namenjenem izvodu. Tudi izkaz neplačevitosti (insolvenca) je potreben samo nasproti sodišču. Upnikom namenjeni izvodi imajo torej obsegati le predlog na otvoritev poravnalnega postopanja in pa poravna ponudbo dolžnika, v kateri ima ta navesti, kolik del terjatev je pripravljen plačati in v katerem času. Vrhu tega ima dolžnik tej ponudbi priklopiti za upnike pregled svojih aktiv in pasiv. Zakon pravi, da ima ta pregled obsegati pglavitne dele dolžnikovega premoženja in pa skupno svoto dolgov (§ 5. por. r.). Za upnike torej zadostuje kratka, pregledna bilanca.

Ali mora sodišče predlogu na otvoritev poravnalnega postopanja brez pogojno ugoditi? Ne, sodišče ima, predno o predlogu sklepa, presoditi, je - li so zakoniti predpogoji za poravna postopanje dani ali ne. Zakon namreč pravi, da sodišče v gotovih slučajih predlogu sploh ne sme ugoditi, v drugih pa sme po svojem preudarku predlogu ugoditi ali ga pa odkloniti (§ 3. por. r.) Proti sklepu sodišča v obeh slučajih ni nobene pritožbe.

Kedaj mora sodišče predlog na otvoritev poravnalnega postopanja odkloniti? Otvoritev poravnalnega postopanja je nedopustna predvsem, če je dolžnik pobegnil. Če se ubežni dolžnik povrne, more svoj predlog ponoviti. Predlog je zavrniti tudi tedaj, če je bil dolžnik po nastopu neplačovitosti (insolvence) pravomočno obsojen radi goljufive krive. Te ovire so torej osebne, ker zavise od osebe dolžnikove. (§ 3. por. r.).

Pa tudi iz stvarnih razlogov sodišče v gotovih slučajih ne dopušča poravnalnega postopanja. Ti stvarni razlogi leže v vsebini poravnalne ponudbe. Ponudba mora odgovarjati gotovim zakonitim predpisom, sicer mora sodišče predlog na otvoritev poravnalnega postopanja odkloniti (§ 3. por. r.).

(Dalje prihodnjič.)

Vinskih komisionarjev nam je treba.

R. Dolenc.

Francoska je dandanes odločno prva vinorodna dežela v vsakem oziru. Nji sledi Nemčija in tej Ogrska. Francoska vina veljajo po celem svetu za najizbornejša, njim sledijo nemška in tem ogrska.

Na Francoskem obstoja neka posebnost v vinskem »trgovstvu«, ki obstoji v tem, da je skrbjeno za lažjo prodajo vina po takozvanih »maire du vin«. Istotako najdemo francoskim popolnoma podobne posredovalce v vinski trgovini na Nemškem in na Ogrskem. Na Nemškem jih imenujemo »vinske komisionarje« ali »vinske agente« in istotako na Ogrskem. Naloga francoskega »maire du vin« — dobesečno predstavljeno bi se imenoval tak mož: vinski župan — in pa nemškega ali ogrskega vinskega komisionarja ali vinskega agenta je ena in ista, namreč posredovanje v vinski trgovini med pridelovalcem vina in pa med kupovalcem, to je vinskim trgovcem ali gostilničarjem. Vinski senzal, ali po domače rečeno, nekaj »vinski mešetar«, je torej tak mož. No, vinske mešetarje imamo končno tudi že pri nas po vinorodnih krajih; toda kakšen razloček je med takim možem francoskim mair du vin in nemškim ali ogrskim vinskim agentom ali komisionarjem, razvideli bodo častiti bralci sami, ako jim navedem potrebne lastnosti poslednjih, katere lahko potem z onimi naših mešetarjev primerjamo. V nadaljevanju posluževati se hočem pa le izraza: vinski komisionar. Francoski ali nemški ali ogrski vinski komisionar je predvsem popolnoma inteligenten človek, ki je do dobrega umnega kletarstva vešč, to je v tem teoretično in praktično izvežban. Razpolagati mora tudi z gotovim denarnim premoženjem in biti mora osobito skrajno pošten, vsega zaupanja vreden v svojem poslovanju, ker sicer pač kmalu sam sebe pokoplje. Delokrog takega komisionarja je pa ta-le:

Predvsem se mora v strokovnih časnikih kakor tak sam objaviti, ter svoje posredovanje vinskim trgovcem in gostilničarjem ponuditi. Po vsaki trgatvi mora v strokovnih časnikih objavljati, kaka vinska letina da je v njegovem kraju, to je, približno koliko in kakega vina da se je pridelalo, in po kaki ceni ga je dobiti. Z oklicem pred cerkvijo ali na kak drug način mora obvestiti tudi pridelovalce vina svojega okrožja, da je pripravljen v vinski kupčiji posredovati, to je kupce za vino iskati, ako se mu dotična poskušnja prinese in ako spozna vino za dobro ter zahtevane cene za vredne. Vse to mora pa komisionar storiti proti gotovi, znabiti po občinskem odoboru določeni odškodnini za trud, ali kakor pravimo, proti gotovi proviziji. V slučaju potrebe lahko vinski komisionar kletarstva manj veščim pridelavcem tudi v tem pomaga, da jim vino čisti, filtrira itd.

Kako bistveno da se s posredovanjem takih komisionarjev vinska trgovina lahko pospeši in olajša, leži pač na dlani. Recimo, od gotovega vinorodnega kraja jako oddaljeni domači vinski trgovec ali pa gostilničar potrebuje večjo množino vina. V dotičnem vinskem kraju pa mu je popolnoma zanesljiv komisionar že znan. Namesto, da bi sam tja potoval s kakim navadnim nezanesljivim mešetarjem, po kieteh pridelovalcev vina stikal, sam za polnitev in odpeljavo kupljenega vina skrbel; kaj stori? Kupi si dopisnico in piše znanemu vinskemu komisionarju: »Potrebujem toliko takega vina, prosim pošljite mi poskušnje in zapišite nanje najnižjo ceno.« Vinski komisionar stori to seveda takoj in jako rad, in ako kupcu vino ugaja, odpiše mu ta zopet le po dopisnici: »Vino št. x in njegova cena mi ugaja, v par dneh dobite potrebno posodo, napolnite in pošljite mi jo prej ko mogoče na postajo X.« In tako je vsa, mogoče tudi več tisoč kron znašajoča kupčija s potroškom 10 vinarjev sklenjena.

Še posebno se pa vinska trgovina po vinskih komisionarjih takrat pospešuje, oziroma omogočuje, kadar morajo vinski trgovci in gostilničarji jako oddaljenih severnih krajev za njih obrt potrebna vina v južnih vinorodnih deželah iskati. In to se je v prejšnjih letih že ponovno zgodilo, kajti iz Moravske, Češke, da še celo Nižjeavstrijske, te eminentno vinorodne dežele, so prišli vinski trgovci in gostilničarji po vino v našo Vipavo ter na Goriško. Vodo v Savo nositi, bi se reklo, ko bi še dalje navajal dokaze, ki naj bi dognali, da je tudi pri nas potrebno, da dobimo v vinorodnih krajih na Belokranjskem, Dolenjskem in v Vipavi zadostno število pravih vinskih komisionarjev. Kolikor je meni znano, imamo danes le enega samega v deželi, in ta je gospod Edvard Žvanut, posestnik na Lozičah, postaja Šent Vid pri Vipavi. Ta mož je dovršil svoj čas vinarstvo, sadjarsko in poljedelsko šolo na Grmu s prav dobrim uspehom in je sam posestnik vinogradov. S posredovanjem vinske trgovine se ukvarja kot na Češkem, Mo-

Pokojninsko zavarovanje zasebnih nastavlencev.

Priobčil *dr. Rudolf Marn.*

(Konec.)

XXIV.

Postopanje s člani rudniških bratovskih skladnic.

Pokojninskemu in pri kaki rudniški bratovski skladnici obstoječemu zavarovanju podvržene osebe je zavarovati pri občem pokojninskem zavodu za nameščence, oziroma pri kakem nadomestnem zavodu po razmerju predstojećih določb in poleg tega po razmerju zakona o bratovskih skladnicah pri bolniški blagajni rudniške bratovske skladnice.

Za vsakega člana kake rudniške bratovske skladnice, ki je že pod veljavnostjo zakona z dne 16. decembra 1906, drž. zak. št. 1 iz l. 1907. postal zavarovanju podvržen in za katerega je prenos provizijskega zavarovanja v pokojninsko zavarovanje na podlagi omenjenega zakona že uravnan, ostane načeloma ta ureditev neizpremenjeno dalje v veljavi.

Za one člane kake rudniške bratovske skladnice, za katere se gorenja uredba še ni izvršila, ali ki bodo šele v prihodnje postali zavarovanju podvrženi, ostane načeloma že obstoječe zavarovanje pri provizijski blagajni za dobo prvih 60 prispevalnih mesecev pokojninskega zavarovanja v višini v začetku tega zavarovanja že dosežene in v slučaju poznejšega preteka v pravih bratovske skladnice določene čakalne dobe v višini potem pristojećih pravic proti primernemu odplačilu v veljavi.

Odplačilo za nadaljevanje provizijskega zavarovanja za dobo prvih 60 prispevalnih mesecev pokojninskega zavarovanja se dožene za čas začetka tega omenjenega zavarovanja po zavarovalnotehničnih načelih.

Kot odplačilo pristoji bratovski skladnici iz premoženjskega deleža zavarovanca na provizijski blagajni znesek v višini dognane vrednosti. Ako premoženjski delež zavarovanca ne zadostuje, je primanjkljaj pokriti s prispevki v gotovini v največji izmeri dosedanjih provizijskozavarovalnih premij, ki zadenejo zavarovanca in njegovega delodajalca po enakih delih.

Z dovoljenjem notranjega in ministrstva javnih del se lahko prenos provizijskega zavarovanja v pokojninsko zavarovanje izvrši po sporazumni želji delodajalca in zavarovanca ne glede na določila §§ 91 in 92. Taka uredba je dopustna zlasti v naslednjih slučajih:

1. Zavarovanci se lahko iz provizijske blagajne kake bratovske skladnice popolnoma izločijo, ako njih premoženjski delež pri provizijski blagajni, seveda po prostovoljnem dopolnilu tega, zadostuje za vračunitev toliko službenih let pri zavarovalcu pokojninskega za-

varovanja, da je navidezno dosežena čakalna doba 60 prispevalnih mesecev;

2. zavarovanci se lahko oprostijo pokojninsko-zavarovalne dolžnosti, ako jim je pri bratovski skladnici zagotovljena taka pokojninska preskrba, ki jo je smatrati za enakovredno pokojninskemu zavarovanju;

3. zavarovanje pri provizijski blagajni se lahko trajno ali za določen čas neprikrajšano obdrži poleg pokojninskega zavarovanja.

Premoženjski delež zavarovanca pri provizijski blagajni, oziroma po porabi tega premoženjskega dela še preostali ostanek, je v času izločitve kakega člana iz provizijskega zavarovanja odkazati zavarovalcu, ki je pristojen za pokojninsko zavarovanje in ki ga mora porabiti za vračunitev službenih let. V takih slučajih ni vračunitev službenih let omejena niti glede časa, ko se to zgodi, niti glede veljavnosti za okrajšanje čakalne dobe.

Osebe, ki po tej naredbi niso podvržene zavarovalni dolžnosti, toda so dejanski zavarovane, se na lastno ali na prošnjo njih delodajalca, v zadnjem slučaju s pridržanjem pravice zavarovanca, da prostovoljno nadaljuje zavarovanje, izločijo z dnevom veljavnosti te naredbe, oziroma poznejšega vstopa pri kakem novem delodajalcu, iz pokojninskega zavarovanja.

Do pričetka veljavnosti te naredbe narasli premijski zaostanki za nameščence, ki vsled premenjenih določil niso več podvrženi pokojninskemu zavarovanju, je treba po sporazumnem predlogu delodajalca in dotičnega nastavljenca odpisati. Premijskemu popustu primerno se zmanjšajo čakalne pravice nekdanjih zavarovancev.

Za pripadnike drugih držav, v katerih obstojajo podobne naprave glede pokojninskega zavarovanja nastavlencev, ter za v tuzemstvu zaposlene nastavlence podjetij, ki imajo v takih državah glavno podjetje, se lahko, varujoč vzajemnost, ali porabljajoč povračevalno pravico, z naredbo notranjega ministra izdajo drugačne določbe glede tega prisilnega zavarovanja.

Na enak način se lahko spremene določila glede nastavlencev, ki so v inozemstvu stalno zaposleni brez privoljenja zavarovalca.

Pokojninski zavod sme svoje zavarovance zavarovati za dajatve, ki presegajo normalne zahtevke.

V izvršitev zavarovanja takih večjih dajatev, se ustanovi poseben oddelek z ločenim gospodarjenjem in računodajanjem. Temu oddelku se odkažejo vsa prispevalna plačila, ki presegajo normalno mero, v kolikor ne služijo za pokritje prejšnjih prispevalnih izpadkov.

Z vložki, ki se jih izvrši za zavarovanje večjih dajatev v koledarskem letu, v katerem nastopi invalidnost ali smrt, ter v predidajočih dveh koledarskih letih, se ne pridobi čakalna pravica. Taki vložki se s 4 odstotki obrestovani vrnejo.

Izmera premij, s katerimi se pridobijo čakalne pravice na gotove večje dajatve, se določi po primernih tarifah, ki so podvržene državnemu odobritvi.

Glede zavarovalnih poslov na večje dajatve je pokojninski zavod podvržen pridobitvi po drugem poglavju zakona o osebnih davkih.

Naredba je stopila 1. oktobra 1914 v veljavo in s tem dnem so postala neveljavna vsa določila, ki so v nasprotju s predstojecimi.

Carinstvo.

Spisal *Just Piščanec.*

(Dalje.)

Ako se je zagotovilo dalo z jamstvom ali v vrednostnih papirjih, se pozove stranka, naj vplača odpadajočo carino v gotovini.

Če se je ob uvozu zabeleženo blago po preteku podeljenega roka zopet izvozilo, carinski urad ne sme v lastnem delokrogu povrniti položenega zagotovila. Stranka se zavrne z njeno prošnjo na deželno finančno oblastvo.

V tem slučaju, ako se zabeleženi predmeti izvažajo pri drugem carinskem uradu in ne pri onem, ki jih je zabeležil ob vstopu (n. pr. blago na izkupilo, kolesa, motorna vozila, vzorci potnikov itd.), je dolžnost izstopnega urada, da obvesti odpravni vstopni urad o podatkih izvoza, eventualno o povračilu zagotovila.

Finančna deželna oblastva imajo pravico spregledati dokaz carinskopravrednega izstopa, ako se je istiniti izstop blaga iz carinskega ozemlja izkazal z drugimi dokazili.

Tudi v primerih zabeležnega ravnanja je plačati, ako se carinsko zagotovilo ni položilo v gotovini, 2% obresti od zneskov dovoljenih na upanje v zabeležni dobi za zabeleženo blago. Te obresti se plačajo tudi tedaj, ako se je blago med zabeležnim rokom ocarinilo.

Obresti tečejo, enako onim pri kreditnih obrestih, od prvega dne meseca po izdaji zabeležnice do zadnjega dne meseca, v katerem preneha zabeležni rok. Če se zabeležno blago ni izvozilo v podeljenem roku, tečejo pa od dne po prekoračenem roku 5% obresti, ki se zaračunajo za vsak dan po prekoračitvi.

Ne odmerjajo se pa te zamudne obresti, če prekoračenja roka ni povzročila kaka stranka sama,

pač pa kaka nezgoda. Finančna deželna oblastva so upravičena spregledati nastala prekoračenja podeljenih rokov za zopetni izvoz ali uvoz v zabeležnem postopanju, če so se verodostojno opravičila in če ni rok ustanovljen s posebnim zakonom, naredbo ali višjim navodilom

151. Odpadi pri zabeležnem ravnanju. Če pri obrtniškem ravnanju, v čigar namen se blago uvažja, nastajajo odpadki na teži ter so ti odpadki v sorazmerju s kakovostjo obratovanja s tem blagom, pušča se odpadla množina blaga carine prosto, dočim se mora v primeru, da odpadki presegajo obrtniškem obratovanju primerno razmerje, plačati uvozna carina tudi za odpade.

Pregledajo se odpadki brez vrednosti ali neznatne vrednosti. Za preračunitev odpadov ob uvoznem ravnanju na plemeničenje z železom se je sestavil za razne vrste železa poseben ključ, ki pa velja samo za gornji promet. Za na novo podeljena dovolila za plemeničevalno zabeleževanje se ustanovi tak ključ, od slučaja do slučaja na podlagi preizkusnega izdelovanja.

152. Izvoz v zabeležnem ravnanju. Za carinsko odpravo in izstavljanje potrdil o priliki zabeleževanja ob izvozu veljajo vobče predpisi, obstoječi za uvozno ocarinitev. Ako se je odprava zabeleženega blaga ob izstopu izvršila pri carinskem uradu na meji, se predmeti po dovršenem pregledu puste na predpisan način čez mejo, oziroma se nakažejo na carinski urad sosednje države. Izvršeni izstop se uradno potrdi na zabeležnici. Ako se je pa izstopna odprava blaga izvršila pri notranjem uradu, se tovari — izvzemši vzorcev potnikov — nakažejo na mejni urad pod uradno zaporo, ne da bi se za to izgotavljala posebna carinska spremnica ali nakaznica. Izstopni urad potrdi potem istiniti izstop na zabeležnici ter jo izroči stranki (prevozniku).

153. Zopetni uvoz zabeleženega blaga. Pošiljatve, ki so se svoječasno odpravile v izvoznem zabeležnem ravnanju, se pri njih zopetnem uvozu odpisujejo (carine prosto odpravljajo) navadno pri tistem carinskem uradu, ki jih je ob izvozu odpravil. Pri odpravi je konstatirati, da se množina in kakovost predmetov vjemata z navedbami v zabeležnici, istotako identiteta zopet uvoženega blaga. Če se je izvozna odprava zopet uvoženega blaga izvršila pri kakem drugem uradu, se blago nakaže temu uradu v spremničnem ali sumarično-nakazniškem ravnanju. Izjema so le blago na izkupilo in vzorci potnikov, ki se odpravljajo carine prosto tudi pri drugih uradih, ako so dani pogoji za carine prosto odpravo ob zopetnem uvozu. V tem primeru se uradi, ki so izvršili izvozno zabeležbo, obveste z obvestilnico, da v zabeležnem registru blago odpišejo.

154. **Prirastki pri zabeleženem blagu.** Če je obrtno ravnanje z blagom, ki se v ta namen izvaža, take pravi, da nastane pri njem prirastek na teži ter je ta prirastek razmeren kakovosti obrtnega ravnanja, je tudi prirasla množina deležna prostosti carine. Ako pa prirastek presega razmerja primerno obrtnemu postopanju, je plačati od množine v inozemstvu nastalega in v carinsko ozemlje uvoženega prirastka, uvozno carino. Na pridatke in primesi, ki izhajajo iz dotičnega obrtnega ravnanja ter so tako neznatni, da njih vrednost ne presega desetega dela vrednosti uvažanih predmetov, se ne ozira. Sestavine, ki so v inozemstvu prirasle izvozno-zabeleženemu blagu se pri njih zopetnem uvozu ne ocarinijo kot sirovine, temveč po tistih tarifnih postavkah, pod katere bi te sestavine spadale, če bi bile stavljene same k izvoznemu zabeleževanju, oziroma pod katere spadajo vsled njihovega porabnega namena, razvidnega iz združitve s tuzemsko stvarino. Morebitna tehtalnina se odmerja samo od priraslega dela.
155. **Zabeleževanje živine na pašo in na delo** se uporablja samo, ako se žene živina na oddaljene pašnike in za več časa čez carinsko mejo. Pridelki kakor mleko, maslo, sir, ki so se pridobili v zabeležnem času, so tudi carine prosti. Rok za povrnitev se določi najdalje z enim letom. Živina se mora vračati čez tisti urad, ki jo je ob izvozu zabeležil. To zabeležno ravnanje smejo izvrševati mejni carinski uradi po razmerju svojih ocarinjevalnih pravic brez daljnjega dovoljenja. Ne pobira se uvozna carina od živine, gnane na pašo ali delo, ako je zopetni izvoz vsled nastale nesreče nemogoč. Ako se je število povračajoče se živine vsled nezgode zmanjšalo, za katero se svoječasno zahteva carine prosti odpis, je stvar tekom treh dni od primera do primera naznaniti najbližnjemu oddelku finančne straže. Ta se prepriča na licu mesta o resničnosti naznanila ter potrdi na naznanilu izvid z navedbo okolnosti, ali je meso padle živali užitno ali ne. To potrdilo se izroči gospodarju živine, da se z njim izkaže pri carine prostem odpisu zabeležene živine. Občinskega potrdila o nezgodi ni treba. V primerih živinske kuge služi kot dokaz izpričevalo okrajnega živinozdravnika. Če se je inozemska živina ponesrečila na tuzemskih pašnikih ter se je nje meso v tuzemstvu porabilo, se ista ne odpiše carine prosta, temveč se mora ocariniti. Posamezne manjkajoče glave živine sme urad sam carine prosto odpisati; v slučajih večjega izpadka kakor: vsled živinske kuge, tatvine i. d. mora pa urad stvar z donešenimi dokazi predložiti finančnemu oblastvu v odločitev. Teleta inozemskih krav na tuzemski paši se morajo tudi — ako ostanejo v tuzemstvu — primerno ocariniti. Carine prost uvoz mesa tuzemske živine, ki se je ponesrečila ali je bila zaklana v inozemstvu ob istodobnem uvozu kože, sme dovoliti, ako se je priložilo potrdilo inozemskega krajnega oblastva, samo finančno ministrstvo.
156. **Zabeleževanje v popravilo.** Toliko v splošnem, kolikor v pogodbenem prometu se smejo zabeleževati predmeti, ki se uvažajo v carinsko ozemlje ali izvažajo v inozemstvo, prosta ozemlja ali carinske izjemke v popravilo ter se vračajo v naprej določenem roku popravljani v inozemstvo, oziroma v carinsko ozemlje, v kolikor se njih identiteta more varovati. V inozemstvu prirasli pridelki se ocarinijo (gl. št. 154.). Načeloma smejo take predmete ob uvozu puščati carine proste tisti carinski uradi, ki so jih ob izvozu carinsko zabeležili. Tudi predmeti, ki so se zabeležili ob uvozu, se morajo ob zopetnem izvozu staviti uradom, ki so jih uvozno odpravili. Predmete v popravilo smejo zabeležno odpravljati brez posebnega dovolila vsi carinski uradi pooblašeni za njih uvozno ocarinitve. Nasproti državam, ki v tem pogledu ne dovoljujejo vzajemnosti, se ta ugodnost sme odtegniti ukazoma.
- Ob uvozu ali izvozu predmetov v popravilo morajo stranke vložiti blagovne deklaracije, v katerih navedejo težo, način nameravanega popravila na skupnosti in posameznih sestavnih delih zabeležene predmeta, na podlagi katerih podatkov se uradu omogoči zanesljiva kontrola, kakšno popravilo se je na z nedotaknjenim indentitetnim znamenjem se vračajočim predmetom izvršilo, dalje po istini težo blaga in prirastlih ali v tuzemstvu odpadlih sestavin kakor tudi okolnost, če popravilo ne presega navadnega popravka ali ne gre za morebitno plemenčenje.
- Pri zabeleževanju blaga v popravilo imajo carinski uradi posebno paziti, da gre za pravo popravilo in ne za plemenčenje. Tako bi n. pr. poprava enega kolesa pri avtomobilu bila dopuščena, dočim bi šlo za plemenčenje, ako bi se na avtomobilu napravila cela karoserija. Novo pozlačenje, lakiranje, poniklanje ali prenovljenje oljnate barve itd. bi bilo smatrati za popravilo samo tedaj, ako se je istodobno na predmetu kaj popravilo ter je v to bilo prebarvanje itd. potrebno.
- Pri odpravi v popravilo zabeleženega blaga je carinskim uradom paziti, da se pri popravilu ni zamenjal kak sestavni del zabeleženega predmeta ter v ta namen zahtevajo od strank vpogled dotičnih faktur, da se iz njih prepričajo, ali so se v inozemstvu pridejali pridatki ali pa so v tuzemstvu ostali sestavni deli, ki bi se morali ocariniti.
157. **Zabeleževanje na izkupilo (negotovo prodajo)** je pripuščeno za predmete, ob uvozu in izvozu. V izvoznem izkupilnem prometu se smejo odpravljati tuzemski izdelki, katerih izvoz ni prepovedan, vobče brez posebnega dovolila. Ob izvozu na izkupilo

predmetov podvrženih izvozni carini, se mora ta zagotoviti. Odprava se sme vršiti pri glavnih carinskih uradih I. in II. razreda; drugi uradi smejo izkupilno blago odpravljati samo do svoje ocarinjevalne oblasti. Blago, ki se je izvozilo uporabljaje zabeležno ravnanje na izkupilo, smejo ob njega povratku, če je izvid brez zapreke, odpravljati carine prosto vsi carinski uradi in ne samo tisti, kateri so izvršili izstopno odpravo, ako imajo oblast enake predmete ob uvozu ocarinjevati. Rok za povratek izkupilnega blaga naj se določi z ozirom na kakovost namena, radi katerega se blago izvažja. Ob izvozu na negotovo prodajo naj se sicer glede na določitev porabnega roka navadno ugotovi želji stranke, vendar ne smejo carinski uradi, ako se izvoz vrši v evropske države, podeliti daljšega roka kot eno leto, ob izvozu izven Evrope pa večjemu dveh leti.

Carine prosta odprava inozemskih izdelkov v izkupilnem ravnanju ob uvozu praviloma ni dopustna. Izjemo tvorijo samo predmeti, ki se smejo odpravljati v uvoznem zabeležnem prometu na podlagi trgovskih pogodb, sklenjenih z dotičnimi državami n. pr.:

- a) Na podlagi carinske in trgovinske pogodbe z Nemčijo, Švico in Srbijo vse blago, izvzemši užitinske predmete, ki se dovažja na sejme in tržišča ali ki se uvažja izven sejmarskega in tržnega prometa na negotovo prodajo.
- b) Živina, ki se goni na trge (pogodba z Nemčijo in Švico).

(Dalje prihodnjič.)

Raznoterosti.

Nov moratorij. Po poteku četrtega moratorija dne 31. januarja 1915. je od terjatev, ki spadajo pod moratorij — predpostavljeno, da se je upnik poslužil ali mogel poslužiti pravic, ki mu jih daje zakon — odplačanega po 50% pri terjatvah, ki so zapadle avgusta, septembra in oktobra 1914, dočim od terjatev, ki so zapadle novembra meseca samo 25% in od terjatev, ki so zapadle meseca decembra 1914 in januarja 1915, ničesar. Dne 1. februarja 1915 stopi v veljavo nov in sicer peti moratorij. Moratorij je bil izdan na podlagi podrobnih poizvedb in posvetovanj s prizadetimi krogi. Novost tega petega moratorija je ta, da seže časovno dokaj dalj in sicer do konca maja 1915. Bistveno novo določilo tega ukaza je sledeče: Od terjatev, ki so zapadle avgusta 1914, je plačati po 25% meseca februarja in aprila 1915. Od terjatev, ki so zapadle septembra in oktobra 1914, bo plačati po 25% meseca marca in maja. Od terjatev, ki so zapadle meseca novembra 1914, je plačati meseca aprila 25%. Plačilo ostanka terjatev, ki so zapadle meseca novembra, ter plačilo terjatev, ki so zapadle meseca decembra 1914 in januarja 1915, se odloži do konca maja 1915. Efekt petega moratorija bo koncem dobe njegove veljavnosti dne 1. junija 1915 sledeči: Od terjatev, ki so zapadle avgusta, septembra in oktobra 1914, bo moralo biti že plačano vse. Od terjatev, ki so zapadle novembra meseca 1914, 50%. Od terjatev decembra 1914 in januarja 1915 ne bo ničesar odplačanega. Terjatve, ki so nastale pred 1. avgustom 1914 in zapadejo v plačilo po 31. januarju 1915,

ne spadajo pod splošni moratorij, pač pa glede teh prihaja v poštev sodniški moratorij. To določilo se je izdalo zategadelj, ker svota teh terjatev ne igra velike vloge v kupčijskem življenju. Prodaje na daljši kredit nego šest mesecev so jako redke. Novi moratorij vzdržuje v splošnem določila, ki jih je imel že četrti moratorij, ter pridržuje doslej običajne izjeme.

*

Mir bo dalj časa trajal nego vojna! To si naj gotovi krogi, zlasti tovarnarji in veletrgovci dobro zapomnijo. Pomisliti je treba, da je vojno stanje le izjemno stanje, ki ne more predolgo trajati in da mora čimprej mir nastopiti. To je uvidela večina trgovcev in se je vojnemu stanju prilagodila kakor se je že dalo. Nekatere stroke delajo skoro normalno, dočim so zopet druge zelo omejile svoj obrat. Nekatere združbe tovarnarjev so pa uredile stvar tako kakor bi morale vedno tako ostati, kakor je zdaj. Sklenile so take sklepe, katerim se morajo vsi pripadniki te stroke podvreči in ki pomenijo kršitev obstoječega prava, poleg tega pa zelo oškodujejo posamezne trgovce. Sicer se ne more združbam tovarnarjev prepovedati, ako nastavljajo višje cene vsled tega, da ne trpijo izgube, nikakor pa ne gre, če sklenejo, da se vse dobavne obveznosti in dobavni sklepi kratkoma razveljavijo. To je v nasprotju z zakonom, kar sami dobro vedo, toda pri tem rabijo silo, ker vedo, da potrebuje trgovec blago za svoje odjemalce, in da ga hoče imeti za vsako ceno, le da se mu ni treba tožariti, kajti pravda bi mu nikakor ne nadomestila škode, ki mu nastane, ako ne more v odločilnem trenutku dobaviti odjemalcem blaga. Navadno so sklepi tovarnarjev tajni in jih ne sme noben član objaviti, sicer plača visoko konvencionalno kazen. Vendar pridejo sempatja take stvari v javnost in ta je opravičeno ogorčena. Imenoma ne bomo navajali teh kartelov, toda damo jim le pomisliti, da bo mir vendar dalj časa trajal nego vojna in da trgovci nimajo tako slabega spomina, da bi ne izvajali posledic, ko nastopijo zopet normalne razmere. Tedaj bodo pa prav gotovo zavrnili vsak sklep s tako firmo, ki se kljub jasnim pismenim dogovorom ne drži dobavnih obveznosti takrat, ko ji nastane škoda. Povdarjamo le, da nobena združba nima pravice skleniti take sklepe, da se sklenjene pogodbe razveljavijo. Vse, kar prav! Ako prosi tovarnar za takojšnje plačilo v gotovini, čeprav so dogovorjeni drugačni plačilni pogoji, mu trgovec rad ustreže, če more, toda drugače kršiti pogodbe, pa ne gre. Zato si dobro zapomnimo take firme in po vojni se jih bomo rajše ogibali in druge poiskali. Mir bo dalje časa trajal nego vojna!

*

Zasebna posredovalnica. Prireditelj javne dražbe nepremičnin ne spada med pravice, ki jih ima kdona podlagi koncesije za posredovanje nakupa in prodaje posestev. Neki zasebni posredovalec prodaje in nakupa posestev je večkrat priredil javno dražbo posestev, kakor to store razkosevalci zemljišč tudi na Kranjskem. Politična oblast mu je to prepovedala in končno odvzela koncesijo. Pritožba je šla celo na upravno sodišče, ki je to zavrnilo z naslednjimi razlogi. Čeprav je res, da je oddaja zemljišč na javni dražbi za nepremične stvari dopuščen način sklenitve kake kupne pogodbe, je vendar poraba tega načina kupnega sklepa zakonito posebej urejena. Zlasti se ne sme v zmislu zakonitih predpisov brez višjega dovoljenja ničesar javno zdražiti in je za prostovoljno dražbo nepremičnin treba prositi pri sodišču in sodišče lahko izroči dražbo nepremičnin v izvenspornem postopanju kakemu javnemu notarju. Iz teh zakonitih določil sledi na eni strani, da je upravičenost za prodajo nepremičnin na javni dražbi vtemeljena vedno le od slučaja do slučaja po posebnem dovoljenju sodišča, in na drugi strani, da so za izvršitev dražbe, ako sodišče samo ne stori tega, poklicani le notarji kot sodni komisarji. Prireditelj javne dražbe nepremičnin torej sploh ne more spadati v obseg koncesije za posredovanje nakupa in prodaje realitet, najmanj pa takrat, če

ni krita s sodnim dovoljenjem. Lastnik take koncesije, ki priredi sodno nedovoljeno javno dražbo zemljišč, zakrvi prestopke proti zakonit m predpisom, ki veljajo za dražbo nepremičnin ter izvrši zlorabo pravice, ki mu jo daje koncesija, pri čemer ne gre na to, če se je to zgodilo mala fide (namenoma), ker je samovoljnost že tedaj dana, če kdo deluje brez dovoljenja izven svojih pravnih pravic.

Odvzete koncesije nima značaja kazni, ampak je odredba, za katero so upravne oblasti, da zabranijo neopravičeno izvrševanje koncesije, nele upravičene, ampak v javnem interesu celo obvezane.

*

Nevpoštevanje cen v ceniku je vzrok za odpust potnika.

Nastavljenec mora željam gospodarja glede določevanja cen blaga, postrežbe odjemalcev ter enakih odredb v opravičnem delovanju brezpogojno ugoditi. Odločna nepokornost opravičuje principala za takojšen odpust. Takšna nepokornost je dana tudi takrat, ako potnik v interesu trgovine zoper željo šefa prodaja blago nekaj vinarjev pod ceno v ceniku. Višje sodišče je v tem oziru razsodilo.

Tožnik R. je bil kot potnik pri tovarnarju A. na podlagi pogodbe z dne 7. decembra 1909 do všteti 1. aprila 1915 nastavljen. Njegova dolžnost je bila, blago na podlagi cenika, ki ga je imel vedno seboj, prodajati in je imel zato poleg zaupnih stroškov stalno plačo 9600 K letno. Ko je bil začetkom leta 1913 na potovanju, je večkrat kakor že tudi poprej prodal blago svoje firme nekaj vinarjev pod cenami v ceniku. Povodom take prodaje je dobil od poslovdje B. meseca januarja 1913. dve pismi. V prvem pismu z dne 27. januarja je bilo rečeno, da ga firma ne bo mogla več imeti v službi, če se bodo prodaje pod ceno ponavljale in v drugem pismu se ta grožnja ponavlja z opombo, da je pri trgovcu H. zopet prodal pod ceno. Po teh pismih se je vršil še na potovanju telefoničen pogovor med R. in poslovdjem B. Po tožnikovi trditvi se je baje poslovdja po telefonu izjavil, da je zadovoljen, če gre malo pod ceno, ker ne gre za par vinarjev, da se le po možnosti drži cen v ceniku: nasprotno pa trdi B., da je tožniku rekel „Ne bomo Vas mogli več v službi imeti, ako še enkrat prodaste pod ceno. Držati se morate striktno cen; če ne morete teh doseči, Vam ni treba prodati.“ Ko je tožnik kmalu na to zopet za nekaj vinarjev pod ceno prodal (pri 2000 kron za 6.30 K cenejši), je bil s pismom v februarju 1913, ne da bi se mu dovolil odpovedni rok, odpuščen. Zato je potnik tožil na nadaljne plače in trdil v utemeljitev svojega zahtevka, da mu je bilo dovoljeno s popustom 1 — 2 v prodajati; to je bilo v interesu kupčije, ker bi trgovec sicer ničesar ne kupil in je bilo znižanje cen tudi že poprej običajno.

Sodišče je tožbo zavrnilo, ker je tožnik proti izrecni prepovedi pod ceno prodajal. Višje sodišče je razsodilo, da je odločitev odvisna od prisege o vsebini telefoničnega pogovora poslovdje toženke, in sicer naj se tožba zavrne, ako poslovdja priseže, da je imel telefoničen pogovor besedilo, ki je on povedal. Višje sodišče vtlemjuje svojo razsodbo sledeče: Tožnik je bil ponovno opozorjen, naj ne prodaja pod cenami, ki so nastavljene v ceniku, ampak naj raje kupčijo opusti. Vsled tega je odpust tožnika upravičen, če je kljub temu zopet prodajal pod ceno. Tožnik je bil kot nastavljenec dolžan pokorščino svojemu delodajalcu. Na to se je moral ozirati, čeprav bi se vsled določenih cen par kupčij razdrlo. Da se je isti dobiček mogel na podlagi drugačnega računa tudi pri nižjih cenah doseči, tožnika ne opravičuje. Kajti toženec je z vso jasnostjo izjavil, da vidi v znižanju cen težak prestopke proti pokorščini in da ga namerava vsled tega odpustiti. Merodajen je seveda telefonični pogovor, ki se je vršil že po sprejemu obeh pisem. Ako bi poslovdja rekel, da naj se tožnik kolikor mogoče drži cen, bi bil odpust neopravičen, ako je pa izjava poslovdje B. pravilna, je bil tožnik vsled važnega vzroka odpuščen in je bilo njegovo tožbo zavrniti. Prisega o tem se je morala dati poslovdji toženke. Najvišje sodišče je potrdilo to razsodbo in zavrnilo revizijo tožnika.

*

Odškodnina stroškov za osebno predstavo. Sodno se je razsodilo vprašanje, kdo ima nositi stroške, ki narastejo trgovskemu nastavljenec iz tega, da se je še osebno predstavil. Tovarnar v P. je hotel nekega nastavljenca, ki je v oddaljenem kraju stanoval, v službo vzeti in zato mu je brzojavil: „Želim, da se jutri predstavite!“ Ko nastavljenec drugo jutro še ni odpotoval, je dobil brzojavko s plačanim odgovorom: „Kdaj se boste predstavili?“ Nato je nastavljenec odgovoril: „Pridem jutri dopoldne.“ Odpotoval je tudi, se pogajal s tovarnarjem in dobiti bi moral pismeno potrdilo nastavitve. Mesto tega je dobil 5 dni pozneje brzojavno obvestilo: „Moral sem žal prvega angažirati.“ Nastavljenec je tožbenim potom zahteval, da se mu vsaj potni stroški v znesku 10 K povrnejo, toda tožba se je zavrnila z utemeljitvijo, da sta si bili obe stranki skoro gotovo v tem edini, da mora vsaka svoje stroške nositi. Višje sodišče je to razsodbo razveljavilo in priznalo tožniku zahtevani znesek. Ponovna in zlasti nujna zahteva toženca po predstavitvi tožnika govori proti molče sklenjenemu sporazumu, da mora tožnik nositi riziko potnih stroškov, utemeljuje sodišče svojo razsodbo.

*

Dom za trgovske nastavljenke, ki so vsled vojne izgubile službo, je ustanovila abolicionistična federacija v Hamburgu. V tem domu dobiva zazdaj 20 mladih deklic stanovanje in prehrano, dokler ne dobe spet službe. Domu, ki je v hiši z vrtom, načeljuje nadzorovalna dama, pod katere vodstvom imajo deklice dom v redu, jedila same pripravljajo in kuhajo ter popravljajo s pomočjo šivalnega stroja svoje obleke. Sredstva za to ustanovitev sta dala omenjena federacija in Hamburška deželna zveza za žensko volilno pravico na razpolago. Na vsak način zasluži ta posnemanja vreden primer dejanske pomoči ženskam naslednike tudi v drugih mestih in deželah.

*

Našim gospodom trgovcem ponovno polagamo na srce, da svojim odjemalcem in odjemalkam priporočajo Kolinsko kavno primes, izdelek Kolinske tovarne, trgovskega delniškega podjetja v Ljubljani. Kolinska kavna primes se je zaradi izvrstne svoje kakovosti povsod priljubila in nje poraba se vedno bolj veča. Naši gospodje trgovci naj bi smatrali za svojo nalogo Kolinsko kavno primes tako forsirati, da bi našla pot v vsako slovensko hišo, kajti ta kavni pridelek je domač izdelek in Kolinska tovarna domače, našega trgovstva podjetje. Procvit Kolinske tovarne je v nas vseh interesu. Priporočajte torej kupujočemu občinstvu izvrstno domačo Kolinsko kavno primes!

Društvene vesti.

XIV. redni občni zbor našega društva bo v nedeljo, 28. februarja t. l. ob 10. dopoldne v društvenih prostorih. Na dnevnem redu so sledeče točke: Pozdrav predsedstva, poročilo tajnika, poročilo blagajnika, poročilo preglednikov računov, volitev odbora in slučajnosti. Gospode člane vabimo k obili udeležbi.

*

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejme se: 1 kontorist, 2 poslovdji, 1 skladiščnik, 7 pomočnikov mešane stroke, 2 pomočnika špecerijske stroke, 2 pomočnika špecerijske in železninske stroke, 1 pomočnik manufakturne stroke, 1 kontoristka, 1 prodajalka, 5 učencev in 1 učenka. Službe išče: 1 kontorist, 36 pomočnikov, 10 kontoristk, 27 prodajalk 8 učencev in 9 učenk. Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

Delniška glavnica K 6.000.000.

Rezervni fond okoli K 300.000.

JADRANSKA BANKA, FILIJALKA V LJUBLJANI

Šelenburgova ulica šte. 7 (nasproti glavne pošte).

Kupuje in prodaja: vrednostne papirje, rente, obligacije, zastavna pisma, prioritete, delnice, srečke itd. — Valute in devize. — Predujmi na vrednostne papirje in blago ležeče v javnih skladiščih. Promese k vsem žrebanjem.

Menjalnica.

:: Vloge na knjižice od dneva vložitve ::

 4 1/2 %

do dneva dviga, rentni davek plačuje banka iz svojega. — Na tekoči in žiro-račun po dogovoru. — Živahna zveza z Ameriko. — Akreditivi.

Centrala v Trstu.

Eskomptuje: menice, devize in fakture. Zavarovanje vrednostnih papirjev proti kurzni izgubi. — Revizija žrebanja srečk itd. brezplačno. — Stavbni krediti. — Rembours-krediti. — Borzna naročila. Inkaso.

Filialka v Opatiji.

Kar je dobrega, to se proda!

Zátkovi jajčni rezanci in makaroni,

Zátkov steliziran zdrob za otroke,

Zátkove drobtinice (prezelci) iz svežega pšeničnega prepečenca

== so priznani izdelki, ki Vašega odjemalca nikdar ne prevarajo. ==

Monopol - Bratje Zátka, družba z o. z.

Češke Budejovice.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Delniška glavnica K 8.000.000.—. Rezervni zaklad K 800.000.—

Zamenjava in eskomptuje izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavcije.

== Eskompl in inkasso menic. — Borzna naročila. ==

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

4 1/2 % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Priporočamo našim gospodinjam **pravi : FRANCKOV :**

kavni pridelek s tovarniško znamko : kavni mlinček :

iz zagrebške tovarne.

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za kavne surogate v Ljubljani

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

Slovenski trgovci in trgovski sodrukniki, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVČ

trgovina z manufakturnim blagom in kro-
jaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorci na zahtevo poštnine prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjčni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa
po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo,
naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin
na oglase v našem listu. „Slovenski trgov-
ski Vestnik“ mora postati ognjišče organi-
zacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte
po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica.

Denarnega prometa koncem leta 1914	K 740,000.000.—
Vlog	„ 44,500.000.—
Rezervnega zaklada	„ 1,330.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 %

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

- 1.) *Val. Žun*: Pregled zakonitih, zlasti gospodarskih razmer tičočih se naredb od pričetka vojne.
- 2.) Cesarski ukaz s katerim se uravnava promet z žitom in mlinskimi izdelki.
- 3.) *Dr. Viktor Sušnik*: Novi avstrijski konkurzni red.
- 4.) Migljaji pri izvrševanju detaljne trgovine.
- 5.) Raznoterosti:
 - Označba prtljage. — Znamkovni promet ovojev državnih železnic. — Uradno „razpočevanje“ pisemske znamke. — Podraženje špirita. — Dolžnost naznani. — Nova ureditev vojaških dobav. — Zaloge kož in usnja treba naznani. — Pridelek avstrijskih premogovnikov v januarju 1915. — Da se omogoči setev. — Kaj pravi star trgovec. — Volonter ni trgovski sotrudnik.
- 6.) Letni občni zbor „Zadruga trgovcev v okolici Celje“.
- 7.) Društvene vesti.

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Peti vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravništvo: Ljubljana, „Narodni dom“.

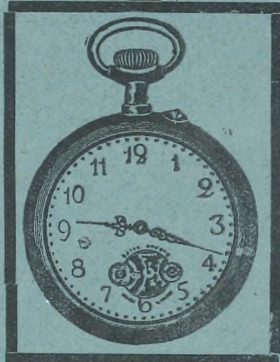

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

H. Suttner, Ljubljana šte. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine
po najnižjih cenah.

:: Razpošiljanje ::
blaga na vse kraje
sveta ter največja
ekspozitna trdka.

Zahtevajte moj novi
povečani cenik, ka-
terege dobite za-
stoj in poštnine
prosto.

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici.

„IKO“ Tovarniška znamka „IKO“

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Dunajski cesti šte. 13

priporoča svojo izbornu zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn,
zasebnikov itd., kakor tudi porcelan, svetilke,
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete.

Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

Škatlje
Kartoni

za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.

za razpošiljanje
klobas, masla,
oblek, perila in
drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubjanski kartonažni tvornici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri trdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Riunione Adriatica
di Sicurta.

Zastopstvo za Kranjsko:

trdka

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Trgovina
s špecerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Vinko Majdič
lastnik valjčnega mlina v Kranju.
Priznано najboljši
mlinski izdelki in zlasti
izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med

jako dober za pecivo ali zdravilo,
izpitani pomladanski :: :: ::
čebelni pitanec :: :: :: ::

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“

===== v Ljubljani =====

naznanja, da je založilo sledeče knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,
===== v treh delih. =====

I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.

II. del: Cena vezani knjigi 2 K.

III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodniku nujno potrebne.

Naprodaj je v jako prometnem kraju
na Gorenjskem

enonadstropna hiša.

V hiši so jako dobro vpeljani, že skozi 60 let obstoječi
obrti, prodajalna z mešanim blagom,
trafika, žganjetoč, gostilna in pekarija.
Naslov se izve pri Slov. trgovskem društvu „Merkur“
===== v Ljubljani. =====

Proda se v Rečici pri Bledu
===== (Gorenjsko) =====

hiša z vrtom

v kateri je bila že več let trgovina in gostilna (križišče
cest) pod zelo ugodnimi pogoji. — Natančnejša po-
jasnila daje tvrdka Jos. Vodnik, Sp. Šiška pri Ljubljani.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

priporoča svoja svetla in črna piva.

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo,
lak za usnje, vazelino in kolomaz

iz domače tovarne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Kmetska posojilnica - ljubljanske okolice - v Ljubljani

R. Z. Z. N. Z.

Obrestuje hranilne vloge po

4³/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna kmečka posestva, radi tega je tudi ves denar pri njej popolnoma varno naložen.

Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.:

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19.000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo ameriški umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

C. in kr. dvorni založniki

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps), olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče, steklarski in mizarski klej in druge v to stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

1883

3000 18193 , 9

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trговskega društva „Merkur“, „Slov. trговskega društva v Celju“ in „Slov. trговskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XII.

V Ljubljani, dne 15. marca 1915.

Štev. 3.

Pregled zakonitih, zlasti gospodarskih razmer tičočih se naredb od pričetka vojne.

Načelnik društva „Pravnika“ je na zadnjem občnem zboru povdarjal, kako je prišlo pod silo vojnih dogodkov v prizadetih deželah skoro vse življenje iz normalnega tira, javno in zasebno, gospodarsko in kulturno. „Vojno stanje je povzročilo tudi v Avstriji posredno ali neposredno obilico posebnih in izvanrednih zakonov, naredb ter institucij, ki dajejo osobito pravnikom nove in težavne naloge“.

Ako prelistujemo državljanski zakonik od konca julija lanskega leta sem, dobimo skoro na vsaki strani kako odredbo, ki ponekod zelo globoko sega v gospodarsko življenje državljanov. Ker se večina teh zakonitih naredb tiče več ali manj tudi trgovskega stanu, mislim, da ustrezem cenjenim bralcem „Trgovskega Vestnika“, ako jih navedem tu po vrsti.

Z odredbo celokupnega ministrstva z dne 25. julija 1914 drž. zak. št. 158 so se suspendirale nekatere določbe državnega osnovnega zakona glede splošnih pravic državljanov in sicer čl. 8, 9, 10, 12 in 13 drž. osn. zak. z dne 21. decembra 1867 drž. zak. št. 142. Te pravice, ki so torej začasno ustavljene ali suspendirane, se glase: Osebna svoboda je zagotovljena (čl. 8). Hišna pravica je nedotakljiva (čl. 9). Pisemska ali listovna tajnost se ne sme povedati ter se pisma razen tedaj, če gre za zakoniti zapor ali hišno preiskavo, smejo odvzemati le ob vojni ali pa na podlagi sodnega povelja po obstoječih zakonih (čl. 10). Avstrijski državljani imajo pravico napravljati shode in društva. S posebnimi zakoni se ustanavljajo pravila za uživanje in rabo teh pravil (čl. 12). Semkaj spadata zakon z dne 15. novembra 1867 drž. zak. št. 134 o društvenem pravu in zakon z dne 15. novembra 1867 drž. zak. št. 135 o shodnem (zbornem) pravu.

Z odredbo celokupnega ministrstva z dne 25. julija 1914 drž. zak. št. 159 so se omejile policijske določbe glede prestopa dalmatinske meje.

Odredba trgovinskega ministrstva z dne 25. julija 1914 natančneje uravnava postopanje glede poštnih pošiljatev. Po tej odredbi so državne policijske oblasti upravičene po svojih organih vse poštno pošiljatve pri posameznih poštah vsak čas pregledati in jih odpreti ter zaseči ali konfiscirati.

Z odredbo celokupnega ministrstva z dne 25. julija 1914 drž. zak. št. 163 se je ustavilo delovanje porotnih sodišč v Dalmaciji za eno leto.

Z odredbo celokupnega ministrstva z dne 25. julija 1914 drž. zak. št. 167 se je omejil brzojavni in telefonski promet in so se vsi brzojavi podvrgli uradni cenzuri. Interurbani telefon se je za zasebne pogovore zaprl.

Z odredbo ministrstva za notranje zadeve i. dr. z dne 25. julija 1914 drž. zak. št. 168 se je prepovedal uvoz orožja, municije, razstreliv in golobov.

Z odredbo ministrstva za notranje stvari i. dr. z dne 25. julija 1914 drž. zak. št. 169 se je prepovedal izvoz raznih predmetov v Srbijo.

Z odredbo domobranskega ministrstva z dne 25. julija 1914 drž. zak. št. 170 se je odredilo, da s 26. julijem 1914 nastopi dolžnost za vojne dajatve po zakonu z dne 26. decembra 1912 drž. zak. št. 236.

Z odredbo domobranskega ministrstva z dne 25. julija 1914 državnega zakona štev. 171 so se določile odškodnine, ki pripadajo za vojne dajatve po spredaj omenjenem zakonu in sicer za osebne službe, za prepuščena vozila, živali, motorna vozila in oskrbne predmete. Tako se je določila kot odškodnina za zdravnike, živinozdravnike in inženirje plača gažistov (častnikov) X. činovnega razreda, za službe bolniških čuvajev 8 K dnevno, za voznike, gonjače ali druge vrste dni-narjev 3 K dnevno, za dvovprežni voz s konji 6 K, enovprežni voz 4 K dnevno, za motorsko kolo 4 K, za osebni avtomobil z več sedeži 20 K, za avtobus 30 K dnevno, za 1 kg krompirja 13 vin., kislega zelja 31 vin., kave 4 K 50 v, 1 l vina 1 K 40 v, 1 l piva 50 vin., 1 q žive govedi 108 K, 1 q sena 12 K 30 vin., 1 m³ trdega lesa za kurjavo 12 K 50 vin, 1 q premoga 4 K. Pri naturalni preskrbi pristoji možu celodnevna

porcija, ki obstoji iz 700 g kruha, 2 porcij kave, 400 g svežega govejega mesa in 140 g sočivja.

Tudi naredba domobranskega ministrstva z dne 14. novembra 1914 drž. zak. št. 326 se peča z vojnimi dajatvami in je izdana kot izvršitveni predpis k zakonu o vojnih dajatvah z dne 26. decembra 1912. Odškodninski postavki za oskrbne predmete so se radi nove letine deloma bistveno izpremenili; tako se je določilo za 1 q krompirja 8 K, za 1 kg kislega zelja 24 vin. Pri vinu se je cena za 1 l znižala na 1 K, pri pivu na 30 vin. Za 1 q žive govedu se po tem ceniku plača 90 K, za 1 q sena 9 K, 1 q premoga 3 K, dočim je cena za trda drva ostala ista.

S cesarsko naredbo z dne 29. julija 1914 drž. zak. št. 178 so se izdale izjemne določbe za postopanje v državljanskih pravnih zadevah za mobilizirane osebe. Za te se namreč sodno postopanje prekine po § 162 civilno-pravdnega reda, ako so kot glavne stranke ali tudi postranski vdeležene pri postopanju. To velja še 30 dni potem, ko odpade zadržek, radi katerega se je postopanje prekinilo (demobilizacija i. pod.) Proti mobiliziranim osebam se za čas, dokler traja zadržek, more voditi le izvršilo (eksekucija) v varnost ali zavarovanje inčasne odredbe in sicer s to omejitvijo, da se mobiliziranim (vojaškim) osebam ne odtegne posest premičnin, kakor tudi ne užitek službenih in mezdnih prejemkov. Ako vojaška oseba nastopi kot zahtevajoči upnik, treba je zanj po potrebi postaviti kuratorja ali skrbnika. V konkurznem postopanju in v postopanju v izvenspornih zadevah se mora za vojaške osebe, ki so vdeležene pri postopanju, skrbeti kakor za nenavzočne.

S cesarsko naredbo z dne 31. julija 1914 št. 183 drž. zak. se je trgovski minister pooblastil, da sme v zvezi s prizadetimi ministrstvi za časa vojne deloma ali popolnoma razveljaviti zakonite določbe glede nedeljskega in prazniškega počitka. Na podlagi te cesarske naredbe sta se z naredbo trgovskega ministra z dne 31. julija 1914 drž. zak. št. 184 zakona z dne 16. januarja 1895 in z dne 18. julija 1905 glede ureditve nedeljskega in prazniškega počitka začasno razveljavila. S tem so izstopile iz veljave tudi vse ministrske in deželno-vladne naredbe, ki so se izdale na podlagi ravnokar omenjenih dveh zakonov.

Z naredbo celokupnega ministrstva z dne 31. julija 1914 drž. zak. št. 189 se je odpravila porota v Galiciji in Bukovini.

Naredba trgovskega ministrstva z dne 31. julija 1914 št. 190 drž. zak. pravi, da more pomorska oblast v Trstu v sporazumu z vojaško oblastjo v obrežnem vodovju promet z ladjami po poljubnosti omejiti.

Z odredbo ministrstva za notranje zadeve i. dr. z dne 1. avgusta 1914 št. 192 drž. zak. se je prepovedal

izvoz in prevoz raznih predmetov, kakor žita, sočivja, riža, moke, mesa, jajc itd. v Srbijo.

Cesarska naredba z dne 31. julija 1914 drž. zak. št. 193 obsega prvi moratorij, kateremu so pozneje sledili drugi (ces. naredba z dne 27. septembra 1914 drž. zak. št. 261, ces. nar. z dne 13. oktobra 1914 drž. zak. št. 278, ces. nar. z dne 26. novembra 1914 drž. zak. št. 321 in ces. nar. z dne 25. januarja 1915 drž. zak. št. 18).

S cesarsko naredbo z dne 1. avgusta 1914 drž. zak. št. 194 so se izdale posebne določbe, da se prebivalstvo preskrbi z neobhodno potrebnimi stvarmi. Tako se pooblašča že s to naredbo politiške deželne oblasti, da smejo od slučaja do slučaja redno popisati zalogo neobhodno potrebnih živili. Ostre določbe obsega ta naredba zoper pretiravanje cen.

S cesarsko naredbo z dne 4. avgusta 1914 drž. zak. št. 198 se pooblašča vlada, da sme v sporazumu z ogrsko vlado storiti vse izredne ukrepe glede poslovanja avstro-ogrske banke in sme v ta namen uveljaviti tudi določbe, ki ne odgovarjajo bančnemu ustavu ali statutu.

Cesarska naredba z dne 5. avgusta 1914 št. 199 in odredba poljedelskega ministrstva z dne 5. avgusta 1914 drž. zak. št. 200 se pečata z naredbami, ki jih bi smatrala vlada za potrebne, da se ob pravem času končajo dela na polju.

Z naredbo ministrstva za notranje zadeve i. dr. z dne 6. avgusta 1914 drž. zak. št. 201 se je prepovedal sploh izvoz moke vsake vrste, lanu in konoplje.

S cesarsko naredbo z dne 4. avgusta 1914 drž. zak. št. 202 se pooblašča vlada, da si sme preskrbeti za vojno potrebni denar s kreditnimi operacijami, vendar se pa pri tem državni zaklad ne sme trajno obremeniti.

Cesarska naredba z dne 11. avgusta 1914 drž. zak. št. 213 zadeva varstvo civilnih oseb, ki se siloma odpravijo iz svojega dosedanjega bivališča.

Z odlokom fin. ministrstva z dne 18. avgusta 1914 št. 220 drž. zak. so se izdali bankovci po 2 kroni.

Odredba trgovskega ministrstva i. dr. z dne 20. avgusta 1914 drž. zak. št. 221 odreja nedeljski in prazniški počitek v knjigotiskarnah.

Cesarska naredba z dne 28. avgusta 1914 drž. zak. št. 225 uravnava pokojninsko zavarovanje namoščencev.

S cesarsko naredbo z dne 29. avgusta 1914 drž. zak. št. 227 in z odredbo celokupnega ministrstva z dne 15. septembra 1914 drž. zak. št. 245 se določa, da smejo upravne oblasti izreči, da se rok v kakih javnopravnih zadevah za vojaške osebe prekine, ako bi iz nadaljevanja javnopravnega postopanja nastala kaka škoda za osebo, ki se nahaja v vojaškem službovanju. Istotako odreja odredba finančnega ministrstva z dne 15. septembra 1914 drž. zak. št. 246, da se pri

priredbi odmeri in upravi neposrednih davkov, posrednih davščin in drugih dohodarin razen dohodarstvenega postopanja, roki za zglasitve, naznanitve, napovedi in izjave za podajanje mnenj, prošenj in prizivov, v kolikor so določeni po zakonu ali po kaki oblasti, za mobilizirane osebe prekinejo za toliko časa, dokler traja zadržek (vojna) in se prekinjenje neha še-le 14 dni po odstranitvi zadržka (demobilizacija i. p.)

Z naredbo celokupnega ministrstva z dne 29. avgusta 1914 drž. zak. št. 228 so se začasno odpravile porote za vso državo.

Z odredbo celokupnega ministrstva z dné 1. septembra 1914 drž. zak. št. 229 se je dopustilo, da smejo državne oblasti pri dobavah za državo spregledati kavcijo, tudi če pogojena cena dobave ali dela za državo presega maksimalni znesek 2000, ozir. 5000 kron.

Odlok fin. ministrstva z dné 30. avgusta 1914 drž. zak. št. 230 odreja, da se civilna plača za državne uslužbenke, ki so poklicani v vojaško službovanje, izplačuje pooblaščenecem, ako pa teh ni, ženi ali otrokom, oziroma tistim osebam, ki imajo otroke v oskrbi.

S cesarsko naredbo z dné 6. septembra 1914 drž. zak. št. 238 se dovoljuje načelstvom bolniških blagajen in bratovskih skladnic, da smejo v zadevah, za katere morajo po zakonu in po svojih pravilih sklicati občni zbor, za časa vojne samo sklepati, ako gre za nujne interese udov. Za tak sklep je treba, da zanj glasujeta dve tretjini navzočih članov načelstva in da ga potrdi deželno politično oblastvo. (Odredba min. notranjih zadev z dné 7. septembra 1914 drž. zak. št. 239).

Z odredbo ministrstva notranjih zadev i. dr. z dné 11. septembra 1914 drž. zak. št. 244 se je prepovedal izvoz in prevoz več predmetov, npr. kave, čaja, popra, ječmena, slada, krompirja, masti, kavčuka itd.

S cesarsko naredbo z dné 17. septembra 1914 drž. zak. št. 247 se je uvedlo poslovno nadzorstvo. Dolžnik, ki je prišel vsled vojnih razmer v denarne težkoče, da ne more poravnati svojih plačilnih obveznosti, more pri deželnem (okrožnem) sodišču predlagati, da se mu postavi nadzorstvo nad njegovim poslovanjem, da se s tem odvrne konkurz. Tak predlog sme staviti tudi dolžnikov upnik, če izkaže, da je nevarnost za njegovo terjatev pri dolžniku za časa moratorija.

Dolžnik mora s svojim predlogom sodišču predložiti izkaz svojih upnikov, pregledi imovinskega stanja z navedbo aktiv in pasiv in če je trgovec, tudi zadnjo bilanco. Sodišče o predlogu razsoja po lastnem prevdanku. Če se predlogu ugodi, mora sodišče postaviti eno ali več oseb, da nadzorujejo poslovanje dolžnikovo ter razglasiti v uradnem časopisu, da se je postavilo

nadzorstvo. Za časa nadzorstva ne sme dolžnik prodajati ali obremenjevati nepremičnine, prevzemati poroštva itd. Ako se je uvedlo poslovno nadzorstvo, se proti dolžniku radi kake terjatve ne more razglasiti konkurz in se tudi ne more dobiti na dolžnikovih stvareh kaka sodna zastavna pravica. Nadzorovalna oseba ima poslovanje dolžnikovo podpirati in nadzorovati; sme pa tudi poslovanje popolnoma ali deloma sama prevzeti. Poslovno nadzorstvo je končati, ako odpadejo pogoji, ki so bili merodajni za tako odredbo. Dokler traja poslovno nadzorstvo, ni dolžnik zavezan napovedati konkurz, čeprav bi bil po konkurznem redu v to primoran.

V. Ž.

(Dalje prihodnjič.)

Cesarski ukaz s katerim se uravnava promet z žitom in mlinskimi izdelki.

Na podstavi § 14. državnega osnovnega zakona o državnem zastopstvu z dne 21. decembra 1867. leta (drž. zak. št. 141 zaukazujem tako:

Zapora. § 1. Žito (pšenica, rž, ječmen, oves in koruza), kar ga je 24. dne februarja 1915. l. v kraljevinah in deželah, zastopanih v državnem zboru, ter iz žita dobljeni mlinski izdelki vsake vrste (moka, drob, ječmenček [ješprenj] i. dr.) izvzemši otrobe, zmlateno ali nezmlateno, samo zase ali mešano, se dajejo s tem dnevom pod zaporo.

Od zapore so izvzete zaloge, ki so v posesti države ali vojaške uprave.

§ 2. Brez dovoljenja oblastva ali mesta, ki ga določi oblastvo, se pod zaporo dane zaloge žita in mlinskih izdelkov ne smejo niti podelovati, porabljeni, pokladati, prostovoljno ali prisilno prodati, niti se ne sme z njimi razpolagati drugače, ako niso izjeme določene v tem cesarskem ukazu.

Zastavba, ki se izvrši, ne da bi se izročila posest, s tem da se namestijo znamenja, n. pr. da se postavijo table i. dr., ne spada pod prepoved. Pravna opravila, ki greše zoper prepoved, so nična. Posestniki pod zaporo danih zalog so dolžni skrbeti za to, da se zaloge ohranijo, in nezmlateno žito izmlatiti najdalje do 31. dne marca 1915. l.

§ 3. Kljub zapori smejo brez dovoljenja a) posestniki pod zaporo danih nalog za preživljanje pripadnikov svojega gospodinjstva (gospodarstva), všteti tiste delavce in nameščence, ki jim gre prosta hrana ali krušno žito in mlinski izdelki za mezdo, porabljeni svoje lastne zaloge, od tega pa do obče uravnave porabljanja (§ 14.) porabiti samo količino, ki ne presega za glavo 7.2 kg mlinskih izdelkov ali 9 kg žita na mesec (240 g mlinskih izdelkov ali 300 g žita na dan), b) peki in sladčičarji porabljeni moko za peko in tisti,

ki obrtniško za plačilo oddajajo mlinske izdelke tretjim osebam, dobavljati jih, kolikor je to potrebno za založbo neposrednje porabe njihovih odjemalcev v okraju političnega oblastva I. stopnje. Ako je treba, lahko oblastvo določi to množino porabe za posamezne ali vse obrate ali ukrene druge naredbe, da se zabrani nabiranje mlinskih izdelkov pri konsumentih, c) posestniki kmetijskih obratov porabljati žito za lastno setev ali dobavljati drugim kmetovalcem za namene setve proti potrdilu, iz katerega je razvidno pridobitnikovo ime, vrsta in množina semenja in na dan oddaje, d) konjerejci pokladati od zaloge ovsa, ki je v njihovi posesti, za vsakega konja poprečno 3 kg na dan, e) mlinska podjetja mleti žito, f) pričiti prevozi v tuzemstvu se smejo spraviti do konca.

§ 4. Ako se pokaže v prehodnem času do obče uravnave porabljanja (§ 14.) potreba občino, za katere začasno preskrbo ni zadostnih zalog, preskrbeti z žitom ali mlinskimi izdelki, more politično deželno oblastvo in z njegovim pooblastilom okrajno oblastvo pozvati posestnike pod zaporo danih zalog, naj dobavijo po oblastveno določenih cenah množino zaloge, ki je potrebna za založbo nujne potrebe te občine. Ako se posestnik brani ustreči pozivu, more politično deželno oblastvo ali oblastvo, ki ga določi, dotične predmete prodati občini na posestnikov račun in njegove stroške. Pri tem se uporabljajo določila §§ 22. in 24. Oblastvo mora vsako tako oddajo takoj naznaniti ministrstvu za notranje stvari.

§ 5. Učinki zapore se končajo: 1. z dopustno porabo in prodajo (§ 2., odst. 1, § 3., *lit. a*) do d), § 4., odst. 1); 2. z razlastitvijo (§ 4., odst. 2 in § 21.); 3. z zapadom (§ 13.).

Popisovanje zalog. § 6. Kdor ima žito ali mlinske izdelke (§ 1.) v hrambi, je dolžen te zaloge zglasti oblastvu, v čigar okraju so zaloge, po stanju z dne 28. februarja 1915. l. najdalje do 5. dne marca 1915. l. Zaloge, ki so 28. dne februarja 1915. l. na prevozu, mora prejemnik zglasti v treh dneh po prejemu. V § 3. *lit. b*) navedene osebe morajo v zglasilu tudi navesti, koliko mlinskih izdelkov so v času od 1. do 15. dne februarja 1915. l. porabile za peko ali oddale kupcem.

§ 7. Zaloge, ki so v posesti vojaške uprave, so izvzete od dolžnosti zglasitve. Ako v gospodinjstvu (gospodarstvu) ni več nego 20 kg vseh žitnih vrst in mlinskih izdelkov skupaj, se omejuje dolžnost zglasitve na zagotovilo, da zaloge niso večje. To zagotovilo mora podati predstojnik gospodinjstva (gospodarstva).

§ 8. Zaloge se popisujejo po občinah z uradnimi zgasilnimi listi, ki jih mora izpolniti ali zgasilu zavezana oseba ali po njenih navedbah zaupnik, ki ga je postavilo oblastvo. Oblastvo določi, oziraje se na krajevne razmere, kateri postopek se mora uporabljati

v posameznih občinah ali delih občin. Izpolnjenje zgasilne liste je predložiti oblastvu ali jih oddati organu, kateremu je poverjeno sprejemanje.

§ 9. Oblastvo se mora pripravno prepričati, da so zgasilni listi v redu izpolnjeni in tam podane navedbe pravilne. Ako se pokažejo pomisleki zoper pravilnost ali popolnost v zgasilnih listih obseženih podatkov in ako se ti pomisleki ne morejo drugače zanesljivo odpraviti, more oblastvo vsakčas v dotičnih občinah zaukazati novo popisovanje zalog. O zalogah, kar jih je, sestavi oblastvo za vsako občino občinski pregled in z občinskih pregledov okrajni pregled. Sestava občinskega pregleda se lahko prepusti tudi občini. Okrajni pregled je najdalje do 10. dne marca 1915. l. predložiti političnemu dež. oblastvu, ki sestavi iz okrajnih pregledov deželni pregled in ga predloži ministrstvu za notranje stvari, priloživši okrajne preglede.

§ 10. Vsakdo je dolžen na poziv oblastva prevzeti službo zaupnika in sodelovati ob popisovanju zalog, po preskuševanju in izdelovanju. Pri osebah, ki so v javni službi, je za to sodelovanje treba pritrditve njihovega službenega oblastva. Zaupniki morajo ravnati brez ozira na osebo in po najboljši vednosti in vesti, ohraniti tajno zasebne razmere ali opravilne tajnosti posestnikov zalog, za katere izvedo, in, ako niso javni uradniki, obljubiti izpolnjevanje teh dolžnosti. Služba zaupnika je častna služba. Le iz važnih razlogov se more kdo odvezati, da se ne postavi za zaupnika.

§ 11. Oblastvo ima pravico v obratnih prostorih, prostorih za zaloge in drugih prostorih izvrševati vsakčas ogled po osebah, katerim to naroči, in vpogledavati gospodarske in opravilne zapiske. Tistim, ki imajo naročilo oblastva, je dovoljevati vstop v te prostore, in na zahtevanje je dajati vsa potrebna pojasnila. Izdelovalci, kupčevalci, skladovnice in prometna podjetja imajo zlasti dolžnost za preskušnje podanih zgasil dajati oblastvu na poziv potrebna pojasnila in izkaze o zalogah in dobavah.

§ 12. Ako napove kdo, ki je zavezan zglasti, podaja zgasilno, zaloge, ki jih je ob popisovanju na podstavi cesarskega ukaza z dne 1. avgusta 1914. l. (drž. zak. št. 194) navel nepravilno ali jih je zatajil, se zaradi prejšnje nepravilne navedbe ali zatajitve ne sme več začeti kazensko postopanje po navedenem cesarskem ukazu.

§ 13. Oblastvo lahko proglasi, da so zgasilni zavezane zaloge, ki se ne zglaste, zapale v prid državi. Zapale zaloge mora država poračiti za preskrbo prebivalstva.

Uravnavna porabljanja. § 14. Ko bo dovršeno popisovanje zalog, določi minister za notranje stvari, po katerih načelih je zaloge, ki so na razpolaganje, izročiti v porabo.

§ 15. Odredbe, ki so potrebne za uravnajo porabljanja v deželi, ukrene politično deželno oblastvo. Oskrbuje ta opravila se lahko deželno oblastvo poslužuje pridodanega sveta, ki ga sestavi.

§ 16. Natančnejše odredbe, ki so potrebne za uravnajo porabljanja v posameznih občinah, se lahko prepuste oblastvu ali za občinski okoliš občini. Ta opravila oskrbuje občina v prenešenem delokrogu.

§ 17. Oskrbuje ta opravila se lahko oblastvo poslužuje stalnega strokovnega pridodanega sveta ali izvedencev. — Ako se izroči uprava porabljanja občini, more občinsko zastopstvo oskrbovati s tem združena opravila po posebnem aprovizijskem odboru. Na ude strokovnega pridodanega sveta ali aprovizijskega odbora ter na izvedence se uporabljajo določila § 10. Ako občina ne more izpolnjevati svojih nalog ob uravnavi porabljanja, ji more oblastvo vsakčas odtegniti oskrbovanje teh opravil.

§ 18. Ob uravnavi porabljanja more politično deželno oblastvo in z njegovim pooblastilom oblastvo ali občina, kateri se je izročila ta uravnava, zlasti 1. uravnati oddajanje kruha in mlinjskih izdelkov v določenih količinah in oddajališčih, ob določenih urah, proti izkazu ali kako drugače, 2. zaukazati izdelovanje enotnega kruha, 3. uravnati izdelovanje in razpečevanje kruha in peciva v okviru obstoječih občin določil in 4. določiti prodajno ceno za promet na drobno.

§ 19. Oblastvo more, ako je v njegovem okraju po 31. dnevu marca 1915. l. še kaj nezmlatenga žita, ukreniti, da se izmlati na posestnikove stroške, ako mogoče, uporablja pomočke njegovega kmetijskega obrata. Posestnik mora dovoliti, da se izmlati v njegovih gospodarskih prostorih in s pomočki njegovega obrata.

§ 20. Oblastvo lahko prisili mlinška podjetja, da zmeljejo žito ter da hranijo žito in mlinjske izdelke. Meljarino določi deželno politično oblastvo. Za hranitev se ne plačuje odškodnina. Pravtako lahko zahteva oblastvo skladiške prostore za skladanje in sušilne naprave (sladarnico in enake reči) za ravnanje z žitom in zalogami moke za odškodnino, ki jo določi oblastvo.

Razlastitev. § 21. Ako se posestnik brani na oblastveno zahtevanje prodati svoje zaloge žita ali mlinjskih izdelkov po oblastveno določeni ceni ali ako ni znana oseba ali bivališče tistega, ki ima pravico razpolagati z zalogo, lahko oblastvo razsodi, da se zahtevane zaloge razlastijo. Razsodba ima moč zoper vsakega, ki mu gredo pravice do razlaščenih zalog.

§ 22. Od razlastitve so izvzete: 1. zaloge, ki jih potrebuje posestnik za preživljanje pripadnikov svojega gospodinjstva (gospodarstva) ali za lastno setev, 2. zaloge, ki so v posesti dežele, okraja ali občine, ako so določene za preskrbljevanje dežele, okraja ali občine, 3. zaloge, ki so v posesti človekoljubnega zavoda in

so potrebne za njegove namene do 31. dne julija 1915. l., 4. gojeno semenje. Pod št. 1 in 2 navedene zaloge so izvzete od razlastitve le toliko, kolikor so po uravnavi porabljanja (§ 14) potrebne za posestnike.

§ 23. Zahteva, naj se prepuste zaloge, ter razlastilna razsodba se lahko naslovi na posameznega posestnika ali na več ali na vse posestnike občine ali političnega okraja. Zahteva, naj se prepuste zaloge, se lahko stavi z individualnim obvestilom ali, ako gre za več posestnikov, tako, da se nabije v dotičnih občinah, kakor je v kraju običajno.

§ 24. Za razlaščene zaloge je plačati ceno, ki je za 10 odstotkov nižja nego oblastveno določena cena. Prezemno ceno je plačati v gotovini v osmih dneh po pravomočnosti razlastilne razsodbe. Ako posestnik ali njegovo bivališče ni znano ali ako naj služi cena za to, da se poravnajo zahteve tretjih oseb iz stvarnih pravic, je ceno položiti na sodišču.

§ 25. Posestnik zalog, ki so se prodale ali razlastile na oblastveno zahtevanje, mora te zaloge brezplačno tako dolgo hraniti in skrbeti za njihovo ohranitev, da se odpokličejo.

Obča določila. § 26. Za poslovno izvršitev porazdeljevanja zalog, ki so na razpolaganje, na posamezne okoliše je določen pod državnim nadzorstvom in vplivom stoječ zavod za promet z žitom, čigar uredba in naloge se določijo ukazoma.

§ 27. Predpisi tega cesarskega ukaza se ne uporabljajo na žito in mlinjske izdelke, ki se po 24. dnevu februarja 1915. l. uvozijo iz carinskega inozemstva. Vsako pošiljatev žita in mlinjskih izdelkov iz carinskega inozemstva mora namembna postaja naznaniti oblastvu vsaj 24 ur pred njeno izročitvijo. Oblastvo lahko pošiljatev ogleda in nadzoruje prodajo.

§ 28. S 24. dnem februarja 1915. l. smejo železnice ali paroplovstvena podjetja sprejemati žito in mlinjske izdelke (§ 1.) le tedaj v prevoz, ako je voznim listinam za vsako pošiljatev priloženo prevozno potrdilo. Izdajati prevozna potrdila ima pravico edinole oblastvo. Vzorec tega potrdila določi minister za notranje stvari. Pošiljatve, ki so že pred 24. dnem februarja 1915. l. dospele na namembno postajo, mora prejemnik prevzeti v 4 dneh potem, ko je dobil moč ta cesarski ukaz, in pošiljatve, ki dospejo na namembno postajo šele ta dan ali pozneje, mora prevzeti prejemnik v 4 dneh po obvestilu.

§ 29. Občine so dolžne sodelovati v izvrševanju tega cesarskega ukaza.

§ 30. Z „oblastvom“ brez natančnejšega označevanja se umeva v tem cesarskem ukazu cesarsko politično okrajno oblastvo, v občinah s svojim ustavom pa občinsko oblastvo, ako politično deželno oblastvo ne vzame opravil, ki gredo oblastvu, docela ali deloma nase ali jih ne izroči drugemu uradnemu mestu.

§ 31. Zoper odločbe in odredbe, ukrenjene na podstavi sprednjih določil, ni dopusten priziv. Uradoma popreskušati te odločbe in odredbe je pridržano predpostavljenemu političnemu oblastvu in ministru za notranje stvari.

Kazenska določila. § 32. 1. Kdor nalašč zataji oblastvu v njegovi posesti ali v njegovi hrambi nahajajoče se zaloge žita ali mlinskih izdelkov (§ 1.); 2. kdor poškoduje, uniči, spravi v stran ali neupravičeno podela, poklada ali proda pod zaporo dane zaloge žita ali mlinskih izdelkov; 3. kdor za semenje pridobljeno žito odtegne tej porabi, tega kaznuje sodišče zaradi prestopka z zaporom od enega tedna do šest mesecev. Poleg kazni na svobodi se lahko naloži denarna kazen do dvetisoč kron; 4. kdor se zakrivi navedenih dejanj na zalogah, katerih vrednost presega petsto kron, se kaznuje zaradi pregreška s hudim zaporom od enega meseca do enega leta. Poleg kazni na svobodi se lahko naloži denarna kazen do dvajset tisoč kron.

§ 33. 1. Kdor ne poda v določenem roku podatkov, ki se zahtevajo od njega ob popisovanju zalog, se brani odgovarjati na vprašanja, ki se mu stavijo, ali odgovarja nanja nepravilno; 2. kdor zabrani osebam, ki imajo naročilo oblastva, vstop v svoje obratne prostore, prostore za zaloge ali druge prostore, vpogled v svoje gospodarske in opravilne zapiske ali se brani dati pojasnila ali da nepravilna pojasnila; tega kaznuje sodišče zaradi prestopka z zaporom od treh dni do treh mesecev ali z denarno kaznijo od dvajset kron do dvetisoč kron. Poleg kazni na svobodi se lahko naloži denarna kazen do dvetisoč kron. — Sodišče lahko izda v teh kazenskih primerih kazenske odredbe (§ 460. k. p. r.), ako spozna, da je odrediti k večjemu en teden zavora ali sto kron denarne kazni.

§ 34. 1. Kdor se brez osnovanega razloga brani prevzeti službo zaupnika, izvedenca ali uda strokovnega pridodanega sveta ali aprovizacijskega odbora (§§ 10. in 17.) ali nadaljevati tako službo; 2. kdor neupravičeno razodene zasebne razmere ali opravilne tajnosti posestnikov zalog, za katere je izvedel izvršuje eno teh služb; tega kaznuje oblastvo (§ 30.) z denarno kaznijo do pettisoč kron ali z zaporom do šest mesecev.

§ 35. Vse druge prestopke cesarskega ukaza ali predpisov, izdanih na njegovi podstavi, kaznuje oblastvo (§ 30.) z denarno kaznijo do dvetisoč kron ali z zaporom do treh mesecev, ob obtežilnih okoliščinah pa z denarno kaznijo do pettisoč kron ali z zaporom do 6 mesecev.

§ 36. Ako se kdo obsodi po §§ 32. in 35., se lahko razsodi tudi na izgubo obrtne pravice.

§ 37. Glede prestopkov, spadajočih v področje političnih oblastev, se lahko izdado kazenske odredbe brez prejšnjega postopanja.

Pogoji in vsebina teh kazenskih odredb ter pravica ugovarjati, ki gre stranki, se uravnajo z ukazom.

Sklepna določila. § 38. Vlada se pooblašča določila tega cesarskega ukaza z ukazom izpremeniti, dopolniti ali raztegniti na druge potrebščine. Vlada se nadalje pooblašča z ukazom razveljaviti ta cesarski ukaz docela ali deloma za vse ozemlje v državnem zboru zastopanih kraljevin in dežel ali le za posamezne upravne okoliše.

§ 39. Ta cesarski ukaz dobi moč z dnem razglasitve.

Izvršiti ga je poverjeno ministru za notranje stvari v porazumu z udeleženi ministri.

Novi avstrijski konkurzni red.

Dr. Viktor Sušnik.

(Dalje.)

Katerim predpisom mora odgovarjati poravnalna ponudba? Zakon stoji predvsem na stališču, da mora dolжник upnikom ponuditi gotovo minimalno dajatev. Ponudbe, ki tega minima ne doseže, sodišče ne sme sprejeti. Pri tem zakon ne postopa z vsemi upniki enako. Razločevati je tri vrste upnikov oziroma terjatev. Gotovim terjatvam gre vsled izrecne določbe zakona v konkurznem ali poravnalnem postopanju prednost, pravimo tudi, da so privilegirane, ker jih je upoštevati pred vsemi drugimi terjatvami. Še-le tedaj, če so te prednostne terjatve popolnoma pokrite, pridejo vse druge na vrsto. Tudi v poravnalnem postopanju mora dolжник ponuditi popolno plačilo prednostnih terjatev. K tem terjatvam spadajo (§ 23 por. r.):

1.) stroški poravnalnega postopanja, zlasti stroški nadzorstva in uprave dolžnikovega premoženja, dalje javne dajatve (davki, pristojbine, penzijski in zavarovalni prispevki i. t. d.) redoma, če niso starejši kakor tri leta od dneva otvoritve poravnalnega postopanja;

2.) stroški dolžnikovega pogreba. Če je dolжник umrl pred otvoritvijo poravnalnega postopanja, ima pravico do stanu primerne pogreba. Če pa je nastopila njegova smrt pozneje, tedaj so iz poravnalne mase pokriti le za njegov pogreb neobhodno potrebni stroški;

3.) terjatve dolžnikovih uslužbencev na mezdi iz zadnjega leta pred otvoritvijo poravnalnega postopanja oz. pred dolžnikovo smrtjo, njihovi odškodninski zahtevki vsled predčasne razrušitve službene pogodbe, če ne presegajo zneska enoletne mezde, terjatve trgovskih agentov na plačilo provizije oz. gotovih izdatkov, v kolikor so nastale ali zapadle v plačilo v zadnjem letu pred otvoritvijo poravnalnega postopanja. Vse te terjatve, izvzemši terjatve na povračilo go-

tovih izdatkov uživajo prednost le do najvišjega zneska 2400 K, glede presežka pa jih je smatrati kot navadne nepriviligirane terjatve.

4.) prednost uživajo tudi še terjatve bolniških blagajn, zdravnikov, lekarnarjev i. t. d. v kolikor so nastale v zadnjem letu pred otvoritvijo poravnalnega postopanja ali pred dolžnikovo smrtjo.

Vse druge terjatve, v kolikor si upniki sami zanje niso pridobili gotovih predprav, so nepriviligirane terjatve. Glede teh pa predpisuje zakon ponudbo minimalne kvote, to je: da zadosti zakonitemu predpisu, mora dolžnik svojim nepriviligiranim upnikom obljubiti najmanj plačilo ene četrtnine njihovih terjatev in to najdalje v dveh letih. S tem je izrečeno seveda samo načelo. Zakon predpisuje minimalno ponudbo, ker hoče preprečiti, da tak dolžnik, ki svojim upnikom že prav ničesar (t. j. niti 25%) ne more ponuditi, ne postane deležen dobrot poravnalnega postopanja. Drugo vprašanje pa je, ali sodišče ponudbo, ki ne presega predpisanega najmanjšega ponudka, sprejme. Tu odloča sodišče od slučaja do slučaja: če pride do prepričanja, da v danih razmerah dolžnik ne more več dati, bo ponudbo odobrilo, sicer zavrnilo. Skrbjeno je torej za to, da dolžnik tega zakonitega določila ne more izrabljati na škodo upnikom.

Previden trgovec si dostikrat za svojo terjatev še ob pravem času preskrbi varnost na premoženju dolžnika s tem, da se na njegovo posestvo vknjiži, ali da na premičninah ali terjatvah pridobi zastavno pravico ali pa si terjatve pusti cedirati. S tem nastanejo na posameznih premoženjskih delih dolžnika gotove predprave za upnika, vsled katerih se ima iz vrednosti teh premoženjskih delov pokriti predvsem njegova terjatev. Vpraša se, kako je postopati s temi terjatvami v poravnalnem postopanju. Zakon pravi, da se otvoritev poravnalnega postopanja pravic ne dotika teh — rekli bi — zavarovanih upnikov. To se pravi: na eni strani ti upniki na svojih pravicah ničesar ne izgube. Premoženje, na katerem so si pridobili svoje zastavne pravice, ali ki je potom cesije prešlo v njihovo last, služi še dalje v popolno pokritje njihovih terjatev in tvori ločeno maso, ki pri poravnalnem postopanju ali sploh ne pride v poštev ali pa le s tistim delom, ki ostane po popolnem plačilu njihovih terjatev. Na drugi strani pa ti upniki po otvoritvi poravnalnega postopanja tudi ničesar ne pridobe. To je, njih sploh ni smatrati poravnalnimi upnikom, nimajo pravice udeležiti se poravnalnega postopanja, glasovati i. t. d. Le, če s svojimi terjatvami iz posebne, za-nje določene mase ne pridejo do popolnega pokritja, se smejo, pa le z ostankom svojih terjatev, udeležiti poravnalnega postopanja. Ta princip — ki velja tudi v novem konk. redu — je popolnoma

nov in odpravlja pogosto grajano krivico starega konkurznega reda. Ta je tehtal upnike zgolj po visokosti njihovih terjatev ne glede na to, ali ima upnik za svojo terjatev kako varnost ali ne. Tako se je dogodilo, da so največji upniki, ki so se za svojo terjatev redoma pravočasno zavarovali, in ki že vsled tega niso mogli ničesar izgubiti, imeli v konkurzu glavno besedo. Ker je bila za večino merodajna le visokost terjatev, so z lahkoto preglasovali manjšino in vodili konkurz, kakor je bilo njim prav in dostikrat na škodo malih upnikov. Ista nevarnost pa obstoji tudi v poravnalnem postopanju. Upniku, ki ima za svojo terjatev varnost v rokah, ni nič na tem, koliko ponudi dolžnik nezavarovanim upnikom, njemu je le na tem, da se zadeva prej ko mogoče konča in da pride sam do svojega denarja, sicer pa je pripravljen privoliti tudi v najslabšo poravnavo. Da se prepreči sklepanje takih sebičnih poravnav, določa zakon, da so zavarovani upniki od poravnalnega postopanja izključeni, v kolikor so njihove terjatve po dani varnosti krite. Le glede presežka jih zakon pripušča k poravnavi kakor vse druge upnike.

Glede terjatev nepriviligiranih upnikov pa velja princip enakosti, t. j. dolžnik mora vsem upnikom ponuditi enako kvoto, torej vsem najmanj 25%, ne enim več, drugim manj. Vendar ta določba ni absolutna. Če vsi upniki privolijo, sme dolžnik ponuditi tudi različne kvote.

Kake posledice ima za dolžnika otvoritev poravnalnega postopanja? Dočim po otvoritvi konkurza dolžnik s svojim premoženjem sploh ne sme več razpolagati, je posledica otvoritve poravnalnega postopanja le ta, da so dolžniku gotova pravna dejanja glede njegovega premoženja prepovedana. Ta omejitev dolžnikovih pravic pa nastopi deloma že v trenutku, ko dolžnik vloži predlog na otvoritev poravnalnega postopanja, deloma pa še-le potem, ko sodišče njegovemu predlogu ugodi in otvoritev poravnalnega postopanja razglasi.

Katera pravna dejanja so dolžniku zabranjena že od trenutka, ko je vložil predlog na otvoritev poravnalnega postopanja? Od dneva vložitve predloga pa do otvoritve poravnalnega postopanja je dolžniku zabranjeno prodati, zamenjati ali obremeniti svoje nepremičnine, ustanavljati na svojem premoženju zastavne pravice, prevzemati poroštvene obveze ali razpolagati s svojim premoženjem v darilnem namenu. Vsa taka pravna dejanja so napram upnikom brezmočna, t. j. dolžnik ostane iz teh pravnih dejanj zavezan nasproti svojemu sopogodniku, n. pr. tistemu, kateremu je svojo parcelo prodal, za katerega je poroštvo prevzel i. t. d., upnikom nasproti pa je ta pravna dejanja smatrati kot taka, kakor bi

se nikdar ne bila izvršila. Prodana parcela velja torej napram upnikom še vedno za dolžnikovo last, ravno tako podarjena stvar, zastavna pravica ali poroštvo pa napram upnikom sploh ne obstoji (§ 8 por. r.).

Namen te določbe je jasen. Če bi dolžnik v času od vložitve predloga pa do otvoritve poravnalnega postopanja smel s svojim premoženjem prosto razpolagati, bila bi podana nevarnost, da do tega dneva velik del svojega premoženja spravi proč ali ga pa potom ustanovitve hipotek, zastavnih pravic ali prevzetja poroštvenih obvez razvredi. S takimi manipulacijami pa bi se še v zadnjem trenutku gmotni položaj dolžnikov spremenil na občutno škodo upnikov in bi se namem poravnalnega postopanja sploh preprečil. Poleg tega ima pa tudi poravnalno sodišče dalekosežne pravice, da ukrene vse potrebno v varnost dolžnikovega premoženja. Zlasti sme sodišče dolžniku gotova dejanja med poravnalnim postopanjem sploh prepovedati ali pa dovoliti le pod pogojem, da jim pritrdi poravnalni upravitelj.

Otvoritev poravnalnega postopanja. Tudi če vsebina poravnalne ponudbe odgovarja zakonitim predpisom, more sodišče po lastnem prevdarku predlog na otvoritev poravnalnega postopanja zavrniti ali pa mu ugoditi. V slednjem slučaju se torej sodni sklep glasi tako, da se po predlogu dolžnika odvarja o njegovem premoženju poravnalno postopanje. S tem pa zakonu še ni ugodeno. Otvoritev poravnalnega postopanja je kakor otvoritev konkurza javno razglasiti. Predpis javne razglasitve je vsekako utemeljen, zakaj, sicer bi mogel dolozen dolžnik zamolčati znaten del svojih upnikov in se pogoditi le z ostalimi. Razglasitev se izvrši potem sodega edikta, katerega je na dan otvoritve poravnalnega postopanja nabiti na sodni deski poravnalnega sodišča. Če je za poravnalnega komisarja imenovan okrajni sodnik, tedaj je edikt nabiti tudi pri tistem okrajnem sodišču, pri katerem ima poravnalni komisar svoj sedež. Razglasitev edikta je zlasti tudi zaznamovati v zemljiški knjigi in če je dolžnik protokoliran trgovec, tudi v trgovskem registru. Slednjič predpisuje zakon, da se ima otvoritev poravnalnega postopanja zaznamovati v vseh v dolžnikovih izvršilnih zadevah sestavljenih rubežnih zapisnikih, slednje zato, ker po otvoritvi poravnalnega postopanja proti dolžniku ni moči niti upeljati niti redoma nadaljevati izvršbe. Poleg označbe sodišča, dolžnika, njegovega bivališča in sedeža njegovega podjetja, imena in uradnega sedeža poravnalnega komisarja in imena ter naslova poravnalnega upravitelja, mora v ediktu obsežen biti poziv na upnike, naj svoje terjatve tekom dobe določene po sodišču še pred poravnalnim narokom prijavijo sodišču. Ta edikt ima sodišče dostaviti ne samo dolžniku, ampak tudi vsem tistim osebam, ki so

pripravljene za njega prevzeti jamstvo, dalje pa tudi vsem upnikom, katerih naslov je sodišču znan. Namen slednje določbe je, po možnosti preprečiti prikrivanje poravnalnega postopanja. Zaeno z ediktom se upnikom vroči tudi prepis poravnalnega predloga s kratkim pregledom dolžnikovih aktiv in pasiv.

(Dalje prihodnjič.)

Migljaji pri izvrševanju detaljne trgovine.

V kupčijskem življenju detaljnega trgovca nastopajo različni momenti, ki vplivajo na njegov promet, primerno namenu, ki jim ga presodi. Moderni detaljist se drži v občejanju z odjemalci strogo onih načel, ki izhajajo iz njegovega obrata oziroma so potrebni za uspevanje tega. V detaljni trgovini se lahko z uspehom brani konkurence, ker se mora v nasprotju z veletrgovino ne skrito, ampak z odprtim vizirjem bojevati. Različne manipulacije poizvemo ali sami ali od odjemalcev. Detaljist, ki razume čas in občinstvo, ki zna izkušnje lastnega kakor tujega ognjišča praktično uveljaviti, bo v trgovini uredil take naprave, ki se najbolj prilagodijo in ustrezajo posebnostim njegovih odjemalcev. Nekaj migljajev v tem oziru popišemo v naslednjem.

Manjkajoče blago.

Noben obrat nima s tako velikim številom blagovnih vrst računati kot detaljna trgovina. Detaljna trgovina mora odjemalcem glede različnosti njih potrebščin in okusa vedno ustrezati. Manjkajoči predmeti so po sebi umevno stalen pojav, a kljub temu niso posledica pomanjkljivega trgovanja. Sistem, vpisavati blago, ki zmanjka, v primerno knjigo, je sicer dober, toda vendar ne zadostuje. Pogosti pregled zalog in dober spomin so boljši pomožni činitelji. V mnogih slučajih predmet sicer ni v prodajalnem lokalu, toda v rezervni zalogi. Tukaj ne pomagajo nobeni vpisi, ampak na njih mesto stopi osebna vrlost lagerista, ki naj onemogoči take nedostatke.

Zamenjava.

Največja naklonjenost odjemalcem se pokaže z zamenjavanjem blaga. To trgovsko načelo je več ali manj podvrženo omejitvam. Zlasti v večjih detaljnih trgovinah (Warenhaus) je navada zamenjavanja tako razširjena, da je zamenjava posebej organizirana. Zlasti o Božiču se to največ dogaja. Sredi največjega prometa pride odjemalec s takimi željami. Nadzorovalno osebje, ki sprejema občinstvo, je pri zamenjavanju najbolj zaposleno. Pravzaprav bi pa le nakupovalec t. j. sotrudnik, ki blago kupuje, smel odločevati pri zamenjavi blaga in sicer iz naslednjih razlogov; vsi predmeti ne ostanejo komentni, ker jih je mnogo modi podvrženih.

Nadzorovalno osebje menja večkrat svoj delokrog med oddelki in zato ni dovolj zmožno v vprašanju zamenjave samostojno odločevati. Zato je nakupovalec vsled svojih strokovnih znanosti in obsega zaloge ona oseba, ki lahko najbolje odloči o zamenjavi.

Reklamacije.

Tudi najboljše blago je lahko povod za reklamacije. Velika diplomatična izurjenost in velik del poznanja ljudi je pogoj, da se odstrani nevolja odjemalcev. Kupec se ne obrne vedno s svojo pritožbo na pravo mesto. Po ovinkih in zamudnem vpraševanju se dobi šele prava instanca. Prodajalno osebje bi moralo tudi to zadevo prepustiti nakupovalcu, ker je ta kot šef oddelkov najbolj upravičen, čim največ ugoditi odjemalcem oziroma jih odškodovati. Prodajalec, ki ima le omejeno pooblastilo, bo večkrat konflikt z odjemalci poostiril mesto odstranil.

Individualna postrežba.

Vedno bolj prihaja mnenje do veljave, le strokovno zmožne in samostojne ljudi jemati za sodelovalce. Renome trgovine se v veliki meri zrcali tudi v dobrem osebnosti. Detajlist bi si moral svoje osebje vzgojiti, ga opazovati in na primeren način opozoriti na napake. Vsak odjemalec ima različne nazore, mnenja in sodbe o predmetih in modi, in se ga mora, kakor se navadno reče, posebej vzeti. Da se prilagodi vsem navadam občinstva, mora imeti osebje gotovo mero izobrazbe in poznanja ljudi. Prava presoja odjemalca izvrši že napol kupčijo.

Previsoke cene.

Večkrat se občinstvo opravičeno, večkrat tudi neopravičeno pritožuje o visokih cenah. Največkrat je to splošno govorjenje, ki se porablja, da se blago cenejše kupi. Ta vrsta odjemalcev nikoli ne vpoštevata kvalitete blaga. Detajlista, ki ima ceni primerno kvaliteto, ne bo zmotil ugovor previsokih cen. Nasprotno, takšno občinstvo mu da priliko, da ga primerno kritikuje. Zmerna vljudnost je kakor znano prvi pogoj za uspeh, in vendar se mora odgovarjati na določen in strokoven način ugovorom odjemalcev, ki tožijo o previsokih cenah.

Je dosti slučajev, v katerih odjemalci po pravici govorijo o visokih cenah. Vsak predmet se namreč ne označi na podlagi enotne kalkulacije. Detajlist, ki je z različnimi kalkulacijskimi postavkami mislil posebno pomnožiti svoj zaslužek, bo prišel pri sklepni bilanci do spoznanja, da zaupanje, ki ga je pri taki manipulaciji izgubil, ne more na noben način izenačiti koristi. Teh pet primerov označuje jako dobro promet med prodajalcem in kupcem in so poučni za detajlista.

Raznoterosti.

Označba prtljage. Da se odstranijo večje zamude pri oddaji prtljage vsled zamenjave ali vsled zavlečenja se potujočemu občinstvu nujno priporoča, označiti prtljago, brzovozno in tovorno blago z namembno postajo ter z imenom, stanom in bivališčem prejemnika ali lastnika. Najpripravnejše se to zgodi z napisom na prtljagi sami ali na listku, ki se ga docela prilepi nanjo. Pri košarah, vrečah, balah, torbicah itd. se priporoča, napisati označbo na tablico iz lesa, usnja ali kartona in trdno privezati na prtljago. Te naprave so najgotovnejši pripomoček, da se hitro najde zavlečena, zamenjana ali zaostala prtljaga v slučaju nepravilnih ali v napačno smer naravnanih napisov od strani železnic kar se pri hitri odpravi in pri obilnem potovalnem prometu prav lahko zgodi. Da se zabranijo zavlečenja je treba tudi starejše nalepljene označbe ali druga znamenja, ki so lahko povod zavlačanja, pred oddajo odstraniti, kar odreja že § 31. obrtnega pravilnika.

*

Znamkovni promet ovojev državnih železnic. Večkrat izražene želje občinstva so napotile državno železniško upravo, da je leta 1898 uvedla po angleškem in belgijskem vzorcu takozvani znamkovni promet z zavoji, ki omogočajo, da se manjši tovarni kosi do teže 20 kilogramov brez tovarnega lista, le s primernimi znamkami, torej na najpreprostejši in lahek način odpravljajo. S tem naj bi se zlasti oživil direktni promet med producenti živil na deželi in konzumenti v mestih. Zoper pričakovane pa občinstvo le malo vpoštevata ta promet. Število potom poštinskih znamk odposlanih zavojev nazaduje od leta do leta; padlo je od najvišje številke v letu 1909 poslanih pošiljatev po 317.272 že leta 1910 na 243.272, leta 1911 na 207.159, leta 1912 na 183.470 in končno leta 1913 na število 179.560 pošiljatev. To nazadovanje potrjuje zopet izkušnja, ki se je že večkrat pri modernih novih uvedbah v prometnem oziru pokazala, da se namreč naprave, ki jih interesirani krogi kazoč na druge dežele v besedi in pismeno z vso vnemo zahtevajo, potem ko se res uvedejo, le malo porabljajo, da se celo kljub večkratnim oglašom včasih čisto pozabijo.

*

Uradno „razpolovljenje“ pisemske znamke. Originalno poštno posebnost, uradno razpolovljeno pisemsko znamko, je naklonila nabiralcem znamk poštna uprava v Bluefieldsu v Nikaragui. Poštni okraj Bluefields je pri nabiralcih znamk že na glasu, ker se je v teh oddaljenih krajih že večkrat zgodilo, da so zaloge posameznih znamk pošle in so se morale nadomestiti s provizoričnimi znamkami. Nedavno tega so pošle 1½ centavo znamke. Treba je bilo dobrega sveta, toda iznajdljivi poštarji te srednje-ameriške države, ki so že večkrat dokazali svojo spretnost v lukrativnih poštinskih opravilih, so prišli na misel, 3 centavo znamke, katerih je bilo dovolj v zalogi, uradno razpoloviti in vsako polovico kot provizorično 1½ centavo znamko izdati. Gotovo se bo ta Nikaraguanaznamka povzpela pri filatelistih do raritete s tremi zvezdami. No, morda se je med tem časom že zaloga nadomestila.

*

Podraženje špirta. Vojna uprava rabi mnogo denaturata za vojaške namene in da bi se ji ga moglo preskrbeti, se bo špirit izdeloval iz neprečiščenega sladkorja. Ker je ta sladkor drag, je avstr. špiritni sindikat sklenil zvišati cene, in sicer za fini špirit za 15 K, za špirit, in katerega se izdeluje kis, pa za 20 K, zato so tudi izdelovalci spirituoza in kisa sklenili, povišati cene, in sicer pri špirtu za 10 v, pri kisu za 3 vin.

*

Dolžnost naznanila. Glasom ukaza c. kr. trgovskega ministrstva z dne 3. marca, so lastniki vseh množin sirove in goščene plinove (amonijakove) vode, žveplenokislega amonijaka in apnenega dušika (calciumsynamida) kar jih je, ter množine teh snovi, kar

jih še pride zraven, po določilih tega ukaza pod dolžnostjo naznanila. Vsakdo, ki ima te snovi v zalogi, jih mora po stanju od 3. marca naznaniti pri politični oblasti I. instance do 18. marca, nadalje pa do 8. vsakega meseca in je v to svrhu porabljeni edino vzorce, ki se dobe pri političnih oblastvih I. instance. Vsakdo, ki naznanja te snovi, mora imeti posebno skladovno knjigo, v katero mora natančno vpisovati vsako izpremembo množine snovi. Te snovi se brez dovoljenja trgovskega ministrstva od 3. marca ne smejo [niti prodajati, niti podelovati, razen, če se ne potrebujejo za izpolnjevanje vojaških naročil in pa v poljedelske namene in te le z dovoljenjem ministrstva. Za te vrste prošelj ni nikakih posebnih obrazcev. Kdor se temu ukazu ne bi pokoril, se kaznuje z denarno kaznijo do 5000 K, ali z zaporom do 6 mesecev.

Nova ureditev vojaških dobav. Glasom objave v listu „Lieferungsanzeiger“ z dne 18. februarja 1915 se je ustanovilo v c. kr. vojnem ministrstvu centralno mesto za dobave pod imenom „Zentralevidenz für Armeelieferungen“. Temeljem izdanih novih predpisov je vsem trgovskim in obrtniškim zbornicam temu centralnemu mestu predložiti izkaze o tovarnarjih in producentih ter o trgovcih po poklicu v svojih okrajih. Izkaze je narediti po strokah. Onim firmam na Kranjskem, ki menijo, da morejo po predmetu svojega obratovanja priti v poštev za vojaške dobave ter imajo primerno dobavno zmožnost, je priporočati, da se čimprej obrnejo do trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani s prošnjo za uvrstitev v ta izkaz. Pri tem jim je navesti natančno predmete, katere morejo dobavljati ter je povedati množine, katere morejo izvršiti v določeno navedenem času. Ne gre pa sedaj za oddajo kakih konkretnih dobav, marveč zato, da dobi oblastvo pregled o firmah. Dobave bo v bodoče razpisovalo centralno mesto za dobave.

Zaloge kože in usnja treba naznaniti. Dne 5. marca 1915 je bil razglašen v državnem zakoniku ministrski ukaz o dolžnosti naznanjati zaloge kože in zaloge za usnjarsko industrijo potrebnega materiala. Po zmislu § 1 ministrske naredbe se morajo naznanjati zaloge in izpremembe zalog nastopno imenovanih tvarin: 1. neustrojene kože in kožice in sicer: telečje, kože malih bikov (Pittlings), goveje kože, konjske kože, kipsi, kože divjačine in bivolv; 2. usnje za podplate, usnje za notranje podplate, oglav (urbas) (izvzemši ovčje usnje, chevreaux, cheorettes), copljeno usnje, usnje za jermenarska in sedlarska dela, usnje za strojno jermenje; 3. strojiva (čreslovina) in izvlečki čreslovine; 4. degras. Dolžnost naznanila odpade, ako zaloge niso večje, in sicer: neustrojenih kož 10 komadov; neustrojenih kožic 25 komadov; usnja za podplate 100 kg; oglava (urbasa) in drugega usnja 50 kg; čreslovine 100 kg od vsake vrste. Prvikrat se morajo zaloge naznaniti dne 16. marca 1915. Pozneje se mora obnoviti naznanilo vsakih 14 dni, torej je n. p. v drugič naznaniti dne 30. marca, nadalje 13. aprila itd.

Za naznanila se smejo izključno porabljati samo uradne tiskovine. Potrebne tiskovine se dobé pri oblastvih I. stopnje, (okrajna glavarstva, mestni magistrat) in pri občinskih predstojništvih, in sicer brezplačno. Za naznanila se uporabljajo trojevrstne tiskovine, in sicer rume ne za prijave „kož in kožic“, zelene za prijave „čreslovine in degrasa“, slednjič sive za „usnje“. Naznanila se morajo podati v dveh izvodih. Ako se pošlje prijava po pošti, se mora oddati najkasneje tistega dne, ki je predpisan za prijavo. Podrobnejša določila se lahko posamejno iz ministrskega ukaza, ki je natisnjen na hrbtu naznanilnih tiskovin in tej dodanega podučila, na kar se zavezanci posebej opozarjajo. Posebej je še omeniti za vse zavezanca važno določilo § 4 ministrske naredbe glede obveznega spisovanja skladiščnih knjig in pa kazenska določila § 6, ki predpisujejo občutne denarne globe, oziroma zaporne kazni za tiste, ki se ne pokoré predpisom spredaj omenjenega ministrskega ukaza.

Pridelek avstrijskih premogovnikov v januarju 1915. Ministrstvo za javna dela je izdalo statističen pregled pridelane množine premoga v avstrijskih premogovnikih za januar 1915. Nakopalo, oz. izdelalo se je kamenitega premoga: 12,848.000 q surovega premoga, (lani v istem mesecu 14,649.000 q), 190.000 stotov briketov (171.000 q) ter 1,454.000 q koksa (2,194.000 q). Rujavega premoga se je pridelalo: surovega 19,482.000 q (23.428.000 q) ter 226.000 q briketov (243.000 q). Produkcija trboveljsko-zagorskega revirja je znašala v januarju 930.280 q rujavega premoga. Celokupna produkcija avstrijskih premogovnikov v mesecu januarju t. l. znaša 34,201.700 q nasproti 40,685.100 q v januarju l. l. je torej za približno 6½ milijona meterskih stotov manjša kakor lani istega meseca.

Da se omogoči setev, ki je tako v gospodarskem, kakor tudi v vojaškem interesu, je vojaška uprava odredila, da se bodo vojakom poljedelcem onih vojaških formacij, ki se ne nahajajo na bojišču, ali ki bivajo v rekonvalescentnih in drugih zavodih, dovoljevali po možnosti kratki dopusti v svrhu, da bodo ti vojaki pomagali pri poljskih delih. Najdaljši takšen dopust znaša 14 dni, dovoljenje pa da poveljnik dotičnega oddelka. Ozirati se je pri tem v prvi vrsti na samostojne kmetovalce in na kmetijske delavce. Vsak, ki se mu da dopust, dobi izkaznico, v kateri je naveden točen čas dopusta in ki dotičnega upravičuje, da se brezplačno vozi po železnici. Kdor bi se po končanem dopustu ne vrnil, bo strogo kaznovan. Dotičnim vojakom se ne odtegnejo vojaške pristojbine, a tudi njegova rodbina vživa v času dopusta določeno državno podporo. V posamnih, posebnega uvaževanja vrednih slučajih bo vojna uprava na posebno utemeljeno prošnjo dovolila časovno omejen izpust iz službe posamnih samostojnih uradnikov.

Kaj pravi star trgovec. Iz izkušenj starega trgovca pričujemo nekaj stvarnih misli, ki jih je trgovec, zlasti mladim, treba uvaževati. Pripomnimo, da je to pisano še pred vojno. Dotični trgovec piše: Če bi še enkrat prišel na svet in si še enkrat mogel izbrati poklic, bi gotovo zopet postal trgovec. Čeprav je res, kar se govori o padajoči konjunkturi, o slabih časih, o oškodovanju trgovskega stanu na političnem in državnem polju — še bolj res je, da tudi danes še bolj kakor v vsakem drugem stanu vsak trgovec nosi maršalsko palico v telečnjaku. Toda le malokdo jo zna — ven vzeti. Mnogi mislijo danes, da bodo visoko lestvo svojega stanu dosegli z akademično izobrazbo. Saj ne verujejo v sebe, če niso absolvirali vsaj trgovsko visoko šolo, in boli jih zelo, da ta še nima polnega vseučiliškega značaja in ne more še dati doktorja kmerc. Seveda so trgovske visoke šole zelo blagonsne naprave — toda „rojenci“ trgovec doseže blaženost tudi brez nebeške lestvice akademičnih študij in običajev. Ali je morda Amerika dosegla gospodarsko premoč nad nami, ker so mladi Amerikanci poprej absolvirali trgovske visoke šole? Resnica je ta, da vrl mož tudi brez visokih šol v našem stanu kaj doseže in da manj vrl človek tudi z obiskom visokih šol ne nadomesti onega, kar mu na praktičnih zmožnostih manjka. Uradnik, učitelj, sodnik lahko po potrebnih izpitih takorekoč sam od sebe postaneš — toda mi trgovci moramo biti ponosni na to, da tudi najboljše srednješolsko izpričevalo ne more zaslužiti prve krone, ki je potrebna, da se postane milionar. Po moji izkušnji obstoji le ena prava visoka šola za trgovca — to je potovanje, ali bolje rečeno: praktično delovanje v tujih deželah. Vsak mlad trgovec naj bi enkrat služboval na Kitajskem ali v Kanadi in naj bi bil še tako slabo plačan, navadno pa so plače zunaj veliko večje nego pri nas. Enkrat bi moral kje v daljnem sam nase biti navezan. Tedaj šele se nauči življenje obvladati, tedaj šele si prisvoji samostojnost in sigurnost, kateri trgovec tako potrebuje. Potrebuje pa te lastnosti zelo. Kajti resnica je, da se pri nas trgovski stan premalo vpoštevata, predvsem v političnem oziru. Industrija in trgovina sta v državnih zborih

in pri oblastih še na drugem mestu. To se sicer zboljšuje, toda lahko bi bilo še veliko boljše, če bi produktivni stanovi imeli več eneržije in samoniklosti, če bi na primer imovit trgovec ne bil tolikrat presrečen, da sme z roko svoje hčere plačati dolgove stasitega in lepega dragonskega častnika. Več stanovske zavesti — to potrebujemo. Sicer pa dajemo stanovom, ki imajo danes premoč v državi, priliko, da nas zaničujejo.

Trgovec naj raje na to gleda, da si napravi svoje lastno plemstvo. Njegov grb naj se edino glasi: zvestoba in zaupanje. V hlastanju modernega življenja izgine večkrat to geslo v cestnem prahu. Vest danes veliko lažje zarjavi kakor poprej. Tu nam more pomagati le močen idealizem. In idealizem obstoji tudi v realnem resnem življenju trgovca. Da bi le imel več zastopnikov! Če gledam našo mladino, ki večkrat nima druge čistihlepnosti, kakor kupiti si za denar, ki jim ga dajo premožni očetje, najlepše kravate in likane hlače, potem vem, zakaj izgineva trgovski idealizem: ker manjka naraščaja. Toda stan brez idealov ima kal pogube v sebi — postal bo nekega dne plen drugih, manj obrabljenih slojev, ki pridejo od spodaj in katerih moč zlata še ni pokvarila. To naj bi si zapomnila naša mladina!

Volonter ni trgovski sotrudnik. Tožitelj A. se je toženi tvrdki B. že novembra 1912 ponudil kot volonter! S pismom z dne 14. februarja 1913 je tožena tvrdka sprejela tožitelja začasno kot volonterja na poskusno dobo treh mesecev in tožitelj A. je nastopil to službo s 1. marcem 1913. Stranki sta si bili edini v tem, da tožitelj za svoje delo ne dobiva nikake plače. Šele koncem julija ali začetkom avgusta je tožitelj prosil lastnika tvrdke, naj mu daje kako plačo. Šef je ponudil tožitelju 25 K mesečno kot plačo, na kar je tožitelj odgovoril, da bo poprej še očetu pisal. Dne 18. avgusta 1913 je izjavil tožitelj, da ne sprejme te plače in da hoče izstopiti. Lastnik trgovine je prosil tožitelja, naj ostane še nekaj dni pri njem; tožitelj je ostal še nekaj dni ter 22. avgusta 1913 izstopil iz službe.

Tožitelj je s tožbo zahteval za čas od 1. junija do 30. septembra 1913 plačo mesečnih 100 K in pojasnil gorenji položaj tako, da je že 1. junija in potem ponovno prosil, da se mu da plača, da se ga je pa od dne do dne tolažilo. S tem, da ni bil odpuščen, je trgovec molče privolil, da se mu plačuje primerna plača — to bi bilo mesečno 100 K. Neplačevanje plače je pa vzrok za izstop, zato je plačati plačo do poteka zakonite odpovedne dobe. Toženec je predlagal zavrnitev tožbe, ker je bil tožitelj le kot volonter sprejet in se mu ni nikoli dovolila prava plača.

Tožbeni zahtevek se je zavrnil.

Razlogi: Mesto volonterja je že običajno brezplačno. V tem slučaju sta si bili pa stranki v tem edini, da vstopi tožitelj brez pravice do odškodnine v službo toženca. Čeprav se je nastop službe dogovoril le za poskusno dobo treh mesecev, vendar ne more nadaljevanje službe čez to dobo nikoli imeti pomena, da bi volonterju iz tega pristojala pravica do plače, temveč ostane volonter tako dolgo v svoji sedanjosti lastnosti, dokler se ne dogovori kaka plača. Da to ni bilo slučaj tukaj, soglašate obe stranki: kajti predlog toženca je tožitelj odklonil. Tožitelj je bil torej do izstopa iz službe neplačan volonter. Še veliko manj mu pa pristojala odškodnina za odpovedno dobo, nele ker nima pravice do plače, ampak tudi, ker se ne more govoriti o odtegnitvi prejemkov, če stranki niti nista bili edini, če je sploh dovoliti prejemke, naposled tudi zato, ker razmerje volonterja ni niti učno razmerje niti razmerje trgovskega sotrudnika, ampak popolnoma prosto, ki ne potrebuje odpovedi, če se hoče razrešiti. Tožbeni zahtevek je bil tedaj v celoti zavrniti.

Letni občni zbor „Zadruga trgovcev v okolici Celje“

se je vršil v nedeljo, dne 24. januarja 1915.

Iz letnega poročila posnamemo, da je imela zadruga koncem leta 1914 218 članov, 51 pomočnikov in 61 vajencev. Članov je bilo 69 z dokazom usposobljenja in sicer 54 moških in 15 ženskih; brez dokaza usposobljenja 149 in sicer 99 moških in 50 ženskih. Pomočnikov je bilo 19 moških in 30 ženskih.

V preteklem letu je naznanilo obrt 19 strank in plačalo pristopnino; 14 strank je obrt odpovedalo. Vajencev je bilo sprejetih 39, oproščenih pa 22; 3 so pred potekom učne dobe izstopili.

Denarni promet v preteklem letu kaže dohodkov 1278 K 45 h, izdatkov pa 1132 K 79 h, torej preostanka 145 K 66 h.

Na podlagi sejnega sklepa združnega odbora z dne 25. oktobra 1914 je načelnik zadruge dvignil od naložene imovine 400 K; od tega zneska se je darovalo podružnici Rdečega križa za okolico Celje 200 K in oskrbovalnemu vojnemu zakladu v Gradcu 200 K. — Glasom vložne knjižice št. 64.838 mestne hranilnice v Celju je torej znašalo premoženje zadruge dne 31. decembra 1914 le še 4414 K 23 h; od te vsote se je vpisal znesek po 3000 K za vojno posojilo. V letu 1914 narasle obresti združnega premoženja so se dvignile in se bo vpisal ta znesek med dohodke leta 1915.

V preteklem letu je bilo pri zadruzi vloženih in rešenih 115 dopisov. — Zadruga zborovanja so se vršila dne 25. januarja in 19. julija 1914 ter dne 25. oktobra 1914 seja združnega odbora.

Društvene vesti.

Društveni redni občni zbor. Redni občni zbor našega društva se je vršil v nedeljo, 28. februarja 1915 ob zadovoljivi udeležbi spričo današnjih izrednih razmer. Predsednik g. A. Lille g je pozdravil zborovalce, zastopnike časopisov, konstatiral sklepčnost ter imenoval za zapisnikarja g. Hotkota. V svojem poročilu se je spominjal v letu 1914 umrlih društvenih članov gg.: Vinko Pustovrh, trgovec v Celju, Josip Počivalnik, uradnik Ljubljanske kreditne banke, Viljem Kosem, uslužbenec firme Gričar & Mejač, Anton Gorše, restavrater, Filip Vrtovec, knjigovodja pivovarne Union, Franc Matajč, uslužbenec firme F. Ks. Souvan, Ernst Koželj, lekarnar na Jesenicah. Zborovalci so se v znak častnega spomina umrlih dvignili s sedežev.

Nato je poročal tajnikov namestnik g. Tičer:

Slavni občni zbor!

Po naročilu odbora podajam od našega tajnika g. Franca Goloba, ki je v vojaški službi, sestavljeno poročilo za leto 1914

Razvoj našega društva je bil do početka svetovne vojne normalen, od tega časa naprej se je pa delovanje društva omejilo. Izdajali smo društveno glasilo, izdali trgovski koledar, vzdrževali posredovalnico in dajali pojasnila. Izredne razmere, ki so vsled vojne nastopile, so ustvarile za trgovstvo težke čase. Mnogo naših članov, trgovcev in nastavljenecv, je pod orožjem. Prepustiti so morali gospodarji upravo svojega premoženja tujim, večkrat v trgovskih poslih nezadostno izurjenim rokam. Doma ostali pa tudi težko vrše svojo nalogo, ker je nabava blaga postala silno težavna. K temu pridejo še transportne težkoče in pomanjkanje izurjenega personala. Ker se sklepajo le kupčije proti takojšnjemu plačilu, je potreben večji kapital, ki pa ga je težko dobiti, kajti denarni zavodi so kredit omejili. Že prejšnja leta niso bila ugodna za razvoj našega gospodarstva, še bolj neugodno je bilo preteklo leto. A to naj nas ne straši. Prestali smo v zadnjem letu mnogo hudega in če smo to prebili, lahko rečemo, da ima naše trgovstvo dovolj trdno podlago. Zaupamo v svoje članstvo, katero smo vzgajali za domovino.

Želimo vsem številnim članom, ki se nahajajo na bojnem polju, srečno vrnitev v korist domovine in razvoja naše trgovine.

Po teh uvodnih besedah prehajam k podrobnemu poročilu o delovanju društva, ki se je osredotočilo v odboru. Vršilo se je tekom preteklega leta šest sej, katere je vodil društveni predsednik gospod Alojzij Lilleg, za njega odsotnosti pa prvi podpredsednik gospod dr. Fran Windischer.

Odbor so podpirali v njegovem delovanju izvoljeni odseki za posamezne panoge. Tako se je bavil redakcijski odsek z urejevanjem „Slovenskega Trgovskega Vestnika“ in z deveto izdajo „Trgovskega koledarja.“

Učni odsek, v čigar delokrog spada izdajanje slovenskih trgovskih učnih knjig, je pridobil tri manuskripte in sicer: „Knjigovodstvo za dvorazredne trgovske šole“, „Knjigovodstvo za trgovske nadaljevalne šole in enoletne trgovske tečaje“ ter „Trgovsko in menično pravo“. Ta dela so se predložila v aprobacijo, rešitev pa še ni došla.

Posredovalnica je imela v preteklem letu 1259 poslovnih števk. Izkazov prostih služb se je poslalo nad 5000. Od strani trgovcev je bilo prijavljenih 252 prostih služb, pndudnikov je bilo priglašanih 516. O uspešnem posredovanju je bila posredovalnica obveščena v 152 primerih. Kosmatih dohodkov je imela posredovalnica K 748.18. Posreduje se članom, delodajalcem, učencem in učenkam brezplačno. Vsak mesec se je poslalo poslovno poročilo „Delav. statističnemu uradu v c. kr. trg. ministrstvu“ na Dunaju.

Pevski odsek je vzdrževal pevski zbor, ki je imel pred vojnim stanjem redne pevske vaje. Pri izletu v Zagorje dne 21. maja preteklega leta je pevski zbor v odlični meri pripomogel k dobremu razpoloženju izletnikov. Ob pogrebi umrlih članov je zbor zapel žalostinke.

Pri poročilu o podpornem skladu moram predvsem omeniti, da je odbor v svoji seji dne 25. avgusta 1914 sklenil dajati ženam vpoklicanih članov mesečno 20 K, vsakemu otroku pa 5 K podpore. Na ta način podpira društvo sedaj 16 rodbin z mesečnimi podporami v skupnem znesku 410 K. Razen tega se je podelilo iz tega sklada podpore v skupnem znesku 270 K. Rdečemu križu in mestnemu magistratu je društvo nakazalo po 50 K, skupaj torej 100 K v vojno-oskrbovalne namene.

Knjižnica in čitalnica sta bili v prvem polletju dobro obiskani, pozneje pa je obisk ponehal. Kredit namenjen za nabavo novih knjig, se z ozirom na izredne razmere ni porabil.

Tudi preteklo leto je imelo naše društvo tesen stik s podružnico v Kranju in s slovenskima trgovskima društvoma v Celju in Mariboru, katerih člani so dobivali „Slovenski Trgovski Vestnik“.

V mnogih primerih so se člani obračali do društva za pravni svet ter dobivali pismena in ustmena pojasnila. Med drugimi so se dala pojasnila 5 članom glede službenih prejemkov trgovskega naslavljenca ob vpoklicu v vojak, 4 članom glede odpovedi, 3 članom glede učnega razmerja, 2 članoma glede učnega izpričevala, 2 članoma glede penzijskega zavarovanja, 2 članoma glede prispevkov k bolniški blagajni, posameznim pa glede otvoritve filialke in preračunavanje alkohola iz kilogramov v litre, glede shranjevanja špirta in petroleja, glede branjevskega obrta, glede nezgodnega zavarovanja, glede plače trgovskega uslužbenca za časa orožne vaje, glede odpiranja in zapiranja trgovin, glede najemniške pogodbe, glede sposobnostnega dokaza, glede protokoliranja firm, glede kupčijskih sklepov, glede maksimalnih tarif, glede moratorija itd. itd. Trgovski in obrtniški zbornici smo podali izjave o povišanju dnevne odškodnine prisednikom obrtnih sodišč, o ustanovitvi javnega skladišča v Budjevicah in o novem konkurznem redu, oziroma o načrtu tarife za honoriranje konkurznih upraviteljev.

Večje podpore so bile društvu podeljene od Kolinske tovarne (600 K), od trvdke Henrika Francka sinovi (500 K), od trgovske in obrtniške zbornice (500 K), volilo † Fr. Babiča K 441.42, od gremija trgovcev (400 K).

Dne 21. maja 1914 je društvo priredilo izlet v Zagorje ob Savi, ki je nad vse krasno uspel. V izrednih razmerah, ki so nastopile, pa so naravno odpadle vse društvene prireditve.

Članov je štelo društvo s podružnico v Kranju v preteklem letu 439 in sicer 3 ustanovne člane, 388 rednih članov in 48 podpornih članov ter 150 naročnikov „Trgovskega Vestnika“. V vojaški službi se nahaja nad 50 članov, med njimi odbornik gospod Pavel Fabiani.

Podružnica v Kranju je imela koncem leta 1914 39 rednih, 3 ustanovne in 3 podporne člane, skupaj 45. Blagajna podružnice je imela tekom leta K 1237.99 dohodkov, K 461.60 stroškov, torej znaša imovina K 776.39.

Upajmo, da nam bližnja bodočnost prinese boljših časov, v katerih bo mogoče našemu društvu zopet v polni meri vršiti svoje naloge.

Prosim, da blagovoli slavni občni zbor vzeti moje poročilo na znanje. — Poročilo se je odobruje vzelo na znanje.

Nato je poročal blagajnik g. prokurist Krofta. Vsled vojnega stanja in odpoklica članov k vojakom so bili društveni dohodki manjši, zato so se pa tudi društveni izdatki na najpotrebnejše omejili. Kljub temu je dajal odbor redne podpore rodbinam vpoklicancev in so znašale te podpore 1837 K 40 h. Do dohodkov je imelo društvo lansko leto K 14.369.47, izdatkov pa K 12.547.08, torej je ostalo čistega K 1822.39. Stanje društvene imovine znaša koncem leta 1914: Zaklad za Trgovski dom K 33.653.50, podporni zaklad K 20.413.16, drugo premoženje K 6136.24, skupaj torej K 72.749.98.

Pregledovalec računov g. Peruzzi poroča, da sta z g. Mejačem natanko pregledala račune ter našla vse poslovanje v vzornem redu. Predlaga, da se da odboru in blagajniku absolutorij, zadnjemu naj se izreče tudi zahvala občnega zbora. Z odobravanjem sprejeto.

Na predlog g. Domicelja so soglasno izvolili stari odbor z vsklikom in sicer za predsednika g. Alojzij Lilleg, za podpredsednika gg. dr. Windischer in Derčar ter za predsednika društvenega razsodišča g. dr. Triller. V odbor pa so bili nadalje izvoljeni: iz vrste samostojnih trgovcev gg.: Ivan Jelačin, Ivan Kostevc, Ivan Mejač, Ivan Samec, Andrej Šarabon; iz vrste podpornih članov gg.: Pavel Fabiani, Avgust Jurjevec, Fran Kovač, Hanuš Krofta, Konrad Lisac, Ignacij Novak, Josip Šelovin, Josip Tičar, Ljudevit Vašič, Ivan Volk; iz vrste podpornih članov gg.: Fran Golob, dr. Viktor Murnik, Ivan Volc in revizorja gg.: Anton Dečman in Avgust Peruzzi. Ker se nihče več ne oglasi k besedi, zaključil predsednik občni zbor.

*

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejme se: 6 pomočnikov mešane stroke, 1 pomočnik manufakturne stroke, 1 pomočnik modne stroke, 3 kontoristke, 6 prodajalk, 7 učencev in 2 učenki. Službe išče: 2 kontorista, 26 pomočnikov, 11 kontoristk, 23 prodajalk, 8 učencev in 9 učenk. Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

*

Trgovsko bolniško in podporno društvo v Ljubljani. Seja dne 19. februarja 1915. V društvo se je sprejelo 8 rednih članov. Obolenje je naznanilo 41 članov, med temi je bilo sprejetih 5 članov v Leonišče in 2 člana v deželno bolnico. Bolniških stroškov se je izplačalo 14 članom v znesku 1619 K 95 v, zdravnikom za II. polletje 1914 1181 K in lekarjem 161 K 56 v. V vojaški službi je 83 ljubljanskih in 22 vnanjih članov. Hvaležno omenimo, da je gosp. Josip Korošec v Mengšu podaril društvu 20 K. Umrlo je tekom leta 1914/15 5 ljubljanskih in 6 vnanjih članov, med temi gosp. Makso Berdnik iz Ljubljane, v vojni. Dne 9. januarja 1915 je umrl redni član gosp. Edmund Rooss, trg. zastopnik v Kranju. Raznih dopisov se je rešilo 124.

Delniška glavnica K 6.000.000.

Rezervni fond okoli K 300.000.

JADRANSKA BANKA, FILIJALKA V LJUBLJANI

Šelenburgova ulica šte. 7 (nasproti glavne pošte).

Kupuje in prodaja: vrednostne papirje, rente, obligacije, zastavna pisma, prioritete, delnice, srečke itd. — Valute in devize. — Predujmi na vrednostne papirje in blago ležeče v javnih skladiščih. Promese k vsem zrebanjem.

Menjalnica.

:: Vloge na knjižice od dneva vložitve ::

4 1/2 %

do dneva dviga, rentni davek plačuje banka iz svojega. — Na tekoči in žiro-račun po dogovoru. — Živahna zveza z Ameriko. — Akreditivi.

Centrala v Trstu.

Eskomptuje: menice, devize in fakture. Zavarovanje vrednostnih papirjev proti kurzni izgubi. — Revizija zrebanja srečk itd. brezplačno. — Stavbni krediti. — Rembours-krediti. — Borzna naročila. Inkaso.

Filialka v Opatiji.

Kar je dobrega, to se proda!

Zátkovi jajčni rezanci in makaroni,

Zátkov steliziran zdrob za otroke,

Zátkove drobtinice (prezelci) iz svežega pšeničnega prepečenca

so priznani izdelki, ki Vašega odjemalca nikdar ne prevarajo.

Monopol - Bratje Zátka, družba z o. z.

Češke Budejovice.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu zrebanju.

Delniška glavnica K 8.000.000. — Rezervni zaklad K 800.000. —

Zamenjava in eskomptuje izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavcije.

Eskompt in inkasso menic. — Borzna naročila.

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

4 1/2 % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Ker že od nekdaj skrbno pazite na to, da zadovoljite Vaše odjemalce in jim hočete poslužiti le z najboljšimi izdelki, priporočajte k Vaši zrnati kavi najboljšo kavino primes, pravega : **FRANCKA** : iz zagrebške tovarne, ki nosi kavin mlinček kot tvorniško znamko.

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za kavne surogate v Ljubljani“

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVČ

trgovina z manufakturnim blagom in krojaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorci na zahtevo poštne prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjčni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo, naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin na oglase v našem listu. „Slovenski trgovski Vestnik“ mora postati ognjišče organizacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica.

Denarnega prometa koncem leta 1914.	K 740,000.000.—
Vlog	„ 44,500.000.—
Rezervnega zaklada	„ 1,330.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 %

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo **c. kr. deželne vlade.**

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

- 1.) *T. V.*: K pojmovanju § 7. cesarske naredbe z dne 1. avgusta 1914 št. 194 drž. zak.
- 2.) *Dr. Vik. Sušnik*: Novi avstrijski konkurzni red.
- 3.) *Val. Žun*: Pregled zakonitih, zlasti gospodarskih razmer tičočih se naredb od pričetka vojne.
- 4.) *Just Piščanec*: Carinstvo.
- 5.) Raznoterosti:
Izdelovanje in prodaja kruha in peciva. — Izvoz in prevoz zlata in srebra. — Surov gumi in gumijeva

kolesa. — Odprava carine. — Poraba krompirjevega škroba in krompirjeve kaše ter moke vsake vrste za izdelovanje mila je prepovedano — Izprememba petega moratorija. — Kupčije bodoče žetve so prepovedane. — Odprava maksimalnih cen za koruzo in koruzno moko. — Podaljšanje rokov pri menicah in šekih. — Zaloge cinka je treba prijaviti! — Deželno mesto v Trstu občega pokojninskega zavoda za namoščence. — Trgovčeve častne dolžnosti. — Ako cesar naroči klobase. — Svetovna žetev.

6.) Društvene vesti.

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brez plačno.

Cena oglasom: Petit vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in **upravištvo**: Ljubljana, „Narodni dom“.

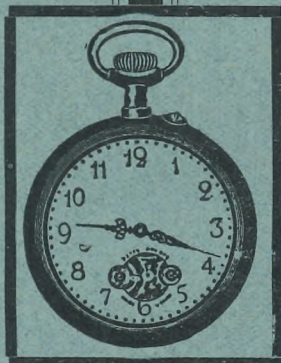

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

H. Suttner, Ljubljana šte. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine
po najnižjih cenah.

:: Razpošiljanje ::
blaga na vse kraje
sveta ter največja
eksportna tvrdka.

Zahtevajte moj novi
povečani cenik, ka-
terega dobite za-
stoj in poštnine
prosto.

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici.

„IKO“ Tovarniška znamka „IKO“

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Dunajski cesti šte. 13

priporoča svojo izborno zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn,
zasebnikov itd., kakor tudi porcelan, svetilke,
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete.

Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

Škatlje
Kartoni

za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.

za razpošiljanje
klobas, masla,
oblek, perila in
drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubljanski kartonažni tvornici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Riunione Adriatica
di Sicurta.

Zastopstvo za Kranjsko:

tvrdka

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Trgovina
s specerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana **A. ŠARABON** Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Vinko Majdič
lastnik valjčnega mlina v Kranju.
Priznano najboljši
mlinski izdelki in zlasti
izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med

jako dober za pecivo ali zdravilo,

izpitani pomladanski :: :: ::

čebelni pitanec :: :: ::

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“

v Ljubljani

naznanja, da je založilo sledeče knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,
v treh delih.

I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.

II. del: Cena vezani knjigi 2 K.

III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodniku nujno potrebne.

Naprodaj je v jako prometnem kraju
na Gorenjskem

enonadstropna hiša.

V hiši so jako dobro vpeljani, že skozi 60 let obstoječi
obrtni, prodajalna z mešanim blagom,
trafika, žganjetoč, gostilna in pekarija.
Naslov se izve pri Slov. trgovskem društvu „Merkur“
v Ljubljani.

□□□□□□□□□□

Proda se v Rečici pri Bledu
(Gorenjsko)

hiša z vrtom

v kateri je bila že več let trgovina in gostilna (križišče
cest) pod zelo ugodnimi pogoji. — Natančnejša po-
jasnila daje tvrdka Jos. Vodnik, Sp. Šiška pri Ljubljani.

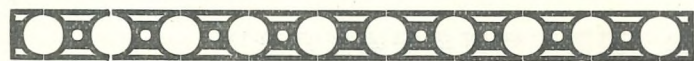
□□□□□□□□□□

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

priporoča svoja svetla in črna piva.

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo,
lak za usnje, vazelino in kolomaz

iz domače tovarne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Kmetska posojilnica - ljubljanske okolice - v Ljubljani

R. Z. Z. N. Z.

Obrestuje hranilne vloge po

4³/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna kmečka posestva, radi tega je tudi ves denar pri njej popolnoma varno naložen.

Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.:

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19,000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo ameriški umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

C. in kr. dvorni založniki

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps), olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče, steklarski in mizarski klej in druge v to stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

SLOVENSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XII.

V Ljubljani, dne 15. aprila 1915.

Štev. 4.

K pojmovanju § 7. cesarske naredbe z dne 1. avgusta 1914 št. 194 drž. zak.

(Odločba kasacijskega sodišča od 16. marca 1915.)

Trgovec z mešanim blagom je zahteval od začetka decembra 1914 za dvojno vrsto moke, katero je prodajal, višje cene kakor so bile opravičene z ozirom na njegove nabavne cene in glede na običajni dobiček. Glasom poročila tržnega urada je prodajal dvovrstno pšenično moko: št. 0 (»einfachgriffig« in št. 0 (»doppelgriffig«). Prvo vrsto, katere je imel ob času ovadbe približno še 30 kg, je kupil sredi novembra 1914 v mlinu kilogram po 65,2 h; veljala ga je, odštevši njegove izdatke, po 67,7 h kilogram, tako, da je bila opravičena prodajna cena po 72 h v njegovi trgovini na drobno. Povišal pa je svojo prodajno ceno na 76 h in pozneje na 80 h. Enako je zvišal prodajno ceno za drugo vrsto moke, katere je imel tudi iz prejšnje nabave in ki ga je veljala, všteti njegove stroške, le 73,8 h, na 80 h in pozneje celo na 84 h.

Okrajno sodišče je spoznalo krivim obtoženca prestopka po § 7. ces. naredbe od 1. avgusta 1914, št. 194 drž. zak., deželno kot prizivno sodišče pa je vpoštevalo obtoženčev zagovor, da se je prilagodil takratnim tržnim cenam, in ga je oprostilo. Prizivno sodišče je izreklo mnenje, da ustanavlja § 7. navedene cesarske naredbe kazni, kadar se zahtevajo pretirane cene, ne pa, kadar se doseže pretiran dobiček. Kot očitno pretirane pa ni smatrati cene, ki se opira na tržno ceno. Nabavni stroški trgovčevi torej niso prav nič merodajni za presojo kazenske stvari, dokler se trgovec drži pri prodajni ceni mej navadnih tržnih cen.

Kasacijsko sodišče je izreklo, da je ta nazor pravnopomoten. Tukaj gre za vprašanje, ali je dopustno določiti prodajne cene za blago po takozvanih tržnih ali dnevnih cenah, če je prodajalec kupil ali proizvajal po nižjih cenah. To ne gre. Predvsem se je ozirati na to, da sedanji izredno visoki postavki, ki jih označujejo kot dnevne cene, v istini niso tržne cene, ampak da so pretirani in

neopravičeni, da nikakor ni odobravati, če se zahtevajo očitno pretirane cene za ceneje kupljene ali proizvedene zaloge. Tudi ni moči tega upravičevati s splošnim zvišanjem cen, ker je to posledica vojne in ker je ravno zoper to naperjena cesarska naredba. Po nauku o gospodarstvu so preiskana večkrat in temeljito težavna in obsežna vprašanja o zacenjevanju. Preiskave morda še niso dovedle v vseh ozirih do povsem dovršenih podatkov, vendar pa bi utegnili nastopno mnenje služiti kot izhodišče in krajišče preiskav in biti podlaga za presojo pojmov, katere je vzeti v pretres.

Kadar si stojita prodajalec in kupec prosto nasproti in kadar so zaloga in potrebščina, ponudba in povpraševanje v primernem razmerju, kar se dogaja običajno pri pomnožitve zmožnem predmetu vsakdanje potrebe, osnuje se cena vsled tekmovanja po višini stroškov za nabavo s prištetim v kraju navadnim dobičkom. Take cene ni moči trajno držati. Višja ali nižja cena kakor taka ni trajno vzdržljiva. Želeti je take cene, s katero je primerno plačano razmeram vsrečno delo. V tej zvezi seveda ne gre govoriti o vplivu kartelov in drugih domenkov med prodajalci v navadnih časih.

V sedanji vojski pa, ki ima to gospodarsko posebnost, da sta monarhija in naša država skoro popolnoma zaprti od vnane trgovine, se je pokazalo glede navadno potrebnega blaga, katero dobivati zvezni državi le po morju, kakor krušne pridelke, to-le:

Povpraševanje je ostalo, dá uveljavlja se v večji meri kot sicer, ker je treba več moke za preživljanje v vojno službo poklicanih mož kakor v miru, ker uniči vojska po naključju prejšnje zaloge in ker morajo države preživljati tudi prebivalce zasedenih pokrajin. Dopolniti zmanjšane zaloge pa ni moči z uvozom, ampak še le ob novi žetvi, ki bo manjša, ker ne bo pridelkov iz krajev, kjer se vrše neposredno boji, kajti ne bo moči jih obdelati.

Iz teh razlogov je preprečno razmerje med povprašanjem in med ponudbo in je skoro povsem nehalo tekmovanje, ki je sicer prisililo prodajalca, da se je oziral na

nižjo ponudbo drugih prodajalcev. Na trgu je doznati duševni vpliv iz strahu, da bi zmanjkalo blaga, videti je, da skušajo vsi, ki imajo zaloge in ki z njimi tržijo, brezobzirno izkoristiti ugoden položaj s tem, da zahtevajo vedno višje cene. Kakor hitro pa zviša eden cene, izpodbudi druge k daljnemu povišanju. Cene določa tisti, ki največ zahteva.

Iz teh ozirov je presojati danes tržne ali dnevne cene, ki niso več posledica rednega prometa, marveč svojevoljno od prodajalcev določene cene. Takih cen, ustvarjenih po sebičnosti in po manjkajoči skrbi za občno blaginjo, ni primerjati s tržnimi cenami v miru.

Ta pojasnila se strinjajo z dejanskim stvarnim položajem, morda ga niti ne dosegajo. Dokaz za to so ostre odredbe, katere so morale skleniti vlade zveznih držav, namreč: določitev najvišjih cen za veliko trgovino, potem zaplembo in zaporo vseh zalog v zvezi s predpisi o razlastitvi v korist gotovih prometnih zavodov in z ureditvijo vporabe.

Kaj je pač hotela doseči zakonodaja, ki je kratak čas po izbruhu vojne zapretila v § 7. ces. naredbe od 1. avgusta 1914, šte. 194 drž. zak., kazni prodajalca, ki zahteva očitno pretirane cene za neuporabne potrebščine izrabljajoč izredne razmere, nastale vsled vojne, zakonodaja, ki kaznuje v nadaljni ces. naredbi od 12. oktobra 1914, št. 275 drž. zak., stvarno oderuštvo, če se izvršuje obrtoma?

Oba zakona imata namen, ščititi uživalca, sigurno pa ne kaznovati prodajalca, ki je moral sam plačati visoke cene in ki ne zahteva več kot to ceno in primeren dobiček.

Kaj pa prepoveduje predpis glede navijanja cen? Prepovedano je prodajalcu, da izkorišča izvanredne razmere, nastale po vojnem stanju, torej gori opisane razmere: pomnoženo povpraševanje ob zmanjšani ponudbi, katere ni moči lahko in kmalu pomnožiti. Nasprotno najima prodajalec običajni, redni dobiček, ker kaznuje zakon le zahtevanje očitno pretiranih cen.

Iz tega sledi dvoje: 1. takozvane tržne ali dnevne cene, ki so nastale vsled po zakonu prepovedanega izkoriščanja izvenrednih razmer, niso odločilne; 2. popresoditi je možno le temeljem resničnih nabavnih stroškov, katere je imel prodajalec, in po dobičku, ki je navaden pritakem poslu.

Resnični nabavni stroški in običajni dobiček so očitna dejstva, katera je upoštevati namenu zakona ustrezno. Zakonodajalec je hotel ustvariti s svojim predpisom protiutež proti gospodarski premoči onih, ki imajo zaloge neuporabnih potrebščin, in zabraniti obogatitev posameznikov na škodo skupnosti.

Ako bi se pustilo, da bi veljale svojevoljne tržne in dnevne cene kot vodilo, odločala bi najvišja cena, kar se

ne da opravičiti ne po pameti, ne po pravosti. Varovan ne bi bil kupec, ampak prodajalec, ki mu ni treba zaščititi za časa vojne, in ki se mu ni bati, da bo cena padla sedaj pa tudi ne še dalj časa po vojni.

Iz navedenih načel sledi, da bodi merodajno le to, ali je šlo izkoriščanje predaleč z ozirom na obratne razmere posameznika, in ali se je izkazalo, da so zahtevane cene očitno pretirane. To velja za obtoženca, ker je privil cene sledeče splošnemu podraženju tako, da je dosegel dvojen, da celo trojen običajni dobiček. Obtoženčevo ravnanje tvori torej dejanski stan § 7. navedene cesarske naredbe in pravopomotna je sodba prizivnega sodišča, če zanikuje dejanski stan v objektivnem oziru.

T. V.

Novi avstrijski konkurzni red.

Dr. Viktor Sušnik.

(Dalje.)

Kedaj nastopijo pravne posledice otvoritve poravnalnega postopanja? Pravne posledice poravnalnega postopanja nastopijo s pričetkom tistega dneva, ko je bil edikt nabit na deski poravnalnega sodišča. Te pravne posledice pa so največjega pomena. Že gori smo omenili, da so dolžniku že od vložitve predloga prepovedana gotova pravna dejanja, n. pr. prodaja ali obremenitev nepremičnin in da sodišče po prostem preudarku more dolžniku zabraniti še druga dejanja. Otvoritev poravnalnega postopanja pa dolžnikove pravice do njegovega premoženja še mnogo izdatnejše utesni. Cela uprava dolžnikovega premoženja preide od tega dne v roko ali pa vsaj pod nadzorstvo poravnalnega upravitelja. Dolžnik sme redoma opravljati le taka dejanja, ki se značijo kot redna trgovska opravila. Tudi ta pa ima opustiti, če ugovarja poravnavni upravitelj. Opravil, ki ne spadajo k rednemu trgovskemu obratu, brez privoljenja upravitelja sploh ne sme podvzemat. Zlasti sme upravitelj zahtevati, da sme izključno on sam prevzemati dohajajoča denarna sredstva in izvrševati plačila. (§ 8 por. r.). Vpraša se, kaj velja o opravilih, katera je dolžnik ne glede na to zakonito določbo izvršil brez privoljenja ali proti izrečni volji upravitelja? Taka opravila na sebi niso neveljavna. Dolžnik ostane iz njih napram svojemu sopogodniku brezpogojno zavezan in obratno. Drugo vprašanje pa je, ali gre tem opravilom pravna moč nasproti upnikom, katerih interesi so po dolžnikovih pravnih opravilih vsekako prizadeti. Tu je razločevati: če je dolžnikov sopogodnik vedel ali vedeti moral, da je dolžnik predmetno opravilo, navzlic temu, da presega krog njegovega rednega trgovskega poslovanja, sklenil brez upraviteljevega privoljenja oz. če je vedel ali vedeti moral, da

je sklenil opravilo proti izrecni volji upravitelja, tedaj je dotično pravno opravilo upnikom nasproti brezmočno. Upniki morejo torej zahtevati razrušitev kupne ali posojilne pogodbe itd. Če pa gori navedene okoliščnosti dolžnikovemu sopogodniku niso bile znane, tedaj so taka opravila tudi upnikom nasproti veljavna,

Na drugi strani nastanejo za dolžnika vsled otvoritve poravnalnega postopanja gotove pravne ugodnosti. Predvsem mu gre od tega dne pravica do primerne preživnine. Posebno važna pa je določba, da od otvoritve poravnalnega postopanja nima o dolžnikovem premoženju niti otvoriti konkurza, niti na njem pridobiti kakih izvršilnih zastavnih pravic. Namen te določbe je jassen. V nasprotnem slučaju bi mogel vsak upnik s predlogom na otvoritev konkurza onemogočiti poravnano ali pa potem izvršbe izločiti dolžnikovo premoženje iz poravnalne mase. Vpraša se, kaj velja o izvršilnih zastavnih pravicah, pridobljenih pred otvoritvijo poravnalnega postopanja. V tem pogledu uvaja zakon v konkurznem in poravnalnem redu docela novo načelo: vse izvršilne zastavne pravice pridobljene v času šestdesetih dni pred otvoritvijo poravnalnega postopanja (razen onih za javne dajatve) ugasnejo in ožive zopet le v slučaju, če se poravnalno postopanje ustavi. Za zakonodajalca so bili pri tej izjemni določbi merodajna sledeča uvaževanja: Redoma se dolžnik ne bo zatekel pod zaščito poravnalnega postopanja, dokler ne izgubi vsakega upanja, da se z upniki pogodi izvensodnim putem, torej še le tedaj, ko ga upniki drug za drugim preganjajo in mu pretežni večini — dolžnikovo premoženje po izvršbah več ali manj zaseženo, saj je obče znano: če pritisne en upnik, se mu pridružijo še drugi in prej kakor bi mislil, stoji dolžnik pred konkurzom. Če bi tedaj obveljale vse pred otvoritvijo poravnalnega postopanja pridobljene izvršilne zastavne pravice, bi v pretežni večini slučajev za ostale upnike ne ostalo ničesar ali vsaj niti toliko ne, da bi jim dolžnik mogel ponuditi vsaj minimalno kvoto 25%. Upniki, ki so si morda v zadnji uri pridobili izvršilne zastavne pravice na dolžnikovem premoženju, bi prišli do popolnega pokritja, dočim bi drugim ne preostalo ničesar. To prehitovanje je bilo pogosto le slučajno, zato so drugi upniki občutili kot krivico, da se jih zapostavlja onim, ki so morda neposredno pred konkurzom skušali rešiti kar se da. Tej nepriliki hoče zakon odpomoči s tem, da razveljavlja principijelno vse v dobi 60 dni pred otvoritvijo poravnalnega postopanja pridobljene izvršilne pravice. Eventuelno prodajno postopanje se ima ustaviti, če pa se je v istem doseglo že kako zdražilo, tedaj se ima prevzeti v poravnalno maso in se sme izvrši-

telju izročiti le v slučaju ustavitve poravnalnega postopanja. V poravnalnem postopanju ostanejo torej v veljavi le tiste potom izvršbe pridobljene pravice do plačila, ki so nastale prej kakor 60 dni pred otvoritvijo poravnalnega postopanja. Ti upniki obdrže svojo pravico na zaseženih premoženjskih delih dolžnikovih, se kakor rečeno, poravnalnega postopanja sploh ne udeležujejo in morejo upeljano izvršbo neovirano nadaljevati. Vendar sme poravnalno sodišče tudi v tem slučaju prisilno dražbo odložiti za največ 60 dni, če je to v interesu drugih upnikov.

Poravnalni organi. Organi poravnalnega postopanja so: poravnalno sodišče, poravnalni komisar, poravnalni upravitelj, zbor upnikov in po potrebi upniški svet. Za poravnalnega komisarja imenuje poravnalno sodišče sodnika, ki je član poravnalnega sodišča, eventuelno tudi sodnika pri enem okrajnih sodišč svojega okrožja. Naloga poravnalnega komisarja je predvsem, voditi poravnalno postopanje po zakonitih predpisih in odločati v vseh zadevah, ki niso izrecno pridržane poravnalnemu sodišču samemu. Nadzorovati ima torej zlasti poslovanje poravnalnega upravitelja in pripraviti poravnalni narok. Poravnalno sodišče se more vsak čas o poslovanju poravnalnega komisarja z vpogledom v spise prepričati, zahtevati od njega natančnih poročil in ga po potrebi odstaviti in nadomestiti z drugim funkcionarjem (§ 29. por. r.).

Najvažnejši posel je zaupan poravnalnemu upravitelju. Ta naj tekom poravnalnega postopanja takorekoč nadomestuje dolžnika, zaeno pa po svoji najboljši vesti varuje koristi upnikov. Zato ima sodišče uradoma imenovati za poravnalnega upravitelja neoporečno, zanesljivo in strokovno izobraženo osebo, ki ne sme biti z dolžnikom v bližnjem sorodstvu, pa tudi ne spadati med njegove konkurente. Odvetniki ali notarji smejo poverjeni jim upravniški posel odkloniti le iz tehničnih razlogov, o katerih razsoja poravnalno sodišče. (§ 30. por. r.) Poravnalni upravitelj ima pravico do povrnitve gotovih izdatkov in do odškodnine za svoj trud (§ 33. por. r.), na drugi strani pa ima svoj posel upravljati z vso vestnostjo in pazljivostjo, ki je primerna predmetu njegove uprave ter je vsem udeležencem odgovoren za škodo, ki bi jim nastala vsled zanemarjanja po njem prevzetih dolžnosti (§ 32. por. r.). Poglavitna naloga poravnalnega upravitelja je, da si pridobi natančen vpogled v resnični dolžnikov gospodarski položaj in da skrbi za to, da se ta položaj do zaključka poravnalnega postopanja na škodo upnikov ne poslabša. V tej smeri določa zakon sicer tudi sodelovanje dolžnika, ki ima, kakor že navedeno, sodišču predložiti natančen seznam svojih aktiv in pasiv. Toda dolžnikove navedbe le prevečkrat ne bodo točne, zato se ima poravnalni upravitelj predvsem prepričati, kakšne so gmotne razmere dolžnikove v resnici in koliko

more pri objektivni presoji njegovega položaja upnikom nuditi. Obenem ima upravitelj skrbeti za to, da se dolžnikov poslovni obrat po možnosti nadaljuje in obstoječe premoženje ohrani. V to svrho je poravnalni upravitelj upravičen, vzeti vso upravo dolžnikovega premoženja v svoje roke, more si zlasti pridržati prejem denarja in izvršitev izplačil ter dolžniku po svoji previdnosti prepovedati tudi druga upravna dejanja (§§ 8. in 31. por. r.). Redoma naj poravnalna uprava ne trpi dalj kakor šest tednov. V tem času naj torej poravnalni upravitelj temeljito prouči dolžnikov gmotni položaj in pripravi snov za poravnalni narok (§ 4. por. r.). Poslovanje poravnalnega upravitelja stoji pod nadzorstvom poravnalnega komisarja, ki more od njega vsak čas zahtevati pojasnil, oz. poročil ter vpogledati račune in druge spise. Za slučaj, da ne izpolnjuje svojih dolžnosti, mu sme poravnalno sodišče naložiti denarne kazni in pustiti opraviti posamezne posle po drugi osebi na stroške in nevarnost poravnalnega upravitelja, eventuelno ga sploh odstaviti (§ 35. por. r.). Na drugi strani pa je poravnalno sodišče poklicano, podpirati poravnalnega upravitelja v njegovem odgovornem poslu. Tako sme poravnalni komisar, če je dolžnikovo podjetje obsežno, dovoliti, da pregledajo njegovo poslovanje možje njegove stroke in tako olajšajo upravitelju vpogled v resnični dolžnikov gmotni položaj (§ 31. por. r.). Slednjič more poravnalni komisar po potrebi upravitelju prideliti še upniški svet, sestoječ iz 3—5 članov v podporo. Člani tega upniškega sveta morejo biti tudi osebe (fizične ali juristične) izven kroga poravnalnih upnikov (§ 36. por. r.).

Poravnalni narok. V poravnalnem naroku se osredotoči celo poravnalno postopanje. Tu odloči zbor upnikov, ali je dolžnik vreden, da kljub neplačevitosti nadaljuje svojo ekonomično eksistenco, ali pa da jo zaključi s konkurzom. Vsled tega zahteva zakon, da se mora poravnalni dolžnik tega naroka, ki naj odloči o njegovi nadaljni usodi, udeležiti osebno. Če dolžnik k poravnalnemu naroku ne pride, tedaj velja, da je svoj poravnalni predlog umaknil, vsled česar morejo upniki predlagati takojšnjo otvoritev konkurza o njegovem premoženju. Zastopanje dolžnika po pooblaščenju je dovoljeno le iz tehničnih razlogov, o katerih upravičenosti razsoja poravnalno sodišče. Otvoritev poravnalnega naroka je važna tudi radi tega, ker more dotlej dolžnik svoj poravnalni predlog poljubno umakniti. Po pričetku poravnalnega naroka pa mu je to zabranjeno. Med poravnalnim narokom sme dolžnik svoj predlog spremeniti le z dovoljenjem vseh k glasovanju upravičenih upnikov. Le tedaj, če novi predlog za upnike ni neugodnejši, kakor prvotni, sme poravnalni komisar to spremembo, oz. novi predlog dopustiti tudi tedaj, če niso vsi k glasovanju upravičeni upniki navzoči (§ 37. por. r.).

Namen poravnalnega naroka je, podati upnikom resnično sliko dolžnikovega gmotnega položaja, da se morejo izjaviti o njegovi poravnalni ponudbi. Zato predpisuje zakon, da ima pri tem naroku predvsem podati poravnalni upravitelj svoje poročilo ter se izreči o primernosti dolžnikove ponudbe. Čim temeljitejša je to poročilo, tem bolje se bo dosegel končni namen poravnalnega postopanja. Poravnalni upravitelj pride, recimo, do zaključka, da po dolžniku ponudena kvota 25 % ni primerna, da pa več kakor 40 % tudi ne more dati. Dolžnik, kateremu je na njegovi ekonomični eksistenci kaj ležeče, bo gotovo v tem slučaju svojo ponudbo zvišal, ker nima razloga, da o svojem položaju sodi slabše kakor poravnalni upravitelj, ki ima v njegovo poslovanje natančen vpogled. Na drugi strani bodo upniki, če na dolžnikovem propadu ni kriva ravno njegova lahkomišljenost ali malomarnost, rajši vzeli 40 %, kakor pa silili na konkurz. Zakon pa polaga posebno važnost na to, da poda poravnalni narok resnično sliko dolžnikovih gmotnih razmer. Zato je dolžnik dolžan, na predlog poravnalnega upravitelja, vsakega izmed upnikov ali pa vsled odredbe poravnalnega komisarja položiti razodetno prisego, h kateri se mora ponuditi že v svojem poravnalnem predlogu (§§ 2 in 37 por. r.). Šele potem se preide h glasovanju.

Kakor smo že navedli, nimajo vsi upniki poravnalnega dolžnika tudi glasovalne pravice. Predvsem so od glasovanja izključeni tisti upniki, katerih pravice se vsled poravnalnega postopanja ne spremenijo, torej tisti upniki, katerih terjatve se morajo kot takozvane prednostne terjatve vsled izrečne zakonite določbe navzlic poravnalnemu postopanju v celoti plačati. Upnikom, katerim pristojajo na dolžnikovem premoženju ločitvene ali izločitvene pravice (n. pr. če so si pridobili na dolžnikovih premičninah ali nepremičninah zastavne pravice ali pustili cedirati terjatve), pristojajo glasovalna pravica le glede tistega dela njihovih terjatev, ki iz te ločene premoženjske mase ne pride do pokritja. Upniki družabnika trgovske družbe, ki so svojo terjatev priglasili v istočasnem konkurzu ali poravnalnem postopanju trgovske družbe same, glasujejo v poravnalnem postopanju proti družabniku le s tistim delom svojih terjatev, ki iz premoženja trgovske družbe ne utegnejo priti do pokritja (§ 39. por. r.). Vsak upnik ima samo en glas, naj je prijavil tudi več terjatev. Če ena terjatev pristojata večim upnikom, se morajo glede glasovanja zediniti (§ 40. por. reda.). Upniki, ki so svojo terjatev pridobili šele po nastopu dolžnikove neplačevitosti potom odstopa (cesije), ne smejo glasovati, če ugovarja kak drugi upnik, ki je svojo terjatev pravočasno prijavil (§ 41. por. r.). Namen te določbe pojasnimo v zvezi z določbami novega konkurznega reda.

Upniki, katerih glasovalni praviči se ugovarja, in upniki, o katerih ni gotovo, s katerim delom svoje terjatve ne bodo pokriti iz za nje določenega posebnega dolžnikovega premoženja, glasujejo najprej. Če se izkaže, da je izid glasovanja odvisen od njihovih glasov, ima poravnalni komisar po zaslišanju udeležencev razsoditi, ali jim glasovalna pravica pristoja ali ne, oziroma glede kolikega dela njihove terjatve so h glasovanju upravičeni (§ 44. por. r.).

Kedaj velja poravnalni predlog kot sprejet? Izid glasovanja mora, da velja poravnalni predlog kot sprejet, odgovarjati dvema pogojema: Predvsem mora predlogu pritrditi (nadpolovična) večina vseh pri naroku navzočih h glasovanju upravičenih upnikov. Vrhtega pa mora skupna vsota terjatev teh pritrjujočih upnikov znašati najmanj tri četrtine vseh terjatev, ki imajo glasovalno pravico (§ 42. por. r.).

Kedaj velja poravnalni predlog kot odklonjen? Poravnalni predlog je odklonjen, če se ne doseže pri glasovanju za predlog niti nadpolovična večina upnikov, niti tričetrtinska večina terjatev. Če pa se doseže le ena izmed obeh večin, sme dolžnik do sklepa naroka predlagati, da se odredi novo glasovanje in določi za to poseben narok. Posebno načelo velja glede terjatev bližnjih sorodnikov, ki so svoje terjatve pridobili tekom zadnjih šestih mesecev pred otvoritvijo poravnalnega postopanja. Ti namreč štejejo pri ugotovitvi večine upnikov, oziroma poravnalnih terjatev le tedaj, če glasujejo proti predlogu (§ 43. por. r.). Poravnalno postopanje naj redoma traja 90 dni, vsled tega predpisuje zakon, naj se poravnalna zadeva po možnosti dokončno reši že pri prvem poravnalnem naroku. Le iz tehtnih razlogov se sme razprava o poravnalnem predlogu preložiti, oziroma odrediti nov poravnalni narok. Kot take tehtne razloge navaja zakon sledeče: če dolžnik pri poravnalnem naroku svoj predlog spremeni ali če se dopusti nov predlog, dalje, če se pri glasovanju za predlog doseže le ena izmed obeh večin in slednjič, če je pričakovati, da upniki v bližnjem času svoje stališče napram poravnalnemu predlogu spremenijo (§ 45. por. r.).

Pregled zakonitih, zlasti gospodarskih razmer tičočih se naredb od pričetka vojne.

(Dalje.)

S cesarsko naredbo z dne 19. septembra 1914, drž. zak. št. 248 se je ustanovila vojna posojilnica, ki ima namen olajševati zlasti po vojnem položaju pomnožene kreditne razmere zlasti trgovcev in obrtnikov in se vodi na državni račun ter ima dolo-

čilo, da daje zavarovana posojila. Ta vojna posojilnica ima svoj sedež na Dunaju in po potrebi svoje poslovalnice na pripravnih krajih v državi sploh. Posojila znašajo najmanj 100 K in se dajo kvečjemu na šest mesecev. Obrestno merilo bodi redoma za en odstotek višje nego je menično obrestno merilo avstro - ogrske banke ob času, dokler traja posojilo. Varnost, ki se mora dati za posojilo, obstoji v zastavi blaga in raznih izdelkov, v kolikor niso podvrženi pokvari, ter v zastavi tuzemskih vrednostnih papirjev.

Odredba pravosodnega ministrstva z dne 19. septembra 1914, drž. zak. št. 250, govori o vpostavitvi v prejšnji stan v kazenskem postopanju radi izbruha vojne.

S cesarsko naredbo z dne 24. septembra 1914, drž. zak. št. 251, se je pooblastila vlada, da stori izredne ukrepe glede blagovnega prometa z inozemstvom, v kolikor je to potrebno vsled izrednih razmer, ki so nastale radi vojne.

Odredba ministrstva za javna dela z dne 19. septembra 1914, drž. zak. št. 254, obsega izredne določbe o sklepanju načelstva bratovskih skladnic za čas vojne.

Z odredbo trgovskega ministrstva z dne 24. septembra 1914, drž. zak. št. 260, so se izdale nove pisemske znamke po 5 in 10 vinarjev s pribitkom 2 vinarjev pri kosu za čas vojne. Pribitek se porabi za podporo vdov in sirot padlih bojevnikov.

Z odredbo ministrstva notranjih zadev i. dr. z dne 2. oktobra 1914, drž. zak. št. 265, se je prepovedal izvoz in uvoz večine predmetov v sovražne dežele.

Odredba trgovskega ministrstva v sporazumu z vojnim ministrstvom z dne 5. oktobra 1914, drž. zak. št. 269, določa, da se smejo pisma v inozemstvo pošiljati le odprta. Poštni zavoji v inozemstvo ne smejo imeti nobenih pismenih sporočil. Sploh pa ima vojaška uprava pravico pregledati vse poštno pošiljatve, ki gredo v inozemstvo.

Razglas finančnega ministrstva z dne 9. oktobra 1914, drž. zak. št. 272, naznanja, da se glase blagajnični listi vojne posojilnice na zneske 250 K, 2000 K in 10.000 K.

Odredba ministra za notranje zadeve in pravosodnega ministra z dne 10. oktobra 1914, drž. zak. št. 273, obsega izjemne določbe glede imenika porotnikov.

S cesarsko naredbo z dne 10. oktobra 1914, drž. zak. št. 274, se pooblašča vlada, da odredbenim potom ukrene potrebne sklepe za pospeševanje gospodarskega življenja, zlasti poljedelstva, industrije, trgovine in obrta ter glede preskrbljevanja prebivalstva.

Cesarska naredba z dne 12. oktobra 1914, drž. zak. št. 275, obsega določbe in kazni glede oduševanja.

S cesarsko naredbo z dne 12. oktobra 1914, drž. zak. št. 276, so se spremenile nekatere določbe splošnega državlanskega zakonika. Tako po noveliranem § 24. spl.

drž. zak. nastopi domneva za smrt odsotnega človeka, ako je bil v vojni ranjen ali se pogreša kot udeležnik v vojski in so po koncu leta, ko se je vojna končala, potekla tri leta, ne da bi od tedaj prišlo kako sporočilo, da živi. Istotako nastane taka domneva o smrti, če je bila odsotna oseba na potopljeni ladji ali v kaki drugi bližnji smrtni nevarnosti in so istotako pretekla tri leta od konca leta, ko se je zgodil tak dogodek. V takih slučajih se more prositi, da se odsotna oseba proglasi mrtvim.

Novela državlanskega zakonika določa dalje, da morejo tudi ženske biti za pričo pri napravi pismenih listin in pri poslednjih naredbah (pri oporokah), istotako pri napravi notarskih aktov pri sodnih in notarskih poverilih. Njih sopodpis kot prič na zasebnih listinah v malenkostnih zemljeknjižnih stvareh more nadomeščati sopodpisovanje moških prič.

§ 591. spl. drž. zak. se v toliko spremeni, da morejo biti za priče pri oporoki tudi člani duhovnih redov in ženske, ki doslej niso bili veljavne priče.

§ 757. noveliranega spl. drž. zak. določa, da preživeči ženi pristojna pravica do ene četrtine dedščine po umrlem možu, ako so otroci ali otrok otroci, če pa ni otrok, ozir. njihovih naslednikov, pa preživeči ženi pristoji poleg staršev umrlega moža in njegovih naslednikov ali poleg deda in babice polovica zapuščine. Če pa ni postavnih dedičev prve in druge vrste in tudi ne staršev umrlega soproga, dobi preostali zakonski drug vso dedščino.

Novela splošnega državlanskega zakona tudi določa, da more biti žena za varuha svojih otrok, ako hoče varuštvo prevzeti, sodišče ji pa pod gotovimi pogoji more postaviti sovaruha.

S cesarsko naredbo z dne 16. oktobra 1914 drž. zak. št. 284 so se izdale izredne določbe za ugodnostne stavbe za časa vojne. Po tej naredbi more vlada stavbe in obratne naprave vsake vrste (poslopja, cestne, vodne, železniške gradbe itd.) ki so določene, da služijo javnim ali splošnokoristnim namenom in katerih izvršitev je nujna vsled izrednih po vojni nastalih razmer, proglasiti za ugodnostne. Za take stavbe se dovoljuje razlastitvena ali ekspropriacijska pravica.

Z odredbo poljedelskega ministrstva i. d. z dne 14. oktobra 1914, drž. zak. št. 285 se je omejilo klanje telet in sicer na ta način, da se morejo redoma teleta do šestega meseca za klanje prodajati ali klati le z oblastvenim dovoljenjem.

Odredba celokupnega ministrstva z dne 22. oktobra 1914, drž. zak. št. 292 obsega določbe glede nadzovanja inozemskih podjetb.

Cesarska naredba z dne 19. oktobra 1914, drž. zak. št. 293 govori o dovolitvi popustov pri občni pridobnini vsled motenja v obratu, nastalega vsled vojne. Tisti pridobninski zavezanci namreč, pri katerih je nastalo bistveno motenje v obratu

vsled vojne, smejo zahtevati, da se jim en del občne pridobnine ali pridobninskega davka odpusti. Take prošnje je treba vlagati pri davčni administraciji ali pri pristojnih okrajnih glavarstvih. O njih odločuje posebna komisija, obstoječa iz predsednika pridobninske komisije dotičnega davčnega razreda in pa enega voljenega in enega imenovanega uda te komisije. Proti odločbi te komisije je dopusten priziv na pridobninsko deželno posebno komisijo tekom 30 dni po dostavi odločbe.

Cesarska naredba z dne 22. oktobra 1914, drž. zak. št. 294 določa, da se v svrhu odmere kolkovine in neposrednih pristojbin vrednost na dunajski borzi notiranih vrednostnih papirjev določi s tistim kurzom, ki je znanovan v zadnjem kurzem listu dunajske borze.

Cesarska naredba z dne 25. oktobra 1914, drž. zak. št. 295 dovoljuje izdatne pristojbine in davčne olajšave za vojno-kreditne banke.

Odredba celokupnega ministrstva z dne 26. oktobra 1914 drž. zak. št. 296 (i. pozn.) dovoljuje, da sme pisarniško pomožno osebje dobivati civilno plačo tudi za ves čas vojaškega službovanja.

Z odredbo ministrstva notranjih zadev i. dr. z dne 27. oktobra 1914, drž. zak. št. 297 i. dr. se omejuje vporaba nekaterih snovi za izdelovanje žganja v obratni dobi 1914/15. Pšenica, rž, koruza, riž in krompir se sploh ne smejo vporabljati, ječmen in oves pa le v določeni množini.

Odredba trgovskega ministra v sporazumu z ministroma za notranje zadeve in za poljedelstvo z dne 31. oktobra 1914, drž. zak. št. 301 določa, da smejo peki porabljati pri pečenju kruha le moko, ki ima kvečjemu 70 odstotkov pšenične ali ržene moke.

Z odredbo domobranskega in finančnega ministra z dne 10. septembra 1914, drž. zak. št. 306 so se z ozirom na novelo o osebnih davkih izpremenile tudi nekatere določbe zakona o vojaški taksi. Vojaški taksi je podvržen le tisti, ki ima letnih dohodkov nad 1600 kron. Z odredbo domobranskega in finančnega ministra z dne 10. septembra 1914, drž. zak. št. 308 so se izdale nekatere važne izpremembe izvršitvenih predpisov o vojaški taksi.

Odredba celokupnega ministrstva z dne 11. novembra 1914, drž. zak. št. 314 daje posebne pravice ministru za javna dela glede preskrbljevanja s premogom. Tako more imenovani minister odrediti, da se mora v premogokopih delati čez ure in v nedeljah, da se dela po gotovem obratnem načrtu, katerega sam odobri itd.

S cesarsko odredbo z dne 15. novembra 1914, drž. zak. št. 319 se je podaljšala poslovna doba članov trgovskih in obrtnih zbornic, ki traja do konca l. 1914, do konca l. 1915.

Odredba trgovskega ministra i. dr. z dne 28. novembra 1914, drž. zak. št. 324 določa, da se mora v mlinih moka premleti do kvečjemu 80 odstotkov za člove-

ško porabo. Iz tega zmletja se smejo izdelavati le tri vrste moke.

Odredba trgovskega ministra i. dr. z dne 28. novembra 1914, drž. zak. št. 325 ima določbe glede ugotovitve maksimalnih cen za žito in moko.

Odredba trgovskega ministra z dne 30. novembra 1914, drž. zak. št. 331 določa pogoje, za vojnopoštne pošiljkatve zavojev. Taki zavoji ne smejo tehtati več nego 5 kg in ne smejo biti daljši, širji ali višji nego 60 cm ter niso poštnine prosti.

S cesarsko naredbo z dne 10. decembra 1914, drž. zak. št. 337 se je uvedel nov konkurzni red, poravnalno postopanje in izpodbijalno postopanje. Ker se je o novih zakonitih določbah glede konkurznega reda in poravnalnega postopanja že veliko pisalo tudi v tem društvenem glasilu, zato se ne bomo dalje pečali s to sicer nad vse važno snovjo.

Odredba trgovskega ministra i. dr. z dne 19. decembra 1914, drž. zak. št. 345 določa maksimalne cene za krompir, tako za Kranjsko, Koroško in Štajersko 10 K 50 v, za Primorsko 11 K, Nižjeavstrijsko 9 K za meterski stot. Te maksimalne cene so se pozneje z drugimi odredbami deloma izpremenile.

Odredba trgovskega ministra i. dr. z dne 21. decembra 1914, drž. zak. št. 347 določuje maksimalno ceno pri prodaji ovsa na debelo (v slovenskih pokrajinah s 26 K 50 v pri meterskem stotu.)

Odredba poljedelskega ministra z dne 23. decembra 1914, drž. zak. št. 353 prepoveduje klanje zelo breje živine in zelo brejih svinj. Tudi se ne smejo telice in rezana teleta ter voli prodajati do poltretjega leta, ako lastnik za prodajo ni dobil oblastvenega dovoljenja.

Odredba pravosodnega ministra i. dr. z dne 29. decembra 1914, drž. zak. št. 357 obsega izvršitvene predpise glede poslovnega nadzorstva.

Odredba celokupnega ministrstva z dne 25. decembra 1914, drž. zak. št. 362 dovoljuje nekatere izjeme glede sestave bilanc in sklicanje občnih zborov za časa vojne.

Cesarska naredba z dne 29. decembra 1914, drž. zak. št. 364 pooblašča vlado, da sme nadalje pobirati davke in doklade do 30. junija 1915.

Odredba pravosodnega ministra z dne 29. decembra 1914, drž. zak. št. 365 obravnava pravno pomoč pri izvršilih (eksekucijah) med to- in onostransko državno polovico.

V. Žun.

(Konec prihodnjič.)

Carinstvo.

Spisal Just Piščanec.

(Dalje.)

c) Na podlagi trgovske in plovitvene pogodbe z Italijo se sme zabeleževati ob uvozu vse blago

— izvzemši užitrinsko blago — ki se uvaža na sejme in trge, da se ulaga v carinska skladišča ali entrepôt in živina, ki se goni na trge. Vse blago drugih provenienc, ki se uvaža v avstrijsko-ogrsko ozemlje na negotovo prodajo, ni deležno začasne prostosti carine niti pod naslovom najvišje ugodnosti vsled nedostatka tozadevnih specialnih določil. Blago, ki se uvaža iz pogodbenih držav na negotovo prodajo v avstrijsko-ogrskem carinskem ozemlju, se prijavi izrecno kot blago na izkupilo ter podvrže uvoznemu zabeleženju proti varovanju identitete in položitvi zagotovila. Za povratek v inozemstvo se določi v sporazumu s stranko primeren rok, ki pa ne sme biti daljši kot šest mesecev. Izkupilno blago iz Italije je omejeno na sejmarski in tržni promet. Podaljšanje roka sme dovoliti deželno finančno oblastvo do enega leta po dnevu uvoza. Zopetni izvoz proti povračilu položnega zagotovila se sme vršiti pri vsakem carinskem uradu z oblastmi glavnega urada II. razreda. Povračilo zagotovila je odvisno od pogoja, da se je zabeleženo blago izvozilo v nespremenjenem stanju.

Zabeleževanje izkupilnega blaga je docela izključeno, če obstoji utemeljen sum, da se dotično blago uvaža v začasno porabo, na poskušnjo ali v kak drug namen (na izložbo, za dirke, tekmo, javne predstave v cirkusih in gledališčih, demonstracije i. dr.). V teh primerah se mora zmerom zahtevati predpisano dovolilo pristojnega oblastva. Da se prepreči zlorabna izraba izkupilnega prometa, se nadevajo na zabeležene predmete indentitetna znamenja tako, da je mogoča predložba uvoženega izkupilnega blaga, ne pa smotrena uporaba istega v tuzemstvu, ne da bi se indentitetno znamenje pokvarilo. Ta zagotovitev se ima uporabiti osobito pri kolesih in avtomobilih. Zopetni izvoz izkupilnega blaga se mora vršiti vsekdar v deželo, odkoder izvira, sicer izgubi pravico do začasne prostosti.

Če je stranka blago, ki se je v resnici uvozilo na pogodbeno dopustno izkupilo, pri uvozu definitivno ocarinila, sme finančna deželna oblast v primerih, da se blago ni prodalo v tuzemstvu, temveč naknadno zopet izvozilo v deželo izvira, na posebno prošnjo dovoliti — če ni pomisleka glede na identiteto in na morebitno porabo itd. ker ni še poteklo eno leto od izvršene ocarinitve — povračilo plačane carine. V ta namen je treba dokazati n. pr. s predložitvijo originalne korespondence, da se je

blago v istini uvozilo na dopuščeno izkupilo. Finančno deželno oblastvo je dalje upravičeno dovoliti povračilo zagotovila ali carine izvanredno tudi tedaj, ako se izstop blaga ni vršil čez v to pooblaščen carinski urad ali če se blago ob izstopu ni stavilo nobenemu carinskemu uradu v konstatiranje identitete, pač pa je izstop blaga verodostojno dokazan.

Ob uvozu kinematografskih filmov je paziti, ali se filmi uvažajo za predstave (začasno uporabo) ali pa na negotovo prodajo. V prvem primeru je zabeležno ravnanje izključeno; negotova prodaja filmov iz Nemčije, Švice, Italije in Srbije je pa dopustna; vendar se pa v poslednjem primeru dovoljuje kvečjemu sedem-dnevni povratni rok, da se prepreči zloraba v izkupilnem prometu.

Pri uporabljanju zabeležnega izkupilnega ravnanja ob pošiljanju zlatnine in srebrnine v inozemstvo, se je opazilo, da se ta promet zlorablja s tem, da se v inozemstvu zamenjavajo polnovredni sestavni deli z manjevrednimi, radi česar se je zaukazalo, da morajo carinski uradi vse iz inozemstva v izkupilnem ravnanju prihajajoče pošiljke zlatnine in srebrnine brez izjeme dostaviti puncevalnim uradom v uradno-puncevalno preiskavo punc oziroma v preiskavo blaga glede na poizkusno osebovalnost.

158. **Zabeležni promet za plemenichenje.** Kot plemenichenje umevamo predelavo ali pretvoritev blaga, vsled katere se prenaredi zunanja ali notranja kakovost tega. Za plemenichenje bi se smatralo n. pr. izdelovanje barvil iz sirovin, izdelovanje oblek iz tkanin, vliivanje predmetov iz sirovega železa, izdelovanje emailirane posode iz pločevine, barvanje in tiskanje tkanin in pločevine, poniklanje, lakiranje, patiniranje kovinskih predmetov itd., čiščenje oblek (pranje in čiščenje perila je dovoljeno kot popravilo), barvanje usnja, preje in tkanin, graviranje predmetov i. dr. V splošnem je plemenichenjevalni promet zavisen od posebnega dovolila finančnega ministrstva, izvzemši prometa, ki je dopusten vsled določil trgovinskih pogodb z raznimi državami. Vobče je pa po trgovinskih pogodbah dopusten promet veljaven skoraj samo za mejne okraje dotičnih držav (Nemčije, Švice, Italije in Srbije).

Dovolila za carine prosti plemenichenjevalni promet s sirovinami, pol-fabrikati in celimi fabrikati za plemenichenje ali obdelavo v tuzemstvu, se podelujejo samo zaupanja vrednim in dohodarstveno neomadeževanim osebam in podjetjem, ki obdelavo izvršujejo v lastnem obratu ali pod lastnim jamstvom po tretjih osebah ter položijo

popolno varnost za nastale zaveze nasproti carinski upravi. Dovolila se podelujejo navadno na tri leta proti poljubnemu preklicu v primerih zlorabe. Prošnje se vlagajo pri trgovinskih zbornicah. Podaljšanja plemenichenjevalne dobe treh let smejo dovoliti deželna finančna oblastva na daljna tri leta, ako ni nastala medtem kaka prememba plemenichenjevalnega prometa ali pa prememba kontrolnih določil ter je stranka še zmiraj zaupanja vredna in če je prosila za podaljšanje v teku enega leta po preteku obratne dobe. Ista oblastva so tudi upravičena jemati na znanje premembe oseb ali tvrdk, ki so deležne plemenichenjevalnega prometa ter dovoliti prenos tega prometa na pravne naslednike.

Dovoljena doba za plemenichenje poteka od dne, ko se je tozadevni stranki vročil dotični odlok finančnega ministrstva. Na podlagi že enkrat dovoljene pravice za plemenichenje so dopustna tudi po poteku predpisanega roka daljna dobivanja blaga pod dosedanjimi pogoji, če se stranka nasproti carinskemu uradu more izkazati z uradnim potrdilom, da je še pred potekom prejšnjega dovolila prosila za podaljšanje istega ter ni nobenega vtemeljenega pomisleka proti nadaljni pripustitvi plemenichenja. Tako provizorično sprejemanje blaga se sme pa vršiti samo s pogojem, če bi se naproseno podaljšanje ne dovolilo, da stranka morebitno razliko na carini za sprejeto blago plača naknadno ter se ta okolnost od primere do primere opomni v dotični carinski listini v strankino vednost.

Blago za plemenichenje smejo odpravljati samo carinski uradi, ki so v dovolilnici izrecno imenovani. Ob uvoznem plemenichenjevalnem prometu se rok za zopetni izvoz določi na eno leto. Deželna finančna oblastva imajo pravico v ozira vrednih primerih na zadostno motivirano prošnjo stranke podaljšati ta rok na dve leti in sicer tudi v slučajih, v katerih je finančno ministrstvo ustanovilo določeno dobo, ali, če se je prošnja vložila po preteku roka. Podaljšanje roka čez dve leti sme dovoliti samo finančno ministrstvo.

Blago, ki se zopet izvaž v plemenichenjevalnem prometu, odpravljajo praviloma tisti uradi, ki so je odpravili ob uvozu ter imajo isto v evidenci. Finančno ministrstvo sme dovoliti, da izstopne odprave izvršujejo organi finančne straže (finančna okrajna vodstva, oddelki fin. straže). V teh primerih se zabeleženo blago odpravlja s takozvanim „triplikatnim sistemom“. Stranka namreč vloži ob izvoznem uradovanju pri dotičnem kontrolnemu uradu ali organu blagovne deklaracije v treh izvodih, ki spremljajo pošiljatev do izstopnega carinskega urada potem ko so se opremili z urad-

nim preglednim izvidom ter se je na pošiljatev nadela uradna zapora oz. identitetno znamenje. Izstopni urad potrdi na vseh treh izvodih izstop blaga v inozemstvo ter pridrži en izvod kot priložilo k svojemu registru deklaracij, drugega pošlje carinskemu uradu, ki vodi zabeležno evidenco, tretjega pa stranki ali kontrolnemu fin. uradu. katerim uradom se imata poslati duplikat in triplikat, mora stranka navesti na prvi strani blagovnih deklaracij. S tem triplikatnim sistemom se smejo pošiljatelj nakazati v izstop čez katerikoli carinski urad. Ker se je notranji pregled blaga vršil že pri kontrolnem uradu, se omeji uradovanje pri mejnem uradu zgolj na zunanji ogled.

Ob plemenicevalni odpravi uvožene zlatnine in srebrnine se ta izroči stranki, ne da bi se bila prej vposlala v presojo puncevalnemu uradu, ako se je na predmete nadelo kako materialno identitetno znamenje ter je stranka v pokritje puncevalnih in kazenskih pristojbin za slučaj, če bi blago ostalo v tuzemstvu, položila varščino za srebrnino v višini 50 K, za zlatnino pa 1000 K za kg ocarinjevalne teže. Ta varščina se stranki vrne, kadar je blago zopet izvozila. Tudi oni predmeti, ki bi ostali v tuzemstvu, se morajo dostaviti car. uradu, da jih izroči puncevalnemu uradovanju, ker bi se sicer moralo uvesti kazensko postopanje po puncevalnem zakonu. Varščina za zakonito puncirane predmete se potem povrne. Kadar so se taki predmeti pod gornjimi pogoji (varščina) izročili stranki, ali ako so se izvozili, se mora o tem obvestiti puncevalni urad.

Pošiljatelj, izvirajoče iz plemenicevalnega prometa, ki se v teku enega leta po izvozu vračajo na izdelovalno tvrdko, smejo finančna oblastva na zahtevo stranke ali sprejeti v carinski povračevalni promet, proti zopetni zabeležbi obdelanih inozemskih tvarin ali pa se dovoli končna uvozna odprava proti vplačanju carinskega zneska za inozemsko tvarino, ki se je v plemenicevalju porabila, v kolikor ta znesek ne presega 1000 K ter ni dvombe, da izvira dotično blago istinito iz plemenicevalnega prometa, pri čemer se naravno misli (suponira), da blago ni bilo v inozemstvu podvrženo še kaki nadaljni obdelavi.

159. Vzorci trgovskih potnikov. Za promet z vzorci tuzemskih trgovskih potnikov veljajo nastopne olajšave:

a) Ob odpravi vzorcev v izvoznem zabeležnem ravnanju se ne zahteva vložitev deklaracije po oznamenilih carinske tarife. Namesto te zadostuje napoved vzorcev po trgovsko običajnih oznamenilih. Vzorcev ni treba vsled tega niti trgovsko statistično prijaviti.

b) Urad odpusti take vzorce, potem ko jih je natančno opisal oziroma, ako je to mogoče, ko je vsakega posebej uradno zaznamoval, nezavite ter tudi v dotičnih ekspedicijah neizpolnjene stolpce, v katerih se zabeležuje ovoj, kosmata teža blaga in uradna zapora.

c) Rok za povrnitev se določi v sporazumu s stranko, pri čemer se opominja, da se sme, ako se izvoz vrši v evropske države, ta rok določiti na dve leti in ob izvozu v izvenevropske države na tri leta.

č) Vzorci tuzemskih trgovskih potnikov, ki so se odpravili v izvozno-zabeležnem ravnanju že pri carinskem uradu v notranjosti države, ni treba staviti pri mejnem carinskem uradu v potrdilo izstopa ter pomanjkanje tega potrdila na zabeležnici ni nobena zapreka, da se kolekcija vzorcev — umevno, če se njih istost da poistiniti — pri zopetnem vstopu brez drugega končno odpravi.

d) Pri zopetnem uvozu v carinsko ozemlje smejo te vzorce končno odpravljati (puščati carine proste) vsi mejni v njih ocarinitve upravičeni carinski uradi tedaj, ako so na posamezne vzorce nadejana uradna znamenja ostala neporušena. O definitivni odpravi se mora obvestiti tisti urad, ki je vzorce izvozno zabeležil. V slučajih, da se iz nadejanih indentitetnih znamenj z zadostno gotovostjo ne da konstatirati istost vzorcev, ali če so dani pomisleki proti carine prosti odpravi, nakaže se blago v spremnem postopanju vendar pa brez zagotovila in brez nadetja uradne zapore na tisti notranji carinski urad, ki je izdal izvozno izkupilno zabeležnico.

Carinsko zabeleževanje vzorcev trgovskih potnikov ob izvozu je vobče dopustno, dočim je isto ob uvozu omejeno samo na vzorce iz tistih držav, s katerimi se je dosegel in sklenil poseben sporazum. Take države so sedaj: Angleska, Belgija (izvzemši užitninske predmete), Egipet, Francija, Italija, Japonska, Nemčija, Nizozemska, Norvegija, Romunija, Rusija, Švedska, Švica, Srbija (izvzemši užitninske predmete). — Vzorce smejo odpravljati vsi carinski uradi, ki imajo zadostne ocarinjevalne oblasti. Pri zabeležni odpravi, tako ob izvozu kakor ob uvozu se morajo dotični trgovski potniki izkazati z obrtno legitimacijsko karto. Ta ima veljavo samo za leto, za katero je izdana. Ni potreba, da je pri carinski odpravi pričujoč dotični potnik sam; lahko se da zastopati pri odpravi dovoljeni v mejah pogodbenih določil po kakem špediterju i. t. d. Umevno je, da se mora tudi v tem slučaju prinesiti v vpogled obrtna-legitimacijska izkaznica;

odpravljajočemu carinskemu uradu je nasprotno dano v dvomnih slučajih, posebno ako je vtemeljen sum, da se obrtna izkaznica zlorablja, zahtevati osebno navzočnost potnika pri uradu ali pa, se pošiljatev nakaže na kak carinski urad, ki je najbližji bivališču potnika. Obrtne legitimacije za vzorce inozemskih trgovskih potnikov iz Belgije, Nizozemskega, Nemčije, Angleške, Francoskega in Švice, ki upravičujejo uporabo tarifnih olajšav na avstrijskih železnica, so podvržene uradne uporabe koleku 1 krone. Za obliteracijo avstrijskega koleka pred uradno porabo so pooblaščenji mejni carinski uradi.

(Dalje prihodnjič.)

Raznoterosti.

Izdelovanje in prodaja kruha in peciva. Odločba trgovskega ministra z dne 20. marca 1915 drž. zak. št. 70 izpreminja nekoliko ministrsko naredbo z dne 30. januarja t. l. objavljeno v februarški številki našega lista. Za izdelavo malega peciva se sme fina pšenična moka ali pšenična moka za kuho porabiti le v množini, ki pri prvi ne prekaša 50 odstotkov, pri zadnji 70 odstotkov skupne teže mlevske množine, ki se predela. Ostanek obstoji iz pridatkov, ki so v navedeni ministrski naredbi označeni. Politične deželne oblasti morajo teži, obliko in ceno tega malega peciva določiti. Izdelovanje vsake druge vrste peciva iz pšenične moke je prepovedano. Politične deželne oblasti so opravile, izdelovanje malega peciva omejiti, vezati na posebne pogoje ali popolnoma prepovedati. Obrtno izdelovanje neoslajenega cvibaka je dovoljeno le s privoljenjem polit. dež. oblasti. Za obrtno izdelovanje slaščičarskih izdelkov vsake vrste, ki vsebujejo pšenično ali rženo moko, se sme pšenična ali ržena moka porabiti le v množini, ki ne presega 20 odstotkov skupne teže testa. Izdelovanje tega peciva je dovoljeno le dva dni v tednu, ki jih določi župan primerno krajevnim običajem in jih javno razglasi. Za obrtno izdelovanje kekse se sme pšenična in ržena moka porabljati le v množini, ki ne presega 30 odstotkov skupne teže testa. Politične deželne oblasti smejo obrtno izdelovanje slaščičarskega blaga iz surovega masla in drožnega testa prepovedati in obrtno izdelovanje kekse časovno omejiti. Kot obrtno velja vsako izdelovanje v svrhu odplatne prodaje tretjim osebam. Naredba je stopila 25. marca t. l. v veljavo. Kruha se ne sme porabljati za snajenje tapet in tal. Deželna vlada za Kranjsko je sploh prepovedala prodajo malega peciva.

*

Izvoz in prevoz zlata in srebra bodisi čistega ali legirane v gruclah ter srebrnih in zlatih novcev je prepovedan z naredbo finančnega ministra z dne 20. marca 1915 drž. zak. št. 71.

*

Surov gumi in gumijeva kolesa oziroma obroči pri avtomobilih se morajo naznaniti politični oblasti 1. stopnje po stanju 1. aprila 1915. Oni, ki se pečajo s trgovino ali popravo gumijevih koles imajo to naznanilo predajati vsakega 1. in 15. vsakega meseca.

*

Odprava carine. Izšla je naredba finančnega ministrstva, ki suspendira carino za uvoz 130 kg in več težkih prašičev, surovega masla in margarine, loja in rastlinskega olja, vitrijola in strojev za žetev in setev.

*

Poraba krompirjevega škroba in krompirjeve kaše ter moke vsake vrste za izdelovanje mila je z naredbo trgovskega ministra z dne 26. marca 1915 drž. zak. št. 56 prepovedana. Politične oblasti smejo v svrhu nadzorovanja po svojih organih ali po zapriseženih izvedencih pregledati opravilne prostore izdelovalcev mila. Prestopki te naredbe se kaznujejo z denarno globo do 5000 kron ali z zaporom do 6 mesecev.

*

Izprememba petega moratorija. Zadnja moratorijska cesarska naredba z dne 25. januarja 1915, objavljena v februarški številki našega lista, se je z odredbo skupnega ministrstva z dne 31. marca t. l. izpremenila le glede pravnih lekov in odškodovanja izvršilnih stroškov v slučaju, da je upnik odklonil prošnjo za odlog plačila. Glede nadaljnega odloga plačil ni nobenih novih določb.

*

Kupčije bodoče žetve so prepovedane. Pogodbe, s katerimi se kupi žetev leta 1915. poljedelskih pridelkov vse povprek ali pa nada te žetve za gotovo ceno, so prepovedane in neveljavne. Glede prodaje vina in sadja ta določba ne velja. Tuzemsko žito (pšenica, rž, polpridelki, ječmen, proso in koruza vsake vrste) žetve leta 1915. se pred 1. julijem 1915 ne sme ne kupiti ne prodati. Ta določila veljajo tudi za kupčije, ki so se sklenile pred izdajo oziroma veljavnostjo te naredbe.

*

Odprava maksimalnih cen za koruzo in koruzno moko. Ker se je trgovina s koruzo in koruzno moko osredotočila pri vojnem žitnem prometnem zavodu (Kriegsgetreideverkehrsanstalt) na Dunaju je maksimalna cena za to žito oziroma moko odpravljena, ker je zdaj postala brezpomembna. Za izdelovanje koruznega zdroba ali pšena in koruzne moke se sme porabljati le naravno suha ali umetno posušena koruza; zmletje se mora vršiti na ta način, da se iz surovega pridelka dobi 8 odstotkov koruznega zdroba in 74 odstotkov koruzne moke.

*

Podaljšanje rokov pri menicah in šekih. Pri menicah in šekih, ki so popolnoma ali delno plačljivi v mesecih april, maj in juni 1915, velja prezentacija v plačilo in dvigovanje protesta kot pravočasno, če se tekom desetih delavnikov po plačilnem dnevu izvrši, tudi rok za obvestilo prednikov se podaljša na 10 delavnikov. Ta naredba je stopila 1. aprila v veljavo.

*

Zaloge cinka je treba prijaviti! Ukaz trgovskega ministrstva v sporazumu z ministrstvom za notranje stvari, ministrstvom za javne dela, ministrstvom za železnice in ministrstvom za deželno brambo z dne 29. marca 1915 (drž. zak. št. 80) o dolžnosti naznanitve zaloge cinka: Določbe ministrskega ukaza z dne 7. februarja 1915, drž. zak. št. 27, o dolžnosti naznanila zalog določenih kovin in zlitin, se razširja na zaloge cinka. Dolžnost naznanila odpade, ako zaloga ne presega količine 200 kilogramov, in sicer tudi za zaloge rude, predpreduktov, starega gradiva, odpadkov, pepela in opilkov (ostružkov) te kovine. Imenovane zaloge je treba naznaniti zaeno z drugimi kovinami, ki so podvržene dolžnosti naznanitve. Prvo naznanilo imenovanih zalog se mora torej po stanju dne 31. marca 1915 vposlati najkasneje do vštete 8. aprila 1915 na ono politično oblastvo prve stopinje, v čigar okolišju se nahajajo zaloge. — Ta ukaz stopi v veljavo z dnevom razglasitve.

*

Deželno mesto v Trstu občega pokojninskega zavoda za nameščence. To deželno mesto je eno najvažnejših podružnic v Avstriji. Zdi se nam potrebno, da z ozirom na to, da spada vsa Kranjska in Primorska pod to deželno mesto, priobčiti nekaj važnejših statističnih podatkov. Število zavarovancev je v zadnjih letih zelo naraslo. Koncem leta 1914 je znašalo 6784 proti 7944 koncem prejšnjega leta. Ta odpadek je pripisovati vpoklicem v vojno. Dejansko se je število privatnih nameščencev vsled vojne znatno

skrčilo. Pred vojno je namreč število zavarovancev neprestano narasčalo in je znašalo 31. julija 1914 7944. Tudi število predpisanih premij je naraslo na 1,920.891 kron proti 1,866.378 kronam v letu 1913. Ta narastek, ki je v razmerju k letu 1912. precej neznat, je pripisovati okolnosti, da so predpisane premije v prvih sedmih mesecih stale pod vplivi visoke konjunktore. V tej dobi so se predpisale premije v znesku 1,212.897 kron. Kar se tiče invaliditetnih rent, so znašale te v letih 1909. do 1913. 720 kron, ker se je uživala le ena renta. V preteklem letu se pa ni nobena invaliditetna renta izplačala. V letu 1914. se je skupaj izplačalo 6 vdovskih rent v vrednosti 1837 K 50 v proti štirim rentam v znesku 1440 K v letih 1909. do 1913. Število vzgojevalnih prispevkov je znašalo v letu 1914. 15 v vrednosti 2195 K proti šestim prispevkom v vrednosti 1215 K v letih 1909. do 1913. Povračilo vplačanih premij je znašalo leta 1914. v 636 slučajih 161.300 K proti 1941 slučajem v letih 1909. do 1913. v znesku 321.874 K. Kar se tiče delovanja deželnega mesta na polju stanovanjske oskrbe, je omeniti, da se skupaj z delavsko zavarovalnico zoper nezgode, z Riunione Adriatica di Sicurtà in z Assicurazioni Generali oživiljena družba za gradbo malih stanovanj zelo ugodno razvija. Od najemnikov je bilo v preteklem letu 61 zavarovancev Občega pokojninskega zavoda za nameščence, 15 drugo zavarovanih zasebnih nastavljenec, 18 javnih nastavljenec in 3 samostojni obrtniki.

*

Trgovčeve častne dolžnosti. Kljub nebrojnim zakonom, po katerih se moramo ravnati, obstoji še množina nezapisanih zakonov, katerih prestop se sicer policijsko ne kaznuje oziroma ne more kaznovati, toda ravnati se po njih predpisuje osebna taktnost in dostojnost. V današnjem tekmovanju na gospodarskem polju je malemu trgovcu težko vzdrževati se, zato mora vedno nova sredstva iznajti in poskušati, da opozori odjemalce nase. Tudi velike trgovine, ki so dovolj kapitalno močne, da prenesejo slabšo dobo, se morajo truditi, da ohranijo svoje mesto, ki so si ga težko priborile.

V tem tekmovanju velikih in malih morajo veljati splošna načela, ki so deloma zakonito predpisana, deloma jih predpisuje čut solidnosti in reelnosti, zato jih imenujemo častne dolžnosti. Te častne dolžnosti puščajo vsakemu, da se more razvijati, toda imajo tudi ta vzgojni moment, da je treba v vsakem konkurentu spoštovati enako mislečega in enako se za boljše potegujočega trgovca, in služile naj bi v to, da stopi osebno spoštovanje na mesto spioniranja in vzajemnega poniževanja ali vničevanja. Nič ni bolj nereelnega in nesolidnega, nič ne dokazuje bolj onemoglost kakor izvohunski kupčijske metode konkurence. Daljnogledni in na višje stremiši trgovec se je v učni dobi gotovo toliko naučil, da mu morajo izkušnje omogočiti, da samostojno dela in napreduje. Saj se mu nudijo vedno nove možnosti razvoja, da mu ni treba posnemati konkurenta. Če ima konkurenca danes lepo dekoracijo, jo bo le nezmožni trgovec popolnoma posnemal, da bi morda s tem občinstvo varal, toda vrl trgovec si bo sam sestavil dekoracijo, ki bo morda še bolj učinkovala kakor konkurenčna.

Dalje bi se moralo pritiskanje cen veliko omejiti. Res je, da prodaja ena firma isti predmet cenejše kakor druga, toda nič ni gršega, kakor namenoma v izložbah in reklamah cene konkurenta podraževati. Ako se to večkrat zgodi, se s tem dokazuje, kako malo se zaveda dejstva, da ima trgovec nezapisane častne dolžnosti. Podraževanje z namenom bo vedno, in to je tudi upravičeno, imelo za posledico, da bo konkurent še bolj znižal cene, in končna posledica je, da nista oškodovana le udeležena, ampak vsa stroka; če gre za večje kupčije. S tem se ne koristi ne sebi ne drugim, če se mora končno predmet prodati v izgubo.

Tudi vprašanje personala igra veliko vlogo v trgovskem življenju in vsak trgovec je vesel, če si je izvežbal vrlo in delaljubno osobe. Kako velikokrat izgubi trgovec vrlega po-

močnika, ki mu ga kdo drug proč angažira. Kar danes konkurent trpi, se jutri lahko pripeti drugemu. Rajše pusti trgovcu njegovo osobe in skušaj svoje osobe storiti pridno in delavno s primernim postopanjem in plačo. In zakaj naj bi bilo ravno osobe konkurence? Saj je vendar toliko osobja in zelo vrlega, ki samo želi premeniti službo. Tudi ta častna dolžnost se zelo zanemarija, zato jo je treba večkrat poudarjati.

Nadaljni dogodki, ki jih treba pobijati, je rezoniranje čez konkurenco. Če se kak odjemalec pritožuje čez konkurenta ter pri tem zabavlja, bi bilo napačno, z njim držati, kajti kako lahko se to maščuje, da drug odjemalec pri konkurenci zabavlja čez tebe. Poleg tega napravlja zabavljanje čez konkurenco na odjemalce najslabši vtis, ker se slutijo sebični nameni. Torej se tudi tukaj čuti škoda na lastnem telesu. Taktno postopanje v takih slučajih ne bo samo napravilo dobrega vtisa na odjemalca, ta bo ostal še nasprotno zvest, ker smatra taka kupčijska načela za reelna in dobra. Treba je pa tudi osobe navajati do teh načel.

S tem smo nekoliko navedli, kako lahko se samemu sebi škoduje, če se opusti najnavadnejša pravila dostojnosti. Seveda je teh častnih dolžnosti veliko, toda vsak trgovec, ki da kaj na svoj dober glas, bo v pravem trenutku našel pravi ton; naj si le predstavlja, kaj bi on želel, da konkurent v takem slučaju stori. Kdor pa misli, da bo konkurenta oškodoval, oškoduje le samega sebe. Zdrava načela in dobro, reelno blago ne rabi takih sredstev.

*

Ako cesar naroči klobase. Neko prusko sodišče je izdalo važno razsodbo, da nemški cesar, če hoče v nedeljo pri večerji pogostiti svoje goste s klobasami, pri tem na noben način ne sme kršiti nedeljskega počitka. Zanimiva razprava, ki je to odločila, se je vršila v Berlinu. Poslovodja neke velike mesarske tvrdke, ki je bila dvorna dobaviteljica, se je moral zagovarjati zaradi obdolžbe, da je porabljal neko nedeljo slugo proti določilom nedeljskega počitka. Neko nedeljo je dobila tvrdka od cesarske kuhinje telefonično naročilo, naj večjo množino za osebno porabo cesarske rodbine določenih klobas in drugih prekajenih odpošlje z vlakom, ki odhaja iz Berlina ob 12. uri opoldne, kot brzovozno blago v Potsdam. Slugo, ki je zaboj na kolesu peljal na kolodvor, je obustavil stražnik in vsled tega je bil poslovodja obsojen z denarno globo petih mark. Poslovodja je vložil ugovor in v glavni razpravi zastopal stališče, da gre tu za v obrtnem redu določeni izjemni slučaj glede nedeljskega počitka, namreč za dela, „katerih takojšnja izvršitev je potrebna v javnem interesu“. Da je ta pogoj dan, izhaja iz tega, da je poštni urad v neki ulici odredil posebne odredbe, da se vsak čas lahko omogoči odpošiljanje živil v cesarsko palačo, dalje pa tudi iz tega, da dovoljuje železniška uprava pri gotovih vlakih posebne dvorne kuhinjske vlake. Poleg tega je bilo naročeno blago določeno za pogostitev državnih dostojanstvenikov. Sodišče je dokazni predlog odklonilo z motivacijo, da se državni dostojanstveniki lahko tudi s čim drugim pogostijo kakor s klobasami in gnatjo. Sicer je pa potrdilo kazensko odločbo z naslednjo vtemeljitvijo: Za obveznost držati se zakonskih določil nedeljskega počitka je brez pomena, da je ravno cesar naročitelj. V zasebnopravnem prometu ne zavzema cesar nikakega izjemnega stališča. Kakor se mora vsaka gospodinja preskrbeti s potrebnimi živili za nedeljo, bi bila tudi stvar cesarske kuhinje, da si te pravočasno naroči. Sploh bi pa tudi dvorna kuhinja sama lahko poslala svoje uslužbenke po naročeno blago.

*

Svetovna žetev. V sedanjem vojnem času se skoro vsakdo zanima za množino žita, ki se pridela na svetu. Žal, da nam statistični podatki žetve iz leta 1914 niso na razpolago, imamo jih le iz l. 1913, vemo pa, da bodo vseeno vzbudili zanimanje posebno v produktivnih slojih. Svetovna žetev leta 1913 glede petih glavnih žitnih vrst se je preračunila na 3897 milijonov metrskih centov in

sicer za 77 milijonov metrskih centov manj kot žetev l. 1912. Pšenice je bilo sicer 69 milijonov več, zato pa drugega žita manj. Skupna žetev l. 1913 je znašala

pšenica	1184·90	mil.	met.	stotov
rž	498·80	"	"	"
ječmen	431·75	"	"	"
oves	736·86	"	"	"
koruza	1044·08	"	"	"
skupaj	3897·39	"	"	"

Tik pred žetvijo l. 1913 so znašale zaloge pri trgovcih in producentih žita 47·99, rži 24·90, ječmena 14·92, ovsu 34·81 in koruze 60·78, skupaj 183·40 milijonov metrskih stotov. Ta skupna zaloga je presegala skoro trikrat zaloge predidocih treh let, kajti leta 1912 so n. pr. znašale zaloge le 62·14 milijonov metrskih stotov.

Kot predvidna potrebščina žita v kampanji 1913/14 se je zračunila

pšenica	1117·80	milijonov	met.	stotov
rž	488·77	"	"	"
ječmen	401·81	"	"	"
oves	718·04	"	"	"
koruza	1092·19	"	"	"
skupaj	3818·61	"	"	"

Bilanca svetovne žetve 1913 je znašala (pri omenjenih petih žitnih vrstah):

Skupna žitna žetev 1913	3897·39	milijonov	met.	stotov
prištevsji zaloge žetve 1912	183·40	"	"	"
torej je bilo žita na razpolago	4080·79	"	"	"
Če se odbije izkazana potrebščina po	3818·61	"	"	"
je znašal prebitek	262·18	"	"	"

ki je bil na razpolago za večje potrebščine v letu 1914.

Države, ki izvažajo žito. Kar se tiče žitnih pridelkov Ogrske pravijo uradni statistični podatki: Zaloge pri poljedelcih in v skladiščih so se cenile z žetvijo 1913 vred:

pšenica	48·06	milijonov	metrskih	stotov
rž	14·82	"	"	"
ječmen	18·37	"	"	"
oves	15·88	"	"	"
koruza	55·22	"	"	"

Ogrska porabi pšenice 36, rži 11·50, ječmena 15, ovsu 12 in koruze 55·22 milij. met. stotov. Iz teh števil se lahko zračuna, koliko je imela Ogrska prebitka za izvoz. Koruzo je lahko sama porabila, ker je bila žetev bolj slaba, v letu 1914 je bila veliko boljša.

Rusija je pridelala v l. 1913:

pšenice	264,588.100	metrskih	stotov
rži	253,456.000	"	"
ječmena	126,405.600	"	"
ovsa	179,400.000	"	"
koruze	18,546.900	"	"

Za izvoz je imela Rusija na razpolago pšenice 92·59, rži 31·46, ječmena 59·91, ovsu 31·80 in koruze 4·55 milijonov met. stotov. Večina te množine je bila v januarju 1914 še za izvoz na razpolago.

Rumunska je pridelala pšenice 22·91, rži 0·94, ječmena 6·02, ovsu 5·32 in koruze 30 milijonov met. stotov. Imela je precej slabšo žetev kakor v l. 1912. Za izvoz je bilo na razpolago še v letu 1914 5 pšenice, 6 koruze ter 2·5 milijona met. stotov ječmena.

Bolgarska in Srbija sta imeli vsled balkanske vojne manjšo žetev, vendar sta še lahko nekaj izvažali. Sploh so bili tudi podatki za to žetev nezanesljivi.

Argentiniya je pridelala pšenice 35·80 (v l. 1912 54) ter koruze 89·84 milijonov met. stotov. Za izvoz je bilo na razpolago 15·80 milj. met. stotov pšenice in 49·87 koruze.

Združene države severoameriške so imele pridelkov

	1913	1912
pšenice	214·88	205·70 milijonov met. stotov
koruze	611·11	818·68 " " "

Za izvoz je bilo prebitka pšenice 54·02 in koruze 8·32 milijonov met. stotov.

Kanada je pridelala 58·95 milj. met. stotov pšenice in je imela za izvoz 33·95 milij. met. stotov na razpolago.

Indija je imela slabe vremenske razmere, Avstralija je pridelala 28 milij. met. stotov pšenice in imela izvoza 18·46 milij. met. stotov.

Države, ki uvažajo žito. Avstrija je imela pridelkov:

	1913	1912
pšenice	16·2	19·0 milijonov met. stotov
rži	27·0	29·7 " " "
ječmena	17·5	17·1 " " "
ovsa	26·8	24·3 " " "
koruze	3·4	3·9 " " "

Potrebovala je uvoza: pšenice 13·77, rži 3·95, ovsu 2·22 in koruze 8·62 milijonov met. stotov.

Ako primerjamo številke izvoza Ogrske s številkami uvoza Avstrije, vidimo, da potrebuje cela monarhija uvoza 1·71 milj. met. stotov pšenice, 0·73 milj. met. stotov rži ter 4·62 milj. met. stotov koruze, oves ji zadostuje. To velja seveda za kampanjo 1913/14 in najbrž obstoje podobne številke tudi za 1914/15, v kolikor se potrebščine vsled vojne niso zvišale.

Nemčija je imela l. 1913 naslednjo žetev:

pšenice	46,559.560	milijonov	met.	stotov
rži	122,223.940	"	"	"
ječmena	36,732.540	"	"	"
ovsa	97,139.650	"	"	"
krompirja	541,211.460	"	"	"

Tu je bila tedaj jako dobra žetev in Nemčija je potrebovala le malo uvoza in sicer največ koruze okrog 4 milij. met. stotov.

Angleška je potrebovala uvoza: pšenice 55·16, koruze 19·46 in ječmena 7·54 milijonov met. stotov.

Francoska je pridelala pšenice 87·83 milij. met. stotov in je potrebovala uvoza 6·72 milijonov met. stotov pšenice ter 5·86 koruze.

Italija je imela 58·35 milj. met. stotov pšenice ter je potrebovala uvoza 9·65 milij. met. stotov pšenice ter 4·20 koruze.

Te številke imajo veliko poučnega in zanimivega v času svetovne vojne. Veljajo sicer za prejšnjo kampanjo, toda primerjaje si ustvarimo sliko stanja tudi za sedaj. Vojna je potrebščino nekoliko zvišala, vendar vidimo, da naša monarhija potrebuje le malo uvoza, ako ji da Ogrska svoj prebitek na razpolago.

Društvene vesti.

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejmo se: 4 kontoristi, 1 provizijski potnik, 12 pomočnikov mešane stroke, 2 pomočnika manufakt. stroke, 2 pomočnika železninske stroke, 2 pomočnika modne stroke, 5 kontoristk, 7 prodajalk, 14 učencev in 2 učenki. Službe iščejo: 4 kontoristi, 21 pomočnikov, 8 kontoristk, 25 prodajalk, 8 učencev in 11 učenk. Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

Delniška glavnica K 6.000.000.

Rezervni fond okoli K 300.000.

JADRANSKA BANKA, FILIJALKA V LJUBLJANI

Šelenburgova ulica šte. 7 (nasproti glavne pošte).

Kupuje in prodaja: vrednostne papirje, rente, obligacije, zastavna pisma, prioritete, delnice, srečke itd. — Valute in devize. — Predujmi na vrednostne papirje in blago ležeče v javnih skladiščih. Promese k vsem žrebanjem.

Menjalnica.

:: Vloge na knjižice od dneva vložitve ::

4 1/2 %

do dneva dviga, rentni davek plačuje banka iz svojega. — Na tekoči in žiro-račun po dogovoru. — Živahna zveza z Ameriko. — Akreditivi.

Centrala v Trstu.

Eskomptuje: menice, devize in fakture. Zavarovanje vrednostnih papirjev proti kurzni izgubi. — Revizija žrebanja srečk itd. brezplačno. — Stavbni krediti. — Rembours-krediti. — Borzna naročila. Inkaso.

Filialka v Opatiji.

Kar je dobrega, to se proda!

Zátkovi jajčni rezanci in makaroni,

Zátkov steliziran zdrob za otroke,

Zátkove drobtinice (prezelci) iz svežega pšeničnega prepečenca

== so priznani izdelki, ki Vašega odjemalca nikdar ne prevarajo. ==

Monopol - Bratje Zátka, družba z o. z.

Češke Budejovice.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja

vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Delniška glavnica K 8.000.000.—. Rezevni zaklad K 800.000.—

Zamenjava in eskomptuje

izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavcije.

— Eskompt in inkasso menic. — Borzna naročila. —

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

4 1/2 % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Priporočamo našim gospodinjam **pravi : FRANCKOV :**

kavni pridatek s tovarniško znamko : kavni mlinček :

iz zagrebške tovarne.

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za kavne surogate v Ljubljani“

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVČ

trgovina z manufakturnim blagom in krojaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorci na zahtevo poštne prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjčni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo, naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin na oglase v našem listu. „Slovenski trgovski Vestnik“ mora postati ognjišče organizacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica.

Denarnega prometa koncem leta 1914	K 740.000.000.—
Vlog	„ 44.500.000.—
Rezervnega zaklada	„ 1.330.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 0/0

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo **c. kr. deželne vlade.**

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

- 1.) Denar za vojno.
- 2.) *Dr. Vik. Sušnik*: Novi avstrijski konkurzni red.
- 3.) *H. Sevar*: Iz blagovnega znanstva: Petrolej.
- 4.) *Val. Žun*: Pregled zakonitih, zlasti gospodarskih razmer tičočih se naredb od pričetka vojne.
- 5.) *Just Piščanec*: Carinstvo.
- 6.) Raznoterosti:
Izpolnitev dobavnih pogodb v vojnem času. — Interurbani telefonski promet. — Zahtevki v Nemčiji bi-

vajočih oseb. — Izročitev blaga iz javnih skladišč brez vračila skladiščnega lista. — Gospodarsko približanje Avstro-Ogrske k Nemčiji. — Libava. — Stanje setve. — Odprava carine na nekatere predmete. — Nove znamke. — Maksimalna cena za volno. — Nova določila glede prodaje mesa v mesnicah ter gostilnah, krčmah in izkuhah. — Trgovina z živino. — Popisovanje zalog ovs. — Dneve, ob katerih je dovoljena prodaja mesa in obrtovalno oddajanje mesnih jedi.

- 7.) Društvene vesti.

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Petit vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravništvo: Ljubljana, „Narodni dom“.

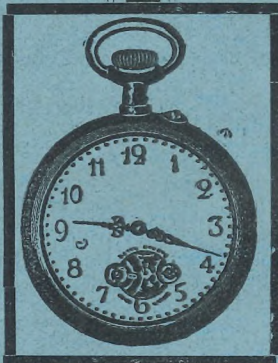

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

H. Suttner, Ljubljana šte. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine
po najnižjih cenah.

:: Razpošiljanje ::
blaga na vse kraje
sveta ter največja
ekspozitna trdka.

Zahtevajte moj novi
povečani cenik, ka-
terega dobite za-
stoj in poštnine
prosto.

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici.

„IKO“ Tovarniška znamka „IKO“

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Dunajski cesti šte. 13
priporoča svojo izbrano zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn,
zasebnikov itd., kakor tudi porcelan, svetilke,
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete.

Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

Škatlje
Kartoni

za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.

za razpošiljanje
klobas, masla,
oblek, perila in
drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubljanski kartonažni tvornici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Riunione Adriatica
di Sicurta.

Zastopstvo za Kranjsko:

tvrdka

Ivan Perdan

v Ljubljani.

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vinko Majdič
lastnik valjčnega mlina v Kranju.
Priznано najboljši
mlinski izdelki in zlasti
izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med

jako dober za pecivo ali zdravilo,
izpitani pomladanski :: :: ::
čebelni pitanec :: :: ::

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“

===== v Ljubljani =====

naznanja, da je založilo sledeče knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,

===== v treh delih. =====

- I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.
- II. del: Cena vezani knjigi 2 K.
- III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodniku nujno potrebne.

Naprodaj je v jako prometnem kraju
na Gorenjskem

enonadstropna hiša.

V hiši so jako dobro vpeljani, že skozi 60 let obstoječi
obrati, prodajalna z mešanim blagom,
trafika, žganjetoč, gostilna in pekarija.
Naslov se izve pri Slov. trgovskem društvu „Merkur“
v Ljubljani.

Proda se v Rečici pri Bledu
===== (Gorenjsko) =====

hiša z vrtom

v kateri je bila že več let trgovina in gostilna (križišče
cest) pod zelo ugodnimi pogoji. — Natančnejša po-
jasnila daje tvrdka Jos. Vodnik, Sp. Šiška pri Ljubljani.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

priporoča svoja svetla in črna piva.

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo,
lak za usnje, vazelino in kolomaz

iz domače tovarne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Kmetska posojilnica - ljubljanske okolice - v Ljubljani

r. z. z n. z.

Obrestuje hranilne vloge po

4³/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna kmečka posestva, radi tega je tudi ves denar pri njej popolnoma varno naložen.

Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.:

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19,000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo ameriški umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

C. in kr. dvorni založniki

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps), olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče, steklarski in mizarski klej in druge v to stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XII.

V Ljubljani, dne 15. maja 1915.

Štev. 5.

Denar za vojno.

Še ne pred dolгим časom je veljalo kot nerazrešljiv problem, zbirati zneske, ki niti od daleč ne dosegajo sedanjih vojnih izdatkov. Po nemško-francoski vojni leta 1870/71. je finančnik Bleichröder predlagal knezu Bismarcku, naj naloži Francoski pet milijard frankov vojne odškodnine. Ta predlog je Bismarck smatral izprva kot slabo šalo, kajti odkod naj vzame vsled vojne izčrpana Francija toliko denarja? Toda izkušeni finančnik je s svojim predlogom prodr. Francija je potem plačilo pet milijard omogočila le s tem, da je izprosila tri roke v treh letih in res se je odplačilo zavleklo do leta 1874., čeprav je bilo v njenem interesu, da hitro plača, ker so Nemci toliko časa imeli francosko ozemlje zasedeno.

Bogata Francoska torej pred štiridesetimi leti ni bila v položaju, pet milijard frankov naenkrat plačati. Od takrat je postal svet veliko bogatejši. Veliko bogastvo so pa mnogi finančniki iskali le na Angleškem in Francoskem, kateri deželi sta se s tem bahali, da moreta vojna posojila veliko lažje in hitreje najeti kakor nasprotniki, dočim sta na kapitalno moč Nemčije in Avstrije naravnost pomilovalno gledali.

Znamenit uspeh nemškega ter avstrijskega in ogrskega vojnega posojila v novembru in decembru prejšnjega leta, kateremu se bo, kakor je pričakovati in kakor že tudi kažejo dosedanje subskripcije, dostojno pridružil uspeh sedanjega vojnega posojila, je postavil prorokovanja pariških in londonskih državnikov in listov o nezadostnosti finančne moči Nemčije in naše monarhije na laž. Prvo nemško posojilo je doneslo z enim udarcem znesek, visok kakor vsa vojna odškodnina Francoske v letu 1870. in drugo nemško vojno posojilo dvojni znesek znamenite petmilijardske odškodnine. Tudi izid našega vojnega posojila je prekosil vsa pričakovanja in kar je še bolj občudovati: vplačila so se izvršila, ne da bi se omejil denarni trg. Vpraševalo se je: Kako naj se milijarde, ki so jih podpisali v Nemčiji in pri nas, vplačajo pri državnih blaginjah? Kako je mogoče toliko denarja v gotovini spraviti skupaj, ko so vendar bili zneski, ki so

se imeli vplačati, tako v Nemčiji kakor pri nas, večji kakor skupna vsota bankovcev, ki so v prometu. Gibanje denarja nam to pojasni. Denar, ki se danes vplača, kroži jutri že zopet in je na ta način takoj zopet na razpolago, da ga drugi vplačajo. Moderna finančna tehnika z nakazovalnim prometom, kliringom, s prenosom od enega konta na drugega, sodeluje znatno, da se omeji plačilo z gotovim denarjem na najmanjšo mero.

Do izbruha vojne je veljalo skoro kot gospodarska dogma, da je denar dobiti le v Londonu in Parizu. Nele izven naše države, ampak tudi v tuzemstvu je bilo zelo razširjeno mnenje, da je Avstro-Ogrska pri najetju posojil večji del navezana na inozemstvo. To je šlo tako daleč, da je Francija mislila, bogve kaj bo napravila, ko je začela leta 1910. Avstro-Ogrsko finančno bojkotirati in vsako udeležbo francoskega kapitala pri naših posojilih celo prepovedati.

Da bo mogla naša monarhija v vojni zoper cel svet sovražnikov spraviti v lastni deželi milijarde in celo z lahkoto skupaj, je bilo za naše sovražnike veliko razočaranje. Pri tem se je šele videlo, kakšno gospodarsko moč ima naša država. V dokaz, da prebijemo tudi brez inozemskega denarja, se je 1. januarja tekočega leta popolnoma poplačalo v Ameriki najeto dolarsko posojilo in se je 1. marca tudi 130 milijonov avstrijskih zakladnih listov iz leta 1892. v gotovini izmenjalo. Ti vrnjeni zneski so poleg mnogega drugega tekočega denarja zdaj na razpolago za nove naložbe pri vojnem posojilu.

V Avstriji in na Ogrskem ni več tako kakor l. 1870. in 1880. Naša monarhija se je od takrat mogočno razveta in se gospodarsko tako okrepila, da so n. pr. dohodki železnic naše državne polovice danes trikrat večji kakor leta 1880. in da so se tudi državni dohodki v tej dobi potrojili. Kljub vojni ni dvomiti o nadaljnjem napredujočem gospodarskem razvoju naše monarhije. To vidimo zdaj že med vojno. Kakšna sprememba v razpoloženju in kakšno izboljšanje na gospodarskem polju, če se spominjamo prvih vojnih mesecev in jih primerjamo s sedanjimi! Po teh opazovanjih in spričo razveseljivih uspehov na bojišču smemo z zaupanjem gledati v bodočnost.

Vendar še ni vse storjeno, še se mora do srečnega zaključka vojne veliko delati in raditega je, ker v to ne sme manjkati denarja, udeležba vseh slojev prebivalstva na vojnem posojilu zapovedujoča dolžnost, pri katere izpolnitvi se še združi koristno in potrebno s prijetnim, namreč z dosego prvovrstne, zelo cene naložbe kapitala, z rentabiliteto, ki se pred kratkim časom niti misliti ni mogla.

Novi avstrijski konkurzni red.

Dr. Viktor Sušnik

(Dalje.)

Odobritev poravnave. Po predpisani večini upnikov sprejeta poravnava dobi pravno moč šele tedaj, če jo poravnalno sodišče potrdi. Ravno v tej odobritvi se izraža najdalekosežnejši vpliv poravnalnega sodišča na poravnalno postopanje: volja večine naj ne bo merodajna za manjšino upnikov, če ji ne pritrdi tudi poravnalna oblast. Za odobritev poravnave veljajo podobna načela kakor za otvoritev poravnalnega postopanja: v gotovih primerih sodišče poravnave sploh ne sme odobriti, v drugih more odobritev iz tehtnih razlogov odkloniti (§§ 50 in 51 por. r.).

Kdaj poravnalno sodišče poravnave ne sme odobriti? Sodišče poravnave predvsem tedaj ne sme odobriti, če se poravnalno postopanje ni izvršilo po zakonitih predpisih (n. pr. če niso bili vsi upniki — v kolikor niso zavarovani — o poravnalnem postopanju obveščeni). Manjši pogoški, ki na končni izid poravnalnega postopanja ne morejo vplivati, tu ne prihajajo v poštev. Dalje mora sodišče poravnave odobritev odreči vselej, kadar nastopijo take okoliščine, vsled katerih se, da so nastopile pred vložitvijo poravnalnega predloga, sploh ne sme odrediti poravnalnega postopanja, n. pr. če je dolжник med poravnalnim postopanjem pobegnil ali če je bil medtem radi goljufive krive pravomočno obsojen. Prav tako sodišče ne sme potrditi poravnave, če se naknadno izkaže, da dolжник prednostnih terjatev ne more poplačati v celoti, drugih pa vsaj ne do ene četrtinke, ali da brez privoljenja drugih upnikov ponuja posameznim višje kvote. Tudi če stroški poravnalnega postopanja niso pokriti ali vsaj zavarovani, ali če je dolжник posameznim upnikom pred sklepom poravnave ali vsaj pred njeno pravomočnostjo dovolil posebne ugodnosti, mora poravnalno sodišče odobritev odkloniti (§ 50 por. r.).

Kdaj more poravnalno sodišče odobritev poravnave odkloniti? Predvsem tedaj, če se izkaže, da dajatve dolžnika kljub pritrditvi večine upnikov ne stoje v pravnem razmerju z njegovimi materialnimi sredstvi in so torej nasprotno skupnemu interesu

upnikov. S to določbo naj se poglobitno varujejo pravice preglasovane manjšine. Če se sodišče prepriča, da more dolжник navzlic pritrditvi večine upnikom ponuditi več, tedaj poravnave ne bo odobrilo. Drugi podobni razlogi so: če o premoženjskem položaju dolžnika vsled pomanjkljivega knjigovodstva sploh ni mogoče dobiti prave slike (in je torej dan sum, da hoče dolжник svoje prave razmere prikriti), če je bilo v dobi enega leta pred otvoritvijo poravnalnega postopanja drugo poravnalno postopanje proti dolžniku ustavljeno (s tem naj se prepreči, da zanikern dolжник leto na leto prihaja z novimi poravnalnimi predlogi) ali če je bil v istem času v dolžnikovem konkurzu stavljen predlog na prisilno poravnavo po upnikih odklonjen ali pa po sodišču zavržen, ali če ga je dolжник pred poravnalnim narokom sam umaknil (§ 51 por. r.).

Pravna sredstva. Proti potrditvi poravnave se more vsak upnik, ki se je poravnalnega naroka udeležil in poravnavi ni izrecno pritrdil, prav tako tudi vsak sodolжник in dolžnikov porok pritožiti. Če pa sodišče poravnavi odobritev odreče, je tako dolžniku kakor vsem upnikom, ki poravnavi niso izrecno ugovarjali, prosta pot pritožbe (rekurza § 52 por. r.). Sodni sklep, s katerim se poravnava odobri ali odobritev odreče, je javno razglasiti ter v odpravku dostaviti vsem upnikom in drugim udeležencem (§ 49 por. r.).

Pravni učinek sodno odobrene poravnave. Na odobreno poravnavo so vezani vsi upniki, ki so bili o poravnalnem postopanju redno obveščeni, naj so se potem poravnalnega naroka udeležili ali ne, glasovali za ponudeno poravnavo ali proti njej. Z odobritvijo poravnave ugasnejo za dolžnika vse tiste obveze, ki presegajo okvir sprejete in odobrene poravnalne ponudbe. Dolжник torej ni dolžan, svojim upnikom pozneje — tudi če si pridobi potrebnih sredstev — doplačati primanjkljaj, katerega utrpe vsled poravnave. V isti meri je dolжник oproščen svojih obvez napram svojim porokom in drugim osebam, ki imajo proti njemu morda kake regresne pravice. Upniki tudi ne morejo zahtevati od dolžnika obresti svojih terjatev, nateklih od otvoritve poravnalnega postopanja dalje in tudi ne povračila stroškov, katere jim je povzročila udeležba na poravnalnem postopanju (§ 53 por. r.).

Na katere terjatve se poravnava ne nanaša? Nedotaknjene ostanejo vsled poravnave ne glede na terjatve izločitvenih upnikov in na prednostne terjatve, o katerih smo že zgoraj govorili, pravice upnikov, katere se zgolj iz dolžnikove krive niso upoštevale pri poravnavi, ker jih je n. pr. dolжник zamolčal. Ti upniki morejo prej ko slej zahtevati popolno plačilo svojih terjatev. V polnem znesku so tudi po odobritvi poravnave izplačati eventualne dolžniku naložene denarne kazni, po njem izvr-

šene daritve ali v slučaju, da se poravnalno postopanje tiče zapuščine, po dolžniku določena volila (§ 53 por. r.).

Kaj velja v primeru, če pred izpolnitvijo poravnave nastopi konkurz? Če se otvori o dolžnikovem premoženju konkurz prej kot je izpolnil svoje obveze iz poravnave, tedaj poravnalni upniki niso dolžni vrniti tega, kar so v dobri veri prejeli. Njihove terjatve je tedaj, če so prejeli v poravnavi določeno kvoto, smatrati za popolnoma ugasle, sicer pa jih je imeti za ugasle le v tisti meri, ki odgovarja razmerju med plačanim in tistim zneskom, ki ga imajo po poravnavi prejeti (§ 54 por. r.).

Zaključitev poravnalnega postopanja. Kakor hitro sodišče odobri poravnavo, ima poravnalno postopanje uradoma zaključiti in zaključitev javno razglasiti. Slednje je potrebno radi privatno-pravnih posledic poravnalnega postopanja, o katerih smo že govorili. Po odobritvi poravnave postane dolžnik zopet neomejen gospodar svojega premoženja in more svobodno opravljati vse posle, prejemati plačila itd. Zlasti so od tega trenutka dalje dovoljene tudi eksekucije na dolžnikovo premoženje (§ 55 por. r.).

Od zaključitve poravnalnega postopanja je ločiti ustavitve postopanja. Poravnalno postopanje se mora ustaviti, če dolžnik še pred poravnalnim narokom svoj predlog umakne ali če se med upniki in dolžnikom tekom 90 dni od otvoritve poravnalnega postopanja ne doseže poravnava. Po predpisu zakona naj se namreč poravnalno postopanje izvede najkasneje v 90. dneh. Če v tem času ne pride do poravnave, presumira zakon, da se poravnava sploh ne da doseči. Le v izjemnih slučajih, če gre za podjetja izredne obsežnosti ali velikega gospodarskega pomena, more justični minister na predlog poravnalnega sodišča odrediti, da se rok za toliko podaljša, kolikor to zahtevajo javni interesi. Ustaviti je poravnalno postopanje tudi tedaj, če sodišče poravnave ne odobri, če dolžnik ne položi razodetne prisega ali če pobegne. Sodišče pa more tudi iz drugih razlogov po svoji previdnosti poravnalno postopanje ustaviti; tako, če se dolžnik sodnim odredbam ne pokori n. pr. če vkljub sodni prepovedi in ugovorom poravnalnega upravitelja nadaljuje z obratovanjem, prejema plačila in kupuje itd. Za slučaj, da je predlagan konkurz, ima sodišče po ustavitvi poravnalnega postopanja takoj tudi sklepati o predlogu na otvoritev konkurza. Tudi ustavitve poravnalnega postopanja je javno razglasiti, zaznambo otvoritve poravnalnega postopanja pa je šele tedaj izbrisati, če se tekom 14 dni po ustavitvi ne vloži predlog na obnovitev konkurza (§ 56 por. r.).

Ničnost in brezmočnost poravnave. Pravomočna (t. j. veljavno prejeta in po poravnalnem sodišču odobrena) poravnava more tudi naknadno izgubiti svojo pravno moč. Zakon razločuje

med ničnostjo in brezmočnostjo poravnave. Poravnava postane nična, če obsodi sodišče dolžnika radi goljufive krive tekom dveh let po potrditvi poravnave in postane sodba v tej dobi tudi pravomočna. Posledica ničnosti je ta, da je poravnavo v splošnem smatrati kot nesklenjeno. Popust, katerega so upniki dolžniku dovolili in vse druge ugodnosti prenehajo. Vrh tega pa odreja zakon še posebno poostretev: dočim namreč dolžnik izgubi vse pravice iz poravnave, upniki ne samo niso več vezani na poravnavo, v kolikor so z njo kaj od svojih pravic popustili ali dovolili ugodnosti, ampak obdrže kljub ničnosti poravnave vse pravice, katere so si z njo pridobili napram dolžniku, oziroma tretjim osebam. Ničnost nastopi neposredno vsled dolžnikove obsodbe radi goljufive krive. Upnikom, ki hočejo uveljavljati svoje pravice proti dolžniku v polni meri, torej ni potreba, poravnavo izpodbijati s posebno tožbo. Dovolj, da dokažejo, da je bil dolžnik v predpisani dobi radi goljufive krive pravomočno obsojen (§ 57 por. r.).

Drugače v slučaju brezmočnosti. Poravnava more postati brezmočna, če se je dosegla potom goljufivih dejanj ali pa na ta način, da so se posameznim upnikom dovolile posebne protizakonite ugodnosti. Brezmočnost pa ne nastopi sama po sebi, treba je sodelovanja oškodovanih upnikov. Vsakemu posameznemu upniku je namreč prepuščeno, da tekom treh let po pravomočnosti poravnave toži na plačilo primanjkljaja in na razveljavljenje vseh po poravnavi ustanovljenih ugodnosti. Če upnik v tej pravdi dokaže, da so predpogoji brezmočnosti poravnave podani, potem je poravnava njemu nasproti razveljavljena. Upnik na poravnavo ni več vezan, v kolikor je z njo od svojih pravic kaj popustil, obdrži pa vse pravice, katere je po poravnavi pridobil proti dolžniku ali tretjim osebam. Vse to pa velja le o tistih upnikih, ki pravočasno izpodbijajo poravnavo radi brezmočnosti. Drugim upnikom nasproti pa ostane poravnava slej ko prej v polni veljavi. Po sebi se razume, da upniki, ki so se udeležili goljufivih in nedopustnih dejanj, vsled katerih more brezmočnost nastopiti, nimajo pravice do popolnega plačila svojih terjatev. Pravica do izpodbijanja poravnave pristoji le tistim upnikom, ki se teh dejanj niso udeležili ter teh okolišnosti brez lastne krivde niso mogli uveljavljati že pred odobritvijo poravnave (§ 58 por. r.).

Iz blagovnega znanstva.

Piše H. Sevar.

Petrolej, smrdljivec ali kameneno olje, nafta.

Petrolej, zemeljsko ali kameneno olje, surov petrolej se najde v različnih globočinah in geoloških sestavinah naše zemlje.

Surovi petrolej je lahko tekoča ali debelo oljasta tekočina, ki izvira ponekod neposredno iz zemlje, kakor bistra ali motna voda t. zv. nafta.

Drugod pa navrtavajo globoke jame (rove) do plasti, ki nosijo surov petrolej in ga odprti vreli mečejo celo čez 80 m visoko v zrak, ali pa ga je treba s posebnimi stroji črpati na površje, ki je sedaj svetlorumena in zopet rjavočrnkasta, največkrat zeleno se svetlikajoča (fluorescirajoča) oljasta tekočina.

Gostejšo tekočino poznamo kot kameneno olje (Steinöl), ali bodisi tudi kot maščobo, dobavljeno pod imenom zemeljski katran (Erdteer.) Vse te vrste tekočin se ne da z vodo zmešati, ker so oljaste.

Specifična gostota surovega petroleja je 0.60—0.94. Surov petrolej v takem stanju, kot se ga iz tal pridobiva, še ni rabljiv za svetilke; treba ga je poprej v petrolejskih rafinerijah škistiti, predno pride kot tak v trgovski promet.

Petrolej so poznali že v starem veku, kajti že Plinij pripoveduje o siciljanskem olju, ki je v Agrigentu gorelo v leščerbah. Tudi Egipčani so uporabljali zemeljsko smolo (katran - asfalt) kot lepilo pri stavbah. Celo kot zdravilno sredstvo je bilo znano kameneno olje že davno v okolici mesta Baku na Ruskem, kjer so iz zemlje izhajajoči svetilni plini kot »sveti ogenj« goreli.

L. 1820. so v okolici Baku pridobivali kameno olje in šele okoli l. 1860., ko so odkrili v Sever. Ameriki (Pensilvanija), neizčrpne petrolejske vrele in izumili umetno čiščenje, da je postal kot svetilno gorivo vseobče porabljiv in velevažen, se je razsvetljevalna industrija porabe petrolja neizmerno dvignila.

Surov petrolej ima močan in zelo neprijeten duh in je tudi nevaren, ker ima spojilna svojstva raznih kapljev, ki sestojijo iz ogljika in vodika, in jih zato imenujemo ogljikovodikovce. — Oni izhlapevajo včasih laglje ali težje in se te plinove sestavine jako rade zapalijo, ter lahko povzročijo nevarne eksplozije.

Radi tega se mora surov petrolej, predno pride v trgovino ali promet, destilirati in škistiti.

Glavni proizvodi frakcionirane (prestopne) destilacije petroleja, to se pravi da se pri različnih stopnjah toplote razvrstijo petrolejske snovi na posamezno ločene prestopne oddelke petroleja so:

1.) Petrolejski eter, ki ima 0.66 spec. gostote, topi tolšče, smole, olje in enake tvarine; porabi se ga lahko kot terpentinsko lje in benzol, ima vrelišče pri 50—60° C.

2.) Ligroine in gazolin, ki ima 0.67—70 gostote ter vrelišče pri 70° C, se rabi kot svetilo v posebno zato prirejenih svetilkah.

3.) Bencin ima 0.71—0.74 gostote; je zelo podoben benzolu, ima smrdljiv duh, zavre pri 80° C. Znan je kot čistilo, s katerim snažijo mastne madeže iz tkanine (obleke). Barve je kristalno čiste, včasih rumenkaste. V obrtne namene dobavljeni davka prosti bencin, pa je od finančne oblasti rdeče pobarvan (denaturiran).

Na veliko se rabi tudi za raztopljenje olja in masti, iz kosti in palmovih lupin, kavčuka, deloma za svetilke. — Kot vžigalno gorivo za avto ter slične eksplozijske motorje v raznih tovarnah pa se rabi pri destilaciji do 150° C najprej pridobljeno lahko olje ali surov bencin.

4.) Rafinirani, destilirani in svetilni petrolej, ki ga destilirajo od 150—300° C, ima 0.75—0.86 gostote; dobri petrolej je čist kakor voda, ali malo rumenkast, ki modrikasto svetlikuje, (fluorescira). Pri navadni toploti v sobi je gostota dobrega petroleja okoli 0.80, kajti če kaže manj, vsebuje preveč hlapivnih olj in je ognjanevaren, če je pa težji, ima preveč smolnatega olja v sebi, kar zopet labo učinkuje na svetlo gorenje.

5.) Parafinovo ali vulkansko olje ima 0.92—0.94 gostote, prihaja v trgovino kot olje za mažo strojev ali koles in ima to dobro lastnost, da na zraku ne postane žarek, in ne vjeda strojnih delov, niti zarjavi. Iz njega delajo tudi svetilni plin.

6.) Vazelinovo olje ali znano vazelinško mast pridobivajo iz surovega petroleja, ki se nahaja v trgovini in lekarnah slična rumeni ali beli mehki tolšči, katero rabijo za usnje, finejšo čistejšo vrsto pa tudi kot lepotilno mast, da postane bolj voljna koža.

7.) Parafin, ki se dobiva iz surovega petroleja je čista, bela, vosku podobna tvarina brez duha in okusa.

8.) Ostanek, gošča zemeljskega olja, ki jo zovejo na Ruskem »masud« se porabi za netivo parnih kotlov in na parobrodih. — V avstrijskih petrolejskih rafinerijah se čistijo ti ostanki nad 300° C, iz katerih izločijo in parijo še razna olja za mažo pod imeni: olje za vreteno, strojno olje, olje za cilindre itd. Gošča pri rafiniranju petroleja, ki še ostane v zadnjem (18 kotlu), se porabi, za asfaltno smolo in petrolejski koks itd.

Ker je petrolej radi svoje lahke vžigalnosti nevaren, se mora hraniti na ognjavnih krajih in pretaka naj se le po dnevi. Blizu petroleja ni dobro postavljati drugo blago, kavo ali druge jestvine, ker se lahko navzamejo smrdljivega petrolejskega duha.

Skupno se ceni na celém svetu pridobljenega petroleja letno na 36 milijonov barelov, od tega pripade $\frac{2}{3}$ na Ameriko, in $\frac{1}{3}$ na Rusijo. — Avstro - Ogrska proizvaja okoli pol milijona sodčkov; ima svoje vrele največ v Galiciji, na severozahodnih Karpatih, nekaj v Bukovini, in severni Ogrski.

Najstarejši naši vrelci so v Drohobyczu, odkoder so že l. 1853. poskušali vpeljati petrolejsko razsvetljavo. Največ se ga danes dobavlja iz okolice Shodnica-Borislav.

Skupno vrednost pridobljenega surovega petroleja celega sveta računajo letno na okoli 125 milijonov kron.

Petrolej večkrat pokvarjajo s tem, da mu pri destilaciji pridobljene sestavine primešujejo. — Te goljufigije pa se ne morejo spoznati po gostoti, ker enako potrebno gostotno mero nadomestijo z drugim težkim oljem, da se dobi gostoba navadnega petroleja. — Kajti tudi že v petroleju so našli druge tekočine t. z. patok ali zadnji tok (olje - fuselöl), ki ostaja v gošči pri izdelovanju špirita.

Da se preiskusi nevarnost in čistota petroleja, imamo različne pripomočke. Najprej se z areometrom določi njegova gostota; nato se vzame na tisoče stopinj razdeljeni areometer, ki se pri navadnem petroleju ob 15° C dvigne do točke z 800 označene, t. j. gostota 0.8. Potem je treba preiskusiti vžigalnost petroleja. Najenostavnejše se zapaljivost ali vžigalnost določi, ako naližemo v porcelansko skledico nekaj vode in na vrhu te petroleja. V skledico se obesi toplomer, da je kroglica v vodi, skledico pa segrevamo počasi, da pokaže toplomer 37° C. Potem pa poskušamo od stopinje do stopinje vročine približevati se z vžgano vžigalico k površini tekočine.

Dobre vrste petrolej se bo, ko nastopi od 48 do 50° C vročine, vžgal, one vrste pa, ki se vname šele pri 66° C ima preveč težkih olj v sebi, gori slabše in se kadi, nasprotno pa one vrste, ki se že vname pri 37 do 47° C, imajo preveč hlapivih, tedaj nevarnih tvarin in olja v sebi, ker se pred navadno določeno gorkoto vname. Ona stopnja gorkote, pri kateri se s prižgano vžigalico petrolej v skledici vname (zapali) in brez stenja dalje gori, zovemo vžigalno točko (Entzündungspunkt); ta je običajno pri 48° C. Ono točko pa, ki ustvarja vžigalne in raznesljive (eksplozivne) pare (pline) že pri 21° C, zovemo vzplamtiva točka (Entflammungspunkt).

Petrolej se običajno razpošilja v lesenih sodčkih približno 150 kg vsebine, ki jih zovemo »barele«, — boljše vrste »salonski petrolej« tudi v 4 oglatih kositer-nih posodah, ki so v lesenih zabojčkih po 2 à 25 kg vložene; zadnji čas prihajajo na površje železni sodčki z visokostojecimi obroči — okolo 180 kg vsebine za bencin in tudi petrolej. — Za preskušnje in določitev kakovosti petroleja je izboren in priporočila vreden Abel-jev petrolejski aparat za poskušne, ki je v Nemčiji tudi uradno vpeljan.

Pregled zakonitih, zlasti gospodarskih razmer tičočih se naredb od pričetka vojne.

(Konec.)

Z odredbo finančnega ministrstva z dne 25. decembra 1914, drž. zak. št. 2 iz 1915, se dovoljujejo članom dohodninskih komisij, katerih letni dohodki ne presegajo 3000 K, odškodnine za izpadek na zaslužku. Odškodnina znaša za člane in namestnike cenilnih komisij po 6 K, za člane in namestnike prizivnih komisij pa po 8 K za vsak dan, kadar so se udeležili komisijskih sej. Prošnje je treba vložiti pri komisijskem predsedniku pred sejo pismeno in verjetno dokazati, da je v resnici nastal izpadek na zaslužku.

Po odredbi pravosodnega ministra z dne 4. januarja 1915, drž. zak. št. 4, so ogrski državljani, ki nastopajo v državljanskih pravnih zadevah kot tožniki pred avstrijskim sodiščem, oproščeni varščine za pravdne stroške. Istotako morejo ogrski državljani uživati pravice revnih pred sodišči ravnotako kakor avstrijski državljani.

Odredba poljedelskega ministra i. dr. z dne 5. januarja 1915, drž. zak. št. 5, prepoveduje krmljenje z žitom in moko.

Odredba finančnega ministra v sporazumu s pravosodnim ministrom z dne 12. januarja 1915, drž. zak. št. 10, določuje pavšalne pristojbine v konkurznem in poravnalnem postopanju.

Odredba celotnega ministrstva z dne 15. januarja 1915, drž. zak. št. 11, obsega nekatere določbe o potnih listih. Vsak, kdor hoče prestopiti avstro-ogrsko mejo ali se podati v inozemstvo, kakor tudi vsak inozemec, ki potuje po tuzemstvu, mora imeti pravilno izpolnjeni potni list.

Z odredbo trgovinskega ministra i. dr. z dne 20. januarja 1915, drž. zak. št. 14, se začasno prepovedujejo prostovoljne dražbe kož.

Odredba finančnega ministra i. dr. z dne 22. januarja 1915, drž. zak. št. 15, v splošnem prepoveduje iz- in prevoz vreč. Izjeme od te splošne prepovedi so posebej našteje.

Odredba trgovinskega ministra i. dr. z dne 30. januarja 1915, drž. zak. št. 24, določa, da se sme za peko porabiti pšenična in ržena moka le do 50 odstotkov vse moke, ki se rabi za izdelovanje kruha. Druga polovica se mora nadomestiti z ječmenovo, koruzno, ovseno, riževo ali krompirjevo moko posamezno ali v poljubni zmesi. Krompirjeve moke se vendar ne sme vporabiti več nego 20 odstotkov skupne teže vse moke, ki se porabi za kruh.

Odredba trgovinskega ministrstva i. dr. z dne 7. februarja 1915, drž. zak. št. 27, določa, da se morajo oblastim naznaniti na zahtevo vse zaloge nekaterih kovin, n. pr. aluminija, antimona, svinca, bakra, medi, cina.

Odredba ministrstva notranjih zadev i. dr. z dne 9. februarja 1915, drž. zak. št. 30, spopolnjuje imenik predmetov, ki se ne smejo izvažati.

Odredba trgovinskega ministra i. dr. z dne 15. februarja 1915, drž. zak. št. 36, prepoveduje izdelovanje sladur iz ječmena.

Odredba poljedelskega ministra i. dr. z dne 15. februarja 1915, drž. zak. št. 38, obsega določbe, s katerimi naj bi se zagotovilo obdelovanje polja letošnjo pomlad.

Z odredbo ministra za notranje zadeve i. dr. z dne 22. februarja 1915, drž. zak. št. 39, so se izdale določbe, s katerimi naj bi se preprečilo razširjanje nalezljivih bolezni.

S cesarsko naredbo z dne 21. februarja 1915, drž. zak. št. 41, se urejuje promet z žitom in mlinskimi izdelki (zopora, pregledovanje zalog, urejevanje vporabe, razlastitev).

Z odredbo finančnega ministra i. dr. z dne 22. februarja 1915, drž. zak. št. 43, se začasno odpravlja carina na riž in svinjsko mast.

Odredba finančnega ministra i. dr. z dne 26. februarja 1915, drž. zak. št. 46, pooblašča deželne in politične oblasti, da smejo vporabo krompirja za izdelovanje špirta v poljedelskih žganjarnah popolnoma ali deloma prepovedati.

Odredba trgovinskega ministra i. dr. z dne 4. marca 1915, drž. zak. št. 53, določa, da se morajo naznaniti zaloge usnja in potrebščine usnjarske industrije.

Odredba celotnega ministrstva z dne 8. marca 1915, drž. zak. št. 58, ureja promet z otrobmi.

Cesarska naredba z dne 11. marca 1915, drž. zak. št. 60, dovoljuje, da se smejo pri podjetjih, ki so zavezana javnemu dajanju računov (posojilnice, hranilnice, delniške družbe itd.) pod gotovimi pogoji odkazati zneski iz dobička posebnim zakladom za vojne izgube, ne da bi bilo treba od njih plačevati pridobninski davek.

Z odredbo finančnega ministrstva i. dr. z dne 16. marca 1915, drž. zak. št. 62, se začasno odpravlja carina na prašiče, če tehtajo 130 kg ali več, naravno maslo, umetno maslo in margarin, loj, stroje za košnjo in žetev, bakreni vitriol.

Razglas ministrstva za deželno brambo i. dr. z dne 19. marca 1915, drž. zak. št. 65 določa odškodninske cene za določene kovine in zlitine.

Z odredbo finančnega ministrstva z dne 20. marca 1915, drž. zak. št. 71 se prepoveduje izvoz in prevoz zlata in srebra.

Odredba trgovinskega ministra i. dr. z dne 18. marca 1915, drž. zak. št. 73 določa, da se morajo na zahtevo oblastvom naznaniti zaloge guma.

Z odredbo celotnega ministrstva z dne 26. marca 1915, drž. zak. št. 75 se splošno urejuje poraba žita in mlinskih izdelkov. Od 28. marca 1915 dalje ne sme nobena oseba na dan porabiti več nego 200 g ali na teden več nego 1 kg 40 dkg mlinskih izdelkov (5 g moke = 7 g kruha). Smejo se uvesti krušne izkaznice itd.

Z odredbo pravosodnega ministra z dne 28. marca 1915, drž. zak. št. 79 se določa, da je pri menicah in šekih, ki so deloma ali celotno plačljivi v mesecih aprilu, maju in juniju 1915, prezentacija in protestiranje pravočasno, če se izvrši v desetih delovnih dneh po dnevu zapadlosti.

Odredba trgovinskega ministrstva z dne 29. marca 1915, drž. zak. št. 80 določa, da se morajo naznaniti zaloge cinka. Z istočasnimi odredbami št. 81, 82 in 83, drž. zak. so se izdale določbe o porabi določenih kovin in zlitin, o njihovi prodaji itd.

Odredba finančnega ministra v sporazumu z ministrstvom za notranje zadeve z dne 27. marca 1915, drž. zak. št. 85 določa, da se tisti, ki kupuje ali prodaja zlate novce kronske veljave dražje, nego je njihova imenska vrednost, kaznuje z denarno kaznijo do 5000 K ali z zapornikom do 6 mesecev.

Z odredbo trgovinskega ministra i. dr. z dne 26. marca 1915, drž. zak. št. 86 se prepoveduje izdelovanje mila iz krompirja.

Odredba pravosodnega ministra i. dr. z dne 31. marca, drž. zak. št. 91 prepoveduje sklepanje kupčij za prihodnjo žetev.

Odredba ministrstva notranjih zadev i. dr. z dne 6. aprila 1915, drž. zak. št. 94 prepoveduje uporabo kruha za snaženje tapet ali tal.

Odredba trgovinskega ministra i. dr. z dne 8. aprila 1915, drž. zak. št. 96 določa, da se sme porabiti za izdelovanje koruznega zdroba in koruzne moke samo naravno suha ali umetno posušena koruza; zmleti se mora na ta način, da se dobi 8 odstotkov zdroba in 74 odstotkov koruzne moke. Maksimalne cene na koruzo se odpravljaajo.

Po odredbi trgovinskega ministra i. dr. z dne 19. aprila 1915, drž. zak. št. 101 se morajo naznaniti obrtne naprave, ki sestojajo iz posebnih kovin, ki se rabijo v vojaški upravi.

Z odredbo finančnega ministrstva i. dr. z dne 19. aprila 1915, drž. zak. št. 103 se nadalje

odpravljajo carine na nekatere predmete in sicer: Sladkor drugačne vrste, čebulo in česen, zelenjad vsake vrste, živino, prašiče, 60 kg ali več težke, drobnico, perutnino, divjačino, ribe in rake, kruh, slaščice, testenine, meso in klobase, sir, slaničke, mesene konzerve i. pod.

V. Žun.

Carinstvo.

Spisal *Just Piščanec.*

160. Vzorci dragocenih kovin, ki jih nepuncirane uvažajo trgovski potniki. Po členu 5. št. III, 6, dne 25. januarja 1905 med Avstro-Ogrsko in Nemško državo sklenjene dodatne pogodbe naj se blago iz dragih kovin, ki ga uvažajo trgovski potniki zgolj za vzorce, da jih pokažejo, v uvoznem zabeležnem ravnanju proti zagotovitvi carine in ki torej ne sme preiti v svobodni promet, na zahtevanje stranke oprosti prisilnega punciranja, ako se da primerna varščina, ki zapade, ako vzorci ne izstopijo zopet v primernem roku. Izvršuje to določilo se porazumno z udeležanima ogrskima ministrstvom ukazuje tako:

1. Trgovski potniki, ki hočejo v zabeležnem ravnanju uvažati vzorce blaga iz dragih kovin brez punciranja, da jih pokažejo, se morajo na carinskem uradu izkazati s predpisano obrtno izkaznico. Vzorci, ki se uvozijo, se morajo carinskemu uradu priglasiti hkratu z oddajo carinsko-uraadne napovedbe s posebnim seznamkom v dvojni izdaji. V tem seznamku je treba povedati za vsak vzorec fabriško številko, v trgovini običajno oznamembo, samosvojo težo in prodajno vrednost. Vzorci enake fasone, enake samosvoje teže in enake trgovske vrednosti se morajo napovedati tudi kumulativno po njih številu. Pravilnost podatkov stranke v seznamku naj carinski urad vestno preiskusi; pri tem se je moči zadovoljiti glede popreskušnje samosvoje teže vzorcev s kontrolo, ki se izvrši s poskusi na slepo in s primerjanjem skupne teže z vcarinjevalno težo, ki se uradno dožene.

2. Za uvožene vzorce je treba razen uvozne carine po tarifi v gotovini zagotoviti polno trgovsko (prodajno) vrednost v kronski vrednoti. To vrednost naj dožene s pomočjo strankine napovedi vrednosti v kraju stanujoč za pri sežeh izvedenec v družbi z upraviteljem pristojnega puncevalnega urada in jo vstavi v dotični razporedlek seznamka. Vrednost je moči napovedati in oceniti na zahtevanje stranke pri zbirkah vzorcev, pritrjenih na kartonih ali sličnih podlagah, tudi kumulativno za vsako samostojno zbirko, ako se dado vsi k taki

zbirki spadajoči vzorci skupno identificirati. Ako se stranka brani pripoznati višino cenitve, ji je na voljo dano zahtevati, da se privzame še drug izvedenec. Ako se med upravitelji, poklicanimi za cenitev, ne more doseči sporazumljenje o višini prodajne vrednoti, velja višja cenitev.

3. Po cenitvi je treba vzorce primerno identificirati z majhnimi svinčenimi plombami ali svinčnimi pečati. Pri zbirkah vzorcev, pritrjenih na kartonih in enakih podlagah, se je moči na zahtevanje stranke zadovoljiti s tem, da se namesti po en pečat na koncih zaporne niti, ki gre skozi vse vzorce. Ob identificiranju je treba obračati posebno pozornost na to, da se vzorci ne morejo izmenjati. Na drugi strani je gledati na to, da se identificira na način, ki kolikor moči malo kratki vporabo vzorcev za kazanje.

4. Ko je vložena carinska pristojbina in varščina trgovske vrednosti v gotovini, se smejo vzorci izročiti potniku brez daljinega ravnanja puncevalnega urada z dolžnostjo, da se vzorci zopet izvozijo v 6 mesecih najdalje; v ta namen je treba rok dospelosti izrečno zapisati na carinskouradni zabeležnici. Oba izvoda seznamka naj se prikolkujejata unikat in duplikat zabeležnice; duplikat se izroči stranki.

5. Ako vzorci zopet izstopijo v roku, omenjenem pod 4., naj se carinski urad s pomočjo duplikata zabeležnice, ki ga prinese stranka, in njemu prikolkovanega seznamka prepriča, da ni nikakega dvoma zoper istost v zopetni izvoz priglašanih vzorcev z vzorci, uvoženimi v zabeležnem ravnanju, in da so zlasti nadeti pečati istosti nepokvarjeni. Ako se vse najde brez spotike, naj izstopni carinski urad vrne tako carinsko pristojbino kakor tudi položeno varščino vrednosti, znamenja istosti naj se snamejo in povračilo ter snetje pečata naj se izrečno uradno potrdi tako na zabeležnici kakor tudi na seznamku; listine same je odvzeti in jih porabiti za prilogo v vpisniku. Carinskemu uradu, ki je izvršil uvozno zabeležno ravnanje, je treba naznani zopetni izstop vzorcev, da reši število zabeležnega registra. Ako se vzorci le deloma izvozijo, naj se vrne zgolj varščina vrednosti vzorcev, ki zopet izstopijo, carinska pristojbina pa še le tedaj, kadar so se zopet izvozili zadnji k eni zabeležnici spadajoči vzorci. Ako vzorci le deloma izstopijo, naj se od primera do primera vzorci, ki zopet izstopijo po snetju znamenj istosti, odpišejo na seznamku, višina danega delnega povračila vrednosti ter snetje pečata naj se poodči na njem ter na zabeležnici, listine same pa naj se vrnejo stranki, kadar zopet izstopi zadnja partija vzorcev. Tudi v tem slučaju naj se zopetni izstop vsake partije vzorcev in dano po-

vračilo vrednosti naznani carinskemu uradu, ki je izvršil uvozno zabeležno ravnanje, zaradi razvidnosti v zabeležnem registru.

6. Ako pod eno številko zabeležnega registra uvoženi vzorci v predpisanem roku docela ali deloma niso zopet izstopili, naj se dokončno obračuni carinska pristojbina ter zagotovljena trgovska vrednost, kolikor še ni vrnjena, in naj se zoper potnika začne dohodarstveno kazensko postopanje. Hkratu naj se o dogodku sporoči obrtnemu oblastvu ter pristojnemu puncevalnemu uradu v nadaljnje uradno poslovanje. Pri zbirkah vzorcev, katerih trgovska vrednost se je kumulativno napovedala in cenila po § 2. in § 3. nastopijo gornje posledice za celo zbirko pod enim pečatom že tedaj, ako ne izstopi tudi le eden izmed vzorcev pod enim pečatom.

7. Nepuncirani vzorci se smejo ob uvozu odpravljati le na c. kr. glavnih carinskih uradih na Dunaju, v Pragi, Innsbrucku, Lincu, Gradcu, Krakovu, Lvovu in Trstu ter na kr. ogrskih car. uradih Budimpešti, Požunu, Kašavi, Segedinu in Temešvaru; izstopiti pa smejo na vsakem carinskem uradu, ki ima oblasti glavnega urada.

8. Gornji carinski uradi morajo vsako četrtletje predložiti tabelarne izkaze o teh odpravljenih nepunciranih vzorcih neposredno finančnemu ministrstvu.

9. Stroške cenitve mora plačati stranka.

161. **Vzorci čevljev za tuzemske izdelovalce.** Pri carinski odpravi čevljev, ki prihajajo kot vzorci za tuzemske izdelovalce obuval, je treba paziti na naslednje:

Ni zapreke, da se odpravljajo kot carine prosti vzorci posamezni, ali tudi več posameznih starih obrabljenih čevljev, ki so drug od drugega različni po obliki, velikosti i. d. ter se uvažajo za izdelovalce čevljev v svrhu posnetkov (v izdelovanju novih čevljev). Vendar se mora odpravljajoči urad na primeren način, n. pr. z vpogledom v naročilna pisma i. d. prepričati, da gre istinito samo za dobivanje čevljev-vzorcev. V kolikor se po obstoječih predpisih ne morejo tako čevlji končno oprostiti carine, n. pr. ako se uvažajo posamezni novi čevlji ali celi pari starih itd., se isti odpravijo v zabeležnem ravnanju.

Zaeno se s pridržkom poljubnega preklica dovoljuje, da carinski uradi pri zabeleževanju sličnih pošiljatev čevljev za vzorce (posebno za male obrtnike) ne zahtevajo zagotovila carinske pristojbine tedaj, ako gre za uradno znane in gotove osebe, oziroma pri nepoznanih osebah tedaj, ako ni pomisleka zoper njih identiteto z nastavljenecem in glede na njih zaupanja vrednost ter se je svrha, v katero se čevlji uvažajo, z doprineseno korespon-

denco z inozemskimi naročniki neoporečno dokazala.

V zmislu predstojenih določil se lahko odpravlja tudi uvožena obleka (kot vzorec) za pomeritev.

162. **Inozemska kolesa (bicikli) in motorna vozila.** Inozemska kolesa in motorna vozila (avtomobili in motorna kolesa) se ne smejo ob uvozu kot popotne reči, niti kot prevozna sredstva v zmislu čl. X. c. l. z. odpravljati carine prosto, temveč se morajo vsikdar — bodisi, da se imajo s seboj, da se pošiljajo naprej ali pozneje — na podlagi ustmene prijave proti položitvi primerne zagotovila pritegniti zabeležnemu ravnanju. Odprava se lahko vrši pri vsakem carinskem uradu na meji ali v notranjosti države.

Ob odpravi izgotovi urad uradno zabeležnico s pavzovanjem. V to se vpišejo, poleg predpisanih zahtevk, kakovost vozila (gosposko ali damsko kolo, motorno kolo s privozom ali brez istega, avtomobil z označbo barve, števila sedežev itd.), znamenja, nadeta na vozilu, številko, oziroma pri motornih kolesih in avtomobilih teže istih, dalje način varščine (zagotovila), rok za povratek v inozemstvo ter način in število nadetih identitetnih znamenj (svinčenih plomb).

Za zopetni izvoz zabeleženih inozemskih koles in motornih vozil se odmeri rok enega leta najdalje; finančna deželna oblastva smejo v ozira vrednih slučajih na motivirano prošnjo podaljšati rok na nadaljnje leto in sicer sme to podaljšanje dovoliti vsako finančno deželno oblastvo, v čigar območju se potnik ravno nahaja.

Zopetni izstop takih koles in motornih vozil se lahko vrši čez vsak carinski urad. Med potekom podeljenega roka za zopetni izstop ima popotnik pravico proti puščenju vložitvi položenega zagotovila iti tudi večkrat čez mejo. Dokler se ni izvršil končni zopetni izstop vozila, se puste na njem in njega pridakih (rezervnimi sestavinami) nadeta identitetna znamenja. Ob vsakem izstopu ali zopetnem vstopu potrdi carinski urad to okolnost na hrbtu zabeležnice.

V primeru, ako se inozemski avtomobili, ki so izstopili v inozemstvo, ne da bi bili poprej podvrgli svoje vozilo končnemu izstopnemu uradovanju (snetju identitetne plombe, povračilu morebiti položenega zagotovila itd.), ne povrnejo več v tuzemstvo ter vpošljejo naknadno carinskim uradom zabeležnice, opremljene z interimističnim izstopnim potrdilom, da se jim vrne položena varščina, oziroma izbriše sprejeto jamstvo za carino, ne sme carinski urad v lastnem delokrogu rešiti dotične številke v zabeležnem registru, ker se v takih slučajih ni izpolnilo celotno carinsko-pravno izstopno

uradovanje z vozili. Rešitev dotičnih številke zabeleženega registra sme dovoliti samo finančno deželno oblastvo, v čigar upravno okrožje spada dotični carinski urad.

Pri končnem zopetnem izstopu teh vozil mora carinski urad, ko je konstatiral istost ter snel svinčeni pečat, napisati na zabeležnico izstopno potrdilo ter povrne zagotovilo carine, ako se je ta položila v gotovini, proti pobotnici na zabeležnici sami. Takojšnje povračilo zagotovil, danih v gotovini, sme stranka v prometu s kolesi in avtomobili zahtevati vobče samo v slučaju izstopa na glavnem ali postranskem carinskem uradu I. razreda. Ob izstopu na uradih nižjih kategorij se povračilo zagotovil izvrši samo po razmerju pri uradu razpoložljive gotovine. Če mejni carinski urad ne razpolaga z zadostno gotovino, da bi povrnil položeno varščino ter se stranka noče odločiti, da bi končno izstopila na kakem drugem carinskem uradu, naj stranka na zabeležnici potrdi sprejem zagotovila, zabeležnica se pridrži pri uradu ter se stranki ta okolnost potrdi z opombo, da se bode zagotovilni znesek po odbitku poštnih stroškov poslal stranki na navedeni naslov naknadno.

Carinski urad pošlje v takih primerih nemudoma zabeležnico s poročilom o tej okolnosti predstoječemu deželnemu finančnemu oblastvu, ki nakaže odvisno finančno deželno blagajnico, da pošlje znesek varščine, po odbitku stroškov za pošiljatev, na naslov, ki ga je navedla stranka. Finančna blagajna obvesti o tem odpravni urad, da znesek primerno obračuna.

V interesu pospeševanja tujskega prometa smejo carinski uradi kot zagotovilo za kolesa in motorna vozila sprejemati tudi papirnat avstrijsko-ogrski in na nemški meji nemški papirnat denar. Ta okolnost se opomni na zabeležnici ter se povračilo zagotovila vrši kolikor mogoče tudi v tej vrednosti.

Tudi rezervni deli motornih vozil (posebno pnevmatike) se morajo v potovalnem prometu odpravljati v zabeleženem ravnanju proti položitvi zagotovila za carino na te predmete glasom carinske tarife. Identiteta pnevmatik se varuje s tem, da se pripoznajo zunanja znamenja na istih (n. pr. vtisnjeni znaki, številke); v pomanjkanju teh se identificirajo s plombami ali pečatnim pritiskom.

Ni pa dopustno carinsko zabeteževati nadomestne dele za pokvarjene avtomobilne sestavne dele, ki se uvažajo naknadno brez avtomobilov za začasno rabo. Istotako ni dovoljeno niti povračilo carine za enake nadomestne dele, ako so bili sprejeti na posodo ter se potem zopet izvažajo.

Bencin, ki se uvažja obenem z avtomobili in bencin v reservoirjih motorja se pušča carine prost, dočim se pa bencin, ki se uvažja v posebnih posodah kot rezervna zaloga, mora pri uvozu ocariniti. Isto velja navadno tudi za avtomobile prevažalnih podjetij za njih periodične vožnje. Dalje je tudi dovoljeno, da potniki, ki prehajajo carinsko mejo s svojimi avtomobili, napolné na uradnem prostoru iz posebnih posod njih bencinove zaloge, bencinov reservoir na avtomobilu ter šele ostanek bencina v posodah ocarinijo.

V primerih, ako se na mejnem carinskem uradu vsled pomanjkanja primernih tehtnic ne more poočistiti teža avtomobilov v svrhu odmere odpadajočega zagotovila carine s tehtanjem, se odmeri daje v podlago specifikacija tež, ki jo ima s seboj stranka, ali, ako tudi te nedostaja, ali se sumi, da ista ne odgovarja istini, se teža avtomobila preceni.

Avtomobili, motorna kolesa in bicikli se morajo uvažati in izvažati samo po carinskih cestah. Na postranskih cestah smejo vstopiti ali izstopiti samo na podlagi posebnih dovolil. Ta dovolila podeljujejo deželna finančna oblastva samo za motorna kolesa in bicikle. Avtomobilom ni dovoljeno voziti po stranskih cestah. Dovolila za kolesa se podeljujejo tudi samo osebam in zavezam, ki bivajo v obostranskih mejnih okrajih ali v neposredni bližini istih. Zdravniki, živinozdravniki in babice, ki bivajo v nemških in avstrijskih mejnih okrajih, smejo prehajati mejo v izvrševanju svojega poklica na kolesih (ne pa avtomobilih), ne da bi se predstavili kakemu carinskemu uradu tudi na stranskih cestah in brez omejitve na dnevni čas. Kot izkaznice se tem osebam podeljujejo posebne legitimacije, ki se na zahtevo morajo predložiti mejnim uradom. Zagotovila ni treba. To velja pa le za avstrijsko-nemške mejne okraje.

Mejni carinski uradi so pooblaščenj odpraviti inozemske kolesarje in avtomobiliste, ki so uradu poznani, zaupanja vredni in gotovi, v neposrednem mejnem prometu pri kratkih vožnjah na eni in isti carinski cesti, tudi brez carinskega zabeleženja dotičnih koles in avtomobilov, brez zahteve zagotovila carine in brez nadetja identitetnega znamenja.

163. **Olajšani promet s kolesi, avtomobili i. d.** Kolesarskim zvezam in avtomobilskim klubom se sme podeliti za njih v inozemstvu bivajoče člane, ki vstopajo na začasnih potovanjih v carinsko ozemlje, vsikdar preklicljivo dovoljenje zabeleženega ravnanja brez položitve zagotovila (carine). Podelitev take olajšave je vobče vezana na pogoj, da se kakšna v tuzemstvu bivajoča, zaupanja vredna in gotova oseba zaveže s posebno jamstveno listino plačati zakonito odpadajočo carinsko pristojbino za

ona vozila, ki so je člani dotične zveze uvozili v zabeležnem prometu ter jih niso v teku zabeležnega roka carinsko-pravilno zopet izvozili. V tozadevnih, od sportnih zavez na finančno ministrstvo naslovljenih prošnjah, se morajo navesti tudi tista carinišča, ki pridejo v poštev o prehajanju meje po dotičnih društvnikih. Člani teh zvez (sportnih društev) se morajo o prekoračenju carinske meje, ako hočejo biti deležni oproščenja položitve zagotovila, izkazati pri zadevnem vstopnem carinskem uradu s pokazom društvene izkaznice. Poslednja mora vsebovati: ime in priimek, bivališče in naslov stanovanja dotičnega člana, kakovost vozila, znake in številko istega, pri avtomobilih tudi številko motorja ter navedbo teže motornega vozila, podpis predsednika društva s pritisnjenim pečatom in navedbo dobe veljavnosti izkaznice.

Na podlagi take društvene karte, ki jo je vstopni carinski urad našel pravilno, se članom dotičnih društev izgotovi zabeležnica, v katero se vpišejo razen carinsko vknjiženih podatkov, tudi ime popotnika, kakovost in identitetni znaki vozila, način položenega zagotovila, rok za zopetni izstop, število društvene izkaznice in ime poroka. V teh primerih se izstopni rok določuje kvečjemu na eno leto, nikakor pa ne dalje nego do poteka veljavnosti dotične društvene karte. Deželna finančna oblastva smejo rok podaljšati na eno daljino leto, ne pa čez potek veljavnosti članovnice. Podatki zabeležnice se vpišejo tudi v zabeležni register. Če se izstop vrši na drugem, in ne na odpravnem carinskem uradu, se mora zabeležnica, opremljena z izstopnim potrdilom, vposlati poslednjemu. Popotniki, ki so oproščeni položitve zagotovila na podlagi jamstva, sprejetega po kaki sportni družbi, za po nje članih uvažana motorna vozila, so oproščeni položitve zagotovila glede na rezervne sestavne dele vozil samo tedaj, ako so taki predmeti v dotičnem dovolilu izrečno sprejeti v zagotovila prosti promet.

164. **Triptyques - promet.** Na prošnjo sme finančno ministrstvo sportnim društvom, deležnim zagotovila prostega zabeležnega prometa, dovoliti izdajo takozvanih triptyques. Ta promet obstoji v tem, da pride namesto članovnice kot izkaznica za voznika in namesto uradne zabeležnice, neka tiskovina, ki jo izpolni dotično sportno društvo, ki tvori podlago carinski odpravi. Triptyques, ki so korigirane ali radirane ali v katerih se ne vjemajo v posameznih listih izpolnitve, ki jih je vpisala stranka, se vračajo.

Postopanje pri odpravi vozil s triptyques je navedeno na istih. Urad presodi predvsem, ako se vse točke v tropisu vjemajo, navedbe se primerjajo z vozilom in, če se vjemajo, se v določilo istosti na-

dene uradni svinec. Čas za zopetni izvoz se določi z enim letom. Triptyques nadomeščajo zabeležnico ter se vpišejo v zabeležni register in opremijo z njega številko. Duplikat se izroči stranki. Tudi s triptyques zabeležena vozila smejo izstopiti čez vsak poljubni carinski urad. Ob končnem izvozu mora odpravljajoči urad na duplikatu zabeležnice in na legitimaciji po ugotovitvi istosti in snetju uradnega svinca potrditi končni izstop in pridržati zabeležnico, dočim vrne legitimacijo stranki. Zabeležnica tvori prilogo zabeležnega registra tistega carinskega urada, ki je vozilo odpravil ob uvozu. Enako se postopa tudi s kolesi in avtomobili, ki so izstopili le provizorično ter se niso potem več vrnili v tuzemstvo. V tem slučaju pošlje stranka carinsko listino in uradne svince na izstopni urad. Prošnje na carinski urad v teh primerih so proste kolka.

165. **Spoznavalni znaki za motorna vozila.** Avtomobili, motorna vozila, motorna kolesa za prevažanje oseb in tovorov, morajo biti označena s **s p o z n a v a l n i m i z n a k i**. Izvzeta so vozila, ki služijo v kakšen drugi namen n. pr. cestni valjarji i. d. Ti znaki obstoje iz tablice od trde tvarine z mogoče gladko površino, na kateri so napravljene besede in številke s črno barvo na belem dnu brez vsakega okraska. Črka oznamuje deželo, oziroma dunajski ali praški policijski okoliš, v katerem se je znak izdal, številka pa odgovarja številki registra v evidenčnem seznamku.

Inozemskim lastnikom motornih vozil, ki prihajajo iz držav, ki niso pristopile k pariški konvenciji, izdajajo mejni uradi spoznavalna znamenja, spopolnjena s črko Z z rdečo barvo. Ti uradi vodijo v takih znakih posebni evidenčni register, v kateri se vpišejo evidenčna številka, ime in stanovališče lastnika in dan odprave. Evidenčne številke naznanja mejnim carinskim uradom politična oblast.

Spoznavalni znaki se nadevajo pri avtomobilih spredaj in zadaj, pri motornih kolesih spredaj, pri eventuelnih privozilih na zadnjo plat in pri motornih vlakih vedno na zadnji strani zadnjega priklapljenega voza. Že obstoječi znaki se snamejo ali prelepijo.

Znaki, ki so jih izdali mejni carinski uradi, so veljavni samo osem dni. Vsled tega morajo stranke, ki nameravajo ostati dlje časa v tuzemstvu, pred potekom tega časa po izvršenem preskusu in odobrenju motornega vozila, prositi pri tisti okrajni ali deželni politični oblasti, v katere okolišu so se nastanili, za izdajo novih tuzemskih spoznavalnih znakov. Lastniki motornih vozil se opozarjajo, da so zavezani v teku osem dni zaprositi za preskus in odobrenje vozila pri bližnji deželni politični oblasti. O dnevu vstopa inozemskih vozil v carinsko ozemlje

izdajajo carinski uradi potnikom posebna potrdila, s katerimi se lahko izkažejo oblastvenim organom. Onim inozemskim lastnikom motornih vozil, ki prihajajo večkrat v tuzemstvo, izdajajo politična oblaštva trajne spoznavalne znake.

Raznoterosti.

Izpolnitev dobavnih pogodb v vojnem času. Graško deželno kot trgovsko sodišče je 27. aprila t. l. sodilo jako značilno sporno zadevo. Čevljarska zadruga „Salamander“ na Dunaju je dne 23. junija 1914 sklenila z delavsko čevljarsko zadrugo v Judendorfu kupno pogodbo, v kateri se je poslednja zavezala, na odpoklic dobaviti v času od 1. septembra do konca decembra 1914 600 parov semerinških gorskih čevljev, po doslej plačani ceni. Dne 9. septembra je dunajska zadruga odpoklicala 100 parov čevljev. Zadruga v Judendorfu je pa dobavo odklonila z utemeljevanjem, da se more odpoklic izvršiti le tedaj, če je naročiteljica voljna priznati dvajsetodstotni povišek v ceni. To zvišanje je pa dunajska firma z ozirom na pogodbeni sklep zavrnila. Dala je zadrugi rok do 15. oktobra, da naknadno dobavi čevlje, ter ji sporočila, da se bi v slučaju, če ne dobavi, zahtevala odškodnina radi neizpolnitve pogodbe. Dne 2. oktobra se je odpoklicalo 100 parov in 21. dec. ostanek 400 parov čevljev. Ker so se tudi te dobave odklonile, je čevljarska zadruga „Salamander“ tožila delavsko čevljarsko zadrugo v Judendorfu na plačilo odškodninskega zneska po 3000 K. Tožena zadruga je po svojem odvetniku oporekala, da bi se dne 23. junija 1914 sploh sklenila pravnoobvezna kupna pogodba. Tožiteljica je le stavila ponudbo na kup 600 parov čevljev proti odpoklicu, te ponudbe pa tožena zadruga ni odobrila. Dalje je toženka uveljavljala, da je bilo vsled mobilizacije z velikimi težkočami zvezano, dobiti druge delavne moči in tudi, ko se je dobilo malo število delavcev, niso ti zadostovali. Poleg tega je morala zadruga nujno preskrbeti vojaške dobave. Kot izvedenec zaslišani zadrugni predstojnik K. je navedel, da je po nastopu vojne vojna uprava pokupila vse usnje in zlasti močno usnje za gorske čevlje. Poleg tega zelo primanjkujejo delavci. Ne glede na to mnenje je bila tožena zadruga obsojena na plačilo toženega zneska. Sodišče je bilo mnenja, da se je dne 23. junija 1914 sklenila pravnoveljavna dobavna pogodba in da je bila tožena zadruga v stanju dobaviti čevlje.

*

Interurbanni telefonski promet. Javne govorilnice na Nižjem in Gornjem Avstrijskem, Solnograškem, Štajerskem in Češkem so zopet proste za notranji avstrijski interurbanni privatni telefonski promet, toda le v prvem pasu (premer 50 km v zračni črti). Z abonenti, ki padejo v prvi pas dotičnih javnih govorilnic in so v drugih nego navedenih avstrijskih upravnih ozemljih (Moravsko, Šlezija, Tirolsko, Koroško, Kranjsko) se lahko s porabo javnih govorilnic na Nižnje Avstrijskem, Gorenjem Avstrijskem, Solnograškem, Štajerskem, in Češkem občuje, ako so abonentne postaje, ki pridejo v poštev, sploh dopuščeno za interurbanni govorilni promet.

*

Zahtevki v Nemčiji bivajočih oseb. Justično ministrstvo razglša: Z zmislu § 1. odst. 1 odredbe nemškega zveznega sveta z dne 7. avgusta 1914 ne morejo osebe, ki imajo svoje bivališče v inozemstvu, pri nemških sodiščih uveljavljati, premoženjsko pravne zahtevke, ki so nastali pred 31. julijem 1914. Ako je kak zahtevek pred veljavnostjo tega predpisa že v razpravi pri sodišču se postopanje prekine. Državni kancler se je pooblastil, da sme dopustiti izjeme k tem predpisom. Z ozirom na določbe o vzajemnem pravu,

ki so navedene v moratorijskih predpisih, so nastopili dvomi, če je vzajemnost napram Nemčiji smatrati kot zajamčeno in če morejo osebe, ki imajo v Nemčiji svoje bivališče, pred avstrijskimi sodišči tožiti. Zdaj je državni kancler z odredbo z dne 20. aprila dovolil izjemo v korist oseb in juridičnih oseb, ki imajo svoje bivališče, oziroma sedež na Avstro-Ogrskem. Na podlagi te odredbe je napram osebam, ki imajo v Nemčiji svoje bivališče (sedež) zajamčena vzajemnost za uveljavljanje premoženjskopравnih zahtevkov pred tudeželnimi sodišči in je izključen nadaljni dvom, če smejo pred avstrijskimi sodišči tožiti.

*

Izročitev blaga iz javnih skladišč brez vračila skladiščnega lista. Opozarjati moramo še na odredbo trgovskega, finančnega in pravosodnega ministra z dne 17. novembra 1914, ki določa: Ako se vsled vojnih dogodkov ne more donesti skladiščnega lista in če v posameznem slučaju ne obstoji nikak dvom o upravičenosti za prevzem blaga po osebi, ki ni v posesti skladiščnega lista, sme trgovsko ministrstvo pooblastiti javno skladišče za izročitev vloženega blaga, ne da bi se skladiščni list donesel, če je to v interesu preskrbe prebivalstva s predmeti dnevne potrebščine. Vendar je na primer način skrbeti za zajamčenje morebitnih zahtevkov imetnika skladiščnega lista.

*

Gospodarsko približanje Avstro-Ogrske k Nemčiji. Pred kratkim se je vršilo v Berlinu zborovanje avstrijskih in nemških gospodarskih politikov o predvidni uravnavi gospodarsko-političnih odnošajev med Avstrijo in Nemčijo v bodočnosti. Dognalo se je, da so interesi v poštev prihajajočih obojestranskih krogov v bistvu isti. Pretekli teden je govoril o tem predmetu na nekem shodu na Dunaju poslanec Zenkar, ki je izvajal: S padcem carinskih kolov to vprašanje nikakor še ni rešeno, kajti carinska unija zahteva za predpogoje še vse kaj drugega, predvsem pa enakost v zakonodaji in celo v mnogih delih uprave. Vladati mora gotova enakost v vprašanju stroškov pri materialni nabavi in v delavskih mezdah. Tudi ne sme obstajati nikaka razlika v obdačenju. V socialni zakonodaji bi morala tudi nastopiti nekaka podobnost, zlasti v delavski preskrbi, socialnem zavarovanju, ki je itak neki način obdačenja. Dalje je potrebna enakost v pristojbinskem vprašanju, celo v praksi uprave. Po vojni bo v celi Evropi nastopil gospodarski preobrat; tudi avstrijske carinske razmere ne bodo mogle obstajati. Povsod bo nastala potreba po uvozu in izvozu in bo dovedla končno do spremembe sedanjega carinskega sistema. Čeprav ne bi prišlo do splošne proste trgovine, vendar mora nastopiti na vsak način sklopitev velikih gospodarskih združb. Pri tem je govornik mislil na gospodarsko združitev vse srednje Evrope.

*

Libava. Na pohodu v rusko Kurlandijo so nemške čete osvojile Libavo. Libava je eno najznamenitejših ruskih pristanišč v Vzhodnem morju, z velikim mednarodnim prometom, ki obsega letno okrog 1600 ladij z okroglo 1 milijonom ton vsebine. Poleg ruske je vdeležena na libavskem ladjeplovnem prometu še nemška, danska, norveška in švedska trgovina; manjši je promet angleških belgijskih in holandskih ladij. Blagovni promet je obsegal v zadnjih letih povprečno vrednost 200 milijonov kron, od katerih odpade 80 milijonov na uvoz in 120 milijonov na izvoz. Libava je eno najvažnejših žitnih izvoznih pristanišč ob Vzhodnem morju in sicer v glavnem za oves. Poleg žita se še iz Libave izvažajo veliki meri kože, meso in les. Najvažnejši uvozni predmet so slanički, premog in poljedelski stroji. Tudi kot izseljeniško pristanišče je Libava zelo važno Potniški promet v New-York preskrbuje rusko-vzhodno-azijska paroplovna družba s petimi parniki, ki napravijo 26 voženj na leto v Ameriko in izvozijo letno 35 do 40.000 izseljencev iz Rusije v New-York. Poleg tega obstoje redne tedenske vožnje med Libavo in Londonom ter v Hull in Bremen.

*

Stanje setve. Vremenski položaj odgovarja željam poljedelstva in rast setve dobro napreduje. V mnogih krajih se je setev prebujno razvila in že so se bali, da preveč zdvija; ker pa mrzlejšje vreme pospešuje okrepitev setve in nje odporno silo, so pomisleki izginili. Splošno se računa na bogato žetev, ker se je obdelovanje intenzivno pospešilo in kaže povsod pomnožitev. Zasebna poročila o prihodnosti žetve še nikakor ne prekašajo nezadovoljiva oficijelna poročila, ki so tako na Avstrijskem kakor na Ogrskem na razpolago. Sploh se bo pa letos poprej kakor sicer izvršila cenitev žetvenih šans v obeh državnih polovicah. Podlage bodo dale natančne poizvedbe obdelane zemlje in načina njih porabe. V prvi vrsti gre pri tem za to, že naprej poskrbeti pravično in enakomerno razdelitev pridelkov, ki bodo pri prihodnji žetvi na razpolago in izpadek žetve v kronovinah, ki so od vojne neposredno prizadete, izenačiti, da postane konzum enakomeren. Ako se bodo pri stalno ugodnem vremenu nade docela izpolnile, bo, tudi če se vojna nadaljuje, preskrba v prihodnji seziji veliko lažja nego letos, ker se bo takoj iz početka računalo na to, kako bo mogoče izhajati vsem.

*

Odprava carine na nekatere predmete. Z odredbo z dne 19. aprila 1915 je vlada odpravila carino na več predmetov, med drugimi sladkor, izvzemši mlečni in barvani sladkor, čebulo in česen, sočivje, govedo in mlado govedo, ovce, koze, kozličke, prašiče od 60 kg in več, perutnina, divjačina, ribe, kruh in cvibak, pekarije, testenine, meso, sveže in suho, sir in različne pekarije.

*

Nove znamke po 3, 5, 10, 20 in 35 vinarjev je izdala vlada in sicer se bodo prodajale s pribitkom po 1 vinar pri 3 vinarških, 2 vinarja pri 5 in 10 vinarških ter 3 vinarje pri 20 in 35 vinarških znamkah. Znamke imajo slike različnih strok našega vojaštva in so prav lepe.

*

Maksimalna cena za volno je določila vlada in sicer za 1 kg čiste volne od 7.5 do 20 K. V veljavo je stopila maksimalna cena dne 7. t. m.

*

Nova določila glede prodaje mesa v mesnicah ter gostilnah, krčmah in izkuhih. V ta namen, da se zagotovi enakomerno preskrbovanje prebivalstva z mesom, je ministrstvo izdalo v ukazu z dne 8. maja 1915, drž. zak. št. 113 nova določila, ki omejujejo razpečavanje svežega in pripravljenega mesa. Mesarji ter gostilničarji, krčmarji in izkuharji smejo odslej le pet dni na teden razpečavati meso. Prepovedana dneva določi politično deželno oblastvo. Bistveno določilo je v § 1 tega ukaza in se glasi: „Prodaja mesa, surovega ali pripravljenega (kuhanega, pečenega, sušenega itd.) ter obrtovalno prodajanje jedil, ki obstoje popolnoma ali deloma iz mesa, je dovoljeno samo pet dni na teden. Kot meso prihaja v tem ukazu v poštev govedina, teletina, svinjina in kuretnina, izvzemši klobase in notranje organe zaklanih živali, kakor pljuča, jetra, ledice, vranica, možgane itd.“ Jagnjetina, koštrunevo meso, kozje meso, divjačina, gosi in race niso prizadete.

*

Trgovina z živino. Ministrski ukaz z dne 8. maja 1915, drž. zak. št. 115 prinaša nova določila, ki so za kupčijo z živino jako važna. Določila veljajo samo za čas vojske. Trgovci z živino se morajo ob izvrševanju te svoje kupčije izkazati vsak čas z obrtnim listom. Oni trgovci z živino, ki si vzamejo skupovalce jih morajo prijaviti pristojnemu okrajnemu glavarstvu ali magistratu. Vsak skupovalec dobi legitimacijo. Kdor brez legitimacije kupuje živino, ga zadene kazen. Legitimacije se dajejo samo takim osebam, katere so popolnoma zanesljive. Trгоvec z živino je dolžan, voditi knjige ali zapiske, iz katerih so razvidni vsi nakupi in prodaje ter cene, za katere je bilo blago kupljeno in prodano. Živinski trgovec je dolžan take zapiske na zahtevo vsak čas pokazati političnemu

okrajnemu oblastvu. Deželna politična oblastva imajo pravico za posamezna ozemlja prepovedati, da se nakupuje živina hodeč od hiše do hiše.

*

Popisovanje zalog ovsa. C. kr. ministrstvo za notranje stvari je zaukazalo splošno popisovanje zalog ovsa po stanju z dne 21. maja 1915. Kdor ima oves v hrambi, je dolžan svojo zalogo zglasiti po stanju z dne 21. maja 1915 oblastvu, v čigar okraju je zaloga z dne 21. maja 1915. Zaloge se popisujejo po občinah z uradnimi naznanilnicami, ki jih mora izpolniti ali zglasti zavezana oseba ali pa po njenih navedbah zaupnik, ki ga je postavilo oblastvo. Ako napove kdo zaloge, ki jih je pri prejšnjem popisovanju navedel nepravilno ali jih je zatajil, se zaradi prejšnje nepravilne navedbe ali zatajitve ne sme več kaznovati. Nikdo naj se torej iz strahu pred kaznijo ne da odvrniti od navedbe resničnih podatkov. Zglasti zavezane zaloge, ki se ne zglase, se lahko proglase, da so zapadle v prid državi. Kdor prikriva zaloge ovsa, bo kaznovan od sodišča z zaporom od enega tedna do šestih mesecev; če pa presega vrednost zaloge 500 K, s strogim zaporom od enega meseca do enega leta.

*

Dneve, ob katerih je dovoljena prodaja mesa in obrtovalno oddajanje mesnih jedi, je c. kr. deželna vlada z razglasom z dne 11. maja 1915, št. 11.189 za deželo Kranjsko določila. Razglas je stopil v veljavo dne 14. maja 1915 ter je sedaj prodaja mesa, surovega in pripravljenega, (kuhanega, pečenega, prekajenega in dr.) ter obrtovalno oddajanje jedi, ki obstoje povsem ali deloma iz mesa, kakor se vrši po mesnicah ter v gostilnah in izkuhih dovoljeno samo ob nedeljah, ponedeljkih, sredo, četrtnih in sobotah. Prepoved torej pade na Kranjskem na torek in petek. S tem, da je c. kr. deželna vlada izbrala torek in petek za prepovedana dneva, je to vprašanje jako preudarno uredila. Torek in petek sta dneva, katera sta srečno zadeta in izbrana. Ustreženo je s tem tudi željam prizadetih kupčijskih in obrtniških slojev, v prvi vrsti gostilničarjev in mesarjev, ki so se na poziv trgovske in obrtniške zbornice pečali s tem vprašanjem ter se izrekli za torek in petek.

Društvene vesti.

Trgovsko bolniško in podporno društvo v Ljubljani. V društvo se je sprejelo 5 novih članov. — Obolenje je prijavilo 45 članov. — Bolniških stroškov za ambulantno oskrbo se je izplačalo 11. članom v znesku 381 K. — Leonišču se je izplačalo za 5 članov 711 K 90 v. in deželni bolnici za 6 članov 495 K 60 v. — Enemu članu se je dovolilo 100 K kot fakultativno podporo. — Umrli so od 5. aprila do 3. maja gg. redni člani, Josip Makesch v Celju, Andrej Božnar v Ljubljani, Štefan Nagy v Ljubljani in Josip Schluet v Gradcu. — Vsled naročila mestnega magistrata glede cepljenja proti kozam se je priporočilo cepljenje našim tukajšnjim članom dne 10. aprila t. l. po inseratu v Slov. Narodu, Slovencu in Laibacher Zeitung.

*

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejme se: 1 kontorist, 1 provizijski potnik, 7 pomočnikov mešane stroke, 1 pomočnik manufakturne stroke, 2 pomočnika specerijske in železninske stroke, 2 pomočnika železninske stroke, 2 pomočnika modne stroke, 1 kontoristka, 7 prodajalk, 22 učencev in 1 učenka. Službe iščejo: 4 kontoristi, 1 poslovodja, 22 pomočnikov, 4 kontoristke, 25 prodajalk, 8 učencev in 10 učenk. Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

Delniška glavnica K 6.000.000.

Rezervni fond okoli K 300.000.

JADRANSKA BANKA, FILIJALKA V LJUBLJANI

Šelenburgova ulica šte. 7 (nasproti glavne pošte).

Kupuje in prodaja: vrednostne papirje, rente, obligacije, zastavna pisma, prioritete, delnice, srečke itd. — Valute in devize. — Predujmi na vrednostne papirje in blago ležeče v javnih skladiščih. Promese k vsem žrebanjem.

Menjalnica.

:: Vloge na knjižice od dneva vložitve ::

4 1/2 %

do dneva dviga, rentni davek plačuje banka iz svojega. — Na tekoči in žiro-račun po dogovoru. — Živahna zveza z Ameriko. — Akreditivi.

Centrala v Trstu.

Eskomptuje: menice, devize in fakture. Zavarovanje vrednostnih papirjev proti kurzni izgubi. — Revizija žrebanja srečk itd. brezplačno. — Stavbni krediti. — Rembours-krediti. — Borzna naročila. Inkaso.

Filijalka v Opatiji.

Trgovina
s špecerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Delniška glavnica K 8.000.000.— Rezervni zaklad K 800.000.—

Zamenjava in eskomptuje izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavcije.

Eskompt in inkasso menic. — Borzna naročila.

Denarne vloge sprejema v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

4 1/2 % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Ker že od nekdaj skrbno pazite na to, da zadovoljite Vaše odjemalce in jim hočete poslužiti le z najboljšimi izdelki, priporočajte k Vaši zrnati kavi najboljšo kavino primes, pravega : **FRANCKA** : iz zagrebške tovarne, ki nosi kavin mlinček kot tvorniško znamko.

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za kavne surogate v Ljubljani

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVČ

trgovina z manufakturnim blagom in krojaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorci na zahtevo poštnine prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjčni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo, naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin na oglase v našem listu. „Slovenski trgovski Vestnik“ mora postati ognjišče organizacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica.

Denarnega prometa koncem leta 1914	K 740,000.000.—
Vlog	„ 44,500.000.—
Rezervnega zaklada	„ 1,330.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 0/0

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

- 1.) Nade in skrb za žetev.
- 2.) *H. Sevar*: Iz blagovnega znanstva: Vnetnice: Premog (die Steinkohle). O ogljeninah.
- 3.) *Dr. Vik. Sušnik*: Novi avstrijski konkurzni red.
- 4.) *T. V.*: Važne razsodbe za nameščence ob času vojne.
- 5.) *T. V.*: Razsodbe obrtnih sodišč.
- 6.) *Just Piščanec*: Carinstvo.
- 7.) Raznoterosti:
Trgovski tečaji za častnike in podčastnike, ki so nezmožni za vojno. — Telefonske pristojbine niso javne

dajatve. — Poskusna doba v trgovskem obrtu. — 50 milijard vojnih stroškov. — Poraba vojnih vjetnikov za industrijska in obrtna dela. — Nadzorovalne oblasti so opravičene, sklep okrajne bolniške blagajne kot protizakonit razveljaviti, po katerem naj bi se zdravnikom naročilo, sprejemati nakazila delodajalcev le takrat, če so ta pisana v jeziku blagajne. — Izpre-gled donosa pomočniškega izpričevala se ne more od višje inštanice razveljaviti. — Prepoved prodaje mesa dva dni v tednu pri mesarjih in gostilničarjih.

- 8.) Društvene vesti.

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Petit vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravništvo: Ljubljana, „Narodni dom“.

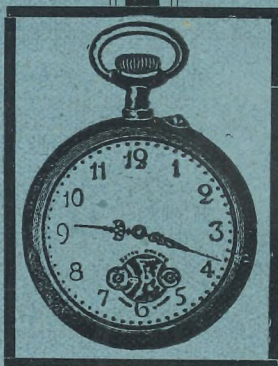

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

H. Suttner, Ljubljana štev. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine
po najnižjih cenah.

:: Razpošiljanje ::
blaga na vse kraje
sveža ter največja
ekspozitna trdka.

Zahtevajte moj novi
povečani cenik, ka-
terega dobite za-
stoj in poštnine
prosto.

Lasna protokolirana tovarna ur v Švici.

„IKO“ Tovarniška znamka „IKO“

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Dunajski cesti štev. 13

priporoča svojo izborni zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn,
zasebnikov itd., kakor tudi porcelan, svetilke,
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete.

Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

Škatlje

za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.

Kartoni

za razpošiljanje
klobas, masla,
oblek, perila in
drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubljanski kartonažni tvornici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri trdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Riunione Adriatica
di Sicurta.

Zastopstvo za Kranjsko:

trrdka

Ivan Perdan

v Ljubljani.

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vinko Majdič
lastnik valjčnega mlina v Kranju.
Priznано najboljši
mlinski izdelki in zlasti
izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med jako dober za pecivo ali zdravilo,
izpitani pomladanski : : : :
čebelni pitanec : : : : : :

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“
v Ljubljani

naznanja, da ima v založbi še sledeče
knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,
v treh delih.

- I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.
- II. del: Cena vezani knjigi 2 K.
- III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodniku nujno potrebne.

Naprodaj je v jako prometnem kraju
na Gorenjskem

enonadstropna hiša.

V hiši so jako dobro vpeljani, že skozi 60 let obstoječi
obrtni, prodajalna z mešanim blagom,
trafika, žganjetoč, gostilna in pekarija.
Naslov se izve pri Slov. trgovskem društvu „Merkur“
v Ljubljani.

Proda se v Rečici pri Bledu
(Gorenjsko)

hiša z vrtom

v kateri je bila že več let trgovina in gostilna (križišče
cest) pod zelo ugodnimi pogoji. — Natančnejša po-
jasnila daje tvrdka Jos. Vodnik, Sp. Šiška pri Ljubljani.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

priporoča svoja svetla in črna piva.

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo,
lak za usnje, vazelino in kolomaz

iz domače tovarne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Kmetska posojilnica - ljubljanske okolice - v Ljubljani

r. z. z n. z.

Obrestuje hranilne vloge po

4³/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna kmečka posestva, radi tega je tudi ves denar pri njej popolnoma varno naložen.

Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.:

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19.000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo ameriški umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

C. in kr. dvorni založniki

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne
barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps),
olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče,
steklarski in mizarski klej in druge v to
stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

1883

300018193, 6

SLOVENSKI **TRGOVSKI** **VESTNIK.**

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XII.

V Ljubljani, dne 15. junija 1915.

Štev. 6.

Nade in skrb za žetev.

Pred kratkim objavljena poročila o žetvi v obeh državnih polovicah z zadovoljstvom konstatirajo, da je po dosedanjem stanju polja upati v monarhiji na najboljšo žetev. Prezimovanje, ki je zlasti za uspeh žetve na Ogrskem odločilno, je prešlo brez posebnih škod. Pomladna setev se je tudi pod ugodnimi okolnostmi končala. Ozimina je povsod jako zadovoljliva, pomladna setev je tudi po vseh krajih dobro pognala in tudi pomanjkanje dežja ni oviralo rasti ozimine. Na Ogrskem je nasejana ploskev žita prav tako velika kakor v prejšnjih letih. V tostranski državni polovici pa je vsled tega, ker se je omejila nasaditev repe, z žitom nasejana ploskev najbrž večja kakor poprej. Sicer se ne morejo še določiti natančne številke, vendar je upati, da bo zlasti na Ogrskem žetev žita znatno prekosila ono prejšnjega leta. V naši državni polovici se bo pa, ker se je na Češkem in Moravskem veliko več žita nasejalo, izenačil izpad v onih krajih, ki so pogorišče bojov. V splošnem se danes lahko reče, da bo letošnji žitni pridelek lahko pokrtil potrebščine države in da v tem oziru ni treba imeti skrbi, dejstvo, ki ni le gospodarsko največje važnosti, ampak daje tudi možnost, vstrajati v težkem boju, ki ga bojujemo na vse strani.

Obenem pričakuje avstrijsko prebivalstvo od ugodnega izida žetve olajšanje draginje in zadostno oskrbo s kruhom in moko. Ali je ta nada upravičena in od katerega časa se bo potrebščina moke pokrila iz nove žetve? Glede zadnjega vprašanja je na Ogrskem računati z začetkom žetve rži v zadnjih dneh junija; žetev pšenice in ječmena prične teden dni pozneje in v normalnih razmerah pride nova rž v drugi polovici julija že na trg in v mline; koncem julija in začetkom avgusta se pšenica in ječmen že v večjem obsegu razpošiljata. To velja za ogrske izdelke, ki imajo prednost v času. Na Nižje Avstrijskem prične žetev kakih 14 dni ali tri tedne pozneje kakor na Ogrskem, na Češkem in Moravskem ter v alpskih deželah pa za cel mesec pozneje.

Že od več strani so se dvignili glasovi, ki so kazali na to, da tudi z novo žetvijo še ni prišel čas, da bi se oskrba prebivalstva s kruhom in moko prepustila prosti volji producentov in trgovcev, ampak da mora vlada še nadalje nadzorovati oskrbo. Gotovo z vso pravico! To je v interesu tako poljedelcev kakor konzumentov. Prebivalstvo sme zahtevati, da se pri dobri žetvi olajša draginja; na drugi strani se pa mora tudi navaditi na misel, da mora tudi v prihodnosti po izkušnjah zadnjega leta vladati v porabi žita določena enakomernost. Lansko leto je vlada žal prepozno segla vmes in zato so nastale v zadnjih mesecih težave v preskrbovanju, ki bi nikoli ne nastopile, če bi se pravočasno uvedel pritisk na pametno štedenje v porabi pšeničnih in mlevskih zalog. Tudi se je že prišlo do spoznanja, da z določitvijo maksimalnih cen ni nič storjenega, prav tako malo, kakor z akcijo posameznih občin in dežel, ki so brez ozira na razmere splošnosti hotele preskrbo s kruhom in moko gotovih mest ali večjih ozemelj same izvesti. Tudi se vé, da se mora že od začetka natančno določiti, katera živila je treba izključno za ljudi rezervirati in kateri naravni pridelki naj se porabijo za živalsko prehranitev. Tako mlini kakor peki so se naučili več novih izdelovalnih vrst. Danes se prav dobro vé, kako je treba zaloge rabiti; kratkomalo: zdaj vemo, kako se morajo zaloge namenu primerno porabiti in razdeliti. Vlada si mora biti že danes na jasnem, da je treba vso preskrbo prebivalstva z moko in kruhom izvesti po enotnem načrtu. Najvažnejše pa je, da je treba to akcijo pričeti s prehodom od stare na novo žetev in pri tem tudi stopnjevale znižati cene. Tudi dogovori z ogrsko vlado se morajo pravočasno vršiti, da se ne bodo zopet ovirale dobave z Ogrskega, ki so od srede julija do srede avgusta odločilne. V času enega in pol meseca, ki nas še loči od te dobe, naj se določi načrt v sporazumu z ogrsko vlado, da bo prebivalstvo deležno nove bogate žetve, ki se jo pričakuje.

Tudi s stališča poljedelcev je poseganje vlade v to zadevo vsekakor potrebno. Primeren začetek se je že storil s tem, da so se prepovedale predprodaje. V sedanjem trenutku se mora izključiti vsaka špekulacija, da

se tako določitev cene kakor oskrbovanje izvrši s socialnega stališča. Po sebi umevno, se poseganje vlade ne da tako občutno izvesti kakor n. pr. zahtevajo ogrski agrarci, ki zahtevajo, da se takoj zopet uvede carina na žito. Od druge strani je zopet prišel predlog, naj se uvede monopol na žitno trgovino. To bi bila še najprimernejša oblika tako v korist poljedelcev kakor konzumentov. Toda žitni monopol bi se moral v obeh državnih polovicah istočasno uvesti in njegova smer bi morala uvaževati le splošnost cele monarhije ter socialno stališče.

Glede koristi poljedelcev od vladnega poseganja bi bilo najprej treba skrbeti, da se dela pri žetvi primerno in pravočasno izvrše. Poljedelcem bi se morale naložiti gotove obveznosti za mlatenje; končno bi se moralo pri prevzemu žita od poljedelcev na Avstrijskem in Ogrskem po enotnem načrtu postopati. Nihče ne more naprej povedati, kako se bodo splošne razmere tekom žitne kampanje uredile in če ne bodo morda še nastopili momenti, da bo mogoče veliko uvažati iz inozemstva. Potem bi se seveda določitev cen nenadoma znižala in bi gotovi poljedelci takoj po žetvi veliko profitirali, drugi ki bi pozneje prodali, pa morda nič ali le malo. Zato bo morala vlada določitev cen sama vzeti v roke in jih le stopnjema znižati, da bodo imeli vsi poljedelci enake koristi in enake škode.

Vojni žitni prometni zavod bo lahko še nadalje izvrševal naloge, ki jih ima izpolnjevati država. Sicer ima ta zavod prevzemati le eno žito, katero mu nakaže država vsled rekvizicij, ter tudi razdeliti po danih naročilih; način razdeljevanja pristoji pa politični upravi. Dobro bi bilo, da bi se prodaje žita sploh prepovedale in bi vlada takoj v začetku rekvirirala žito. Gori omenjeni zavod bi pa potem prav lahko izenačil časovne in krajevne razlike z ozirom na potrebnost, ako bi imel zadostno množino žita na razpolago. Ker se ravno ta čas, ko to pišemo, vrše razprave v trgovskem ministrstvu, želimo le, da bi bila smer vladne akcije taka, da bi se vpoštevala splošna blaginja države, konzumentov in producentov, in kar je glavno: zadostna in cena hrana prebivalstva.

Iz blagovnega znanstva.

Piše H. Sevar.

Vnetnice: Premog (die Steinkohle). O ogljeninah.

V oni dobi, ko človek še ni živel na zemlji, nakopičila se je na nekaterih krajih velika množina raznovrstnega rastja. Ob priliki pa je naplavila voda na te sklade prsti, peska, greza in blata ter jih popolnoma pokrila. Rastlinske snovi, do katerih imata zrak in voda dostop, sčasoma strohné in zgneto. Drugače pa je, ako so iste zakopane v zemlji, kjer zrak ne more do njih. Rastlinske snovi oddajajo v tem slučaju razne sestavine v obliki plinastih in tekočih teles, ostanki pa postajajo relativno bo-

gatejši na ogljiku. To preosnovo imenujemo ogljenitev (Verkohlung). Rastlinska tvarina se tembolj izpremeni, čim dalje traja ta preosnova. Izpremenjeno rastlinsko tvarino pa imenujemo premog.

Zato je tudi v starejših, zgoraj omenjenih skladih, ogljenitev že dovršena, v mlajših pa traja še zdaj. Mlajši premog je še lesu podoben, na starejšem se pa da le težko razbrati rastlinski izvor; kljub temu se najdejo časih cela drevesna debla ohranjena (tako n. pr. v Duhcov), na katerih je mogoče celo letnice šteti.

A tudi tam, kjer ni sledu o lesu, pričajo nam o rastlinskem izviru premogi v kamenje odtisnjeni listi, cveti in plodovi.

Po več ali manj dovršeni ogljenitvi razločujemo:

- a) šoto ali ropo (Torf);
- b) rjavi premog;
- c) črni premog;
- d) antracit;
- e) grafit.

a) Šota ali ropa (Torf) je najmlajša ogljenina, ki se dela dandanes po barjih (n. pr. Ljubljansko barje) iz različnih preperelih rastlinskih ostankov, šotnih mahov in vresja, ki pokrivajo barje daleč naokoli. Na spodnji strani te rastline odmirajo, a voda brani zraku pristop do njih, da ne zgneto, ampak sčasom izogljene, na zgornji strani pa rastejo naprej ter povečajo s tem debelino plasti. Čim dalje leže te rastlinske snovi v vodi, tem temnejše so. Tako so se po nekaterih krajih nakopičile do 10 m debele plasti. Spodnje plasti so najstarejše in najtemnejše in se približujejo rujavemu premogu, višje ležeče so svetlejšje in mlajše. Mokra šota je gnetna in težka, osušena plava na vodi in rada gori, ker pa daje pri gorenju mnogo pepela, je nie vrednost kot kurivo majhna.

V naših krajih je največ šote na Ljubljanskem barju. Večja barja pa so na Češkem, Ogrskem, Nemškem, največja pa na Škotskem in Irskem.

Iz šote delajo šotno oglje, razna katranska olja, parafin, za izdelovanje papirja, zdrobljeno pa rabijo tudi za nasteljo v konjskih hlevih in za kurivo.

b) Rjavi premog (Braunkohle) je mlajši od črnega in se nahaja v gornjih zemeljskih plasteh. Sploh se nahaja v vseh mogočih prehodih od lesa do premoga, kakor je pač v njem ogljenitev napredovala. Večkrat je prsten, včasih prav črn, razpa pa mu je vedno rjave barve. Vžge se in gori rajši kot črni premog v navadnih pečeh, vendar ne daje toliko vročine (3600—6000 kalorij) in ima neprijeten duh, ako je onečiščen z železnim kršcem.

Ogljika ima v sebi od 55—75%.

Pri rjavem premogu razločujemo:

a) svetli rjavi premog (Glanzkohle), ki je črn, svetel in ne maže, zato ga imenujemo tudi gospodski ali salonski premog (Salonkohle);

b) smolasti rjavi premog (Pechkohle) je kakor prejšnji in se sveti kakor smola;

c) navadni rjavi premog (gemeine Braunkohle), je rjavkasto črn, sveti se tolščeno in se lomi školjkasto;

d) barski premog (Moorkohle) je prhek in prsten;

e) premogasti les, Lignit (bituminöses Holz) je rjav, še ves lesu podoben ter se da rezati in stružiti.

V našem cesarstvu je rjavi premog zelo razširjen ter se nahaja v mogočnih skladih vložen med ilom in peščencem. Na slovenski zemlji ga kopljejo v Zagorju ob Savi, v Trbovljah, v Hrastniku, na Vrem - Britofu, v Velenju, v Št. Janžu, v Kočevju, potem v Istri in na Koroškem.

c) Črni premog, (Schwarzkohle) je gručav in jednat ter vsebuje od 75—90% ogljika. Je črne barve in tudi takšne raze, včasih se sveti živo, včasih pa je teman. Zapaljen gori polagoma, ako ima močan preprih ter daje od sebe poseben vonj ter mnogo vročine (6000—8000 kalorij.) Ako ga prekapamo v zaprti posodi izloča svetilni plin (Leuchtgas) in premogov katran (Steinkohlenteer) v posodi pa ostane neka troskasta (schlackige), sivočrnkasta tvarina koks (Coaks), ki gori brez plamena in vonja in daje veliko vročino.

Črni premog je silno star, poogljenel je iz velikanških preslic (kabamiti), lisičjakov (sigilarije in lepidodendri) in praproti. Vse te rastline so izumrle že izdavnja na zemlji. Kljub dolgemu času pa ogljenje še ni končana, v vseh premogovnikih izhlapevajo namreč še vedno metan in sorodni vodikovi vodani. Ako se mešajo z zrakom, napravijo silno razpočno treskavo sapo, ki napravi v premogovnikih vsako leto veliko nesreč. Ogljikov dvokis imenujejo rudarji dušecho sapo. Črni premog je izvrstno gorivo za parne kotle, iz njega se dela svetilni plin in s tem obenem katran in koks (Coaks). V ta namen uporabljajo najbolje svetlogori premog (Cannelkohle), ki gori s svetlim plamenom. Je temnočrne barve, se sveti tolščeno in je žilav. Nadalje razločujemo: sijajni premog (Glanzkohle), ki se školjkasto lomi, se baržunasto črno sveti, je krhek; in:

smolasti premog (Pechkohle), ki se slabo sveti, kakor smola in se ne drobi rad;

zrnati premog (Grobkohle), je debelo zrnatega zloga in ima mnogo prstene primesi, in slednjič plinasti premog (Schieferkohle), ki se rad kolje v tanke škrlice. Iz črnega premoga izdelujejo katran, iz katrana pa dobivajo najlepše anilinske barve, naftalin, saharin itd.

d) Antracit (der Anthracit — die Kohlenblende) je najstarejše fosilno oglje, sveti se kovinsko, lomi školjkasto in ima čez 8000 kalorij, 85 do

95% ogljika v sebi. Gori le v posebnih pečeh, kjer je močen preprih. — V Avstriji se ga dobi malo v Krumlovu na Češkem, več v Belgiji, največ pa ga ima Kitajska in severna Amerika.

V nekaterih premogovnikih uporabljajo tudi premogov drobiž. Istega najprvo operejo, posuše, pridenejo premogovnemu prašku katrana in stiskajo to snov v opeki podobnih modelih ter spravljajo pod različnimi imeni ta umetni premog v promet n. pr. »Peras« itd.

V Velenju stiskajo pri 400° C toplote brez katra nove primesi zdrobljeni premog v takozvane »brikete«. — Na celem svetu nakopljejo letno okoli tisoč milijonov ton premoga, v Avstro - Ogrski okrog 35 milijonov ton.

Največ premoga poseduje Anglija in severna Amerika. Rjavega premoga pa je največ na Češkem (Duhcov in Toplice).

Novi avstrijski konkurzni red.

Dr. Viktor Sušnik.

(Dalje.)

Dasi po svojem končnem smotru od poravnalnega postopanja bistveno različno, je konkurzno postopanje v svojih temeljnih potezah urejeno po podobnih načelih kakor poravnalno postopanje. Tudi v konkurzu so posli razdeljeni med sodnimi organi — konkurznim sodiščem in konkurznim komisarjem — ter organi upnikov — konkurznim upraviteljem, upniškim odborom in zborom. Pravtako ima otvoritev konkurza za prezadolženca za posledico podobno in še dalekosežnejšo vtesnitev njegovih zasebnopravnih pravic, kakor poravnalno postopanje. Slično kakor poravnalno postopanje vpliva tudi otvoritev konkurza na ločitvene in izločitvene pravice konkurznih upnikov, katerim odmerja konkurzni red po podobnih načelih kakor poravnalni red gotov vpliv na potek konkurznega postopanja.

Predvsem pa veljajo podobna načela glede predpogojev za otvoritev konkurza, glede uvodnega postopanja in pristojnosti za otvoritev konkurza poklicanega sodišča.

Bistven predpogoj otvoritve konkurza je plačilna nezmožnost (neplačljivost, Zahlungsunfähigkeit) dolžnikova (§ 68. konk. r.). O tem pojmu smo že razpravljali v poravnalnem postopanju, zato tukaj le kratko ponavljamo, da jo je strogo ločiti od prezadolženosti (Ueberschuldung)..

Dolžnik je plačila nezmožen, kadar več plačevati ne more vsled pomanjkanja plačilnih sredstev, pri tem pa more biti še vedno aktiven. Seveda se ne gre pri pojmu neplačevitosti za samo trenutno denarno zadrego, ampak za trajen, splošen pojav, ki se razteza na celotno dolžnikovo gospodarsko poslovanje. V zmislu zakona je neplačevitost zlasti tedaj podana, če je dolžnik svoja plačila ustavil (Zahlungseinstellung). Kdor hoče

doseči otvoritev konkurznega postopanja, mora torej dokazati, da je dolžnik ali plačila ustavil, ali pa verjetno posvedočiti, da se nahaja v stanju nezmožnosti plačila. Za ta slednji dokaz zadostuje posvedočba, da upniki preganjajo dolžnika z brezuspešnimi eksekucijami, da je dolžnik pobegnil itd. Nikakor pa ni potreba, da je dolžnik tudi prezadolžen, to je, da so njegova pasiva večja od njegovih aktiv. Prezadolženost sama je za otvoritev konkurznega postopanja — z eno samo izjemo — popolnoma brezpomembna. Tudi aktiven dolžnik mora na predlog upnika v konkurz, če slednji verjetno izkaže njegovo neplačevitost ali če je dolžnik plačila ustavil. Nasprotno pa je pasiven dolžnik, dokler svoja plačila izvršuje, pred konkurznimi predlogi varen.

Le v enem samem slučaju zadostuje za predpogoj otvoritve konkurza sama prezadolženost, to je tedaj, če se gre za zapuščine. O zapuščinah je vsled izredne določbe (§ 69. konk. r.) moči otvoriti konkurz tudi tedaj, če se izkaže, da so prezadolžene.

Ali se ima konkurzno postopanje otvoriti uradoma? Ne. Konkurzno postopanje je moči otvoriti le na predlog dolžnika ali pa na predlog enega izmed upnikov (§§ 70. in 71. konk. r.).

Na predlog dolžnika ima konkurzno sodišče brez nadaljne preiskave otvoriti konkurz o njegovem premoženju. Isto velja v primeru, če je dolžnik sodišču naznanil, da je svoja plačila ustavil.

Kaj velja v tem pogledu o trgovskih družbah in pravnih (jurističnih) osebah? K predlogu na otvoritev konkurza o premoženju trgovske družbe ali pravne osebe je upravičen vsak družabnik, ki jamči osebno za družabne obveze, oziroma vsak likvidator, odnosno vsak, ki je upravičen zastopati pravno osebo na zunaj. Vendar je razločevati: predlogu je neposredno ugoditi le tedaj, če izhaja od vseh družabnikov ali likvidatorjev trgovske družbe, oziroma vseh k zastopanju juristične osebe poklicanih oseb. Če so pa tozadevni predlog stavili le posamezni družabniki, likvidatorji trgovske družbe ali pa posamezni zastopniki juristične osebe, tedaj ima konkurzno sodišče, prej ko sklepa o predlogu, zaslišati še ostale družabnike, likvidatorje, oziroma zastopnike pravne osebe. Če pri-trdijo predlogu tudi ti, tedaj ima sodišče takoj otvoriti konkurz. Če pa se soglasje ne da doseči, ali če ostalih družabnikov itd. ni mogoče pravočasno zaslišati, tedaj sme sodišče konkurzno postopanje le tedaj otvoriti, če je neplačevitost trgovske družbe, oziroma justične osebe verjetno izkazana (§ 70. konk. reda.).

Podobno je postopati tudi tedaj, če samo nekateri dediči predlagajo otvoritev konkurza o zapuščini. Vendar mora v tem slučaju z ozirom na gori omenjeno določbo § 69. konk. r. tudi tedaj, če izhaja

predlog od vseh dedičev, biti izkazana prezadolženost zapuščine.

Kdaj ima sodišče na predlog upnika otvoriti konkurzno postopanje? Na predlog upnika se ima otvoriti konkurz, če upnik verjetno posvedoči obstoj svoje terjatve in pa dolžnikovo neplačevitost. Zakon izrecno določa, da ni potreba, da je upnikova terjatev ob času predloga že v plačilo zapadla. (§ 71. konk. r.)

Kdaj ni potreba, da upnik izkaže dolžnikovo neplačevitost? Posvedočenja neplačevitosti ni potreba, če stavi upnik predlog na otvoritev konkurznega postopanja prej, kakor je bilo poravnalno postopanje ustavljeno ali pa vsaj tekom 14 dni po ustavitvi poravnalnega postopanja.

Ali ima sodišče na upnikov predlog neposredno otvoriti konkurz? Redoma mora sodišče, prej ko o predlogu sklepa, dolžnika, oziroma druge osebe, katerim so dolžnikove razmere znane, zaslišati. Le, če bi bila nevarnost v zamudi in dolžnika, oziroma drugih oseb ni mogoče pravočasno zaslišati, sme sodišče tudi brez predhodnega zaslišanja po prostem preudarku o predlogu sklepati. Vendar predpisuje za ta slučaj zakon izrecno, da mora sodišče predlog zavrniti, če je očitno neutemeljen, zlasti pa tedaj, če upnik svoje terjatve ali dolžnikove neplačevitosti ni očitno verjetno izkazal. Upnik more svoj predlog na otvoritev konkurza, prej ko je sodišče o njem sklepalo, poljubno umakniti. V tem slučaju pa svojega predloga radi iste terjatve tekom prihodnjih šestih mesecev ne more več ponoviti.

Ali so proti sklepu konkurznega sodišča dovoljena pravna sredstva? Da. Tako proti sklepu konkurznega sodišča, da se ima o dolžnikovem premoženju otvoriti konkurz, kakor proti sklepu, s katerim se je predlog na otvoritev konkurza zavrnil, je dovoljeno pravno sredstvo rekurza. (§ 72. konk. r.) Vendar zakon izrecno določa, da rekurz proti sklepu, s katerim se je odredila otvoritev konkurza, nima odločilne moči.

Komu pristojna pravica do rekurza? Pravica do rekurza ne pristojna samo dolžniku in predlagatelju (upniku), ampak tudi vsem tistim osebam, katerih pravic se sodni sklep neposredno dotika. Stari konkurzni red ni določal, komu pristojna rekurna pravica proti sodnemu sklepu. Določba novega konkurznega reda pa ustreza živi potrebi. Naravno je, da mora biti dolžniku dovoljeno, braniti se proti nepravilnim konkurznim predlogom. Pravtako pravično je, če se dovoli upniku, katerega predlog je bil od konkurznega sodišča zavrnjen, pritožiti se na višjo inštanco. Treba pa je pravico do rekurza podeliti še drugim ose-

bam. Kakor poravnalno postopanje, tako vpliva namreč tudi konkurzno postopanje odločilno na pravice tretjih oseb, ki pri predlogu na otvoritev konkurza sploh niso udeležene. K temu spadajo predvsem tisti upniki, kateri so si pozneje kakor 60 dni pred otvoritvijo konkurza na dolžnikovem premoženju pridobili izločitvene ali ločitvene pravice (n. pr. zastavne pravice na dolžnikovih nepremičninah). Kakor vsled otvoritve poravnalnega postopanja, tako ugasnejo namreč tudi vsled otvoritve konkurznega postopanja vse tekom zadnjih šestdesetih dni na dolžnikovem premoženju pridobljene ločitvene in izločitvene pravice. Ti upniki, ki bi sicer iz tega ločenega premoženja prišli morda do popolnega pokritja, bili bi vsled otvoritve konkurza oškodovani; prav je torej, da se tudi njim dá pravica do rekurza proti sklepu, s katerim se je odredila otvoritev konkurza. Prav isto pa velja tudi o vseh tistih osebah, katerih pravna opravila s konkurznim dolžnikom je vsled strožjih določb novega izpodbojnega reda prav z ozirom na otvoritev konkurza mogoče izpodbijati. Tudi te so vsled otvoritve konkurznega postopanja v dolžnikovem premoženju v svojih pravicah ogrožene. Zakaj, konkurzni upravitelj more njihove iz izpodbojnih opravil pridobljene pravice vsak čas uničiti, more jih prisiliti, da polože to, kar so iz teh opravil prejele, v konkurzno maso in jih s tem materialno oškodovati. Zato je utemeljeno, da zakon podeljuje tudi tem osebam, ki so si od dolžnika morda v dobri veri pridobile pravice, katere so naknadno prav vsled otvoritve konkurznega postopanja o dolžnikovem premoženju, izgubile svojo trdno podlago, pravico, ubraniti se neutemeljenega konkurza.

Važne razsodbe za nameščence ob času vojne.

1. V vojake poklicani knjigovodja, kateremu je bila služba odpovedana, ima pravico do plačila svojih prejemkov.

(Odločba obrtnega sodišča v Plznu z dne 3. decembra 1914.)

Na podlagi soglasnih navedb obeh strank je vgotovljeno, da je bil tožnik uslužben pri toženi firmi kot knjigovodja od 1. julija 1914 za mesečno plačo 260 K, novoletno remuneracijo v enaki visokosti in proti zakonitemu odpovednemu roku, dalje da je moral dne 26. julija 1914 vsled splošne mobilizacije v vojake, da mu je potem toženka odpovedala službo s pismom z dne 11. avgusta 1914 šesttedensko od 15. avgusta dalje in mu plačala za mesca julij in avgust, da pa se brani plačati za mesec september plačo kakor sorazmerni del remuneracije.

Iz tega sledi, da sta tožnik in toženka sklenila služabno razmerje na nedoločen čas (brez časovne določbe) in da bi se razdružilo to razmerje po toženkinem na-

menu z odpovedjo (§§ 19 in 20 zakona o trgovskih pomočnikih). Z odpovedjo je namreč tožena firma resno izjavila, da naj preneha službeno razmerje s potekom odpovednega roka, torej v tem slučaju dne 30. septembra 1914.

Službena pogodba je dvostransko obvezna pogodba, vsled katere je imela tožena firma kot delodajalka ne le pravico do dogovorjenega dela, ampak tudi dolžnost, da plača dogovorjeno mezdo (§ 1151 obč. drž. zak., § 6 zak. o trg. pom.). Odreči se pravici, je vselej mogoče (§ 1444 obč. drž. zak.); toda s tem ni razveljavljena pogodbeni obveza (§§ 1411 in dr. obč. drž. zak.).

Tožena firma je vedela, da je tožnik odšel radi mobilizacije dne 26. julija 1914 v vojake in da je radi tega oviran svojo službo opravljati in mu je odpovedala službeno razmerje. S tem pa je toženka, jasno pokazala, da se je odrekla pravici do tožnikovega delovanja. Ker pa je služabno razmerje prenehalo šele s potekom odpovedi, torej šele z zadnjim dnevom meseca septembra, je bil tožnik upravičen, zahtevati svoje prejemke do tega dneva, toženka pa obvezana, te prejemke tudi plačati (§ 1151 obč. drž. zak., §§ 19, 20 zak. o trg. pom.).

Glasom služabne pogodbe je imel tožnik plače v znesku 260 K na mesec in remuneracijo v isti visokosti, gre mu torej v zmislu gorenjih izvajanih plača tudi za mesec september (§ 15 zak. o trg. pom.) in primeren del remuneracije (§ 16 zak. o trg. pom.) Tožbenemu zahtevku je bilo torej ugoditi.

T. V.

2. Po § 27, št. 5 zakona o trgovskih pomočnikih ima delodajalec pravico, predčasno odpustiti uslužbenca, ki je odšel v vojno službovanje, ne kadar je odšel, ampak šele, če je uslužbenec oviran svoje posle opravljati vsled vojne službe za dobo, ki presega trajanje zakonite orožne vaje.

(Odločba c. kr. obrtnega sodišča na Dunaju z dne 1. oktobra 1914.)

Temeljem soglasnih strankinih navedb je vgotovljeno, da je bil tožnik v službi tožene firme od 1. januarja 1909 kot zastopnik, prokurist in reprezentant, da je imel 500 K mesečne plače, da mu je bila odpovedana služba v redu dne 30. sept. 1914, da je bil poklican dne 25. avgusta 1914 v vojno službovanje in da je bil plačan do tega dneva.

Tožnik zahteva plačo za nadaljne štiri tedne od 25. avgusta 1914 dalje v znesku 466 K 76 v, tožena firma pa predlaga, da se tožbeni zahtevki zavrne, trdeč, da je odpustila tožnika dne 25. avgusta 1914, ker je odšel v vojake.

Obe instanci sta ugodili tožbenemu zahtevku iz teh - le razlogov:

Po § 8 odst. 4 zak. o trg. pomočnikih obdrži uslužbenec, ki ne more svojih poslov opravljati radi izpolnjevanja svoje vojaške službene dolžnosti, svojo pravico do svojih službenih prejemkov za čas 4 tednov, če je slu-

žabno razmerje trajalo nepretrgoma eno leto. Ta pogoj je dokazan v tej pravdi. Navedena zakonita določba velja tudi za slučaj vpoklicanja vsled mobilizacije, kar sledi iz besedila zakona in zlasti, ker je izrecno poudarjana izjema v slučaju vpoklicanja v zakonito vojaško dejansko službovanje za čas 1 leta ali dalje.

Toženkin ugovor, da je odpustila tožnika dne 25 avgusta 1914, ni vpošteven, ker nima opore v zakonu.

Po § 27 št. 7 navedenega zakona je dopustna odpustitev, če je uslužbenec oviran svoje posle opravljati, ker je bil poklican v vojaško službovanje, ki presega časovno zakonito trajanje orožne vaje. Pogoj odpustitve je torej, da ne more uslužbenec poslovati v dobi, ki presega trajanje vojaške orožne vaje; to pa je ugotoviti šele po preteku orožne vaje, ker utegne uslužbenec svojo službo morda prej nastopiti vsled superarbitriranja (to tudi v slučaju, če je odšel v vojno službovanje).

Ta zakonita določba ima torej namen, da varuje prostor uslužbencu za celo dobo orožne vaje, če tudi presega čas 4 tednov, v slučaju drugih vojaških službenih dolžnosti (izvzemši prezenčno službeno dolžnost) pa za dobo 4 tednov. Toženkina izjava, da je tožnik odpuščen, more biti po zakonu dopustna šele po preteku teh rokov.

T. V.

Razsodbe obrtnih sodišč.

Trgovski pomočnik ne more zahtevati plače za 4 tedne v zmislu § 8., odst. 4. zak. o trg. pomočnikih, če je prenehalo njegovo služabno razmerje dan pred vstopom v vojaško službo.

(Odločba obrtnega sodišča v Pragi od 16. januarja 1915.)

Tožnik je bil uslužben kot trgovski pomočnik pri toženi firmi od 15. januarja 1910 proti mesečni odpovedi in za mesečno plačo 90 K. Vrh tega je dobival kakor drugi uslužbenci (okoli 200) vsako leto novoletno nagrado v znesku 20 K, katero so tvorili deloma zneski, izročeni za osebe tožene firme od številnih dobaviteljev.

Pri črnovojniškem prebiranju dne 8. decembra 1914 je bil tožnik spoznan za sposobnega, nakar mu je odpovedala toženka dne 9. decembra 1914 službo enomesečno za 15. januar 1915. Ne firmi, ne tožniku ni bil znan dan vstopa v vojaško službo, marveč je bil določen šele z uradnim razglasom od 29. decembra 1914 za 16. januar 1915. Dne 11. januarja je toženka odpustila tožnika iz službe in ga plačala do 15. januarja 1915 z zneskom 45 K. Tožnik pa ni sprejel tega zneska, ampak je zahteval na podlagi § 8., odst. 4. zak. o trg. pomočnikih, plačo za nadaljne 4 tedne, to je za čas od 16. januarja do 12. februarja 1915 v znesku 84 K, kakor tudi novoletno nagrado za leto 1914 v znesku 20 K, skupaj 149 K.

Toženka priznava od teh vtoženih zneskov le zahtevek za 45 K, glede ostalih zneskov za 84 K — in 20 K

— pa ugovarja, da niso utemeljeni, ker je bilo služabno razmerje redno končano že 15. januarja 1915, tako, da tožnik sploh ni bil oviran opravljati posle dne 16. januarja, torej tudi ne z izpolnjevanjem svoje vojaške dolžnosti, in zahtevka za 84 K ni moči izvajati iz določbe § 8., odst. 4. navedenega zakona. Glede nagrade za 20 K pa ugovarja toženka, da nagrada ni bila dogovorjena, marveč dana zgolj prostovoljno, torej podarjena, in sicer v priznanje za napornejšo službo v božičnem času.

Sodišče je zavrnilo drugi zahtevek v znesku 84 K, priznalo pa tožniku prvi zahtevek za 45 K, vsled toženčinega priznanja, v zmislu § 395. c. pr. r., in pa zahtevek za 20 K, skupaj 65 K, iz teh razlogov:

Temeljem soglasnih povedb obeh strank je ugotovljeno, da je tožnik prejel že trikrat nagrado po 20 K, ne da bi bil prosil zanjo, in da so jo dobivali tudi ostali mnogoštevilni uslužbenci. Iz tega sledi, da je bilo dajanje nagrade pri toženki običajno, vsled česar so uslužbenci lahko računali nanjo ob navadnih opravilskih razmerah, zlasti ker jim je bilo znano, da obsega nagrada deloma gori navedena odmenila in da tvori odplačilo za izvanredno službovanje. Toženka tudi ne trdi, da njeni uslužbenci niso dobili za leto 1914. dosedanje običajne nagrade, zato je smatrati tožnikov zahtevek do običajne nagrade v znesku 20 K za utemeljen.

Kar se tiče zahtevka v znesku 84 K, pač ni dvoma, da bi ga smel zahtevati tožnik, ker je bil nepretrgoma že več nego eno leto pri toženki v službi, temeljem § 8., odst. 4 navedenega zakona, ako bi bil dne 16. januarja 1915 še v tej službi. Toda v zmislu § 9 odst. 1 istega zakona je ta tožnikov zahtevek ugasnil že 15. januarja 1915 in sicer vsled poprejšnje pravilne odpovedi. Tega zahtevka tožnik nima več in je bila v tem oziru tožba zavrniti.

T. V.

V vojaško službovanje poklicani uslužbenec nima pravice do zahtevka v zmislu zadnjega odstavka § 8. zak. o trgovskih pomočnikih, če je bilo služabno razmerje končano vsled redne odpovedi pred nastopom vojaške službe.

(Odločba obrtnega sodišča dunajskega od 10. februarja 1915.)

Tožnik je bil uslužben kot trgovski uradnik pri toženi firmi od 7. februarja 1911 z mesečno plačo 200 K in z enomesečno odpovedjo. Dne 29. decembra 1914 je bil spoznan pri prebiranju za sposobnega za črnovojniško službo in je bil poklican v službovanje dne 20. januarja 1915 za 15. februar. Dne 15. januarja mu je pa toženka odpovedala službo za 15. februar.

Tožnik pravi, da odpoved ni pravna, ker je imela toženka namen, odtegniti se s tem svoji dolžnosti do plačila za dobo štirih tednov po vstopu v vojaško službo. Tožnik zahteva plačilo 200 kron.

Sodišče je tožbeni zahtevek zavrnilo.

Razlogi: Tožba se opira na pomotno razumevanje določb § 8., zakona o trg. pomočnikih. — Te določbe domnevajo, da je ulužbenec v času vstopa v vojaško službo še v službi delodajalca, kar sledi iz besed: »Ako je uslužbenec oviran opravljati posle vsled vpoklicanja...«

Te določbe torej nikakor ne veljajo, kadar je službeno razmerje že končano v trenutku vstopa v vojaško službo vsled odpovedi in po preteku odpovednega roka.

T. V.

Carinstvo.

Spisal *Just Piščanec.*

(Dalje.)

166. **Pariška konvencija.** Motorna vozila, prihajajoča iz držav, ki so pristopile pariški konvenciji, smejo v tuzemstvu mimogrede ostati v prometu, ako imajo na zadnji strani razun domačega znaka tudi mednarodni razločilni znak ter se izkažejo z redovito izgotovljenim mednarodnim voznim izkazom, v katerem se nahaja tudi za Avstrijo veljavna vloga. K pariški konvenciji so pristopile nastopne države ter nosijo naslednje znake:

Avstrija A, Bosna in Hercegovina A ali H, Belgija B, Bolgarska BG, Nemčija D, Francoska z Alžirijo in Tunisom F, Grška GR, Britanija s kolonijami Barbados, Gibraltar, Leeward, Izlandija, Malta, Nothern, Nigeria, Seychelles, Sierra Leone in Southern GB, Indija BI, Italija I, Luksemburg L, Monaco MC, Črna gora MN, Nizozemska NL, Portugalska P, Romunija RM, Ruska R, Švica CH, Švedska S, Španska E.

Prebivanje v tuzemstvu je omejeno na dobo voznega izkaza, t. j. eno leto. Oni, ki vporabljajo taka motorna vozila, so zavezani, tako pri vstopu kakor pri zopetnem izstopu čez mejo, pokazati svoja mednarodna vozna izkazila mejnemu carinskemu uradu. Zadnji vidira zadnjo stran za Avstrijo namenjenega vložn. lista (nam. nadene datum, pečat in podpis) ter vpiše to izkazilo v poseben za to namenjen register, t. j. ime in stanovališče lastnika avtomobila in znake poslednjega. Na istem listu se potrdi tudi zopetni izvoz avtomobila čez carinsko mejo. Ob izstopu enakih tuzemskih vozil v inozemstvu, se potno izkazilo po mejnem carinskem uradu vidira na zadnji strani vložnega lista za Avstrijo in sicer na desni strani.

Samo po sebi se razume, da se morajo ob uvozu gornja vozila zaeno tudi carinsko odpraviti, t. j. zabeležiti, eventualno zagotoviti carina itd.

Motorna vozila, prihajajoča za popotnike iz držav pariške konvencije potom železnice, ki pa niso opremljena o prihodu s predpisanimi listinami in znaki (mednarodni znak in vožno izkazilo), se radi tega pri mejnem ali notranjem carinskem uradu

ne zavračajo, pač pa se prosto odpravijo pod sledečimi pogoji: Zabeležni rok za povratek se za taka vozila ustanovi mnogo krajši, v čigar teku se mora donesti mednarodno vožno izkazilo, oziroma mednarodni spoznavalni znak. Dokler se ta ne doprinese, se vozilo ne sme rabiti, kar se zabrani z zmiselnim nadetjem uradne zapore. Stranke se opozoré, da morajo pred potekom zabeleženega roka postaviti vozilo k carinskemu uradu, sicer jih zadenejo spodaj imenovane kazni. Ko sta se donesli manjkajoči vozni izkazili, oziroma poznavalni znak, snamejo se ob zopetnem stavljenju vozila k carinskemu uradu uradne plombe; zaeno se na zahtevo stranke prvotno ustanovljeni provizorični rok podaljša na rok, veljaven vobče v prometu z avtomobili. Če pa stranka ne more prinesiti gornjih izkazil, se vozilo pod carinsko kontrolo zopet izvozi. Če bi stranka tekom provizoričnega roka ne prinesla dokazov, niti ne stavila vozila za izvoz, carinski urad carino definitivno zaračuna, ali isto izterja ter napravi ovadbo na pristojno okrajno politično, oziroma policijsko oblast. Pri prometnem uradu policijskega ravnateljstva na Dunaju obstoji centrala za vsa vozila, prihajajoča iz držav pariške konvencije, v kateri so razvidni vsi vstopi in izstopi teh vozil čez carinsko mejo. V ta namen pošiljajo po potrebi tudi vsi mejni in notranji uradi obvestila o vstopih in izstopih gornji centrali.

167. **Odprava tuzemskih biciklov in motornih vozil.** Carinska odprava tuzemskih koles in motornih vozil ob izvozu se ne vrši v zabeležnem, temveč v takozvanem legitimacijskem postopanju na podlagi ustmene napovedi ter se sme izvršiti pri vseh carinskih uradih, bodisi v notranjosti ali na meji.

Resnični izstop, ki se tudi sme vršiti pri vsakem carinskem uradu, se mora potrditi na legitimaciji; če se je legitimacija izdala pri notranjem uradu, mora se v ta namen kolo ali avtomobil postaviti k izstopnemu uradu. V teku določenega roka sme stranka prekoračiti mejo tudi večkrat. Dokler se vozilo ali kolo definitivno ne povrne v carinsko ozemlje, se pusté na njih pri izvozni odpravi nadejana identitetna znamenja (plombe, pečati). Vsakokratni izstop ali zopetni vstop potrdi carinski urad na zadnji strani legitimacije. Razen vozil in koles se smejo legitimacijskemu postopanju pritegniti tudi rezervne sestavine, ki se jemljejo s seboj. Glede bencina, ki se nahaja na avtomobilih, in zagotovila istosti rezervnih sestavin, veljajo določila, ustanovljena za zabeleževanje inozemskih avtomobilov. (Glej št. 162.)

Ob končnem zopetnem uvozu koles in vozil, odpravljenih v legitimacijskem postopanju, se ustanovi na podlagi carinske legitimacije istost vozila, nadejana zapora se sname in legitimacija odvzame.

Rok na legitimaciji za povrnitev vozila se določi kvečjemu na eno leto. Dež. fin. oblastva smejo v ozira vrednih primerih podaljšati ta rok še za eno leto.

Carinska legitimacija o tuzemskih kolesih in avtomobilih vsebuje, poleg drugih zahtevkov, vrsto kolesa ali avtomobila, njih znake, tovarniško številko, pri avtomobilih posebno številko motorja, identitetno znamenje (plombo) in rok za povrnitev. Legitimacija se vpiše v uradni register za legitimacije.

Tuzemska kolesa in avtomobili, ki so izstopili v inozemstvo, ne da bi bili ob izstopu carinsko odpravljani v legitimacijskem ravnanju, se ne smejo odpravljati kot carine prosta potna prtljaga, temveč se smejo carine prosto odpraviti le kot stvari priseljencev, ako se je dokazala preselitev v tuzemstvo po daljšem bivanju v inozemstvu. V drugih slučajih se smejo carine prosto odpraviti samo na podlagi določil za odpravo vračajočih se tuzemskih izdelkov, ki so se izvozili, ne vporabivši predpisano izvozno zabeležno ravnanje.

168. **Predmeti za začasno rabo; predmeti v poskusne namene.** Predmeti za začasno rabo v dokazano javno korist se smejo pritegniti carinskemu zabeležnemu ravnanju z dovoljenjem deželnega finančnega oblastva. »Javna korist« je dana, ako se inozemski predmeti za začasno rabo uvažajo za namene kakšne javne korporacije (države, dežele, občine), posebno ako gre za dela, ki se plačujejo iz javnih sredstev, in če se z uporabo inozemskih predmetov doseže tudi namenjeni cilj bolj racionalno nego z uporabo tuzemskih. Zadnje bi se godilo posebno v mejnih ozemljih. Ako niso v tem pogledu dotične prošnje zadostno vtemeljene, da bi se mogla na njih podlagi takoj dovoliti carine prosta začasna uporaba, prosi odločujoče oblastvo za svet trgovsko in obrtniške zbornice, ki glede na lego slučaja prihaja v ozir. Če ni dokazana javna korist v zmislu gornjih izvajanj, se prošnja predloži v odločitev finančnemu ministrstvu. Prošnje za začasno rabo stavbnega orodja za beton, globokih svedrov in hagger-strojev zavračajo že deželna finančna oblastva. Samo v posebno ozira vrednih primerih se smejo predložiti ministrstvu za odločitev.

Za stroje, priprave itd., ki jih zunanje tvrdke dajejo na posodo tuzemskim tvrdkam kot nadomestilo za slične, pri njih naročene ali njim v popravilo v inozemstvo poslane predmete, sme deželno finančno oblastvo dovoliti zabeleževanje, ako more dotična stranka z originalno korespondenco neoporečno dokazati zgoraj omenjeni namen nabave strojev, priprav i. dr.

V vseh drugih primerih je zabeleževanje predmetov za začasno rabo zavisno od dovoljenja finančnega ministrstva.

Izvozno zabeleževanje za začasno rabo v inozemstvo sme dovoliti deželno finančno oblastvo, ako so dotični predmeti že rabljeni, dočim sme zabeleževanje novih predmetov za začasno rabo v inozemstvu dovoliti samo finančno ministrstvo.

Zabeleževanje predmetov na poskušnjo ob uvozu je vezano na dovolilo finančnega ministrstva.

169. **Predmeti za razstave.** Predmeti za razstave se smejo pritegniti uvoznemu zabeleževanju samo na podlagi dovolil deželnih finančnih oblastev. Zadnja imajo tudi pravico izdajati umetniškim družbam in popolnoma zanesljivim tvrdkam z umetninami, ki se pečajo s prirejanjem periodičnih razstav, na njih prošnje pridržuje si poljubni preklic, proti podpisnemu zagotovilo carine, ustanovljenju istosti predmetov in določitvi primerne roka za povrnitev, — tudi generalna dovolila za zabeležbo umetniških — in obrtnoumetnih predmetov, prihajajočih iz inozemstva na razstave.

Ob izvozu se predmeti za razstave odpravljajo v izkupilnem zabeleževalnem ravnanju.

To ravnanje se lahko vporablja tudi pri predmetih, ki se očitno ne nameravajo prodati v inozemstvo, kakor n. pr. za predmete historične vrednosti, ki se pošiljajo iz tuzemskih zbirk v inozemstvo samo na izložbo, za vitrine, izložne omare itd.

Razumi se, da je kompetenca carinskih uradov za zabeleževanje ob izvozu predmetov za razstave omejena na tiste slučaje, v katerih se za zabeleževanje vrši po občih navodilih, dočim je dovoljenje olajšav pri izvoznem zabeleževanju umetnin (n. pr. proti certifikatom razstavne komisije i. dr.) pridržano finančnemu ministrstvu.

X. Carinska skladišča.

170. **Carinska skladišča** se nahajajo vobče samo pri glavnih carinskih uradih. Carinski uradi nižje vrste, v kolikor nimajo obsežnejših pravic v ta namen, smejo sprejemati v uradno shrambo samo blago, pri katerem manjka predpisana deklaracija, ki ni še izpolnila vse za uvoz predpisane pogoje ali čez katero so se v sodnem postopanju prijavile zahteve.

Pravico biti sprejeto v uradna skladišča ima navadno samo blago, podvrženo carinskemu ravnanju, in katero ni po predpisih, veljavnih za dotično uradno skladišče, izključeno od shranjevanja

Ne smejo se pa sprejemati v uradna skladišča sledeči predmeti:

1.) smodnik, strelni bombaž, umetni ogenj, razstrelilne glavice, patrone, dinamit i. dr. razstrelilne in raznesljive snovi;

2.) predmeti, katerih vzdrževanje povzroča stroške, n. pr. živina;

3.) gnitju podvrženi predmeti;

4.) naravna in umetna mineralna olja radi njih vnetljivosti in njih močnega bitraminoznega duha. Tako n. pr. kameneno olje, bencin, ligroin, terpentino olje, petrolejski eter, solarno olje in druga olja, napravljena iz kamenega oglja in rjavega premoga, ter drugi lahko vnetljivi izdelki;

5. manganove soli v lesenih, papirnatih ali lahko zgorljivih ovojih.

Pogojno se smejo sprejeti:

1.) predmeti, katerih hranitev zahteva posebno nadzorovanje;

2.) blago, ki se vname samo od sebe, n. pr. fosfor, vžigalice, ribalna netila, varnostna netila, vžigalne vrvice, patrone, kolodij, klorovo apno, klorokisli kali, žvepleni nakroj, žvepleni natrij, žvepleni eter in alkohol, žvepleni ogljik, pikrinova kislina, nitrobenzol, črno barvana in močno obtežena svila, celuloid i. dr.;

3.) strupi, dalje blago, ki oddaja močne duhove ter je na tak ali drug način lahko škodljivo v skladišču se nahajajočim predmetom. Spredej navedeno blago se sme pogojno sprejemati v uradno zalogo samo, ako so dotičnim uradom na razpolago za to pripravnih prostori, n. pr. kleti, ognjevarne shrambe i. t. d.

Uradi z omejeno pravico shranjevanja smejo sprejemati blago v uradno skladišče kvečjemu do dobe dveh mesecev. Sicer pa ni ležalni rok — če so se spolnili pogoji uradnega shranjevanja — vezani na določeni čas. Carinska oblast pa more, posebno ob velikemu navalu blaga, vsak čas odpovedati shrambo glede predmetov, ki se že dlje časa nahajajo v carinskih skladiščih.

171. Sprejem v uradna skladišča. Kot v uradna skladišča prevzeto blago se smatra samo ono, ki ima ležati dlje časa v istih ter se je v ta namen vpisalo v skladiščni register. O sprejemu odloča skladiščni upravitelj ali kak višji uradnik. Za pogojno sprejete predmete se določijo primerna mesta, n. pr. kleti, vojaške smodnišnice itd. Sprejetje blaga v uradna skladišča se vrši navadno na podlagi posebne napovedi oddajalca. Če je bilo blago do carinskega urada odpremljeno v spremniščnem ali nepovednem ravnanju, ali če je bilo dohodarstveno zaseženo, se isto sprejme uradno v skladišča takoj, v prvih dveh slučajih po preteku 10, oziroma 30 dni.

Pri sprejemu se konstatira kosmata teža blaga; vsaj en tovor treba tudi notranje pregledati. Teža se vpiše v tehtalno knjigo ter se s pavziranjem napravi tropis; drugo- in tropis se rabita kot prilogi k skladiščnemu registru in daljni odpravi blaga.

Pri tehtanju blaga ob sprejemu v uradna skladišča se sme poskusno tehtati tisto blago, ki ne plača

več nego 7 K 50 v carine od 100 kg. Drugo blago se sme tehtati v partijah. Notranje ogledovanje se omeji pri velikih množinah na nekatere tovore. Blago, ki se vklada v velikih množinah (kava, čaj, dišave) in ki je tako zavito, da en in isti tovor vsebuje samo po eno vrsto blaga, se sme z dovoljenjem ministrstva ob sprejemu v skladišča na podlagi po tarifu izgotovljene deklaracije, obsežajočo vso pošiljatev popolnoma pregledati. Pri delnem dviganju se potem vlagajo delne deklaracije in se blago dviguje, ne da bi se nanovo pregledalo.

O sprejemu blaga v uradna skladišča se stranki, na nje zahtevo, izroči potrdilo, ki vsebuje število tovorov, točko skladiščnega registra in dan sprejema. To potrdilo se sme napisati tudi na eventuelno predloženem tovrnem listu.

Potemtakem sprejema država zavezo za dolžnostno skrb pri hranitvi samo glede na število shranjenih tovorov, ne pa za navedeno vrsto, kakovost in množino v tovorih zmotanega blaga. Država tudi ne sprejema nikake odgovornosti za poškodbo ali uničenje shranjenih predmetov po ognju, vodi ali vsled kakega drugega povoda ali nesreče. Posebno opozorilo o tej okolnosti je pri vsakem skladišču na vidnem mestu nabito.

172. Pravice in dolžnosti vlagatelja. Za vlagatelja velja tista oseba, ki jamči za deklaracijo. Ona razpolaga z vloženim blagom. Pri nakazanem blagu preidejo pravice vlagatelja na poroka za nakazano blago, ako se ni drugače ustanovilo ter uradu naznanilo. To polmočje traja samo, dokler se pri uradu ni javil prejemnik blaga. Prevaževalec blaga sme z njim razpolagati samo, dokler se nista pri uradu zglasila porok ali prejemnik blaga. Če se je shranitev blaga odločila uradno, se kot vlagatelj smatra zadnji imetelj blaga.

Vlagatelj sme blago, nahajajoče se v uradnem skladišču, napovedati v ocarinitev, zabeležbo, prosto odpravo, odpošiljatev na drugo carinsko skladišče, za izvoz v inozemstvo ali za odkazatev blaga na drugega prejemnika kot onega, ki je bil prvotno naveden. Sme tudi celoma ali deloma premeniti namembo blaga, torej blago, ki je bilo namenjeno za prevoz, napovedati ocarinitev in predmete namenjene za ocarinitev, napovedati za zopetni izvoz. Blagu se smejo premeniti ovoji ali se sme, z namenom odpošiljanja na razne smeri, previti v manjše zavoje. Blago v uradnih shrambah se dalje sme ogledati, nanovo zaznamovati (signirati), pretehtati, dopolniti, denaturirati ter se smejo od njega vzeti vzorci.

Gospodar v uradna skladišča vloženega blaga ali njega pooblaščenec ima pravico in celo dolžnost, prepričati se od časa do časa o stanju shranjenih

predmetov. Ako bi način shranitve, ki bi ne odgovarjala predpisom in interesom blaga, bil blagu škodljiv, mora urad na to okolnost opozoriti, in če bi ta pri vsem tem ne ukrenil potrebno, stvar naznaniti oblastvu, ki uradu načeluje.

Za posledice, povzročene po uradu, veljajo določila § 1304. obč. drž. zak.

Nikdo ne more zahtevati, da se blago shrani v druge, kot v namene javne shrambe določene prostore, ali na drugi način, nego je predpisano v naznanilu, objavljenem v vsakem skladišču. Vsakega vlagatelja je dolžnost, da sam ali na lastne stroške izvrši ona dela, ki so potrebna, da se predmeti obdrže v dobrem stanju ter da plača odpadajočo ležnino.

Če vlagatelj blaga ne biva na mestu, kjer se nahaja uradno skladišče, naj imenuje pooblaščenca, ki naj skrbi za opravila, združena s sprejemom blaga v skladišču, ter naznani ime in stanovališče istega carinskemu uradu. Naslov vlagatelja samega se tudi zaznamuje v skladiščnem registru.

173. Odstopi (cesije) ležečega blaga. Odstop blaga, ležečega v uradnem skladišču, se mora prijaviti uradu s predložitvijo odstopne listine in tovarnega lista, oziroma vložne deklaracije. Urad presodi in primerja navedbe cesije z navedbami v skladiščnem registru, zabeleži odstop v poslednjem ter vpiše številko registra in svoj visum na odstopno listino. Nato se odpiše odstopljeno blago ali del istega na originalni listini, oziroma na blagovni deklaraciji, ter se ta vrne cedentu (odstopivši stranki), ki jo izroči cesionarju. V primeru delnega odstopa blaga se odpis izvrši na zadnji cesijski listini.

174. Delitev, preovijanje, ogled, preznamovanje, tehtanje, dopolnjevanje in denaturiranje blaga v skladiščih. Vsako preovijanje in vsaka delitev v skladišču ležečih tovorov se mora carinskemu uradu prijaviti s posebno deklaracijo. Ta deklaracija se glede na njene ovadbe primerja z navedbami v skladiščnem registru ter se morajo na novo zaviti ali razdeljeni tovari uradno zunanje in notranje pregledati. Pri tem se ovedeta kosmata in čista teža blaga za vsak tovor posebej ter se vpišeta v razdelno deklaracijo. Previjanje in delitev tovorov se sme vršiti samo z dovoljenjem in pod nadzorstvom kakšnega višjega uradnika. Previti in razdeljeni tovari se v registru odpišejo in potem na novo vpišejo. Pri tem je treba varovati prvotno ocarinjevalno podstavo (kosmato in čisto težo, število komadov).

V primerih, da se blago ocarinuje po kosmati teži ter da se od istega odloči prvotni ovoj ter previje v nove zavoje, se teža prvotnega ovoja razmerno porazdeli na čisto težo na novo zavutih ovojev, prvotni ovoj se pa pušča carine prost. Ako se

tako blago nakaže na drugi urad, je v nakaznih listinah navesti istinito težo in zaeno tudi težo, ki ima služiti v podlago ocarinitvi.

Razdelitev tovorov za pošiljanje istih v inozemstvo, se sme izročiti samo pri carinskih uradih, ki so za to pooblaščen po deželnih finančnih ravnateljstvih.

Za tehtanje blaga, ki se v carinskih skladiščih preovija in deli, se mora odračunati tehtalnina. Za ogled, preznamovanje, tehtanje, dopolnjevanje in denaturiranje blaga v skladiščih ni treba vlagati posebnih deklaracij, temveč se za to prosi samo ustmeno dovoljenje. V teh primerih zaznamuje urad izvršeno uradovanje na deklaraciji, ki je že priložena skladiščnemu registru. Tudi se smejo vzeti od blaga, ki je za to vsposobljeno, n. pr. tekočin in užitnih predmetov, mali ali večji vzorci.

Če se od blaga vzamejo vzorci, ki niso zavezani carini (25 gr ali katerih carina ne znaša 10 v) ter so ti vzorci le malenkostni napram množini ležečega blaga, ni treba za to stranki vlagati posebne deklaracije. Za te primere se začasno ne pobira odpadajoča carina, vendar se pa v poznejšem dvigu večjega dela ležečega blaga ozir jemlje tudi na težo že vprej snetih vzorcev. V ta namen se ob vsakem dvigu vzorcev zabeleži teža istih na deklaraciji, ki je pri registru in na strankinem tovarnem listu.

Pri dvigu večjih vzorcev je predložiti razdelbeno deklaracijo in vzorce ocariniti. Dviganje vzorcev je zavisno od dovoljenja predstojnika carinskega urada, ki sme pregosto dviganje vzorcev iz enega zavoja prepovedati.

175. Zasebno zaznamovanje tovorov. Zasebno zaznamovanje tovorov, ležečih v uradnih skladiščih, z namenom iste napovedati za prevoz, je vezano na posebno dovolilo. To dovolilo smejo izdati samo glavni carinski uradi in sicer samo zaupnim, v dohodarstvenem oziru neomadeževanim strankam, proti preklicu na eno leto ter se morajo o tem potom pristojnega deželnega finančnega oblastva obvestiti s posebnim avizom vsi carinski uradi z napovedbo imena in stanovališča dotične tvrdke, tarifne in trgovskonavadne oznambe preznamovalnega blaga, načina zaznamovanja itd.

Izvozna odprava preznamovanega prevoznega blaga se sme vršiti samo v carinsko-spremnem prometu; odpravni podatki se vpišejo na izvozne tovarne listine, na katere se pritisne tudi uradni pečat. Železnica mora ob izstopu carinskemu uradu predložiti tudi tovarne listine, ki se opremijo z uradnim pečatom. Na to okolnost opozori nakazalni urad izstopni urad s posebno pripombo v carinski nakaznici.

V poštnem prometu morajo sprejemni poštni uradi takšne spremnične pošiljke sprejem carinske spremnice izrecno potrditi v sprejemnici. Ker je donos poštno-izvozne listine za tvrdke, ki uživajo ugodnost preznamovanja, združen s težkočami, se lahko za dokaz izstopa donese sprejemnica (od-dajni listek ali knjiga), na katerem je potrditev spre-jema po pošti potrjena.

Za tvrdke, ki uživajo gornjo ugodnost, se smejo pošiljati, za katere se zahteva carinsko pro-sta odprava, kot tuzemsko povratno blago, odpraviti carine prosto samo proti predložitvi originalne iz-vozne tovarne listine.

176. **Ležnina.** Vlagatelj blaga je zavezan plačevati ležnino v predpisanem iznosu. Ležnina se odmerja od ko-smate teže, ki se je ovedla o priliki sprejema blaga. Razlika v teži, ki je nastala med ležanjem blaga vsled zaprašjenja, posušenja, izhlapljenja ali vsled privlake vlažnosti, se ne vpoštevata. Če se je pa blago ali del istega uničilo ali dvignilo iz skladišča, se od časa, ko se je to izvršilo, ali kadar je ta okolnost uradu po-stala znana, odmeri ležnina po teži še ostalega dela blaga.

Ležnina se plačuje ob dvigu blaga iz skladišča; če pa blago leži več nego eno leto, koncem vsakega leta. Za ležnino jamči blago, dokler se to nahaja v carinski hrambi, ter se ne more zahtevati dvig tega, ne da bi bila poprej ležnina poravnana.

177. **Način hranitve in doba ležanja.** Blago se mora v uradnem skladišču tako hraniti, da se isto vsled ležanja ne poškoduje. Skladiščni prostori naj bodo po možnosti svetli, varni proti ognju in vlomu ter naj se večkrat prezračijo. Zračnemu vplivu podvrženo blago, osobito vlogo vsrkajoče blago (sladkor, kava, dišave itd.) se morajo vkladati kolikor mogoče vi-soko in na način, da prihaja do njega od vseh strani zrak. Da se o blagu v uradnem skladišču doseže boljši pregled, se vkladajo po možnosti tovari enega in istega vlagatelja in za stalne stranke, ako prostor v skladišču in kakovost blaga to dopuščata, na po-sebnem, posebej označenem prostoru. Vsako blago, ki se je sprejelo v uradno skladišče, naj se radi lažje preglednosti zaznamuje s posebnim listkom ali kakorsibodi drugače, iz česar bodi razvidna pod-stavka skladiščnega vlagatelja.

(Dalje prihodnjič.)

Raznoterosti.

Trgovski tečaji za častnike in podčastnike, ki so ne-zmožni za vojno. Vojno ministrstvo je odredilo, da se vrše za častnike učni tečaji v bančni in zavarovalni vedi ter trgovski tečaji za podčastnike, ako niso več zmožni za vojno. V Gradcu bodo poučevali profesorji c. kr. trgovske akademije po učnem načrtu, ki se dostavi vsakemu udeležencu. Tečaji imajo namen,

dati znanje iz najvažnejših trgovskih strok ter tako omogočiti inva-lidnim vojakom nov poklic pri bankah, zavarovalnicah in trgovskih podjetjih. Tečaji trajajo šest tednov, po katerem času je treba na-praviti izpit. Vsi tečaji so brezplačni in tudi za izpite odpadejo pristojbine. Priglasiti se je pri nadomestnih četah in poveljstvih itd., kjer se lahko vpogledajo tudi natančnejše določbe o učnem načrtu. V prvi vrsti se ozira na aktivne častnike in podčastnike, dalje na take v rezervi, ki so vsled vojne postali nesposobni za zvrševanje prejšnjega civilnega poklica.

*

Telefonske pristojbine niso javne dajatve. To pravno načelo je pred kratkim izreklo graško nadsodišče z vtemeljevanjem, da je kot javne dajatve smatrati le one denarne dajatve, ki jih je povodom kakega posebnega dejanja javne uprave oddati. To pa ni slučaj pri telefonskih pristojbinah, ker je te v zmislu telefon-skega reda smatrati le kot odškodnino za porabo državne naprave, ki, čeprav je monopolizirana, ni izgubila značaja državnega obrata. Najvišji sodni dvor tudi ni ugodil reviziji finančne prokurature. Soglašal je z mnenjem prizivnega sodišča z opomnjo, da je najemnina telefona prostovoljni zasebni čin stranke in da so se pri-merni dogovori le pogodbenim potom sklenili med stranko in poš-tnim erarjem. Zato se pa odškodnina za porabo telefona nikakor ne more enačiti javnim dajatvam.

*

Poskusna doba v trgovskem obrtu. Tožiteljico je dne 25. maja t. l. sprejel trgovec kot prodajalko proti mesečni plači 60 K in prosti hrani in stanovanju v službo. Po trditvi tožiteljice se pri sprejemu ni dogovorila niti poskusna doba, niti odpoved. Ko je prodajalka 26. maja nastopila službo, jo je trgovec še isti večer odpustil, češ, da ne odgovarja zahtevkom prodajalke. Zato je tožila trgovca na odpovedno odškodnino v znesku 140 K, ker je bil odpust neutemeljen. Toženec je ugovarjal, da je tožiteljici pri spre-jemu rekel: „Pa poskusimo enkrat!“ torej jo je le na poskušnjo vzel v službo in jo zato tudi lahko vsak čas odpustil. Tožiteljica nima zmožnosti prodajalke in tudi ne zna z odjemalci postopati. Tožiteljica taji, da bi se pri sprejemu govorilo o kaki poskušnji. V tem kratkem času ni imela prilike, da bi pokazala svoje zmožnosti. Toženi trgovec je bil po zavrnitvi vseh dokaznih predlogov o b o j e n na plačilo toženega zneska 140 K. Sodišče je smatralo kot doka-zano, da se s tožiteljico ni dogovorila poskusna doba. Tudi če bi trgovec izrekel besede: „Pa poskusimo enkrat,“ ni v teh besedah smatrati dogovora poskusne dobe v zmislu sotrudniškega zakona. Tudi odpustni razlog v zmislu § 27 odst. 2 sotrudniškega zakona tukaj ni dan, namreč: Če je delojemalec nezmožen, obljubljen ali okolnostim primerna dela izvrševati.“

*

50 milijard vojnih stroškov. V „N. F. P.“ je razpravljal dr. F. Eulenburg direktne vojne stroške, ki so jih doslej imele vojskujoče se države. Nemčija je doslej izdala mesečno po-vprečno eno milijardo mark. Za Angleško so znasali stroški prvih štirih mesecev povprečno 500 milijonov mark, v naslednjih petih mesecih pa že čez eno milijardo, torej v prvih treh četrtletjih že okroglo sedem milijard, kateri znesek bo v isti višini le še največ pol leta zadostoval, t. j. stroški Angleške bodo končno prekašali one Nemčije, zlasti ker mora Angleška finančno podpirati Bel-gijo, Srbijo, Črno goro in Japonsko, zdaj pa še Italijo. Za Fran-cosko znašajo stroški v prvih devetih mesecih dnevno po 34 milijonov mark, skupaj okrog 9·8 milijard. Vojni stroški Rusije znašajo skupno okrog 11¼ milijard mark, to je dnevno okrog 41 milijonov mark, mesečno 1¼ milijarde. Vojne stroške Turške, ki so znatno manjši kakor oni drugih držav, smatra pisatelj za polo-vico manjše kakor stroške Avstro-Ogrske. Po teh zaznamkih bi znašali stroški vojskujočih se držav v 9 mesecih od avgusta do

konca aprila okrog 90 milijard mark. Od teh odpade dve petini na Nemčijo, Avstro-Ogrsko in Turčijo, tri petine pa na nasprotnike. Prihodnje četrtletje bo pa gotovo imelo najmanj polovico te vsote stroškov, ker povsod naraščajo stroški. Pri tem pa niso vpoštevani uničenje gospodarske blaginje in obnovev opustošenj, ki se bodo šele po vojni dognali in zahtevali nova sredstva. Tudi Italija ni vpoštevana. Francoska sama računa višje stroške, ker pravi, da ji bo 14 vojnih mesecev povzročilo čez 24 milijard mark.

*

Poraba vojnih vjetnikov za industrijska in obrtna dela.

Kakor se vojni vjetniki že porabljajo za poljska dela, so zdaj na razpolago tudi za industrijska in obrtna dela in sicer v najmanjšem številu 30 mož, ki se oddajajo tudi obrtnim zadrugam. V nekem nemškem časopisu čitamo izkušnje praktičnega kmetovalca, ki jih je napravil z ruskimi vojnimi vjetniki. Pravi, da so pri zadostni hrani zelo porabni in pridni ter tudi hvaležni za dobro hrano. Če se jih pa zadostno ne hrani, so pa bolj leni. Sploh pa priporoča zelo, da se jih vzame pri poljskih delih, ker so teh skoro vsi vajeni, le da se jim mora dati zadostna hrana.

*

Nadzorovalne oblasti so opravičene, sklep okrajne bolniške blagajne kot protizakonit razveljaviti, po katerem naj bi se zdravnikom naročilo, sprejemati nakazila delodajalcev le takrat, če so ta pisana v jeziku blagajne. (Razsodba uprav. sod.) V zmislu § 16 bolniško-zavarovalnega zakona ima predstojništvo bolniške blagajne, ki vodi vse gospodarjenje, res pravico blagajniškemu zdravnikom dajati potrebna navodila, vendar pa pri tem ne sme priti v nasprotje s predpisi bolniško-zavarovalnega zakona. Kršenje teh predpisov je pa dano, če se blagajniškemu zdravnikom ukaže, da naj odrečejo zdravniško pomoč takrat, ako predlože blagajniški člani češke nakaznice, ker je v zmislu § 6 bolniško-zavarovalnega zakona obveznost bolniške blagajne za dajatev zdravniške pomoči brezpogojna, in vsled tega predstojništvo ne more biti upravičeno, odkloniti izpolnitev te obveznosti iz kakega v zakonu nevtemeljenega vzroka. Že sklep, da morajo blagajniški zdravniki nakaznice v češkem jeziku zavriniti, je smatrati kot kršenje zakona, ker se s tem onemogoči ali zavleče zdravljenje bolnega delavca, ki je v zakonu zahtevano. Kar se tiče trditve glede poslovnega jezika bolniške blagajne, pa to nima nobene podlage, ker to že presega pravice, da bi se določil jezik bolniških nakazil, t. j. potrdil tretjih oseb.

*

Izpregled donosa pomočniškega izpričevala se ne more od višje inštanace razveljaviti. Ako prositelj za samostojno izvrševanje kakega rokodelskega obrta donesel pripomočke, da je bil predpisani čas res kot pomočnik zaposlen, toda nima za to veljavnih izpričeval, mu deželna vlada ali namestništvo lahko izpregleda donos predpisanih izpričeval. Ta izpregled je prepuščen samostojni presoji deželne politične oblasti in če je ta brez dvoma prepričana o sposobnosti, oziroma porabi prosilca v predpisanem času ter dala dovoljenje po svoji prosti presoji, ne sme višja instanca razveljaviti tak izpregled, ker v to ni dana nikaka zakonita podlaga.

*

Prepoved prodaje mesa dva dni v tednu pri mesarjih in gostilničarjih.

Naredba notranjega ministra v sporazumu s trgovskim in poljedelskim ministrom z dne 8. maja 1915 glede zagotovljenja mesnih zalog, ima naslednje besedilo:

§ 1.

Prodaja mesa, surovega ali pripravljenega (kuhanega, pečenega, sušenega itd.), kakor tudi obrtna prodaja jedil ki docela ali deloma obstoje iz mesa, je dovoljena le pet dni v tednu.

Kot meso se v tej naredbi razume goveje, telečje, prašičje in kurje meso, izvzemši klobase in notranje organe zaklanih živali, kakor pljuča, jetra, ledice, možgani itd.

§ 2.

Politična oblast mora dneve, ob katerih je dovoljeno prodajati meso in obrtoma dajati mesna jedila, določiti in javno naznaniti. (Kakor znano so ti dnevi vsi razen torka in petka.)

§ 3.

V posebnih ozira vrednih slučajih, zlasti za zdravilske zavode, sme politična okrajna oblast ali od te določeno mesto od slučaja do slučaja na tozadevne prošnje dovoliti izjeme od določb §§ 1. in 2.

Obrtniki, ki na podlagi takega dovoljenja oddajajo meso tretjim osebam, morajo voditi zapisno knjigo, iz katere mora biti razvidna oblast, ki je dala dovoljenje, ime in bivališče stranke kakor tudi vsaki stranki oddana množina in vrsta mesa.

§ 4.

Določila § 1. in 2. se ne porabljajo na prodajo mesa v svrhu prehranitve vojaških oseb, ki so v naturalni preskrbi, mesarji pa morajo izročiti meso le proti potrdilu, katero je vpisati v zapisno knjigo (§ 3.).

§ 5.

Ob dnevih, ob katerih ni dovoljena prodaja mesa, ne smejo obrtniki v svojih odjemalcem odprtih prodajnih prostorih mesa imeti v zalogi. Politična okrajna oblast in v krajih, kjer obstoji posebna deželno knežja policijska oblast, tudi ta, je opravičena, po svojih organih v prostorih, v katerih je meso na prodaj, vsak čas izvrševati ogleda ter vpogledati poslovne zapiske.

§ 6.

Občine so obvezane k sodelovanju pri izvršitvi te naredbe.

§ 7.

Prestopki te naredbe in na njeni podlagi izdanih predpisov se kaznujejo, ako dejanje ni podvrženo strožji kazni, z denarno kaznijo do 2000 K ali z zaporom do treh mesecev, pri obteževalnih okoliščinah pa z denarno kaznijo do 5000 K ali z zaporom do šestih mesecev. Ako zakrivi prestopnik, se sme, če so dani pogoji § 1336., odst. 1 lit. a, obrtnega reda, odrediti odtegnitev obrtne pravice.

§ 8.

Naredba stopi z dnem razglasitve v veljavo.

Društvene vesti.

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejme se: 1 kontorist, 12 pomočnikov mešane stroke, 1 pomočnik špecerijske stroke, 1 pomočnik železninske stroke, 3 pomočniki manufakturne in modne stroke, 2 pomočnika modne in galanterijske stroke, 3 kontoristke, 16 prodajalk, 22 učencev in 1 učenka. Službe iščejo: 3 kontoristi, 2 poslovodji, 24 pomočnikov, 3 kontoristke, 37 prodajalk, 5 učencev in 7 učenk. Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

Delniška glavnica K 6.000.000.

Rezervni fond okoli K 300.000.

JADRANSKA BANKA, FILIJALKA V LJUBLJANI

Šelenburgova ulica šte. 7 (nasproti glavne pošte).

Kupuje in prodaja: vrednostne papirje, rente, obligacije, zastavna pisma, prioritete, delnice, srečke itd. — Valute in devize. — Predujmi na vrednostne papirje in blago ležeče v javnih skladiščih. Promese k vsem žrebanjem.

Menjalnica.

:: Vloge na knjižice od dneva vložitve ::

4 1/2 %

do dneva dviga, rentni davek plačuje banka iz svojega. — Na tekoči in žiro-račun po dogovoru. — Živahna zveza z Ameriko. — Akreditivi.

Centrala v Trstu.

Eskomptuje: menice, devize in fakture. Zavarovanje vrednostnih papirjev proti kurzni izgubi. — Revizija žrebanja srečk itd. brezplačno. — Stavbni krediti. — Rembours-krediti. — Borzna naročila. Inkaso.

Filialka v Opatiji.

Trgovina
s špecerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja

vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Delniška glavnica K 8.000.000.—. Rezervni zaklad K 800.000.—

Zamenjava in eskomptuje

izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavicije.

Eskompt in inkasso menic. — Borzna naročila.

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

4 1/2 % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Priporočamo našim gospodinjam **pravi : FRANCKOV :**
kavni primatek s tovarniško znamko : kavni mlinček :
iz zagrebske tovarne.

Varstvena znamka.

**„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za
kavne surogate v Ljubljani**

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVČ

trgovina z manufakturnim blagom in kro-
jaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, poštežba točna.

Vzorci na zahtevo poštne prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjčni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa
po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo,
naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin
na oglase v našem listu. „Slovenski trgov-
ski Vestnik“ mora postati ognjišče organi-
zacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte
po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica.

Denarnega prometa koncem leta 1914	K 740,000.000.—
Vlog	„ 44,500.000.—
Rezervnega zaklada	„ 1,330.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 0/0

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo

c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

- 1.) Drugo vojno posojilo.
- 2.) *Dr. Vik. Sušnik*: Novi avstrijski konkurzni red.
- 3.) *V. Žun*: Pregled novjših, gospodarskih razmer se tičočih zakonitih naredb.
- 4.) Zagotovitev preskrbovanja z žitom in moko nove letine.
- 5.) *H. Sevar*: Iz blagovnega znanstva: Blago.
- 6.) Raznoterosti:
Izjave za občno pridobnino. — Eksportna akademija c. kr. avstrijskega trgovskega muzeja. — Preskrba

živil. — Številčno razmerje med mrtvimi in ranjenimi. — Vinska trgateg kaže dobro. — Terjatve in obveznosti do Italije. — Izvoz Združenih držav. — Občni zbor Avstrijskega Lloydja. — Sladbor pod zaporo. — Italijansko vojno posojilo — fiasko. — Zvišanje davka na žganje. — Imenik poravnalnih upravnikov in preizkuševalcev gospodarstva. — Zobozdravnik in zobotehnik nista trgovca.

- 7.) Društvene vesti.
- 8.) Književnost.

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Peti vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravništvo: Ljubljana, „Narodni dom“.

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

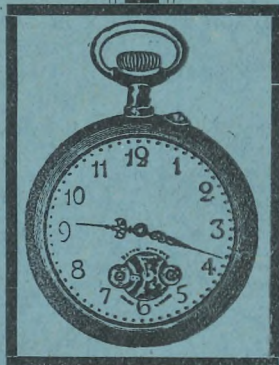
Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

Ponatis dovoljen le ob navedbi vira.

H. Suttner, Ljubljana štev. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine
po najnižjih cenah.

:: Razpošiljanje ::
blaga na vse kraje
sveta ter največja
ekspozitna trdka.

Zahtevajte moj novi
povečani cenik, ka-
terege dobite za-
stoj in poštnine
prosto.

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici.

„IKO“ Tovarniška znamka „IKO“

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Dunajski cesti štev. 13

priporoča svojo izborni zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn,
zasebnikov itd., kakor tudi porcelan, svetilke,
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete.

Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

Škatlje
Kartoni

za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.

za razpošiljanje
klobas, masla,
oblek, perila in
drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubljanski kartonažni tvornici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati.

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Riunione Adriatica
di Sicurta.

Zastopstvo za Kranjsko:

tvrdka

Ivan Perdan

v Ljubljani.

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vinko Majdič
lastnik valjčnega mlina v Kranju.
Priznано najboljši
mlinski izdelki in zlasti
izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med jako dober za pecivo ali zdravilo,
 izpitani pomladanski :: :: ::
 čebelni pítanec :: :: :: ::

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“

===== v Ljubljani =====

naznanja, da ima v založbi še sledeče
knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,
 v treh delih.

I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.

II. del: Cena vezani knjigi 2 K.

III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodrudniku nujno potrebne.

Trgovski pomočnik

špecerijske stroke, soliden in trezen, se sprejme takoj

in pod ugodnimi pogoji pri firmi:

Trgovina špecerije in deželnih pridelkov

J. KUŠLAN

KRANJ.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

➡ priporoča svoja svetla in črna piva. ➡

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo,
lak za usnje, vazelino in kolomaz

iz domače tovarne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Kmetska posojilnica - ljubljanske okolice - v Ljubljani

r. z. z n. z.

Obrestuje hranilne vloge po

➡ **4³/₄ %** ➡

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna kmečka posestva, radi tega je tudi ves denar pri njej popolnoma varno naložen.

— Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.: —

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19.000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo ameriški umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

— C. in kr. dvorni založniki —

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps), olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče, steklarski in mizarski klej in druge v to stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

1883

TRGOVSKI VESTNIK.

3000 18193, 7

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XII.

V Ljubljani, dne 15. julija 1915.

Štev. 7.

Drugo vojno posojilo.

Drugo avstrijsko - ogrsko vojno posojilo je glede uspeha še prekosilo prvo. Podpisalo se je do 5. julija t. l. 3750 milijonov kron in sicer v Avstriji 2630 milijonov, na Ogrskem 1120 milijonov. Prvo vojno posojilo je doseglo 3305 milijonov kron.

Ta uspeh je še hujši udarec našim nasprotnikom, kakor vojne zmage na severu in jugu, kajti ti so živeli v mislih, da naša monarhija ne bo niti vojaško, niti politično, še manj gospodarsko prenesla svetovne vojne. Toda sovražniki so se motili v vseh ozirih, najbolj še morda gospodarsko in politično, ker so vsi narodi v monarhiji enodušno pokazali, da jih je vojna še veliko bolj zblížala in tudi vojno posojilo se je z lahkoto, ne da bi denarni trg kaj trpel, podpisalo. Pomisliti je, da je v devetih mesecih 7055 milijonov kron dalo naše narodno gospodarstvo v vojne namene, pri tem je pa nadaljevanje finančnega in gospodarskega življenja ostalo nemoteno. Te velikanske številke bodo na častnem mestu zapisane v zgodovini razvoja naše monarhije.

Pri drugem vojnem posojilu vidimo celo, da je za 445 milijonov kron večje. Zakaj to? Poprej bi se pričakovalo, da bo po enajstmesečni vojni manjše nego večje, toda zvišanju je vzrok vojna napoved verolomne Italije. Vse, kar se je podpisalo po podaljšanem uradnem roku 29. maja, je pripisovati izključno ogorčenju, ki je vsepovsod po monarhiji izzvala vojna napoved zahrbtnih Italijanov. Te vojne se avstro - ogrski narodi niso ustrašili, pripravljeni so bili nanjo in odleglo je vsem, ko je izbruhnila ta vojna. To nam kažejo izjave tako kapitalistov kakor manjših hranilcev, ki so pri subskripcijah po 29. maju izjavljali: »radi vojne napovedi verolomne Italije zvišam — — —« Pa tudi pred napovedjo se je že to zgodilo.

Ako preiskujemo vire premoženja, iz katerega so izhajali podpisi, vidimo, da je vojna kot delodajalec bila deloma povod podpisom. Zelo velike zneske so podpi-

sale firme, ki posredno ali neposredno delajo za pokritje vojnih potrebščin. Poleg tega so podpisovalci tudi osebe, za katere je vojna pomenila večji zaslužek, ne da bi bile v neposredni zvezi s pokrivanjem vojnih potrebščin. To so prodajalci konzumnih predmetov vsakdanjega življenja, ker se je cena tem predmetom zelo zvišala, kmetovalci, ki so za žito in živino dobili kupnino, o kateri se jim nikoli ni sanjalo. Cene vseh živil in industrijskih izdelkov so poskočile, izdelovalci in trgovci so napravili znaten dobiček, zato je gospodarska moč širših krogov narasla. Nasprotno so pa sloji, ki le konzumirajo, na slabšem, ker ne morejo prevaliti bremen. V splošnem se pa vpliv vojne pozna v ustvaritvi novih premoženj in znatnih dobičkov.

Tudi srednji in mali hranilci so podpisavali znatno vsoto. Pri poštni hranilnici se je podpisalo 300 milijonov, torej znatno več kakor pri prvem vojnem posojilu. Istotako je pri hranilnicah. Podpisovalci prvega posojila s 100 in 200 K so se zdaj udeležili z večjimi zneski. Uspeh je pripisovati v prvi vrsti gotovosti, ki napolnjuje vse prebivalstvo, da bo naše orožje zmagovito v tej vojni.

Ko bi bilo gospodarsko življenje v Galiciji, Bukovini in na jugu monarhije normalno, bi se prav gotovo dosegla večja vsota, čeprav je že podpisana tako velika, da nasprotniki niti v sanjah niso pričakovali kaj takega. Razmerno niti na Angleškem, niti na Francoskem vojno posojilo nima takih uspehov, o Italiji niti ne govorimo. Tukaj si niti ne upajo priobčevati številke, ker so preveč žalostne.

Naša gospodarska moč je neomajljiva in nam dovoljuje, da upapolno zremo v bodočnost. Uspehi naših armad in zvesto sodelovanje ljudstva pri prenašanju bremen za vodstvo vojne je kakor svetel žarek v težkih dneh. Zato ker smo močni, imamo moč, da upamo na srečen konec in srečen izid vojne.

Novi avstrijski konkurzni red.

Dr. Viktor Sušnik.

(Dalje.)

Konkurzna sodišča. Konkurnzna sodišča so izključno sodni dvori prve inštanice, t. j. deželna ozir. okrožna sodišča, in če se gre za konkurz protokoliranega trgovca ali protokolirane trgovske družbe, trgovska sodišča ozir. trgovski senati pri sodnih dvorih prve inštanice. Redoma se torej konkurzno postopanje vrši pri sodnih dvorih. Izjemoma pa nastopajo tudi okrajna sodišča kot konkurzna sodišča. Sodni dvor prve inštanice more namreč, če se mu zdi umestno, kateregakoli sodnika v svojem okrožju imenovati konkurznim komisarjem. S tem je naravno celo postopanje odkazano poklicanemu okrajnemu sodišču. Poveritev okrajnih sodišč s sprovedbo konkurzov je vsekako na mestu, če se ne gre za obsežne konkurze in če je dolžnik od sodnega dvora preveč oddaljen.

Kateri sodni dvor prve inštanice je pristojen za konkurzno postopanje? Po starem konkurznem redu je bilo kot konkurzno sodišče redoma poklicano tisto deželno (okrožno, trgovsko) sodišče, v katerega okrožju je prezadolženec imel svoje redno bivališče. Po novem konkurznem redu pa je za konkurzno postopanje predvsem pristojen tisti sodni dvor prve inštanice, v katerega okrožju izvršuje prezadolženec svoje podjetje. Kompetenca je torej uravnana po praktični potrebi. Za slučaj, da prezadolženec v okraju, kjer izvršuje svoje podjetje, nima svojega rednega bivališča, bo sodišče, ki je podjetju bližje, kakor sodišče prezadolženčevega rednega bivališča, gotovo lažje in hitreje opravilo konkurz. Redno bivališče prezadolženca pride po novem konkurznem redu še-le v drugi vrsti v poštev. Če namreč prezadolženec nima nikakega podjetja (trgovine, obrti, posestva itd.), potem je za konkurzno postopanje pristojno tisto deželno oziroma okrožno sodišče, v katerega okolišu ima prezadolženec svoje redno bivališče. Mogoče je pa tudi, da prezadolženec v inozemstvu ne izvršuje niti kakega podjetja, niti nima tu svojega rednega bivališča. Za ta slučaj določa zakon, da bodi za konkurzno postopanje poklican tisti sodni dvor prve inštanice, o katerega okolišu se nahaja prezadolženčovo premoženje. Če ima prezadolženec v okoliših različnih sodnih dvorov prve inštanice svoja podjetja ali redna bivališča, tedaj je vsako izmed teh sodišč poklicano za konkurzno postopanje. Konkurnz pa ima sprovesti tisti sodni dvor, ki je prvi otvoril konkurz (§ 63. konk. r.)

Kedaj so za konkurzno postopanje pristojna trgovska sodišča (trgovski se-

nati)? Trgovska sodišča ozir. trgovski senati deželnih in okrožnih sodišč so poklicani kot konkurzna sodišča,

1.) če je otvoriti konkurz o premoženju trgovca, čigar tvrdka je vpisana v trgovskem registru;

2.) če je otvoriti konkurz o premoženju protokolirane trgovske družbe ali pridobitne in gospodarske zadruge. (§ 64. konk. r.) V gotovem smislu moremo torej tudi pod veljavo novega konkurznega reda govoriti o »trgovskem konkurzu«. Vendar opozarjamo, da se ta pojem nikakor ne krije s pojmom »trgovskega konkurza« v starem konkurznem redu. Cela razlika med »navadnim konkurzom« in »trgovskim konkurzom« novega konkurznega reda obstoji le v kompetenci: dočim je za onega poklicano pristojno deželno ozir. okrožno sodišče, se ima slednji razpravljati pred pristojnim trgovskim sodiščem — ozir. trgovskim senatom. Drugače pa se oba konkurza opravljata po istih načelih, ki veljajo prav tako za netrgovce in trgovce. Stari »trgovski konkurz« kot privelegirano, s posebnimi ugodnostmi za protokolirane trgovce opremljeno konkurzno postopanje, je odpravljen. Odpravljena je zlasti tudi predprava trgovcev — do prisilne poravnave v konkurzu. Pravica do prisilne poravnave v konkurzu pristojna namreč po novem konkurznem redu, kakor bomo videli, pod zakonitimi predpogoji vsakemu prezadolžencu, najsi je trgovec ali ne.

Odpravljena je že tudi druga določba starega konkurznega reda. Po § 199. je moralo namreč konkurzno sodišče, kadar je otvorilo konkurz o premoženju javne trgovske družbe, uradoma otvoriti tudi konkurz o premoženju vsakega družabnika, ki je osebno jamčil za družabne obveze. Ta norma odpade, kakor smo že gori omenili, po novem konkurznem redu, ker le-ta otvoritve konkurza »ex - offo« ne pozna. Če hočejo torej upniki v konkurzu se nahajajoče trgovske družbe povzročiti tudi otvoritev konkurza o premoženju njenih družabnikov, morajo v to svrho postaviti poseben predlog in to vsled izrecne določbe zakona pri istem sodišču, pri katerem se razpravlja konkurz o premoženju trgovske družbe (§ 65. konk. r.).

Ali obsega konkurzno postopanje vse prezadolženčovo premoženje? Razločevati je med premoženjem v inozemstvu in premoženjem zunaj državnih mej. Konkurznemu postopanju je podvrženo brez izjeme vse prezadolženčovo, v inozemstvu se nahajajoče premoženje, najsi bo premično ali nepremično. Od tistega prezadolženčevega premoženja, ki se nahaja izven naše države, pa je v konkurzno postopanje redoma privzeti le premičnine, ne pa tudi nepremičnine. Razlog izključitve teh nepremičnin iz tuzemskega

konkurznega postopanja je pač ta, da jih je smatrati kot podrejene tuji državni oblasti, do katere naša sodna oblast ne seže. Sicer je pa tudi načelo, da se ima izven države ležeče premoženje prezadolženca privzeti v tuzemski konkurz, z golj teoretično. To načelo velja namreč le tedaj, če tozadevne mednarodne državne pogodbe ne določajo kaj drugega, tudi se brez sodelovanja tuje države ne da izvesti. Vsled tega določa zakon (§ 67. konk. r.), da ima konkurzno sodišče pri pristojni tuji oblasti zaprositi za izročitev prezadolženčevega, v tuji državi se nahajajočega premoženja. Nadaljno postopanje je pač odvisno od stališča, ki je zavzame tuja država. Vobče se to ravna po določbah posebnih, na mednarodno pravosodstvo se nanašajočih mednarodnih pogodb, ki temelje na načelu reciprocitete. Bistvo tega načela obstoji v tem, da se tuji državi glede njenih podanikov v tuzemstvu priznajo pravice le v tisti meri, kakor pristojajo našim oblastim do inozemcev v dotični tuji državi. Po tem načelu določa zakon, da je, če mednarodne pogodbe ne predpisujejo kaj drugega, v tuzemstvu se nahajajoče premoženje prezadolženca, o katerega premoženju je bil izven naše države odprt konkurz, na zahtevo izročiti pristojni tuji konkurzni oblasti in sicer le tedaj, če ni bilo prezadolženčevega premoženja tudi v inozemstvu odprt konkurz. Izročiti pa se sme to premoženje le v toliko, v kolikor ni zaseženo po v inozemstvu pridobljenih ločilnih ali izločilnih pravicah. Razglasitev konkurza. Otvoritev konkurza ima konkurzno sodišče potem edikta uradoma razglasiti. Vsebina tega edikta je po zakonu natančno določena ter mora poleg navadnih osebnih podatkov obsegati zlasti naznanilo, kedaj in kje se vrši prvi zbor upnikov, ki imajo k naroku prinesiti potrebna dokazila za svoje tirjatve, dalje poziv na konkurzne upnike, da naj svoje tirjatve v roku, ki ne sme biti krajši, kakor 30 in ne daljši kakor 90 dni, prikladi konkurzu, slednjič tudi naznanilo, kedaj in kje se vrši splošni preskusni narok t. j. narok, pri katerem se ima konkurzni upravitelj obvezno izjaviti, ali h konkurzu prijavljene tirjatve prizna oziroma v kateri višini jih prizna. Edikt je na sodni deski konkurznega sodišča nabiti, prav tako pa tudi pri tistem okrajnem sodišču, pri katerem ima konkurzni komisar svoj sedež in če se nahaja prezadolženčevo podjetje ali redno bivališče izven sedeža konkurznega sodišča, tudi na sodnih deskah v kraju njegovega podjetja ozir. bivališča. Odpravek sodnega edikta je dostaviti tudi vsem upnikom, ki so sodišču znani. V ediktu je označiti liste, potem katerih se bodo objavljala nadaljna konkurznega postopanja se tičoča naznanila. Slednjič je otvoritev konkurza za znakovati pri prezadolženčevih posestvih in hi-

potekarnih tirjativah v javni knjigi in če je prezadolženec protokoliran trgovec, tudi v trgovskem registru. Pravtako je vpisati dan otvoritve konkurza v vseh rubežnih zapisnikih, sestavljenih proti prezadolžencu.

Ali je otvoritev konkurza mogoča tudi tedaj, če se izkaže, da ima prezadolženec enega samega upnika ali če je prezadolženec brez vsakega premoženja? Po starem konkurznem redu je bilo predlog, na otvoritev konkurza odkloniti, če se je izkazalo, da ima prezadolženec enega samega upnika ali če prezadolženec ni imel niti toliko premoženja, da se pokrijejo konkurzni stroški. Novi konkurzni red stoji sicer načeloma na istem stališču, ker hoče konkurzno postopanje omejiti na tiste slučaje, ki obetajo vsaj količkaj uspeha. Na drugi strani pa hoče novi konkurzni red odpraviti zlorabo tega načela, zato ustanavlja gotove izjeme. Razločevati je, ali zadostuje prezadolženčevo premoženje za pokritje konkurznih stroškov ali ne.

Če je premoženja dovolj, upnik pa en sam, tedaj je predlogu na otvoritev konkurza ugoditi, če predlagatelj verjetno izkaže, da bi bil prezadolženec njegovo tirjatev mogel plačati, da se ni pred konkurzom svojega premoženja znebil z dejanjem, ki se po izpodbojnem redu dav konkurzu uspešno izpodbijati. Če pa prezadolženčevo premoženje niti za pokritje predvidnih konkurznih stroškov ne zadostuje, je predlogu na otvoritev konkurza ugoditi le tedaj, če predlagatelj položi primeren predjem za stroške ali pa če verjetno izkaže, da se je prezadolženec na nedopusten in izpodbojen način svojega premoženja pred konkurzom znebil. Vendar je v tem slučaju na zahtevo sodišča položiti primeren predjem. Položeni predjem je smatrati kot del stroškov konkurzne mase (§ 73. konk. r.), to se pravi, upnik more povrnitev predjema zahtevati le iz mase, ne pa osebno od prezadolženca.

V vseh drugih slučajih ima sodišče predlog na otvoritev konkurza radi pomanjkanja premoženja odkloniti. Ta odklonilni sklep pa je v centralnem listu objaviti. Tudi mora dolжник na zahtevo kateregakoli upnika položiti razodetno prisego. Če se pri tem pokaže kako novo premoženje dolžnikovo, morejo upniki navzlic okolnosti, da je bil prvotni predlog odklonjen, vnovič predlagati otvoritev konkurza (§ 73. konk. r.).

Pregled novjših, gospodarskih razmer se tičočih zakonitih naredb.*)

Z odredbo trgovskega ministra i. dr. z dne 5. maja 1915, drž. zak. št. 109, so se določile najvišje cene za volno (pri 1 kg čiste najfinejše merinovolne 20 K).

Odredba poljedelskega ministra i. dr. z dne 6. maja 1915, drž. zak. št. 111 določa, da mora v letu 1915 vsak zemljiški posestnik vse svoje travnike, pašnike in planine porabiti za potrebno krmo ali pa za pašo koristne živine. Žetne komisije, ki so se ustanovile z ministrsko naredbo z dne 5. avgusta 1914, morajo skrbeti za to, da se ta odredba natančno izvaja.

Z odredbo finančnega ministra z dne 7. maja 1915, drž. zak. št. 112, se izdado do najvišjega zneska 20 milijonov kron novi novci po 10 vin., eventualno tudi po 20 vinarjev iz zlitnine, obstoječe iz 50 delov bakra, 40 delov cinka in 10 delov niklja.

Z odredbo ministra notranjih zadev i. dr. z dne 8. maja 1915, št. 113 drž. zak., se za dobo vsled vojne nastalih izrednih razmer določa, da se sme prodajati in v gostilnah dajati meso le 5 dni v tednu, vendar pa to ne velja za klobase, pljuča, jetra, ledvice in možgane.

Z odredbo poljedelskega ministra i. dr. z dne 8. maja 1915, drž. zak. št. 114, se omejuje klanje goveje živine in prašičev. Krave, telice in svinje, ki so breje že toliko, da se jim pozna, se ne smejo prodajati za klanje in ne klati. Molzne in plemenske krave, teleta in voli do 2 in pol leta se smejo klati le z oblastvenim dovoljenjem.

Z odredbo ministra za notranje zadeve i. dr. z dne 11. maja 1915, št. 116 drž. zak., se zopet dovoljuje, da smejo posestniki konj za krmljenje vsakega konja povprečno na dan porabiti kvečjemu 1 kg ovsa.

Z odredbo domobranskega ministrstva z dne 14. maja 1915, drž. zak. št. 117, so se deloma spremenile odškodnine za naravno preskrbo, določeno po zakonu o vojnih datativah. Te znašajo za celodnevno porcijo 1 K 89 v, za zajutrek 22 v, za kosilo s celo mesno porcijo 1 K 29 v, za kosilo s polovično mesno porcijo 89 v, za večerjo s polovično mesno porcijo 78 v, za večerjo brez mesa 38 v. Spremenili so se deloma tudi odškodninski postavki za oskrbne predmete.

Z odredbo finančnega ministra i. dr. z dne 14. maja 1915, drž. zak. št. 122, se je začasno odpravila carina na mastna olja.

Odredba trgovskega ministra i. dr. z dne 14. maja 1915, drž. zak. št. 121, določa, da se morajo naznaniti zaloge ovčje volne.

Odredba vsega ministrstva z dne 20. maja 1915, št. 132 drž. zak., pooblašča deželne šefe, da smejo oddati, da se mora iz javnih varstvenih ozirov oddati državni upravi v shrambo vse orožje.

Z odredbo trgovskega ministra i. dr. z dne 26. maja 1915, drž. zak. št. 140, se določajo najvišje cene za goveje in konjske kože ter za goveje in konjsko usnje (n. pr. pri kravjih in volovskih kožah do 22½ kg teže za 1 kg 2 K 76 v za 1. razred, 2 K 71 v za 2. razred, 2 K 67 v za 3. in 2 K 52 v za 4. razred).

Z odredbo domobranskega ministrstva z dne 27. maja 1915, drž. zak. št. 145, se določa, da se morajo državni upravi oddati zaloge nekaterih kovin in zlitin, kakor aluminija, pločevine, svinca, medi, niklja, bakra, tombaka. Če zaloga pri aluminiju ne znaša več nego 20 kg, pri svincu 100 kg, pri niklju 1 kg, bakru 30 kg, medi 200 kg, ni treba oddati kovine.

Odredba pravosodnega ministra i. dr. z dne 29. maja 1915, drž. zak. št. 149, odreja imenike poravnalnih oskrbnikov, ki niso odvetniki in notarji. Sodišča (deželna in okrožna) morajo namreč napraviti imenike pripravnih oseb in sicer za taka podjetja, pri katerih se večkrat dogajajo ustavitve plačil. V take imenike se smejo sprejeti le neomadeževane, zanesljive in vešče osebe, ki so se izrekle za pripravljene, da prevzemo službo poravnalnega oskrbnika. Tak poravnalni oskrbnik mora biti zmožen, da nadzoruje poslovni obrat dolžnika in da po potrebi tudi sam poprime za posel. Tudi ženske se morejo sprejeti v ta imenik. Deželno, oziroma okrožno sodišče izbira za imenik prikladne osebe izmed oseb, katere v ta namen predlagajo glede trgovinskih in obrtnih podjetij trgovinske in obrtne zbornice, glede poljedelskih in gozdarskih obratov poljedelske glavne korporacije v deželi, glede mestnega zemljiškega posestva pa okrajna glavarstva, oziroma župani v mestih z lastnim statutom. Poleg tega pa smejo stanovske korporacije in društva staviti svoje predloge pri korporacijah, ki so v prvi vrsti poklicane za stavljenje predlogov, ali pa naravnost pri sodišču. Imeniki se obnavljajo vsako peto leto. Kdor je sprejet v imenik, sme odkloniti posel poravnalnega oskrbnika le iz tehničnih vzrokov, o katerih presoja poravnalno sodišče.

Odredba trgovskega ministra i. dr. z dne 2. junija 1915, drž. zak. št. 150, določa, da se od tega časa sme ovčja volna vporabljalati le za vojaška naročila. Izvzeta je le vporaba za namene domače industrije.

Odredba finančnega ministra i. dr. z dne 6. junija 1915, drž. zak. št. 153, določa, da smejo izdelati pivovarne v mesecih junij, julij in avgust 1915 kvečjem 75 odstotkov tiste množine piva, ki se je izdelala v istih mesecih v letih 1912 in 1913.

*) Glej št. 3, 4 in 5 „Slov. trg. Vestnika.“

Cesarska naredba z dne 9. junija 1915, drž. zak. št. 156, določa, da jamči tudi premoženje za škodo pri izdajalskih činih, ki se zgodijo v vojnem času.

Cesarska naredba z dne 12. junija 1915, drž. zak. št. 158, ima določbe o pogodbah glede vojaških dobav. Če se taka pogodba po zavezancu ne izpolni o pravem času, na pravem kraju ali na pogodjeni način, sme država zahtevati izpolnitev ali pa odstopiti od pogodbe. Če gre za delne datatve, more država odstopiti od pogodbe sploh glede vseh ali pa glede še ne izpolnjenih datatev. Če zadene zavezanca krivda, da se ni izpolnila pogodba, more država tudi odstopiti od drugih pogodb, ki jih je morda radi vojaških dobav napravila z istim zavezancem. Zavezanec jamči na vsak način za škodo, provzročeno po neizpolnitvi pogodbe, razen če ni bil zadržan po lastni krivdi, da se pogodba ni prav izpolnila. Več zavezancev jamči solidarno. Če zavezanec očitno z namenom, da bi oškodoval državo, pogodbe ni izpolnil tako, kakor je bilo pogojeno, izgubi tudi še pravico, da bi se mu poplačale datatve, ki niso bile izvršene pravilno; če se je to plačilo že izvršilo, mora se povrniti z obrestmi vred, pri tem pa ne sme zahtevati, da bi se mu povrnila nepravilno izvršena datatev ali bi se vračunila njena resnična vrednost. Kdor sklene pogodbo za vojaške dobave, jamči za krivdo oseb, katerih se poslužuje pri posredovanju, sklepanju ali izpolnitvi pogodbe. Te osebe jamčijo solidarno z zavezancem za odškodnino. Kdor dobi pri sklepanju ali po sklepu pogodb glede vojaških dobav kako darilo (zakon pravi: brezodplatno naklonitev) od tistega, ki je zavezan za dobavo, jamči do zneska, ki ga prejme, z zavezancem za odškodnino, kakor smo jih navedli v prejšnjih stavkih. To jamčenje ne nastopi, v kolikor gre »pri brezodplatni naklonitvi zavezancev za izpolnitev zakonite obveznosti ali za naklonitve v primerni višini, ki so se stavile za splošno koristne namene, ali s katerimi se je vstreglo npravni dolžnosti ali ozirom dostojnosti. Določbe te cesarske naredbe, ki hočejo stopiti goljufom pri vojaških dobavah malo na prste, veljajo tudi za pogodbe glede vojaških dobav, ki so se sklenile po 31. juliju 1914.

Na podlagi cesarske naredbe z dne 12. junija 1915, drž. zak. št. 161, se je z odredbo domobranskega ministrstva i. dr. z dne 12. junija 1915, drž. zak. št. 162, odredilo, da se preskrbninski prispevki, ki se dajo ženam, otrokom ali staršem mobiliziranih oseb, morejo izplačevati tudi še tedaj, če se take mobilizirane osebe izpuste iz vojaške službe, pa so sicer dani drugi predpogoji za pripoznanje preskrbninskih prispevkov; poleg tega se še določajo posebne podpore za invalide in njihove pripadnike ter za pripadnike v vojski padlih oseb.

Cesarska naredba z dne 21. junija 1915, drž. zak. št. 167, odreja zaplembo žita letošnjega leta in sicer pšenice, rži, ječmena, ovsa in koruze vsake

vrste, in sicer od časa, ko se požanje ali pokosi. Tudi se zaplenijo vse zaloge prejšnjih žetev, kolikor jih še preostane s 15. avgustom t. l. Zaplenjeno žito se ne bo smelo predelavati, uporabljati za krmo ali drugo porabo, prodajati prostovoljno ali prisilnim potom, ako posebna cesarska naredba ne ukrene kaj drugega. Vsa pravna opravila, ki bi grešila zoper to prepoved, so ničevna. Obdržati pa smejo kmetje toliko žita, kolikor ga bodo porabili (z ozirom na posebna določila glede množine, ki odpade na posamezno osebo), za domače ljudi in kmetijske delavce ali pa potrebovali za seme. Vse zaplenjeno žito prevzame posebni vojnoprometni zavod za žito, ki je dolžan kupiti za mletje sposobno žito, ki se mu ponudi v nakup. Plačuje se pri prevzetju blaga v gotovini. Cene določa notranji minister v sporazumu s poljedelskim, trgovinskim in finančnim ministrom.

S cesarsko naredbo z dne 1. julija 1915, drž. zak. št. 186, se je odredilo, da se ne morejo več napravljati nove konsumni davščini podvržene ne kmetijske žganjarne in nove rafinerije za špirit. Istotako se od 1. julija t. l. dalje ne smejo razširjati ali spreminjati že obstoječi obrati, s katerimi bi se produkcija zvišala. Razen tega se dosednji pribitek k davku na žganje zviša za 20 kron, da bo davek znašal za kontingentirani špirit 160 K, za nekontingentirani pa 180 kron pri 1 hl čistega alkohola. To je predpriprava za uvedbo državnega monopola na žganje. Država pričakuje od poviška davka kakih 12 milijonov kron na leto, ki gredo povsem v državno blagajno. Na Ogrskem se je izdala podobna naredba že začetkom maja. Po dosedanji postavi dobi vsaka kmetijska žganjarna za hektoliter zvarjenega alkohola posebno bonifikacijo, ki znaša pri dnevnem izdelku 4 do 7 hl alkohola 6 kron, pri izdelku od 2 do 4 hl alkohola 8 kron in pri dnevnem izdelku do 2 hl alkohola 10 K. Te bonifikacije se po zgoraj omenjeni cesarski naredbi znižajo za 2 K pri hektolitru alkohola.

V. Žun.

Zagotovitev preskrbovanja z žitom in moko nove letine.

V ta namen, da se zagotovi preskrbovanje prebivalstva naše monarhije z žitom in moko ter se prepreči pomanjkanje hrane, je naša vlada na Dunaju izdala posebna določila, ki so stopila v veljavo dne 23. junija 1915. Določila so največje praktične važnosti ter jih zatagadelj v naslednjem priobčujemo dobesečno po državnem zakoniku.

Cesarski ukaz z dne 21. junija 1915, drž. zak. št. 167 o zagotovitvi preskrbovanja z žitom in moko.

Na podstavi § 14 državnega osnovnega zakona o državnem zastopstvu z dne 21. decembra 1867. l. (drž. zak. št. 141) zaukazujem tako-le:

Zasega.

§ 1. Tuzemsko žito pridelka 1915., in sicer pšenica, pira, rž, napolica, ječmen, ajda, oves in koruza vsake vrste, je od časa, ko se loči od žitnega polja, zaseženo v prid državi.

Pravtako so zaloge starega žita omenjenih vrst, kar jih je še 15. dne avgusta 1915. l., in zaloge iz starega žita dobljenih mlinskih izdelkov vsake vrste, kolikor te zaloge niso v posesti vojaške uprave ali vojnega prometnega zavoda za žito, s tem dnevom zasežene v prid državi.

Posestniki zaseženih reči so dolžni, skrbeti, da se te reči ohranijo.

§ 2. Zasega ima učinek, da se zasežene reči (§ 1) ne smejo niti podelovati, porabljati, pokladati, niti prostovoljno ali prisilno prodati, ako niso v tem cesarskem ukazu ali s posebnimi predpisi ukrenjeni drugi zaukazi.

Pravna opravila, ki greše zoper to prepoved, so nična.

§ 3. Kljub zasegi smejo:

1. Podjetniki kmetijskih obratov
 - a) za preživljanje pripadnikov svojega gospodarstva (gospodinjstva), všteti tiste delavce in nameščence, ki jim gre prosta hrana, mlinski izdelki ali krušno žito za mezdo, porabljati zasežene reči v množini, določeni po uravnavi porabljanja;
 - b) porabljati za setev potrebne množine žita, kojih najvišjo izmero določi oblastvo, in
 - c) pokladati oves in pri mlačvi odpadajoče, za mletje nesposobno žito v množini, ki se določi s posebnimi predpisi (§ 2);
2. mlini mleti žito, ki so jim ga izročili kmetijski samopreskrbljevalci, da ga zmeljejo (št. 1, lit. a).

§ 4. Obče zaukaze o porabljanju zaseženih reči ukrene minister za notranje stvari. Pri tem se poslužuje za opravilno izvrševanje vojnega prometnega zavoda za žito, čigar ustav je prilagoditi njegovim novim nalogam.

Porabljanje žita in mlinskih izdelkov (otrobov i. e. r.) za namene krmljenja, uravna poljedelski minister v sporazumu z udeleženi ministri.

§ 5. Za prevzemanje zaseženih reči je določen vojni prometni zavod za žito, ki se poslužuje za izvrševanje svojih nalog podružnic, ki se ustanove v kraljevinah in deželah.

Vojni prometni zavod za žito je dolžan, kupovati žito, ki je sposobno za mletje in se mu ponudi v nakup.

Posestnik zaseženih reči je dolžan, te reči, kolikor naj mu ne ostanejo po tem cesarskem ukazu ali po posebnih predpisih, izdanih na njegovi podstavi, prodati za določeno prevzemno ceno (§ 6) vojnemu prometnemu zavodu za žito ali prejemnikom njegovega ukazila.

Ceno je plačati v gotovini, kadar se odvzame blago. Ako se blago ne odvzame takoj, kadar se sklone kup, je

treba ob sklepu kupa dati plačilo na račun do višine 50 odstotkov kupnine in ostanek plačati, kakor se dalje odjema blago.

§ 6. Prevzemne cene določi minister za notranje stvari v sporazumu s poljedelskim ministrom, trgovskim ministrom in finančnim ministrom.

§ 7. Učinek zasege se konča:

1. z dopustno porabo ali prodajo (§§ 2—5);
2. s prisilnim odvzetjem (§ 24);
3. z zapadom (§ 13).

Popisovanje zalog.

§ 8. Minister za notranje stvari more vsak čas za vse ali posamezne, v državnem zboru zastopane krajevine in dežele, zaukazati popisovanje zalog žita in mlinskih izdelkov.

Kdor ima žito ali mlinske izdelke v hrambi, je ob takem popisovanju dolžan, te zaloge zglasti za to določenega dne in v ustanovljenem roku oblastvu, v čigar okraju so zaloge.

Zaloge, ki so določenega dne na prevozu, mora prejemnik zglasti v treh dneh po prejemu.

Zaloge, ki so v posesti vojaške uprave, so izvzete od dolžnosti zglastve.

§ 9. Zaloge se popisujejo po občinah z uradnimi zglasilnimi listi, ki jih mora izpolniti ali zglasti zavezana oseba ali po njenih navedbah zaupnik, ki ga je postavilo oblastvo. Oblastvo določi, oziraje se na krajevne razmere, kateri postopek se mora uporabljati v posameznih občinah ali delih občin.

Izpolnjene zglastilne liste je predložiti oblastvu ali jih oddati organu, kateremu je poverjeno sprejemanje.

§ 10. Oblastvo se mora pripravno prepričati, da so zglastilni listi v redu izpolnjeni in tam podane navedbe pravilne. Ako se pokažejo pomisleki zoper pravilnost ali popolnost v zglastilnih listih obseženih podatkov in ako se ti pomisleki ne morejo drugače zanesljivo odpraviti, more oblastvo vsak čas v dotičnih občinah zaukazati novo popisovanje zalog.

O zalogah, kar jih je, sestavi oblastvo za vsako občino občinski pregled in iz občinskih pregledov okrajni pregled. Sestava občinskega pregleda se lahko prepusti tudi občini.

§ 11. Vsakdo je dolžan, na poziv oblastva prevzeti službo zaupnika in sodelovati ob popisovanju zalog, popreskuševanju in izdelovanju. Pri osebah, ki so v javni službi, je za to sodelovanje treba pritrditve njihovega službenega oblastva.

Zaupniki morajo ravnati brez ozira na osebo in po najboljši vednosti in vesti, ohraniti tajno zasebne razmere ali opravilne tajnosti posestnikov zalog, za katere so izvedeli, in, ako niso javni uradniki, obljubiti izpolnjevanje teh dolžnosti.

Služba zaupnika je častna služba.

Le iz važnih razlogov se more kdo odvezati, da se ne postavi za zaupnika.

§ 12. Oblastvo ima pravico, v obratnih prostorih, prostorih za zaloge in drugih prostorih izvrševati vsak čas ogled po osebah, katerim to naroči, in vpogledati gospodarske in opravilne zapiske.

Tistim, ki imajo naročilo oblastva, je dovoljevati vstop v te prostore in na zahtevanje je dajati vsa potrebna pojasnila.

Izdelovalci, kupčevalci, skladovnice in prometna podjetja imajo zlasti dolžnost, za preskušanje podanih zglasil dajati oblastvu na poziv potrebna pojasnila in izkaze o zalogah in dobavah.

§ 13. Oblastvo mora proglasiti, da so zglasitvi zavezane zaloge, ki se ne zglase, zapadle v prid državi. Samo v posebnega ozira vrednih primerih more minister za notranje stvari to izpregledati.

Zapadle zaloge mora država porabiti za preskrbo prebivalstva.

§ 14. Da se omogoči tekoč pregled, kolike so zaloge žita, more politično deželno oblastvo prisiliti podjetnike kmetijskih obratov, da dajejo pojasnila o svojih površinah za žetev in da pišejo zabeležke o uspehih žetve in mlačve.

Uravnava porabljanja.

§ 15. Minister za notranje stvari določi, po katerih načelih je zaloge, ki so na razpolaganje, izročiti v porabo. V sporazumu s poljedelskim ministrom, trgovskim ministrom in finančnim ministrom določi na podstavi trgovskega preračuna stroškov, ki jih je zalagati, tudi prodajne cene vojnega prometnega zavoda za žito.

§ 16. Odredbe, ki so potrebne za uravnava porabljanja v deželi, ukrene politično deželno oblastvo. Oskrbi ta opravila, se lahko deželno oblastvo poslužuje pridanege sveta, ki ga sestavi.

§ 17. Natančnejše odredbe, ki so potrebne za uravnava porabljanja v posameznih občinah, se lahko prepuste oblastvu ali za občinski okoliš občini. Ta opravila oskrbuje občina v prenešenem delokrogu.

§ 18. Oskrbi ta opravila, se lahko oblastvo poslužuje stalnega pridanege sveta ali izvedencev.

Ako se izroči uravnava porabljanja občini, more občinsko zastopstvo oskrbovati s tem združena opravila po posebnem aprovizacijskem odboru.

Na ude pridanege sveta ali aprovizacijskega odbora ter na izvedence se uporabljajo določila § 11.

Ako občina ne more izpolnjevati svojih nalog ob uravnavi porabljanja, ji more oblastvo vsak čas odtegniti oskrbovanje teh opravil.

§ 19. Politično deželno oblastvo in z njegovim pooblastilom oblastvo ali občina, kateri se je izročila uravnava porabljanja, mora določiti prodajno ceno za promet na drobno in more nadalje

1. uravnati oddajanje kruha in mlinskih izdelkov v določenih količinah in oddajališčih, ob določenih urah, proti izkazu ali kako drugače;

2. zaukazati izdelovanje enotnega kruha in

3. uravnati izdelovanje in razpečavanje kruha in peciva v okviru obstoječih občin določil.

Mlačva, skladanje in semlevanje.

§ 20. Posestnik žita je dolžan, opraviti mlačvo (oluščiti koruzo).

Oblastvo more za to določiti rok in po brezuspešnem poteku tega roka na posestnikove stroške in njegovo nevarnost dati izmlatiti žito in v ta namen zahtevati njegove gospodarske prostore in pomočke njegovega obrata.

Slama postane prosta zasege, ko se je žito izmlatilo.

§ 21. Na oblastveni poziv so mlinci dolžni, žito hraniti in ga semlevati.

Skladarino in meljarino lahko določi oblastvo.

§ 22. Osebe, ki imajo naročilo vojnega prometnega zavoda za žito, naj kupijo zasežene reči, smejo s kupljenimi rečmi dalje razpolagati le po naročilih, ki jim jih je dal vojni prometni zavod za žito.

Prav tako so mlinci, ki prevzamejo žito od vojnega prometnega zavoda za žito ali od oseb, ki imajo naročilo tega zavoda, dolžni razpolagati s tem žitom in iz njega dobljenimi mlinskimi izdelki le po ukazilih vojnega prometnega zavoda za žito, ako se ne določi kaj drugega s posebnimi zaukazi.

Mlinci, ki meljejo žito za kmetijske samopreskrbljevalce (§ 3), morajo od 1. julija 1915. l. naprej pisati knjigo zabeležnic, iz katere mora biti razvidno ime in stanovališče posestnika blaga za mletje, vrsta in množina tega blaga, iz njega dobljeni mlinski izdelki in dan, katerega se izroče.

Tudi sicer more oblastvo siliti mlince, da pišejo knjige-zabeležnice za kontrolo o semlevanju in oddaji mlinskih izdelkov.

Politično deželno oblastvo lahko predpiše vzorec takih knjig-zabeležnic.

§ 23. Oblastvo more zahtevati skladiščne prostore za hrambo žita in mlinskih izdelkov in sušilne naprave za ravnanje z žitom za odškodnino, ki jo določi.

Posestniki mlinov, skladiščnih prostorov ali sušilnih naprav so dolžni osebam, ki imajo naročilo oblastva, vsak čas dovoliti vstop v obratne prostore in njih ogled ter dajati potrebna pojasnila.

Prisilne naredbe.

§ 24. Ako se posestnik brani, prodati svoje zasežene zaloge žita ali mlinskih izdelkov vojnemu prometnemu zavodu za žito (§ 5), ali ako ni znana oseba ali bivališče tistega, ki ima pravico, razpolagati z zalogo, naj oblastvo

razsodi o dolžnosti, oddati zaloge in, ako je treba, odredi, da se prisilno odvzamejo.

Razsodba ima moč zoper vsakega, ki mu gre pravica do zalog.

§ 25. Ako se zaloge siloma odvzamejo, je odbiti 10 odstotkov od prevzemne cene (§ 6).

Ako posestnik ali njegovo bivališče ni znano, ali ako naj služi cena za to, da se poravnajo zahteve tretjih oseb iz stvarnih pravic, je ceno položiti na sodišču.

Obča določila.

§ 26. Posestnik zalog žita in mlinskih izdelkov jih mora hraniti tudi po prodaji brezplačno in skrbeti za njih ohranitev dotlej, da se odvzamejo.

§ 27. Železnice ali paroplovna podjetja smejo sprejemati žito in mlinske izdelke le tedaj v prevoz, ako je voznim listinam za vsako pošiljatev priloženo prevozno potrdilo.

Izdajati prevozna potrdila ima pravico edinole oblastvo. Vzorec tega potrdila določi minister za notranje stvari.

§ 28. Občine so dolžne sodelovati v izvrševanju tega cesarskega ukaza.

§ 29. Z »oblastvom« brez natančnejšega oznamenila se umeva v tem cesarskem ukazu cesarsko politično okrajno oblastvo, v občinah s svojim ustavom pa občinsko oblastvo, ako politično deželno oblastvo ne vzame opravil, ki gredo oblastvu, docela ali deloma nase ali jih ne izroči drugemu uradnemu mestu.

§ 30. Zoper odločbe in odredbe, ukrenjene na podstavi sprednjih določil, ni dopusten priziv. Uradoma popreskušati te določbe in odredbe je pridržano predpostavljenemu političnemu oblastvu in ministru za notranje stvari.

§ 31. Ako primeri sile nujno zahtevajo izjemno odredbo, da se preskrbi prebivalstvo z mlinskimi izdelki, mora politično okrajno oblastvo ali politično deželno oblastvo ukreniti take odredbe in hkratu to naznaniti vojnemu prometnemu zavodu za žito.

Ako je treba, more tudi minister za notranje stvari ukreniti take zaukaze.

Kazenska določila.

§ 32. 1. Kdor nalašč zataji oblastvu v njegovi posesti ali v njegovi hrambi nahajajoče se zaloge žita ali mlinskih izdelkov;

2. kdor poškoduje, uniči, spravi v stran ali neupravičeno podela, poklada ali proda zasežene zaloge žita ali mlinskih izdelkov;

3. kdor za semenje pridobljeno žito odtegne tej porabi,

tega kaznuje sodišče zaradi prestopka z zaporom od enega tedna do šest mesecev. Poleg kazni na svobodi se lahko naloži denarna kazen do dvatisoč kron.

4. Kdor se zakrivi navedenih dejanj na zalogah, kojih vrednost presega petsto kron, se kaznuje zaradi pregreška s hudim zaporom od enega meseca do enega leta. Poleg kazni na svobodi se lahko naloži denarna kazen do dvajsetisoč kron.

§ 33. 1. Kdor ne poda v določenem roku podatkov, ki se zahtevajo od njega ob popisovanju zalog, kdor se brani, odgovarjati na vprašanja, ki se mu stavijo, ali odgovarja nanja nepravilno;

2. kdor zabrani osebam, ki imajo naročilo oblastva, vstop v svoje obratne prostore, prostore za zaloge ali druge prostore, vpogled v svoje gospodarske in opravilne zapise ali se brani, dati pojasnila ali da nepravilna pojasnila,

tega kaznuje sodišče zaradi prestopka z zaporom od treh dni do treh mesecev ali z denarno kaznijo od dvajset kron do dvatisoč kron. Poleg kazni na svobodi se lahko naloži denarna kazen do dvatisoč kron.

Sodišče lahko izda v teh kazenskih primerih kazenske odredbe (§ 460 k. p. r.), ako spozna, da je odrediti kvečjemu en teden zopora ali sto kron denarne kazni.

§ 34. 1. Kdor se brez osnovanega razloga brani prevzeti službo zaupnika, izvedenca ali uda pridanege sveta ali aprovizacijskega odbora (§§ 11 in 18) ali nadaljevati tako službo,

2. kdor neupravičeno razodene zasebne razmere ali opravilne tajnosti posestnikov zalog, za katere je izvedel izvršuje eno teh služb,

tega kaznuje oblastvo (§ 29) z denarno kaznijo do pettisoč kron ali z zaporom do šest mesecev.

§ 35. Vse druge prestopke cesarskega ukaza ali predpisov, izdanih na njegovi podstavi, kaznuje oblastvo (§ 29) z denarno kaznijo do dvatisoč kron ali z zaporom do treh mesecev, ob obtežljivih okoliščinah pa z denarno kaznijo do pettisoč kron ali z zaporom do šest mesecev.

§ 36. Ako se kdo obsodi po §§ 32 in 35, se lahko razsodi tudi na izgubo obrtne pravice.

§ 37. Glede prestopkov, spadajočih v področje političnih oblastev, se lahko po ministrstvenem ukazu z dne 1. marca 1915. l. (drž. zak. št. 49) izdajo kazenske odredbe brez prejšnjega postopanja.

Sklepna določila.

§ 38. Vlada se pooblašča, določila tega cesarskega ukaza z ukazom izpremeniti, dopolniti ali raztegniti na druge potrebnosti.

Vlada se nadalje pooblašča z ukazom razveljaviti ta cesarski ukaz docela ali deloma za vse ozemlje v državnem zboru zastopanih kraljevin in dežel ali le za posamezne upravne okoliše.

§ 39. Ta cesarski ukaz dobi moč z dnem razglasitve.

Cesarski ukaz z dne 21. februarja 1915. l. (drž. zak. št. 41) izgubi moč s 15. dnem avgusta 1915. l.

Na podstavi tega cesarskega ukaza izdani ministrski ukazi z dne 27. februarja 1915. l. (drž. zak. št. 47), z dne 1. marca 1915. l. (drž. zak. št. 49), z dne 26. marca 1915. l. (drž. zak. št. 75) in z dne 11. maja 1915. (drž. zak. št. 116) ostanejo v veljavi, dokler se ne ukrene drugače.

V § 2 ministrskega ukaza z dne 31. marca 1915 (drž. zak. št. 91) obsežena prepoved se razširja na kupe in prodaje tuzemskega žita v § 1 tega cesarskega ukaza oznamenjenih vrst za čas po 30. dnevu junija 1915. l. do nastopa zasege.

§ 40. Izvršiti ga je poverjeno ministrstvo za notranje stvari v sporazumu z udeleženi ministri.

Iz blagovnega znanstva. *)

UVOD.

Blago. (Ware.)

§ 1.

Blago ali robo imenujemo vsak naravni proizvod, obrtni ali umetniški izdelek, kateri predmet spada v trgovino in s katerim tržimo.

§ 2.

Nauk o blagu (Warenkunde) ima namen, da nas pouči o vseh naravnih in umetnih panogah blaga, s katerim se trži, dalje da spoznavamo vsa svojstva, uporabo ter razlikovanje blaga, da lahko ločimo eno vrsto od druge, pristno blago od nepristnega ali potvorjenega in slednjič trgovske odnošaje; zamenjava blaga za gotov denar in dobiček.

Vse blago delimo v dva glavna dela:

1. Blago, ki pride na trg na prodaj tako kot v naravi ali v surovini;

2. v blago, ki se je iz narave ali surovine predelalo, da se poveča njega vrednost, oziroma takšno kakršno človeški porabi bolj prija in ugaja.

Prvo imenovano vrsto imenujemo naravno, surovinsko blago ali robo (Rohware, Rohprodukte);

drugo vrsto pa izdelano blago (zubereitete Waren) in tovarniški izdelki (Fabrikat), ki je proizvod obrta ali umetnosti.

Blago nazivljemo vobče vsak naravni proizvod, obrtni ali umetniški izdelek, ki spada po svojem predmetu in svojstvu v trgovino in ki z njim tržimo, da dobimo zanj denar kot menjalno sredstvo radi dobička. Predelava ali preosnova blaga je lahko mehanična, tako, da dobi predmet samo drugačno lice (obliko), vsebina snovi pa ostane ista, ali pa kemična, da se predela razen oblike tudi snov blaga, vsled česar postane dotični predmet nekako novo telo ali nova snov.

*) Ker bo ta razprava najbrž ponatisnjena kot učna knjiga, smo po rokopisu prevzeli tudi nemške termine. Ured.

Raditega razdeljujemo blago v tovarniško in industrijske izdelke, mehaniške in kemijske izdelke.

Izdelki so vedno različni in jih delimo zopet v polizdelke (Halbfabrikat) ali pa v čiste, prave, popolne izdelke (Ganzfabrikat).

V gotovih slučajih je težko določiti razliko blaga ali robe med surovinskim in tovarniškim, ali pa med polizdelanim in čisto, popolno izdelanim blagom.

Tako n. pr. se ne da, glede na naravno svojstvo, določiti natančna meja med usnjem in surovo kožo, ki je že takorekoč izdelano blago, vendar se je le majhen del iste porabil, nasprotno pa se mora ostali večji del kože še porabiti. Enak razloček je med rudo, kovino, žico ali pločevino ter stvarmi, ki jih je iz teh še izdelati.

§ 3.

Občno blagoznanstvo obsega vse panoge blaga, posebno pa obravnava ono vrsto ali kategorijo, ki spada po svojem bistvu v delokrog trgovine.

Velika raznolikost, mnogovrstnost blaga pa deli trgovino v razne panoge ali skupine.

Zato se blagoznanstvo zopet razdeli v posebno določene skupine in vrste blaga ter pododdelke.

§ 4.

Namen ali naloga blagoznanstva je, natančneje označiti vsa važna svojstva in dejstva, nanašajoča se na dotično blago, poučiti nas o pojmovanju, naravoslovnih, geografičnih, izdelovalnih, preizkusnih, ponarejevalnih, spoznavalnih, pridobitnih ali dobavnih in imenskih svojstvih blaga.

Velika različnost blaga deli blagovno trgovino v mnogovrstne dele blagoznanstva n. pr.: materialna ali drogvestična trgovina se peča s surovinami mineralnih, rastlinskih ter živalskih pridelkov, kakor tudi s kemičnimi izdelki, manufakturna trgovina z izdelki gotovih surovinskih pridelkov itd., nakar se zopet delijo v farmacevtsko, vinsko, tobačno znanje ali vedo.

§ 5.

Posebni ali specialni nauk o blagu nas zopet poučuje o posameznih skupinah blaga, tako n. pr. nam služi za določitev in spoznanje surovin: naravoslovje v zvezi z botaniko in zoologijo; tovarniške izdelke (Fabrikate), tehnologija in obrtoslovje. Za določitev raznega blaga nam služi temeljni nauk kemije in fizike.

Blagoznanstvo torej ni samostojna veda, temveč je znanstvo, opirajoče se na naravoslovje, tehnologijo, kemijo in fiziko. Te znanosti se zovejo po temtakem kot pomožne vede blagoznanstva.

§ 6.

Posamezne skupine blaga delimo takole:
Kolonialno blago (Kolonialware), to so surovine prekomorskih kolonialnih dežel, kakor trsni sladkor, kava, riž, čaj, bombaž itd.

Špecerijsko blago (Spezereiwaren) obsega v prvi vrsti špecerijsko blago, rastlinske stvari in razen tega še vse, kar se v prodajalnah z živili prodaja.

Manufakturno blago (Manufakturware) imenujemo vsakovrstne predilniške izdelke, prejo in tkanine, narejene iz predilnih vlaken, ki so se svojčas le z roko izdelovale, danes pa se to izvršuje s stroji.

Drobnina (drobno blago) (Kurzware); k temu prištevamo vse priročne luksuriozne reči in blago vsakdanje porabe, kakor raznovrstne majhne tovarniške izdelke, n. pr. igle, gumbe, trakove, nožke itd.

Lekarniško ali materialno blago (Materialware) imenujemo surovine, snovi in polutvarine za lekarniško (zdravilno) porabo, proizvode kemičnih tovarov, razne surove tolšče, olja, smole itd.

§ 7.

Vse poglavitne snovi, surovinske potrebščine, dobivamo iz treh prirodnih virov, ki jih razvrščujemo v naslednje tri poglavitne, izvirne skupine:

1. rudnistvo (Mineralreich),
2. rastlinstvo (Pflanzenreich),
3. živalstvo (Tierreich).

§ 8.

Razdelitev splošnega blagoznanstva zahteva mnogo truda in strokovnega znanja. Naravno in umevno je torej, da se držimo že prej imenovanih treh glavnih prirodnih virov v tem zmislu, da si predstavljamo poleg umetniških izdelkov tudi surovi material, iz katerega se vsi izdelki proizvajajo.

Da se blago ali snov spozna, določi, oddeli njegova vrednost in čistota, treba je proučiti in določiti njegova glavna svojstva. Teh svojstev je pač mnogo in so zelo različna, pa tudi način, kako jih hočemo uvrstiti, je raznolik ter zahteva mnogo vednosti. Tukaj hočemo omeniti svojstva le na kratko in v toliko, kolikor nam je neobhodno potrebno vedeti, da se zberejo izrazi in nujna slovenska imena pri naštevanju, opisovanju snovi ter določanju blaga in robe za našo trgovsko rabo.

§ 9.

Znaki o določitvi blaga.

Blagoznanstvo določa po navadi znake surovinskega blaga in se običajno omejuje le na zunanost, kajti točno določitev notranjih, osebnih svojstev in označb je pač mogoče dognati le s posredovanjem kemijskih preiskav. K poglavitnim znakom prištevamo:

1. Skupnost (Aggregatzustand).
2. Specifičnost (das spezifische Gewicht).
3. Zunanjo obliko in notranjo sestavo ali strukturo (äussere und innere Struktur).
4. Optične lastnosti (optische Eigenschaften).
5. Mikroskopično stanje (das mikroskopische Verhalten).
6. Kemično stanje (das chemische Verhalten).

§ 10.

Glede skupnosti delimo telesa v:

- a) trdna telesa (skupnost) (feste Körper);
- b) kapljivo tekoča telesa (tropfbarflüssige Körper);
- c) raztežno tekoča telesa (elastischflüssige Körper);
- d) kapljivo tekoča skupnost (telesa) so tudi hlapi ali pare (vzdušnine in plini) (Luft-, Dampf- und Gaskörper).

Pri nastopu zveznosti (Kohäsion) razločujemo navadno trda, mehka, elastična telesa in zvezne sile, ki delujejo med molekuli, zato molekularne sile. V gotovih slučajih skupnosti nastopajo nekatera telesa celo po dva in trikrat.

Voda n. pr. je lahko tekoča (navadna), trdna (led) in plinasta (vodeni hlapi); isto velja tudi za železo, žveplo itd.

§ 11.

Književnost in pripomočki za proučevanje blagoznanstva v obče.

Najboljši pripomočki za vsakega slovenskega trgovca o proučevanju blagoznanstva so strokovne knjige iz naravoslovja, botanike, zoologije, mineralogije, geologije, fizike, kemije in tehnologije.

Kot dober pripomoček za umevanje posebnega pouka trgovskih ved in blagoznanstva je najprej potrebno veselje in zanimanje za predmet. Poleg teoretičnega proučevanja se je dalje treba posluževati posebno praktično vseh v to stroko spadajočih snovi in reči, zbiranje naravnih predmetov, nabava zbirk, vzorcev blaga; obenem pa razmotrivati, opazovati ter pojmovati iz lastnekušnje prilično pridobljenih ali doživelih slučajev v blagoznanstvu.

Blagoznanstvo nam opisuje vse sestavine organskih bitij (t. j. živali in rastlin), kakor tudi izvor neorganskih snovi (mineralogije), bodisi umetno, kemijskih sestavin ali surovinskih tvarin, mehaniških izdelkov, potem obrtno umetniških (tehnologijskih) proizvodov, katere dobavljamo s pomočjo industrije iz treh naravnih skupin rudnistva, rastlinstva in živalstva. Človeštvo potrebuje za svoj obstanek raznih snovi in blaga, ki jih skratka imenujemo živila.

Naša živila sestojе večinoma iz raznega organskega blaga, ki so lahko živalskega ali rastlinskega izvora, in iz katerega pridobivamo vse najpotrebnejše blago in snovi, ki so neobhodno potrebna za človeško rast in prehranitev.

Živila organskega blaga obstoje iz snovi, vsebujočih beljakovino, tolščo, ogljikovodik, deloma iz neorganskih snovi, kakor mineralnih soli in vode.

Za določitev kakovosti in pristnosti blaga poslužujemo se fizikalno-kemičnih preizkušenj, dalje povečevalnih stekel in drobnogledov (mikroskopov).

Raznoterosti.

Izjave za občno pridobnino. Za priredbeno dobo 1916/17 se morajo v svrhu odmer občne pridobnine ali obrtnega davka v času od 1. julija do 1. avgusta 1915 vložiti izjave o občni pridobnini in sicer v Ljubljani pri c. kr. davčni administraciji, na deželi pa pri c. kr. okrajnih glavarstvih ali tudi pri c. kr. davčnih uradih, v katerih okoliš spada pridobnini podvrženo podjetje. Za izjavo predpisane vzorce in navodilo za sestavo izjav se dobi brezplačno pri imenovanih uradih. Kakor vsako leto, opozarjamo tudi letos davkoplačevalce na dolžnost, označene izjave vložiti, ker se sicer davek odmeri na podlagi pripomočkov, ki so davčnim oblastvom na razpolago, v prvi vrsti na mnenja zaupnikov in izvedencev. Koliko so vredna taka „mnenja“, je že marsikdo občutno okusil na lastni koži, zato še enkrat priporočamo posebno v sedanjih časih, ko so imeli vojni dogodki velik vpliv na promet obrtnih podjetij, da se vložijo zahtevane izjave. Opozarjamo pa, da so za odmero občne pridobnine za leti 1916 in 1917 merodajne obratne razmere od 1. julija 1914 do 30. junija 1915. Trgovcem je torej v izjavi napovedati promet v tem času kakor tudi vse druge obratne znake n. pr. število v obratu zaposlenih oseb, obratni prostori itd. Opozarjamo tudi, da pri odmeri občne pridobnine ne pride prav nič v poštev, ali je obrtno podjetje imelo izgubo ali dobiček, merodajen je edinole obseg podjetja, torej pri trgovcih doseženi promet, pri gostilničarjih množina iztočene pijače, pri rokodelcih število pomočnikov in vajencev itd. Če je lastnik pri vojakih, toda se je obrat kljub temu nadaljeval, mora izjavo vložiti njegov namestnik n. pr. soproga ali poslodovja. Vojne razmere se bodo vpoštevale, toda tudi le v toliko, v kolikor se je obseg obrata v resnici zmanjšal ali poslabšal.

Eksportna akademija c. kr. avstrijskega trgovskega muzeja. V 16. šolskem letu 1914/15 je imel ta zavod 569 rednih, 56 izrednih slušateljev, 24 kandidatov za učitelje na višjih trgovskih šolah (trgovskih akademijah), 165 slušateljev bančnih tečajev, 132 slušateljev komercialnih tečajev za juriste, 343 obiskovalcev večernih tečajev in 389 udeležencev zavarovalnih tečajev, skupaj 1678 slušateljev. Od rednih slušateljev je bilo 155 z Dunaja, 140 sinov trgovcev in industrijcev in 146 sinov uradnikov in častnikov. Velik del absolventov in dijakov je bil poklican k vojakom. Vsi prostori z izjemo nekaj dvoran in geografičnega zavoda so se prepustili vojnemu oskrbovalnemu uradu c. in kr. vojnega ministrstva za dobo vojne. Del profesorjev je tudi zaposlen pri tem uradu.

Preskrba živil. Vprašanje, če se bo po novi žetvi ali še iz obstoječih zalog smelo v promet spraviti čisto belo moko nemešana ali če bo v tem oziru ostalo pri starem, se v vladnih krogih resno

razmotriva. Spričo manjše žetve ječmena in slabe žetve ovsa najbrž mešana moka iz teh žit ne bo na razpolago. Treba se bo omejiti na to, mešati moko za kruh iz pšenice in rži. Ker se že željno pričakuje, oziroma hrepeni po čisti pšenični moki, bo najbrž prišla po novi žetvi takozvana pšenična moka za peko v promet. Ta pogajanja pa niso še končana. — Merodajni vladni krogi preudarjajo tudi potrebo, da se zasežejo stročna živila, ki naj bi se na ta način odtegnila privatni spekulaciji ter prenesel njih obrat in razdelitev vojnemu žitnemu prometnemu zavodu. Po sebi umevno pride tudi do uvedbe maksimalnih cen za stročna živila. Tudi z uravnavo prometa s krompirjem se peča vlada, toda gotovi koraki še niso določeni.

Številčno razmerje med mrtvimi in ranjenimi. „Times“ je zračunala, da znaša v sedanji vojni razmerje med mrtvimi in ranjenimi 1:4:25. Za častnike znaša to razmerje 1:2:3. Ta števila bi dokazovala, da so v tej vojni izgube na mrtvih razmeroma večje kakor v vseh prejšnjih vojnah.

Vinska trgategv kaže dobro. Meseca maj in junij sta bila letos neprimerno vroča in suha, zato je bilo to za vinske kulture kakor nalašč koristno v celi monarhiji. Vinski nasadi rabijo kakor znano za dobro uspevanje veliko gorkote. To pa je bilo v obilni meri slučaj in cvetje vinske trte se je po celem jugu jako dobro razvilo. Vsled suše so bile tudi vinskimi trtam izredno nevarne glivice zatrite. Poganjki so se razvili iz glavnih oči, bili zelo močni in enakomerni, kar se zdaj vidi na lepih kosmičih. V splošnem cenijo strokovnjaki — ako se vremenske nezgode ne pojavijo —, da bo vinska trgategv enaka oni v letu 1908, torej tako glede kakovosti kakor množine jako zadovoljiva. Stanje je torej dobro, oziroma zelo dobro.

Terjatve in obveznosti do Italije. Tvrdke, ki imajo terjatve ali obveznosti do Italije, oziroma italijanskih tvrdk, se v lastnem interesu opozarjajo, da obvestijo trgovsko in obrtno zbornico za Kranjsko, oziroma druge zbornice, ki so za njih okoliš pristojne, o tem. Zbornice jim bodo potem sporočile natančnejše podatke.

Izvoz Združenih držav. V maju tekočega leta je imel uvoz v Združene države severoameriške vrednost 142,285.000, izvoz pa vrednost 273,768.000 dolarjev. Trgovska bilanca je torej v prid Združenih držav aktivna za 131,483.000 dolarjev. Aktivna je od 1. januarja t. l. za 726 milijonov dolarjev. Kaj napravlja ta aktivum, ve vsakdo: orožje in strelivo, ki ga Združene države dajejo našim sovražnikom.

Občni zbor Avstrijskega Lloydja. Dne 1. julija se je vršil na Dunaju občni zbor Avstrijskega Lloydja pod predsedstvom dr. pl. Derschatta. Poslovno poročilo omenja najprej potop parnika „Baron Gautsch“ ter želi, da bi se kmalu sklenil težko zaželeni in častni mir. Dalje navaja udeležbo Lloydja pri vojni oskrbi, da sta se dala dva parnika za vojno mornarico in eden kot bolniška ladja. Od družbinih nastavlencev je 1057 oseb v vojni. Da se zadosti potrebam industrije, trgovine in preskrbe živil, je družba obdržala vso obsežno organizacijo. Tudi oziri na častniško, uradniško in arzenalsko osobe so bili povod, da je družba že pred vojnim pričetkom poskrbela, da je pretežen del njenih parnikov v domačih pristaniščih na varnem. Od parnikov, ki niso pravočasno prišli domov, je parnik „Marienbad“ v Patrasu, „Bohemia“, „China“ in „Silesia“ v Šangaju, „Vorwärts“ v Marmagoa in „Thalia“ v Amsterdamu, torej v nevtralnih pristaniščih. Le trije parniki so v sovražnih pristaniščih in sicer „Franc Ferdinand“, ki je bil v

Adenu pridržan in potem prepeljan v Bombay, „Marquis Baquehem“, ki se je v Suez zatekel in „Koerber“, ki je ostal v Port Saidu. Zadnja dva sta se izročila priznemu sodišču, ki je odločilo, da se „Marquis Baquehem“ za dobo vojne zadrži. Isti izrek je pričakovati tudi glede „Koerberja“. Prekomorske agenture so z začetkom vojne ustavile svoje delovanje, mnogo uradnikov je tudi v vojnem vjetništvu. Računski zaključek, ki izkazuje vsled vojnih dogodkov čiste izgube 4.725.695 K, se je odobril, istotako predlog upravnega sveta, da se ta izguba pokrije iz rezervnega in kapitalnega rezervnega zaklada.

*

Sladkor pod zaporo. Trgovsko ministrstvo je izdalo odredbo glede uravnave prometa s sladkorjem. Izključna pravica razpolaganja z vsem sladkorjem vsake vrste je izročena v to svrhu ustanovljeni sladkorni centrali. V ta namen se bodo vse zaloge neobdane sladkorja, ki leže v prostih skladiščih in sladkornih tovarnah, dalje vsa produkcija bodoče obratne periode 1915—16 dejale pod zaporo. Vsi predkupi sladkorja za kampanjo 1915—16 so proglašeni za neveljavne. Centrala ima skrbeti za primerno oddajo surovega sladkorja rafinadam in za pokritje celotne tuzemske potrebe kakor tudi za vojno upravo. Odredba uravnava sladkorne cene ne le za prihodnje mesece do nove kampanje, ampak tudi za izdelke nove kampanje 1915—16 in določuje do konca avgusta 1916 enotno ceno 33 kron za surovi sladkor in 88-50 kron za rafinado. Z vladnimi odredbami se bo zagotovila potrebščina sladkorja do konca 1916. Skrbljivo je tudi za primerno razdelitev produkcije ter pravočasno zadovoljitev potrebe in ob enem dana prebivalstvu sigurnost, da bo do jeseni 1916 dobivalo to potrebno potrebno živilo za nespremenjene cene.

*

Italijansko vojno posojilo — fiasko. Italijanski časopisi se pritožujejo, da se veleposestniki in kapitalisti z vso močjo branijo podpisati vojno posojilo. Z imeni hočejo navesti take ljudi ter jih z grožnjo prisiliti, da bi podpisavali, pa vse zaman. Vlada je prepovedala, objavljati uspehe vojnega posojila.

*

Zvišanje davka na žganje. Opozarjamo na današnjo zapravo Val. Žuna, v kateri je navedena odredba o zvišanju davka na žganje kakor tudi na tam priobčene druge odredbe, vsled česar se podrobno v „Raznoterostih“ ne pečamo z njimi.

*

Imenik poravnalnih upravnikov in preizkuševalcev gospodarstva. Slovensko trgovsko društvo Merkur, ki pripravlja predloge za sestavo imenika poravnalnih upravnikov v poravnalnem postopanju ter preizkuševalcev gospodarstva v konkurznem postopanju, vabi one osebe, ki bi bile voljne sprejeti tako mesto, da se čimprej priklase ustmeno ali pismeno. V imenik se morejo sprejeti le neomadeževane, zanesljive in kupčije večje osebe, ki stanujejo v Ljubljani.

*

Zobozdravnik in zobotehnik nista trgovca. Najvišji sodni dvor je pred kratkim izdal temeljno razsodbo, da zobozdravnik in zobotehnik nista trgovca in da zato njih agentom (privajalcem strank) ne pristojata lastnost trgovskega sodelavca, da se jih torej lahko brez odpovedi odpusti iz službe.

Društvene vesti.

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejmeta se: 2 kontorista, 14 pomočnikov mešane stroke, 6 pomočnikov špecerijske stroke, 6 pomočnikov manufakturne stroke, 1 pomočnik železninske, 4 kontoristke, 24 prodajalk, 16 učencev in 3 učenke. — Službe iščejo: 4 kontoristi, 14 pomočnikov, 6 kontoristk, 31 prodajalk,

6 učencev in 6 učenk. Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

Pokojninsko zavarovanje zasebnih nastavlencev. (Cesarska naredba z dne 25. junija 1914, drž. zak. št. 138). Priredil dr. R. Marn. Cena 60 vinarjev. Založilo „Slovensko trgovsko društvo Merkur“. Tisk „Narodne tiskarne“. Kakor je videti, slovensko trgovsko društvo „Merkur“ tudi v vojnem času ni ustavilo svojega blagonsnega delovanja, namreč izdajati strokovne knjige v slovenskem jeziku. Z izdajo gori omenjene naredbe, s katero se uravnava zasebno pokojninsko zavarovanje, je pa gotovo ustreglo interesiranim krogom bolj kakor z vsako drugo. Večina zavarovancev ne ve prav nič, kakšne dolžnosti in pravice ima pri tem zavarovanju. Pač, za dolžnosti ve v toliko, ko mora plačevati prispevke, ne ve pa, če jih plačuje v pravem znesku. Kakšne pravice zavarovancu pristojajo, kako je z zavarovanjem pri prehodu v druge službe, ki morda zavarovanju niso podvržene, ali imajo drugo zavarovanje, kdaj se izgubi pravica do dajatev itd., vse te stvari so pa le prav poedinim, ki so se morda bolj zanimali za zavarovanje, nekoliko znane. Kar velja za zavarovance, velja tudi za njih delodajalce. Tudi ti ne vedo, zakaj dobe nenadoma plačilni nalog za koga, ki že davno ni več v njihovi službi ali ki zavarovanju sploh ni bil podvržen. Ne vedo, kam in v katerem času je vlagati prizive, kdaj in kje zavarovance priglasiti ali odglasiti. In plačujejo zato znatne zneske, največkrat, ne da bi vedeli zakaj — ravno ker so zamudili gotove roke ali prizive. Zato je pričujoča knjižica tako potrebna bodisi zavarovancem ali njih delodajalcem, ker nas pouči prav o vsem, kar je treba o zasebnem pokojninskem zavarovanju vedeti. Nihče omenjenih bi ne smel biti brez nje in ker je cena še tako nizka, bi bil greh, če si je vsakdo ne omisli. Knjiga je tudi poljudno in razumljivo pisana, ter ima jako pregledno kazalo, ki omogočuje, da se vsaka stvar takoj najde. Društvu „Merkur“ pa vsa čast, da je, ne strašče se stroškov, izdalo tako potrebno publikacijo v času — svetovne vojne. K.

Književnost.

Pokojninsko zavarovanje zasebnih nastavlencev. Priredil dr. R. Marn. Cena 60 vinarjev. Ta brošura je izšla v lastni založbi društva ter jo vsem zasebnim zavarovancem in njih delodajalcem toplo priporočamo. Knjižica ima naslednjo vsebino: Uvod. — Obseg zavarovalne dolžnosti — Posamezni, zavarovanju podvrženi poklici. — Kdo ni podvržen zavarovanju? — Razdelitev zavarovancev. — Predmet zavarovanja. — Čakalna doba. — Izmera zakonitih dajatev, pridobitev in izguba pravice do njih, pričetek in konec prejemkov. — Invaliditeta renta. — Starostna renta. — Vdovska renta. — Vzgojevalni prispevki. — Enkratna odpravnina. — Izplačilo, mirovanje in zastaranje prejemkov; posledice neopravičenega prejema. — Zdravljenje. — Ugasnitev zavarovalne dolžnosti, vračanje premij, zopetni vstop v zavarovalno dolžnost. — Prostovoljno zavarovanje. — Zagotovitev pravic. — Organizacija obrata. — Drugačna izpolnitev zavarovalne dolžnosti. — Druge, ne kot izpolnitev zavarovalne dolžnosti smatrane preskrbovalne uredbe. — Prenos zavarovalnih zalog in celotno pozavarovanje takih. — Regresne pravice zavarovalcev. — Priglasitev zavarovanju podvrženih oseb. Pravice in pravni leki. — Razsodišče in postopanje. — Državno nadzorstvo. — Izključitev dogovorov. — Sodelovanje političnih in občinskih uradov. — Kazenske določbe. — Davčna, pristojbinska in kolkovna prostost. — Zakladno gospodarjenje. Letna poročila. — Splošni izračuni rokov. — Postopanje s člani rudniških bratovskih skladnic. — Prehodne določbe. — Vzajemnost z drugimi državami. — Zavarovanje za večje dajatve. — Veljavnost.

Delniška glavica K 6.000.000.

Rezervni fond okoli K 300.000.

JADRANSKA BANKA, FILIJALKA V LJUBLJANI

Šelenburgova ulica šte. 7 (nasproti glavne pošte).

Kupuje in prodaja: vrednostne papirje, rente, obligacije, zastavna pisma, prioritete, delnice, srečke itd. — Valute in devize. — Predujmi na vrednostne papirje in blago ležeče v javnih skladiščih. Promese k vsem žrebanjem.

Menjalnica.

:: Vloge na knjižice od dneva vložitve ::

4 1/2 %

do dneva dviga, rentni davek plačuje banka iz svojega. — Na tekoči in žiro-račun po dogovoru. — Živahna zveza z Ameriko. — Akreditivi.

Centrala v Trstu.

Eskomptuje: menice, devize in fakture. Zavarovanje vrednostnih papirjev proti kurzni izgubi. — Revizija žrebanja srečk itd. brezplačno. — Stavbni krediti. — Rembours-krediti. — Borzna naročila. Inkaso.

Filialka v Opatiji.

Trgovina
s špecerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja

vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Delniška glavica K 8.000.000.—. Rezervni zaklad K 800.000.—

Zamenjava in eskomptuje izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavcije.

Eskompt in inkasso menic. — Borzna naročila.

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

4 1/2 % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Ker že od nekdaj skrbno pazite na to, da zadovoljite Vaše odjemalce in jim hočete poslužiti le z najboljšimi izdelki, priporočajte k Vaši zrnati kavi najboljšo kavino primes, pravega : **FRANCKA** : iz zagrebške tovarne, ki nosi kavin mlinček kot tvorniško znamko.

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za
kavne surogate v Ljubljani

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

Slovenski trgovci in trgovski sodrukniki, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVČ

trgovina z manufakturnim blagom in kro-
jaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorci na zahtevo poštnine prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjčni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa
po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo,
naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin
na oglase v našem listu. „Slovenski trgov-
ski Vestnik“ mora postati ognjišče organi-
zacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte
po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica.

Denarnega prometa koncem leta 1914	K 740.000.000.—
Vlog	„ 44.500.000.—
Rezervnega zaklada	„ 1.330.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 0/0

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

1.) Tajne konkurenčne klavzule.2.) <i>Dr. Vik. Sušnik</i>: Novi avstrijski konkurzni red.3.) Eno leto vojne.4.) Odredbe v varstvo davkoplačevalcev v vojski.5.) <i>H. Sevar</i>: Iz blagovnega znanstva.6.) Proti draženju živil.7.) <i>Just Piščanec</i>: Carinstvo.	8.) Raznoterosti:
Vlada proti prevelikemu navalu na srednje šole. — Prozorni koleki. — Trgovci z narejeno obleko in čevlji ne smejo izvrševati popravil. — Prirastek državnih dolgov v vojnem letu. — Zaposlenje vojnih poškodovancev. — Zaseženje stročnih živil. — Navodila za vojnobrzojavni in telefonski promet. — Gospodarski pomen Varšave.9.) Društvene vesti. |
|---|---|

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Petit vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravništvo: Ljubljana, „Narodni dom“.

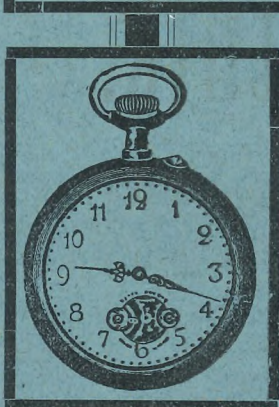

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

H. Suttner, Ljubljana štev. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine
po najnižjih cenah.

:: Razpošiljanje ::
blaga na vse kraje
sveta ter največja
ekspozitna trdka.

Zahtevajte moj novi
povečani cenik, ka-
terega dobite za-
stoj in poštnine
prosto.

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici.

„IKO“ Tovarniška
znamka „IKO“

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Dunajski cesti štev. 13

priporoča svojo izbornu zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn,
zasebnikov itd., kakor tudi porcelan, svetilke,
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete.

Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

Škatlje
Kartoni

za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.

za razpošiljanje
klobas, masla,
oblek, perila in
drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubljanski kartonažni tvornici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati.

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan
v Ljubljani.

Riunione Adriatica
di Sicurta.

Zastopstvo za Kranjsko:

tvrdka

Ivan Perdan
v Ljubljani.

SLOVENSKI **TRGOVSKI VESTNIK.**

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vinko Majdič
 lastnik valjčnega mlina v Kranju.
 Priznано najboljši
 mlinski izdelki in zlasti
 izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med jako dober za pecivo ali zdravilo,
izpitani pomladanski :: :: ::
čebelni pitanec :: :: ::

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“

===== v Ljubljani =====

naznanja, da ima v založbi še sledeče
 knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
 letne trgovske tečaje za deklice,

_____ v treh delih. _____

- I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.
- II. del: Cena vezani knjigi 2 K.
- III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu soizvedniku nujno potrebne.

Trgovski pomočnik

*špecerijske stroke, soliden in trezen, se sprejme takoj
 in pod ugodnimi pogoji pri firmi:*

Trgovina špecerije in deželnih pridelkov

===== **J. KUŠLAN** =====

KRANJ.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

priporoča svoja svetla in črna piva.

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo,
lak za usnje, vazelino in kolomaz

iz domače tovarne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Kmetska posojilnica - ljubljanske okolice - v Ljubljani

r. z. z n. z.

Obrestuje hranilne vloge po

4³/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna kmečka posestva, radi tega je tudi ves denar pri njej popolnoma varno naložen.

Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.:

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19.000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo amerikanski umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

C. in kr. dvorni založniki

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne
barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps),
olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče,
steklarski in mizarski klej in druge v to
stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XII.

V Ljubljani, dne 15. avgusta 1915.

Štev. 8.

Tajne konkurenčne klavzule.

Konkurenčna klavzula je dogovor med delodajalcem in delojemalcem, da poslednji po končanem službenem razmerju ne sme stopiti h konkurentu v službo, niti sam otvoriti v istem kraju podjetja iste stroke. S konkurenčno klavzulo je torej pridobitno delovanje delojemalca zelo omejeno, zato so določbe s o t r u d n i š k e g a z a k o n a glede konkurenčne klavzule precej stroge, čeprav ta klavzula ni čisto odpravljena.

Sotrudniški zakon namreč določa, da je dogovor glede konkurenčne klavzule le tedaj veljaven, če je delojemalec že polnoleten in če ima ob končanem službenem razmerju najmanj 4000 K letne plače. Dogovor pa tudi ne sme presegati dobe enega leta.

To je tedaj javna konkurenčna klavzula, ki je v pravkar omenjenem obsegu dovoljena. Tukaj vsaj odpade povod pritožbe, da nastavljenec ni vedel, kakšnim bodočim omejitvam svojega pridobitnega delovanja se je podvrzel. Kajti konkurenčna klavzula se dogovori (redno že obenem s službeno pogodbo), in nastop njenih učinkov ne more delodajalca zadeti nepripravljenega, niti ga presenetiti. V mejah zakona se lahko brani proti konkurenčni klavzuli, ker je njena vsebina itak javno znana, zato jasna za presojo, če in v koliko se je po nji zakon kršil.

Tajna konkurenčna klavzula se pa od javne za delojemalca na jako neprijeten način razlikuje. Delojemalec ne vé nič o njenem obstoju. O tem izve le takrat kaj zanesljivega, če mu pride kak slučaj na pomoč. Več delodajalcev (ali organizacije delodajalcev) se — delojemalcem ostane to tajno — namreč obvezno dogovori, da nihče izmed njih ne vzame v službo kakega prejšnjega nastavljenca ali gotov čas ne, ali brez dovoljenja prejšnjega delodajalca, ali le pod gotovimi pogoji, ali pa sploh ne. Ako izpolnijo delodajalci med seboj dogovorjeno dolžnost, čuti delojemalec po končanem službenem razmerju takoj učinek tajne konkurenčne klavzule. Službe pri posameznih ali pri vseh podjetjih njegove stroke mu ostanejo zaprte, naj bo še tako poraben in naj ima še tako

izvrstna izpričevala. Brezuspšno išče službe, ne da bi mu bil znan vzrok brezplodnega iskanja.

Direktno zakonitega varstva pred tajno konkurenčno klavzulo delojemalec nima. Sicer se da iz §§ 2. in 3. koalicijskega zakona zastopati pravna neveljavnost takih dogovorov med delodajalci in včasih celo njih kaznivost. Nemški zakon z dne 10. julija 1914, ki razširja določbe nemškega trgovskega zakonika o konkurenčni klavzuli, odreja izrecno, da spada tajna konkurenčna klavzula pod § 152. tamošnjega obrtnega reda, ki določuje, da sme vsak udeleženec odstopiti od dogovora. Toda s to določbo ni pomagano delojemalcu. Sprejem v kako službo ne more nikakor izsiliti. Da bi kako službo dobil, je pa glavna stvar zanj, ker so sicer pogoji njegove eksistence pokopani. Ali pa se mora najmanj držati prejšnjega delodajalca, ki je njegovo pridobitno delovanje s konkurenčno klavzulo skoro popolnoma omejil in tega prijeti za odškodnino, seveda pod pogojem, ako more dokazati, da leži vzrok zgoraj opisanih težkoč in iz tega izvirajoče njegove brezposelnosti ali zmanjšani zaslužek v tajni konkurenčni klavzuli.

Ta dokaz je sam na sebi težak. Pa tudi načelno vprašanje, če nastopi odškodninska dolžnost proti prejšnjemu delodajalcu, se doslej še nikakor ni potrdilo. Nemško najvišje sodišče se je postavilo na stališče, da ne nasprotuje dobrim nramim, če se principal, ki so nekaj časa drug drugemu dobre nastavljenice proti visokim plačam odjemali, dogovore, da v bodoče tega ne store. Ne bomo preiskovali pravilnosti tega stališča, ki ima gotovo nekaj na sebi. Pečati se nam je z razsodbo najvišjega sodišča, ki se je izdala dne 26. maja t. l., in ki načelno odloča, odškodninsko dolžnost delodajalca.

Nastavljenec trdi v tožbi, da obstoji med podjetniki trgovske stroke toženega delodajalca kartel, kateremu pripada tudi delodajalec, po katerem so se člani te združbe obvezali, »nobenega nastavljenca, potnika ali zastopnika kakega drugega člana vzeti v službo, ako dotični ni že najmanj dve leti poprej izstopil iz tvrdke, pri kateri je služboval«. Ko je tožena tvrdka odpovedala

nastavljencu službo, ni mogel nobene službe v strcki več dobiti. Pozneje je zvedel za poprej omenjeno kartelno določbo in zato uveljavlja proti prejšnjemu službodajalcu odškodninske pravice. Najprej je bilo preiskati, ako je odškodninska pravica načeloma upravičena.

Najvišje sodišče se peča v razlogih najprej z ugodnostmi, ki jih sotrudniški zakon določuje službenim izpričevalom z namenom, da se izključi otežitev nastavljenčevega položaja, ter spravlja te ugodnosti tudi v zvezo z (javno) konkurenčno klavzulo. O tem pravi:

»Zakon pripozna tukaj v javnem interesu pridobitno prostost delojemalca po razrušitvi službenega razmerja kot pravno dobrino ali imovino, kateri se more sam prostovoljno le v gotovih ozkih mejah odreči, katera se mu torej brez povoda in njegovega dovoljenja tem manj sme odtegniti.« Dogovori med delodajalci, ki delojemalcu to dobrino brez njegovega privoljenja odtegnejo, so vsaj tedaj nedovoljeni, ako se ne navede delojemalčev pregrešek, ki bi tak korak zoper njega opravičil. Vsled tega obvezujejo taki dogovori kot protipravna dejanja udeležence k povračilu škode, ki je iz tega delojemalcu nastala. Kako daleč sega škoda, bi se moralo seveda od slučaja do slučaja šele ugotoviti. Gotova pravila, kakor jih morda sotrudniški zakon nudi, manjkajo tukaj. Če škoda ni nastopila, potem delojemalec nima nikakih zahtevkov do principala.

Razsodba upravnega sodišča je, čeprav ne izčrpuje vseh v zvezi stojećih vprašanj in možnih dvomov, principieline važnosti. Gotovo je tajna konkurenčna klavzula tedaj nedovoljena, če se izogne zakonitim predpisom o javni konkurenčni klavzuli in ustanovi ono omejitev pridobitne zmožnosti delojemalca za njegovim hrbtom, ki se sme javno le v mejah zakona dopustiti. Delojemalca ne sme skrivaj za dve leti omejiti v njegovem pridobitku, ako zakon to le za eno leto izrecno dopušča.

S socialnega stališča je torej to razsodbo pozdraviti.

Novi avstrijski konkurzni red.

Dr. Viktor Sušnik.

(Dalje.)

Organi konkurznega postopanja. Najvišja inštanca v konkurznem postopanju je konkurzno sodišče. Temu je neposredno podrejen konkurzni komisar. Konkurznim komisarjem imenuje konkurzno sodišče redoma sodnika na sedežu konkurznega sodišča. V gotovih slučajih pa more, kakor smo že omenili, poklicati na to mesto sodnika na sedežu okrajnega sodišča svojega okoliša. Konkurzni komisar vodi konkurzno postopanje, nadzira poslovanje vseh oseb, katerim je zaupana uprava konkurznega premoženja, in odločuje ter razsoja o vseh zadevah, ki niso izrecno pridržane konkurznemu sodišču. Odgo-

voren pa je za svoje poslovanje konkurznemu sodišču, ki sme od njega vsak čas zahtevati poročil o stanju konkurzne zadeve, in vpogledati konkurzne spise. Iz tehničnih razlogov sme konkurzno sodišče konkurznega komisarja tudi odpoklicati in ga nadomestiti z drugim sodnikom.

Najvažnejši posel pa je zaupan upravitelju konkurzne mase. Zato predpisuje zakon, da je upraviteljem imenovati le neoporečene, zanesljive in v upravi premoženja izvedene osebe (*«geschäftskundig»*). Po besedilu zakona torej ženske od tega posla niso izključene. Prav tako novi konkurzni red v tem pogledu ne izločuje med lajiki in juristi ter ustreza s tem želji trgovskih krogov, katerih stalna težnja je bila, da se konkurznim upraviteljem ne imenujejo po večini le odvetniki in notariji. Navzlic temu smo mnenja, da bode, vsaj kar se tiče obsežnejših konkurzov, ostalo pri stari praksi. Da se omogoči sodiščem izbira sposobnih oseb, se jim je potom posebne naloge naložila sestava posebnih seznamov tistih oseb njihovega okoliša, ki prihajajo vsled svojih sposobnosti za upraviteljski posel v poštev. Imenovanemu upravitelju je na voljo dano, da-li poverjeni posel sprejme ali ne. Le konkurznim upraviteljem imenovani odvetnik ali notar sme upraviteljski posel odkloniti le iz tehničnih razlogov, o katerih upravičenosti razsoja konkurzno sodišče. Izrecno je v zakonu določeno, da konkurzni upravitelj ne sme biti bližnji sorodnik kreditorjev (§ 80. k. r.). Konkurzno sodišče ima upravitelju izročiti poseben dekret o njegovem imenovanju, ta pa ima konkurznemu komisarju na slovesen način obljubiti vestno izpolnjevanje svojih dolžnosti.

V zmislu starega konkurznega reda je bil upravitelj konkurzne mase več ali manj zastopnik upnikov, oziroma upniškega odbora. Novi konkurzni red daje upravitelju, kakor bomo videli, napram upnikom nekaj več samostojnosti, na drugi strani pa poostrejuje njegovo odgovornost napram konkurznemu sodišču in napram upnikom. Obseg poslov konkurznega upravitelja je ustanovljen v § 81. k. r. Njegova naloga je predvsem, ugotoviti stanje mase. Dognati ima torej predvsem visokost aktiv in skrbeti za to, da se masi ne odtegnejo; ugotoviti ima dalje pasiva in se prepričati o upravičenosti prijavljenih zahtevkov. Slednjič ima voditi vse pravde, ki zadevajo konkurzno maso. Zakon nalaga upravitelju v njegovem poslu skrbnost in sicer ima upravitelj v zmislu § 1299. o. d. z. postopati s tisto skrbnostjo, ki je po predmetu njegove uprave po sebi podana. O svoji upravi ima položiti račun. Konkurzni upravitelj ni zastopnik posameznih upnikov, vsled tega mu zakon nalaga dolžnost, da varuje skupni interes vseh. Za vso premoženjsko škodo, ki jo provzroči upnikom po zanemarjenju svojih dolžnosti, je vsakemu posameznemu oškodovancu odgovoren (§ 81. k. r.). Nasprotno ima upravitelj pravico do povračila svojih izdatkov in do nagrade

za svoj trud. Tudi mu zakon sam podeljuje obsežno pooblastilo. V splošnem je konkurzni upravitelj pooblaščen za vsa pravna opravila in dejanja, ki so v zvezi z izpolnjevanjem prevzetih dolžnosti. Meje njegovega pooblastila segajo torej redoma tako daleč, kakor sega redna uprava zaupanega mu premoženja. Vendar ustanavlja zakon gotove izjeme. Predvsem more namreč konkurzni komisar zakonito pooblastilo upravitelja v posameznih slučajih omejiti. Taka omejitev pa je na zunaj le tedaj veljavna, če je konkurzni komisar tretjega, katerega ta posamezni slučaj zadeva, o omejitvi obvestil. V drugih slučajih zopet — in ti so naštet v §§ 116. in 117. k. r. — pa je konkurzni upravitelj vezan na privolitev upniškega odbora samega, ali pa le tega in konkurznega komisarja. Če potrebuje konkurzni upravitelj v posameznem slučaju posebnega izkaza za izvršitev pravnih opravil, tedaj mu ima konkurzni komisar vročiti tozadevno pooblastilno listino.

Poslovanje konkurznega upravitelja stoji pod nadzorstvom konkurznega komisarja. Le-ta sme od upravitelja zahtevati pismenih ali ustmenih poročil in pojasnil, more zahtevati vpogled v listine in račune in uvesti tozadevne potrebne poizvedbe. Tudi more odrediti, da si mora upravitelj v gotovih zadevah preskrbeti tozadevnih navodil upniškega odbora, oziroma če upniki takega odbora niso izvolili, da se ima ravnati po njegovih (komisarjevih) navodilih. Če upravitelj svojih dolžnosti ne izpolnjuje, ga more konkurzni komisar kaznovati z denarnimi globami, po potrebi more posamezna opravila na stroške in nevarnost konkurznega upravitelja odkazati posebnemu upravitelju. Konkurzno sodišče sme iz važnih razlogov po zaslišanju konkurznega komisarja, eventualno upniškega odbora upravitelja sploh odstaviti. Po potrebi je konkurznemu upravitelju prideliti namestnika, ki ga ima, če je sam zadržan, zastopati. Če to zahteva obseg podjetja, ima konkurzno sodišče poleg upravitelja konkurzne mase imenovati še upravitelje za posamezne dele cele uprave, n. pr. upravitelje nepremičnin, rudokopov itd. Med temi upravitelji ima prisilni upravnik, ki je bil za to premoženje postavljen že pred otvoritvijo konkurza, prednost.

Konkurznega upravitelja imenuje konkurzno sodišče in sicer takoj ob otvoritvi konkurza. To imenovanje se ne izvrši, kakor po starem konkurznem redu, provizorično, ampak definitivno. Po starem konkurznem redu je konkurzno sodišče sicer tudi takoj ob otvoritvi konkurza imenovalo konkurznega upravitelja, upniki pa so imeli pravico, pri posebnem naroku, ki ga je imelo sodišče uradoma odrediti, imenovanje potrditi ali pa mesto imenovanega upravitelja izvoliti drugega. Po novem konkurznem redu pa obligatni narok za izvolitev konkurznega upravitelja odpade. Sodišče samo imenuje upravitelja in ni vezano na poznejšo odobritev upniškega zbora. S tem pa ni rečeno, da upniki

nimajo nikakega vpliva na imenovanje konkurznega upravitelja. Tako pri prvem kakor pri poznejših upniških narokih morejo namreč upniki predlagati, naj se imenovanega upravitelja njegovih poslov odveže in imenuje drugega po njih izvoljenega upravitelja. O tem predlogu pa ima predvsem sklepati sodišče. Po izrecni določbi zakona ima predlog odkloniti, če ima proti izvoljenemu upravitelju pomisleke ali pa če je po njegovem mnenju sprememba v osebi upravitelja na škodo interesom konkurznih upnikov. Novi konkurzni red je torej važno pravico upnikov odpravil in pokopal velik del takozvane »upniške avtonomije«. Dočim so prej upniki svojega zastopnika volili in je bilo konkurzno sodišče na njih votum vezano, se po novem konkurznem redu ne more več govoriti o »volilni« pravici upnikov. Leti imajo le še pravico predlagati mesto po sodišču imenovanega po njih izvoljenega upravitelja, odločati pa ima edino le konkurzno sodišče in samo sodišče. (§ 87. k. r.)

Isto velja o upniškem odboru. Po starem konkurznem redu je bil upniški odbor obligatoričen in sodišče je imelo uradoma odrediti narok za izvolitev upniškega odbora. Le-ta je bil takorekoč konkurznemu upravitelju prideljeni upravni svet, ki je samostojno upravljal konkurzno premoženje. Po novem konkurznem redu je ustanovitev upniškega odbora le fakultativena, t. j. upniški odbor se ustanovi le tedaj, če se upniki sami za to pobrigajo. Upniki imajo namreč pravico pri vsakem upniškem naroku izvoliti upniški odbor, sestojč iz 3 do 5 oseb in primerne števila namestnikov (§ 88. k. r.). Tudi tu pa je konkurznemu sodišču pridržana pravica, da izvolitev potrdi ali pa ji svojo odobritev odreče. Zakon sicer izrecno določa, da se sme potrditev odreči le iz važnih razlogov, vendar smo mnenja, da je ta novotarija neumestna in da bi bilo bolje prepustiti upnikom, da svobodno odločajo, komu naj zaupajo in komu ne. Vsekakor pomeni ta institucija nadaljno vtesnitev pravic interesiranih udeležencev napram avtoritativni polnomoči sodišča.

Eno leto vojne.

Eno leto vojne je že za nami. Pač smo v začetku večkrat v strahu gledali v bodočnost, zlasti radi negotove gospodarske prihodnosti, saj naša država ni mogla biti gospodarsko tako pripravljena na dolgotrajno vojno, kakor bi bilo želeti, ker so se svetovni dogodki prehitro razvijali in našo državo nehote zavlekli v vrtinec.

Danes po preteku enega leta, v sredi najhujših bojov, kar jih pozna svetovna zgodovina, moramo z odkritim zadoščenjem priznati, da smo prebili to dolgo dobo primeroma dobro tudi na gospodarskem polju,

smelo rečemo celo, da niti sami nismo upali, da se bo naše narodno gospodarstvo tako trdno držalo, da bo prebilo toliko nevarnosti in kljub temu ostalo v splošnem neporušeno.

Koliko znaša narodno premoženje naše države, je pač težko dognati. Če je cenimo na 150 milijard pred svetovno vojno, moramo pač priznati, da se je zmanjšalo za več milijard. Opustošilo se je veliko zemlje, uničile stavbe milijonskih vrednosti, trpelo je poljedelstvo, trpela industrija, težke čase je imela trgovina, toda vendar gre — tako vsaj lahko rečemo — gospodarsko življenje naprej brez posebnih gospodarskih katastrof.

Kmetijstvo je danes menda na boljšem. Pač smo se bali, da bi se radi pomanjkanja delavstva ne bila mogla obdelati zemlja in ne spraviti poljski pridelki pod streho. Ta skrb je za nami. Poglejmo samo po naši ožji domovini! Polje je bilo obdelano morda bolj nego prejšnja leta in žito se redno spravlja pod streho. Naše žene, naši starčki in otroci so nam po večini obdelali polja in spravili pridelke. Poljski pridelki ter živina so dosegli cene, kakršnih niso videli še naši kmetje, poleg tega je pa prišlo med kmete veliko denarja za razne vojne dajatve.

Trpele in trpe še vedno nekatere vrste obrti, male in velike, zlasti stavbna obrt, obrti za predmete razkošja, steklena industrija itd., vendar pa splošno ne opazamo pomanjkanja dela. Vzrok je pač to, ker je na stotisoče delavskih moči pri vojaki, ostale so si iskale odpomoči v drugih obrtih. Brezposelnega delavstva ne vidimo dosti, rodbine vpoklicanih delavcev tudi ne trpe, saj dobivajo precej izdatne preskrbninske podpore od države. Do dva milijona kron podpor na dan se v državi izplačuje rodbinam mobiliziranih oseb.

Ker se je množina papirnatega denarja in drobiža zelo povečala, tudi splošno ne trpimo radi pomanjkanja plačilnih sredstev. Seveda ta plačilna sredstva nimajo več tiste vrednosti, katero bi imela v rednih časih, saj so do malega vsi predmeti, ki jih rabimo vsak dan, poskočili v cenah toliko, da zlasti taki sloji, ki so navezani na enake stalne prejemke, najhuje občutijo splošno draginjo.

Mnoge obrti, ki se pečajo z izdelovanjem vojaških potrebščin, ali ki so več ali manj odvisne od vojaških odjemalcev, imajo naravnost cvetoče dohodke. Milijonska premoženja so zrasla kar čez noč. Nekatere industrije, ki so več let trpele pod gospodarsko krizo, so se naenkrat okrepile in razcvetle. To velja zlasti za tekstilno industrijo. Če bi ljubljanska predilnica prezgodaj ne bila ustavila svojega obrata, imela bi danes vsled velikih vojaških naročil več dela nego kdaj poprej.

V zadnjih desetletjih so se posebno razvili slovenski denarni zavodi, zadružništvo je ponekod celo zavzelo nezdružne oblike. S heroizmom je naše ljudstvo preneslo prve udarce svetovne vojne. Pač pa se je v prvih me-

secih zahtevalo precej denarja iz bank in hranilnic, danes se v splošnem več v l a g a v denarne zavode nego se dviga denarja. Gotovo je bila za začetek uvedba moratorija zelo previdna odredba, ki je preprečila marsikatero težavo in nepriliko naših denarnih zavodov, pa tudi sicer ščitila gospodarsko šibkejšo sloje.

Okoli 7 milijard vojnega posojila so podpisala tekom vojne naša zasebna in javna gospodarstva. Pač ne smemo misliti, da bi bila tako ogromna vsota pomnožitev našega narodnega premoženja tekom enega leta. V tej dobi se narodno premoženje pač ni pomnožilo, kajti milijarde, ki so se porabile za razne vojne naprave, v narodno-gospodarskem oziru niso bile investicije, bile so v gospodarskem zmislu neproduktivne. Podpisane milijarde so prihranki prejšnje dobe, dobe mirnega in rednega razvoja našega narodnega gospodarstva. Vendar pa lahko trdimo, da so tudi te milijarde produktivno naložene, saj so porok, da po doseženem častnem miru vzcvete v prerojeni Avstriji novo blagostanje. Upajmo, da so tudi porok, da poneha draginja, ki na nas z vso silo pritiska že od leta 1908 dalje, ki je pa to leto še neprimerno poskočila. Zoper privijanje cen, ki je v največ slučajih popolnoma neutemeljeno, se niso izkazale dosedanje vladne naredbe zadostnimi. Upajmo, da v drugem letu vojne merodajni činitelji na podlagi tako bogatih izkušenj prvega leta vsaj to dosežejo, da se cene izdelkom in pridelkom **vsaj nekoliko prilagodijo produkcijskim stroškom.**

Odredbe v varstvo davkoplačevalcev v vojski.

V »Wiener Zeitung« z dne 18. julija 1915 je izšel pod zgornjim naslovom članek, katerega radi važnosti predmeta podajemo nekoliko predelane v glavnih potezah svojim cenjenim čitateljem.

Neposredni in posredni učinki vojske so v mnogih ozirih vplivali na gospodarske razmere v toliki meri, da je bilo treba izdati glede neposrednih davkov celo vrsto izjemnih naredb, ki so se razglasile deloma s cesarskimi naredbami ali deloma pa administrativnim potom kot odredbe finančnega ministrstva.

Dosedanje odredbe v tem oziru bi bile te-le:

Glede hišnega davka se je odredilo, da se hišna najemnina ne odpiše le tedaj, če je stanovanje popolnoma prazno in nerabljeno, temveč tudi v takih slučajih, ko so stanovanja ali obratni prostori še vedno zasedeni, pa je hišni lastnik mobiliziranim in podobnim osebam ali uslužbencem, ki so vsled vojne krize izgubili svoje delo in zaslužek, ali pa podjetjem, ki so morala vsled vojne svoj obrat ustaviti ali znižati, najemščino popolnoma ali deloma odpustiti in se odpovedati že plačljivemu roku najemščine.

Ravnotako se odpisuje hišna najmarina v slučajih, če imajo v krajih, ki so celoma podvrženi hišni najmarini, n. pr. v Ljubljani, uslužbenci kakega podjetja naturalna stanovanja, od katerih se tudi plačuje najmarina, pa se ti uslužbenci kljub temu, da se je obrat ustavil ali zmanjšal in je torej odpadel povod za prepustitev naturalnega stanovanja, še vedno obdrže brezplačno v stanovanju.

Po sedanjih zakonitih predpisih morajo biti prostori, od katerih se zahteva odpis davka vsled izpraznitve, popolnoma prazni in nerabljeni in se morajo izpraznitve naznaniti davčnemu oblastvu v 14 dneh. Izjemna naredba določa, da more podjetnik, ki je vsled vojne ustavil ali zmanjšal svoj obrat, v delavniških prostorih pustiti običajno obratno opravilo, ne da bi se mu mogel zato odreči odpis hišnega davka radi izpraznitve ali neuporabe prostorov. Štirinajstdnevni rok za naznanitev se more v vpoštevanja vrednih slučajih prekoračiti. Da se brez škode za gospodarja more priti v stanovanje pred za priseljenje določeno dobo ali po dnevih, ki so postavljeni za izseljenje, določilo se je, da se davek ne predpiše, če se je nekaj časa pred naselilnim terminom brezodplatno vzelo stanovanje ali pa se je kdo izselil nekaj časa po izselilnem terminu, pa za ta čas ni plačal najemščine.

Določbe glede odpisa hišne najmarine, če se je gospodar odpovedal najemščini ali če se je tudi pustila obratna oprava v njegovih prostorih, veljajo tudi za pokrajine, katere neposredno ogroža sovražnik, ako so najemniki ali gospodarji zbežali ali morali zapustiti kraj vsled oblastvene odredbe.

Že po doslej veljavnih zakonskih določbah se mora permanentna davčna prostost dovoliti poslopjem ali delom poslopij, ki so se brezplačno prepustili za vojne ali vojnooskrbne namene n. pr. poslopja, ki so se brezplačno prepustila za bolnišnice, vojaška skladišča ali za druge vojaške namene, seveda le za ta čas, dokler se res vporabljajo za take namene. Od takih poslopij tudi ni treba plačevati nobenih doklad (deželnih, občinskih, okrajnih itd.).

Glede pridobninskega davka se je bilo treba ozirati v prvi vrsti na tiste davčne zavezance, ki so morali opustiti svoje obrti, ker so bili vpoklicani v vojaško službovanje ali so pa morali vsled vojnih dogodkov ustaviti ali bistveno zmanjšati svoje obrate. S cesarsko naredbo z dne 19. oktobra 1914, drž. zak. št. 293 se je namreč določilo, da se more znižati ali popolnoma popustiti pridobnina za eno ali več četrletij vsled bistvenih motežev v obratu, ki so bili provzročeni po vojnih dogodkih. Seveda moramo v takih slučajih vpoštevati dejstvo, da se izpremembe med davčnim letom, ki se morejo prištevati bistvenim motežem v obratu, vpoštevajo šele v prihodnji priredbeni dobi. Ravno sedaj se prireja pridobnina za leti 1916 in 1917. Merodajne za obdačbo za ti dve leti bodo razmere, kakor

so se kazale pri obratih v dobi od 1. julija 1914 do 30. junija 1915. Ker skoro vsa ta doba spada že v vojno leto, se bodo lahko pri priredbi pridobnine za dobo 1916 in 1917 vpoštevale po vojni provzročene razmere tudi v takih slučajih, ko ni nastal bistven motež v obratu. Pri nekaterih trgovinah se je n. pr. promet izdatno poslabšal vsled splošnega gospodarskega položaja, davek se sicer ni mogel odpisati, ker se ni mogel konstatirati bistven motež v obratu, pač pa se bodo izpremenjene razmere vpoštevale pri odmeri pridobnine za dobo 1916 in 1917. Seveda se bodo za to dobo hujše pritegnili tisti, ki so delali v vojni dobi krasne kupčije, da se dopolni kontingent, ki je določen za posamezne davčne družbe in davčne okraje.

Posebne odredbe je bilo treba za tiste podjetnike, kojih podjetja se nahajajo v pokrajinah, ki so ali so bila neposredno prizadeta po vojnih dogodkih in so se vsled tega morala ustaviti. Izterjavanje zastankov na pridobninskem davku se je ustavilo, dokler se obrat ni izvrševal. Pa tudi pozneje, ko se je obrat zopet otvoril, se davek, ki odpade na dobo, ko je bil obrat ustavljen in za katerega je bila vložena prošnja za odpust po zgoraj omenjeni cesarski naredbi z dne 19. oktobra 1914, ne sme izterjavati za toliko časa, dokler ni bila rešena ta prošnja. Če se je pa obrat trajno ustavil, se mora pridobnina odpisati s prihodnjim četrletjem, čeprav se ni ustavitev obrata naznanila pravočasno, to je tekom štirih tednov.

Pri dohodnini se niso izdale posebne naredbe, ker po zakonu dohodki davčnemu letu predidóčega leta tvorijo podlago za obdačbo davčnega leta (dohodki leta 1914. torej podlago obdačbi za leto 1915.), sicer se pa premembe, katere nastanejo med davčnim letom v višini dohodkov ali v drugačnih razmerah, za to leto ne vpoštevajo. Vendar pa sme finančno ravnateljstvo osebam, ki so se vsled vojnih razmer v teku davčnega leta dokazano znižali na manj kakor dve tretjini zneska, ki se je vzel za podlago obdačbi, izjemoma izpregledati razmerni del za ostanek dotičnega davčnega leta predpisane davka, ako so take osebe izpregledanju potrebne, kakor se izraža zakon.

Tudi glede pridobnine po II. poglavju, to je pridobnine od delniških družb, zavarovalnic, pridobitnih in gospodarskih zadrug in drugih, javnemu dajanju računov podvrženih podjetb, so se dovolile maksimalne olajšave. S temi se je skušalo deloma služiti vojnim namenom, deloma pa ublažiti nekatere zakonske določbe, ki bi se posebno trdo občutile v sedanjih nenavadnih razmerah. Tako se je oprostila pridobnine vojnoposojilna blagajna, davčne ugodnosti § 85., zakona o osebnih davkih, so se priznale vojnokreditnim bankam in drugim povodom vojne ustanovljenim, javnim namenom služečim podjetjem in zavodom. Vsa taka podjetja, ki uživajo ugodnosti glede pridobninskega davka, so oproščena tudi rentnine. Darila, ki se dajo v vojnooskrbne namene, se

morajo vpoštevati kot odbitni postavki, torej pri odmeri pridobnine ne priračunite čistemu dobičku, kakor se glede daril sicer odgaja pri odmeri davka za banke, hranilnice, nepogodovane zadrage i. t. d. Tudi glede dotacij za takozvane zaklade zoper vojne zgube so se izdale nekatere olajšave proti sedaj obstoječim zakonskim določbam.

Važna odredba se je izdala z odlokom finančnega ministrstva z dne 15. septembra 1914, drž. zak. št. 246, glede rokov ali terminov v postopanju pred finančnimi oblastmi.

Skoro vsako dejanje davkoplačevalčevo nasproti finančnim oblastvom je vezano na gotove roke. Napovedi ali izjave za davke moraš vložiti v določenem času, če ne te kontumacirajo, to se pravi, odmerijo po uradnih poizvedbah, ne da bi se mogel proti temu uspešno braniti. Če odpoveš obrt, moraš storiti v štirih tednih, če ne, se ti še-le davek odpiše od tistega četrtletja naprej, ko si odpovedal, čeprav si obrt že davno prej ustavil itd.

Spredaj stoječa odredba pa pravi, da se taki roki pretrgajo ali prekinejo za vojaške osebe, vjetnike, tale in druge osebe, ki vsled vojske ne morejo občevati z oblastmi, torej zlasti tudi pod gotovimi pogoji za begunce, ako take osebe niso postavile zastopnikov. To prekinjenje se prične z dnem vojaške uporabe ali z dnem, ko nastopi okolnost, ki je povzročila oviro, n. pr. pri beguncih beg v tuje kraje, ter neha 14 dni po odstranjenju ovire. Prizivi ali pritožbe proti plačilnim nalogom in raznim drugim odločbam finančnih oblasti se morajo redoma vložiti tekom 30 dni potem, ko se je dostavil plačilni nalog ali kak drug odlok. Recimo, da je kdo prejel plačilni nalog za dohodnino dne 10. avgusta 1915, dne 15. avgusta pa je moral odriniti k vojakom. Ostane mu torej še rednih 25 dni za vložitev priziva. Ko pride od vojakov, bo imel še 39 dni, to je 25 in 14 dni časa, da vloži priziv. Če pa sploh ni še prejel plačilnega naloga, mogoče mu bo 44 dni po prenehanju vojaške službe izpodbijati plačilni nalog.

Tudi glede pobiranja in izterjavanja davkov je bilo treba radi vojne izdati nekaj posebnih odredb.

Prizanašati je bilo treba ne samo mobiliziranim osebam, temveč tudi drugim, katere so v njihovem gospodarstvu neposredno zadeli vojni dogodki. Zato je finančno ministrstvo ukazalo podrejenim oblastim, da postopajo obzirno proti takim osebam.

Posebne odredbe je bilo treba za pokrajine, v katerih je gospodaril sovražnik, ali pa kraje, ki so neposredno prizadeti po vojnih dogodkih. Finančno ministrstvo je dotična finančna ravnateljstva obvestilo, da se z izterjavanjem davkov sploh toliko časa prekine, dokler to zahtevajo konkretne razmere.

—

Iz blagovnega znanstva.

Piše H. Sevar.

(Dalje.)

A. Svojstva surovin iz rudništva.

Rude so anorganske, neizdelane, trde, prirodne ali pryine, malokdaj tekoče (edino živo srebro), ki so v svoji notranjosti istorodne (enakšne = homogene), vendar niso postale po življenskem delovanju organskih bitij, niti po človeški volji.

Znanost, ki se bavi z znanstvenim poznavanjem rudništva, zovemo rudništvo ali mineralogija. Med rude se tudi uvrščajo še nekatere rudnine, ki so postale iz svojega bitja, n. pr. iz rastlin, rib ali raznih živali, pa so vendar večalimanj izgubile svojo organsko naravo, ter se sčasoma spremenile v oglje, premog, petrolej, smolo itd. Rude in rudninske zmesi, ki sestavljajo velik del zemeljske skorje, zovemo kamene (Gesteine) ali pečine (Felsarten). Različne mineralne snovi, kakor apnenec, kremenjak, žvepleni kršec ali rjavi železovec povzročajo tekom časa v naravi okamenelost.

Ostanke rastlinstva in živalstva pa, ki so večalimanj okameneli ali se mineralizirali, zovemo okamenine ali petrefakte.

B. Likoslovje ali morfolologija pravih rud.

Rude se nam prikazujejo v naravi v najrazličnejših likih (oblikah).

Najdovršenejši lik ali oblika rude je ledec ali kristal.

To je oblika, ki je po naravi v pravilno položenih ploskvah izražena ali obdana. Kakor se rastlina in žival po svoji naravi razlikuje s svojo stalno lastno obliko in izrazitostjo ter zovemo vsako tako bitje za-sé svojstvo posameznega bitja, osebe ali stvar, tako je tudi kristalizirana ruda nekakšno samosvoje bitje ali individualnost.

Kristale spoznavamo kot enakomerne, pravilne in pa sestavljene (kombinirane).

Enakomerni, pravilni kristali so oni, ki so obdani s pravilnimi ploskvami; sestavljeni ali kombinirani pa tisti, ki so obdani z več vrst ploskev in jih ločimo kakor spojene (kombinirane) od toliko samostalnih (pravilnih) kristalov, kolikor vrst ploskev na njih razlikujemo ali opazamo.

Vse like kristalov se da uvrstiti v eno izmed sledečih lečin sestavov.

Ti sestavi se spoznavajo po ločenih, pravilno odrejenih črtah, ki si jih mislimo prevlečene ali potegnene skozi središče kristala.

Tako črto imenujemo kristalno ósnico (navpičnico); nasproti njih medsebojnim položajem in daljavo so uvrščene ploskve dotičnega kristala ali somernice.

1. Sestav ima tri somernice, vse tri so enake in stoje druga na drugi pravokotno. Tak sestav imenujemo teseralni, kockasti sistem.

Ker so presečnice enako dolge in stoje pravokotno druga na drugi, so to somernice istoimenskih delov kristala (ogli, robovi, ploskve), od središča, v katerem se presečnice sečejo enako oddaljene, kristal je pravilen. Pri takem se lahko vzame vsako os za glavno ósnico ali navpičnico.

2. Sestav ima tudi tri somernice, ki se sečejo v sredini kristala in stoje druga na drugi (navpično) ali pa sta samo dve enako dolgi, ko je tretja lahko daljša ali krajša. Ta neenaka ósnica se zove navpičnica (glavna ósnica) in ostali dve sta priósnici.

Postavimo li kristal z navpičnico (glavno ósjo) pravokotno, opazimo, da so samo tisti deli od središča enako oddaljeni, do katerih gredo konci priósnic, nasprotno so drugi deli, ki jih navpičnica (glavna ósnica) veže ali spaja, zdaj bližje, zdaj zopet dalje od sredine. Pri takem kristalu je sprednja stran enaka stranski, desna levi in zgornja spodnji. Tak sestav imenujemo četveroogelni ali tetragonalni.

3. Sestav ima tri somernice, ki so razne dolžine, somernice so med seboj pravokotne. Lahko vzamemo katero hočemo za glavno ós ali navpičnico. Postavimo li kristal na navpičnico (glavno ós), tedaj najdemo, da ima štiri strani, ali le po dve nasprotni si strani sta enaki, namreč prednja zadnji in leva desni.

Ta sestav imenujemo rombski (oster ali tópi romboeder).

4. Sestav ima tri somernice neenake dolžine, od katerih stojita samo dve druga na drugi pravokotno, tretja je povprečna. Za glavno ósnico (navpičnico) se vzame ona, na kateri stoji tretja prečnica (povprečna os). Postavimo li kristal navpično z glavno somernico in ga obrnemo tako, da se povprečna priósniklanja nasproti nam in pravokotna leži vodoravno z leve na desno, vidimo, da je samo leva stran enaka desni, ko se sprednja spušča nižje in zadnja se istotako dviga višje. To je monoklinski ali enakosomerni sestav.

5. Sestav ima tri neenake eno na drugo povprečno postavljene somernice. Za navpičnico (glavno ósnico) se vzame lahko vsaktero. Postavimo li kristal tega sestava navpično z glavno ósnico, tedaj vidimo, da leva stran ni enaka desni, niti sprednja zadnji, kristal je čisto nepravilen.

To je trisomerni ali trostranski sestav.

6. Sestav ima štiri somernice, od teh so tri enake dolžine, leže v eni ravnini (vodoravno) in sečejo tako, da po dve sosedni zapirata kót 60° , ko stoji četrta na vseh treh pravokotno in je daljša ali krajša od njih.

To je navpičnica (glavna ósnica), ostale vodoravne so priósnice.

Postavimo li kristal navpično z glavno ósnico (navpičnico), so vse stranske ploskve enako daleč od središča, tedaj ravno tako, kakor v tetragonalnem sestavu. To je heksagonalni ali šesteroogelni sestav.

Spajati ali kombinirati se morejo le kristali enakega sestava.

Kristali se redkokdaj sami razvijajo, toda takrat imajo običajno najpopolnejšo obliko.

Navadno se razvijajo v velikem številu v kopuče in na gosto, ter se takrat njih oblika le deloma razvije, tako, da je včasih zelo težko njih lečasto naravo določiti ali razbrati.

Rude, ki sestojijo iz takih nejasnih poedincev, nazivljamo kristalske kopuče ali nakupščnine. Način, kako so v rudi te edinke vložene in kakšnega lika so, imenujemo sestav ali strukturo.

Po obliki poedinca je nakopičenje zrnato, listnato, luskavo, palčnatega ali vlaknatega sestava.

Ako so posamezne sestavine zelo drobne, tedaj jih imenujemo drobnozrnate ali prašnate (kripto- in mikroforne) ali pa goste.

Rude, ki nimajo onih svojstev, s katerimi se kristalizirane rude odlikujejo (lomljivost, razkolnost, lik kristalov, dvolomnost itd.), imenujemo brezlične ali amorfne rude.

Nekatere kristalinske skupine se prikazujejo v obilici, ki posnemajo razne druge predmete, kakor palice, krogle, žice, ploščice, grmičevje i. t. d., te imenujemo zmesnine.

Rude povsem nepravilnega lika in sestava imenujemo gručave (derb).

Gručave tvorbe, skalovje in pečevje imenujemo pa apnenike (Kalksteine).

Proti draženju živil.

Izšla je cesarska naredba glede preskrbe prebivalstva z nepogrešnimi potrebščinami. Stopila je na mesto cesarske naredbe z dne 1. avgusta 1914, ki je takoj o pričetku vojnih dogodkov spričo že takrat nastopajočega nagnenja do pretiravanja cen otvorila boj proti umetnemu draženju nepogrešnih potrebščin. Z novo naredbo so se obstoječe določbe času primerno na podlagi od takrat doživelih izkušenj preuredile. Spopolnile so se določbe o zapisovanju zaloga, preskrbovanju nepogrešnih potrebščin, o zahtevni pravici in o pretiravanju cen.

Sedanji draginji živil so deloma vzrok tudi obstoječe naprave na trgih in pa okolnost, da cene na trgih in ne glede na tozadevne obrtnopravne odredbe tudi v trgovinah še vedno niso povsod razvidne in da morajo

konzumenti vsled nedostajanja primerne orientacije večkrat blago preplačati.

V tem oziru odreja nova cesarska naredba, da mora nele trgovec, ampak vsakdo, ki obrtoma ali na trgu živila prodaja, imeti na razločno vidnem mestu in v dobro čitljivih črkah nabite cene za posamezna živila z ozirom na njih kakovost in množino.

Odredbe zoper navijanje ali pretiravanje cen so v naslednjih paragrafih:

§ 14. 1. Kdor v izkoriščanju vsled vojnega stanja povzročenih izrednih razmer za nepogrešne potrebščine zahteva očitno čezmerne cene, se kaznuje radi prestopka z zaporom od enega tedna do šestih mesecev. Poleg kazni na prostosti se lahko odmeri denarna kazen do dva tisoč kron.

2. Kdor se ponovno pregreši, se kaznuje radi pregreška s strogim zaporom od enega meseca do enega leta. Poleg kazni na prostosti se lahko odmeri denarna kazen do 20.000 kron.

§ 15. 1. Trgovec, ki pri nakupu nepogrešnih potrebščin na trgih, na cesti ali od hiše do hiše višje kot od prodajalca zahtevane cene, ali če se gotova cena ne zahteva, višje kakor do tedaj navadne cene ponuja, da si zagotovi blago ali za prihodnje nakupe prednost pred drugimi kupovalci, se radi prestopka kaznuje z zaporom od enega tedna do šestih mesecev. Poleg kazni na prostosti se lahko odmeri denarna kazen do 2000 kron.

2. Kdor se ponovno pregreši, se kaznuje radi pregreška s strogim zaporom od enega meseca do enega leta. Poleg kazni na prostosti se lahko odmeri denarna kazen do 20.000 kron.

Istim kaznim so podvržene osebe, ki zakrivijo takšno dejanje pri nakupu za kakega trgovca.

§ 16. Kdor se z drugim dogovori, za nepogrešne potrebščine v izkoriščanju vsled vojnega stanja povzročenih izrednih razmer, zahtevati očitno čezmerne cene, se vsled pregreška kaznuje s strogim zaporom od enega meseca do enega leta. Poleg kazni na prostosti se lahko odmeri denarna kazen do 20.000 kron.

§ 17. 1. Kdor nepogrešne potrebščine poškoduje, uniči ali ob vrednost spravi, da bi zmanjšal ponujanje takih predmetov;

2. kdor nepogrešne potrebščine nakupuje ali njih izdelavo ali trgovino omeji, da bi njih cenov navil na čezmerno višino;

3. kdor razširja neresnične vesti ali porabi kako drugo sredstvo v zapeljevanje, da doseže draginjo nepogrešnih potrebščin, se radi pregreška kaznuje od enega meseca do enega leta. Poleg kazni na prostosti se lahko odmeri denarna kazen do 20.000 kron.

§ 18. V slučaju obsodbe po predstojenih paragrafih se lahko v razsodbi izreče, da zapadejo krivcu pripada-

joče zaloge v prid državi, in na izgubo kake obrtne pravice za vedno ali za gotov čas.

§ 19. Če je objava kake obsodbe radi navijanja cen v javnem interesu, označi sodišče v razsodbi eno ali več tiskovin, v katerih se po enkrat objavi razodba na stroške krivca. Sodišče lahko poleg ali namesto objavljenja v tiskovinah odredi, da se razsodba v krajih, kjer krivec stanuje in kjer je zakrivil kaznivo dejanje, javno nabije.

Ako so dani posebni vzroki za to, je tudi razloge razsodbe objaviti.

Ta naredba je stopila 11. avgusta t. l. v veljavo.

Carinstvo.

Spisal *Just Piščanec.*

(Dalje.)

Ležanje blaga v skladiščih (razen onega pri carinskih uradih nižjih kategorij) ni vezano na posebno dobo. Dopustno je celo puščati blago, ki se je carinsko že odpravilo, ako je v skladiščih prostora, še dalje ležati proti odmeri dotične ležnine.

178. **Dviganje blaga iz skladišč.** Odvzemati blago iz uradnega skladišča, oziroma razpolagati nadalje z njim, je upravičen samo tisti, ki se izkaže z odvzemalno ali razpoložno pravico. Ta dokaz tvori pri inozemskem blagu navadno tovarni list, oziroma pri poštnih pošiljativah svoječasno stranki izročeno potrdilo sprejema v uradno zalogo; pri že ocarinanem blagu pa deklaracija, oziroma izdana carinska pobotnica; pri zabeleženju izdana zabeležna deklaracija ali carinska zabeležnica; pri daljni nakazitvi, carinska spremnica. Izvršen dvig se potrdi na tovarni listini s pritiskom uradnega pečata. Če se odvzemanje vrši v delnih dvigih, se posamezni dvigi odpišejo na tovarni listini. Pri cediranem blagu se dvig potrdi na cesijskem (odstopnem) listu (gl. št. 173).

179. **Razpolaganje z blagom v skladiščih.** Blago, ki je v uradnih skladiščih, se sme napovedati v ocarinitiv, zabeležbo, prosto odpravo, pošiljatev na drugi urad ali za izstop v inozemstvo. Ocarinitiv se vrši po obstoječih tozadevnih določilih, vendar se pa kot podlaga ocarinitivi stavi teža blaga, ki se je uvedla o sprejemu blaga v skladišče. Če se je teža vsled ležanja radi kake nezgode, ali vsled opravitve, osušenja, izhlapienja i. dr. zmanjšala, tvori podlago ocarinitivi pri dviganju ustanovljena teža. Razlika v teži se mora v carinskih listinah utemeljiti.

Istotako se mora v spremnici opravičiti razliko teže, ako je blago dlje časa ležalo ter se nakaže na drugi carinski urad v nadaljnje ravnanje.

Vzorci, ki so se odvezli tekom težanja, se pri dvigu primerno ocarinijo.

Za blago, ki se je v uradnem skladišču pokvarilo ali je postalo nerabno, če se je s posebnim dovoljenjem pod uradnim nadzorstvom uničilo, se ne pobira carine.

180. Vlagatelj se pozove, da dvigne blago iz skladišča ter da plača zapadlo ležnino, sicer bi se moralo to blago prodati na javni dražbi v nastopnih primerih:

- a) če se po poteku enega leta, od časa ko se je blago sprejelo v uradno zalogo ali od časa, ko se je zadnjič plačala ležnina in se potem ni več doplačala zaostala pristojbina;
- b) ako se v teku leta zapazi, da je blago take kakovosti, vsled katere bi bilo moralo biti izključeno od sprejema v uradno zalogo, ali
- c) ako se je v stanju blaga vršila ali preti kakšna sprememba, ki ne dopušča, da se blago dalje obdrži v uradni zalogi.

181. Ovedba stanja ležečih predmetov. Stanje blaga, shranjenega v uradnem skladišču, se mora ovesti v primernih razdobjih, naj manj pa enkrat na leto in vsakokrat, kadar se vrši prememba v osebi uradnika, kateremu je zaupano skladišče. Ovedba se vrši pod vodstvom višjega uradnika.

Tudi pri uradni oddaji ali sprejemu kakor tudi pri skontracijah se skladiščni registri sklenejo ter se konstatira njih vjemanje z zalogami v skladiščih. Poleg tega sme tudi deželna finančna oblast ukazati posebne ovedbe.

182. Vknjiževanje skladiščnega blaga. V uradno zalogo sprejeto blago se vknjižuje v skladiščni register, s čigar številkami se rešujejo številke prejšnjih vknjižb. Skladiščni register vodi uradnik, kateremu je poverjeno skladišče ali kak drugi organ, nikakor pa uradnik, ki pobira denar.

Pri carinskih uradih, ki imajo oblast, sprejemati blago v uradna skladišča, se vpiše blago v skladiščni register:

- a) ako je blago izrečno prijavljeno za sprejem v zalogo;
- b) predmeti, ki so prišli v napovednem ravnanju, po preteku 30 dni po sprejemu v uradno zalogo;
- c) blago, ki je bilo uradu nakazano v spremničnem ravnanju ter se v teku desetih dni po dospetju ni dvignilo;
- č) ako se samo en del blaga podvrže carinskemu ravnanju;
- d) ako se samo en del blaga odstopi na drugega prejemnika, ki v tovarnem listu ni imenovan, in
- e) ako se blago previje, presuje ali prelije ali deli.

Glede poštnih pošiljatev veljajo sledeča določila: Vobče je dano prejemniku carinskemu ravnanju podvrženih poštnih pošiljatev na prosto, zadnje zavrniti, dokler niso prešle iz nadzorstva

poštnega ali carinskega urada. Prejemniki, ki so si pridržali pravico samodvigiranja pošiljatev, morajo pošiljatve v teku 7 dni (pri povzetnih pošiljativah iz izvenevropskih dežel 15 dni) po obveščanju pri pristojnem carinskem uradu dvigniti ali pa zahtevati, da se sprejmejo v skladišče.

To zahtevo sprejemnik napove pri carinskem uradu ustmeno ali pismeno. Carinski uradi izvrše sprejem v skladišče samo, če se je stranka izkazala, da je pri pošti že plačala vse poštno pristojbine, ozir. povzemni znesek in če se izroči carinskemu uradu poštnooddajno listino (spremnico), na kateri je razviden po ocarinjevalnem poštnem uradu pritisnjen pečat »se sme izročiti«. — Pošiljatve, ki so bile prejeete v carinsko skladišče, smatra poštni urad za praviloma dostavljene.

Ako stranka v zgoraj navedenem roku ni zahtevala, da se nje pošiljatve sprejmejo v carinsko skladišče, se uporabijo zanje določila za nedostavljive poštno pošiljatve.

Rok za vrnitev pošiljatev v inozemstvo se kakšenkrat podaljša, a to le za one pošiljatve, ki leže pri carinskem uradu, ne da bi bile še formalno sprejete v zalogo, vsled različnih vtemeljenih okolištin (n. pr. potrebe posebnega dobavnega dovolila i. dr.). Če smatra potna uprava z ozirom na krajevne razmere za potrebno, smejo poštna ravnateljstva ukazati enkrat za vselej ali za čas izvanrednih razmer, da se prejemniki pri carinskih uradih ležečih pošiljatev pred vpeljavo nedostavnega ravnanja še enkrat pozovejo, da pošiljatve dvignejo ali zahtevajo njih sprejem v uradno skladišče. Glede na pošiljatve pisemske pošte izostane to opetovano obvestilo. Prejemniki, ki so si pridržali samo dvigalno pravico ter pogostoma zamude pošiljatve pravočasno dvigniti, se praviloma vnovič ne obveščajo.

Če stranka s samodvigalno pravico, potem ko je podpisala poštni oddajni dokument ter plačala vse poštno pristojbine in povzetje, noče sprejeti na k n a d n o pošiljatve, sme ocarinjevalni poštni urad to od carinskega urada nazaj sprejeti in povrniti plačane pristojbine samo, ako pošiljatev še ni bila odprta. Ako se je to že zgodilo, se pošiljatev ne sprejme več nazaj, niti se povrnejo vplačane pristojbine. V takih primerih je prejemniku edino dovoljeno, predložiti pošiljatev nanovo zavito in z novo poštno spremnico carinskemu uradu ter skupaj z izdano carinsko spremnico oddati poštnemu uradu v daljnje ravnanje.

183. Dražba skladiščnega blaga. Blago, ležeče v uradnem skladišču, sme carinska uprava prodati na javni dražbi v nastopnih slučajih:

- a) če se blago po preteku odpovedne dobe ni dvignilo iz skladišča;

- b) če je pri omejeni pravici vkladanja dotičnega urada potekla omejena doba;
- c) če je blago že prešlo ali preti preiti v stanje, ki je izključuje od sprejema v uradna skladišča;
- č) ako se ni ležnina pravočasno plačala in če v vseh gornjih slučajih vlagatelj blaga na mu dostavljeno zahtevo ne ukrene, da se v določenem roku blago odstrani od urada, oziroma ne plača zapadle ležnine; končno
- d) tudi brez poziva na vlagatelja, ako stanje blaga tako silno zahteva takojšnjo ukrepitev, da se ne more o tem poprej obvestiti vlagatelj.

184. Dražba železniškega blaga. Po železniških predpisih dopustna dražba železniškega blaga proti pokritju odpadajočih carinskih pristojbin in izpolnitvi dobavnih pogojev, proti zopetnemu izvozu ali zavezi, da bo blago naloženo pod carinskim nadzorstvom, je železnici po predidčem obvestilu carinskega urada vsekakor dovoljena; dražba proti celotnemu ali delnemu odpustu plačanja neporavnanih carinskih pristojbin je vezana na dovoljenje finančnega oblastva, katero se pri kvarljivem blagu lahko nadomesti z naknadnim odobrilo.

Uničenje neocarinanega carinskega blaga je železnicam dovoljeno proti naznanilu na carinski urad pod nadzorstvom poslednjega.

O prodaji carinskega blaga brez, ali proti delnemu pokritju neporavnanih carinskih pristojbin, potem o uničenju neocarinanega železniškega blaga, sestavi železnica v sporazumu s carinskim uradom železniško-uradne zapisnike, katerih prepis predloži carinski urad strokovnemu računskemu uradu III. finančnega ministrstva.

Ako gre za celotno uničenje blaga, ki je je železnica posredovalno ocarinila, a ki se je pred izročitvijo stranki docela skvarilo, da se more odpraviti carine prosto, mora železnica o tem poročati najbližjemu carinskemu uradu ali oddelku finančne straže, da odpošlje finančni organ, ki nadzira uničenje. Carinski urad ali oddelk fin. straže odpošlje carinsko pobotnico in prepis zapisnika, ki se je ob uničenju sestavil ter ga je sopolpisal tudi nadzorujoči finančni organ ocarinjenemu uradu, ki potem izvrši v lastnem delokrogu povračilo carinskih pristojbin z odpisom na naznačenem dolgu železnice. Ako bi vsled neposredne nevarnosti ne bila mogoča udeležba finančnega organa, se uničenje izvrši ob navzočnosti v službi se nahajajočega železniškega uradnika in dveh prič; v tem slučaju vpošlje železnica primerno potrjeni železniškouradni zapisnik carinskemu uradu.

185. Dražitev skladiščnega blaga.

Dražitev se mora javiti na način, ki je v kraju navaden, ter se mora o dražitvi primerno obvestiti

tudi vlagatelja blaga. Če stanje blaga to dopušča, mora biti objava nabita vsaj tri zaporedne delavnike pri carinskem uradu. Dražba se vrši, uvažujoč predvsem veljavne predpise za javne dražbe, v navzočnosti osebe, ki jo je poslala politična oblast ali občinski predstojnik.

Določitev dobe, kdaj se ima vršiti dražitev v uradnih skladiščih shranjenega blaga, je stvar finančnega oblastva.

Prodaja blaga, nahajajočega se v uradnem skladišču se vrši ali z namenom, to privzeti v uporabo v carinskem ozemlju ali pa je izvoziti iz carinskega ozemlja. V prvem primeru prevzame kupec, če gre za blago, pripeljano iz inozemstva ali iz carinskega izjemka, dolžnost poravnati uvozno carino. V drugem primeru je dolžnost kupca, odstraniti blago iz carinskega ozemlja, vpoštevajoč določila za nakazitev inozemskega neocarinanega blaga. Ako blago ni take vrste, da bi bilo izyzeto od hranitve v uradnih skladiščih, sme kupec isto po vplačilu kupnine pustiti dalje v uradnem skladišču.

V dražitvenih objavah in v zapisnikih, ki se sestavljajo o priliki dražitve, se mora navesti, ali je bilo blago že ocarinjeno ali ne. V poslednjem slučaju se mora navesti tudi ustanovljena carina z opombo, da ostane nespremenjena tudi ako bi se za blago zdražila višja cena. Zaeno se pripomni tudi pogoj, da mora kupec blaga to carino, če se blago ne izvozi, temveč porabi v tuzemstvu, poravnati obenem z izdraženo ceno.

Poleg oblastvene osebe morajo pri dražitvi prisostvovati vsikdar en višji uradnik carinskega urada, en uradnik uradu predstoječega finančnega oblastva, ako se to nahaja v kraju urada, v nasprotnem slučaju pa en uradnik finančne straže; ti uradniki morajo zapisnik podpisati. Za izklicno ceno pri draženju velja cenilna vrednost blaga, eventualno po tarifi odpadajoča carina.

Izvemši blago, ki se lahko pokvari ali ki se po zakonitih določilih ne sme hraniti v uradnih skladiščih, sme se za dražbo namenjeno blago oddati pod izklicno ceno samo pri tretji dražbi in samo z dovoljenjem finančnega ministrstva. Pokvarljivo blago in ono, ki se po zakonitih določilih ne sme shraniti v uradna skladišča, se sme izvanredno prodati tudi pri prvi licitaciji pod uradno ustanovljeno cenilno ceno, vendar pa samo s pritrditvijo predstoječe vodilne finančne oblasti in po dokazu okolnosti, da je nujna prodaja potrebna.

Izvršiti se sme tudi komisionalno uničenje enakega blaga, ako je brez dvombe gotovo, da se pri dražbi tega z ozirom na odpadajočo uvozno carino, ki ni v nikakem razmerju z vrednostjo blaga, ne bo oglasil noben kupec; tudi za to je potrebno dovo-

ljenje finančnega ministrstva. Vtihotapljeno inozemsko blago (izvzemši monopolne predmete in igralne karte), ki se ne more prodati niti proti ocarinitvi niti s pogojem, da se izvozi iz tuzemstva, v kolikor je njega dražitev dopustljiva, se pušča, neoziraje se na prikrajšano pristojbino, pri javni dražitvi tistemu, ki največ ponuja.

Raznoterosti.

Vlada proti prevelikemu navalu na srednje šole. Z ozirom na preveliki, od leta do leta naraščajoči naval na srednje šole in vedno večje naraščanje zavodov in razredov, je bilo naučno ministrstvo prisiljeno, da je izdalo na vse deželne šolske oblasti odlok, v katerem opozarja naučni minister na slabe posledice, ki morajo nastati vsled tega za mladino, če se ne omeji prenapolnitev srednjih in s tem tudi visokih šol. Gotovo je namreč, da čakajo našo državo po vojski velike naloge, ki bodo zahtevale popolni razvoj duševnih in gospodarskih sil ljudstva in tu naj bo vsakdo mož na svojem mestu. Merodajni krogi se vsled tega opozarjajo, da obračajo vso pozornost na to, da se pošilja novi naraščaj na zavode, oziroma vzgaja za oni poklic, do katerega ima posameznik veselje oziroma kjer bi pozneje narodu in državi več koristil. — Omenjeni odlok naučnega ministrstva je brezdvomno zelo upravičen in mogoče bolj kot kak drug narod Avstrije občutimo ravno Slovenci slabe posledice nadprodukcije srednje oziroma visokošolske inteligence. Vsako leto o pričetku šolskega leta opozarjamo na važnost strokovnih, zlasti trgovskih šol, kajti za politiko ima naš narod veliko preveč inteligentnih ljudi, premalo pa dobrih trgovcev. Tudi sedanja vojna je najboljši dokaz, da ne zmaga množica človeškega materiala, ampak tehnična in gospodarska sredstva. Strokovno in gospodarsko izobražena inteligenca je najboljša prihodnost bodisi kakega naroda ali države. Staršem to posebno na srce polagamo, kadar bodo izbirali poklice svojih sinov. Gospodarska moč odločuje in pa tehnično izobraženstvo!

*

Prozorni koleki. Upravno sodišče je izdalo razsodbo, ki je zelo važna za vse osebe, ki se poslužujejo kolekov. Neka davčna uprava je namreč grajala 18 računov, izstavljenih od nekega spediterja na neko tvrdko in glasečih se nad 100 K, ker prilepljeni 10 vinarški koleki niso bili po predpisih prepisani. Vsled tega sta bila špediter kakor tudi dotična tvrdka kaznovana s predpisanim pristojbinskim poviškom; proti temu vloženi priziv so vse inštanice in tudi finančno ministrstvo kot zadnja inštanca zavrnilo. V pritožbi, ki se je nato vložila na upravno sodišče, se je enako kot v prejšnjih prizivih trdilo, da so se prilepili koleki na pisavo in sicer vsled njih prozornosti, kar je izgledalo tako, kot da bi bili koleki prepisani. Sicer je pa vseeno, ali se nahaja prepis nad oziroma pod koleki, samo da se zdi, kot bi bili prepisani. V uničenje nadaljnje vrednosti ali porabnosti kolekov je bil prepis pri starih, iz debelega papirja izgotovljenih kolekih pač neobhodno potreben; pri modernih, iz prozornega papirja izgotovljenih pa se ta prepis lahko opusti, ker je to samo nepotrebna izguba časa. Upravno sodišče je pritožbo kot neosnovano zavrnilo in v razlogih sledeče povdarilo: odredba finančnega ministrstva iz l. 1854, po kateri je bil prepis prilepljenih kolekov predpisan, se z uvedbo novih sedaj rabnih kolekov ni spremenila. Torej se z okolščino, da bi se z ozirom na kakovost sedaj veljavnih kolekov strogo izpolnjevanje tega predpisa mogoče lahko opustilo, ne more opravičiti interpretacija tega predpisa, niti se ne more stranka oprostiti izpolnjevanja omenjenega predpisa. Ker koleki niso bili prepisani, se mora smatrati take koleke kot neprilepljene in grajani računi kot nekolekovani, vsled česar je predpisani pristojbinski povišek utemeljen.

Trgovci z narejeno obleko in čevlji ne smejo izvrševati popravil. V sporni stvari čevljarske zadrage v Inomostu proti trgovcu s čevlji Alfredu Fränklju je izdalo upravno sodišče v principu zelo važno razsodbo § 38. obrtnega reda z dne 5. februarja 1907 izrecno določa, da trgovci z narejeno obleko in čevlji ne smejo popravljati čevljev in oblek; trgovinsko ministrstvo je pa bilo mnenja, da ta določba ne velja za one trgovce, ki so izvrševali trgovino s čevlji in oblekami že pred časom, ko je stopil obrtni red od 5. februarja 1907 v veljavo, češ da bi moral zakon določiti, da se že pred tem časom obstoječih pravic ne krati. Čevljarska zadruga v Inomostu je vložila proti temu pritožbo na upravno sodišče, ki je pritožbi omenjene zadrage ugodilo in izpodbijani odlok trgovinskega ministrstva kot nezakonit razveljavilo. Upravno sodišče pravi v utemeljitvi, da daje posest obrtnega lista ali pa koncesije imetniku pravico, svojo obrt samo v okviru vsakočasno veljavnih zakonov izvrševati. — Ta razsodba nasprotuje dosedaj veljavni praksi, kajti doslej so smele trgovino z obleko in čevlji, ki so obstajale pred letom 1907, nemoteno prevzemati tudi popravila oblek in čevljev, ne da bi jih obrtne oblasti v tem ovirale. Tudi trgovsko ministrstvo je vedno stalo na tem stališču. Brezdvomno so omenjeni trgovci zelo in pravzaprav neopravičeno prizadeti po tej razsodbi, kajti to nikakor ne gre, da bi se trgovskim firmam jemale že desetletja izvrševane pravice.

*

Prirastek državnih dolgov v vojnem letu. Švicarska banka Leu & Co. je sestavila izkaz državnih dolgov pred vojno in proti koncu vojnega leta v naslednjih državah:

	pred vojno		koncem prvega vojnega leta	
	v milijonih frankov	za osebo prebivalstva v frankih	v milijonih frankov	za osebo prebivalstva v frankih
Nemčija	27,500	424	44,500	685
Avstro-Ogrska . .	20,400	398	26,175	509
Francoska	26,653	673	39,070	986
Angleška	18,280	396	33,705	731
Italija	14,927	423	15,947	452
Švica	1,705	471	1,916	537

Za Avstro-Ogrsko, Angleško, Italijo in Švico je omeniti, da zadnja razpisana in subskribirana posojila še niso vzeta v ta izkaz, sicer bi odpadla na osebo znatno višja vsota. Najvišji znesek na osebo odpade na Francoskem, potem sledi Angleška, na tretjem mestu je Nemčija, na četrtem Švica, na petem Avstro-Ogrska, na zadnjem Italija.

*

Zaposlenje vojnih poškodovancev. Vlada je izdala okrožnico na vse industrijske in gospodarske zveze ter na delavske organizacije radi ureditve, kako bi se vojni invalidi spravili v pridobitne službe. V to svrhu se je ustanovila uradna organizacija v obliki uradnih deželnih mest za posredovanje dela za vojne invalide in obenem se je ukrenilo, da se v vseh kraljevinah in deželah postavijo kuratoriji, ki bodo tesno zvezani z deželnimi mesti ter obstajali iz vseh interesiranih krogov. Da dobe vojni invalidi primerne posle, je treba sodelovanja vseh gospodarskih krogov. Vsled tega se vsi krogi prebivalstva nujno opozarjajo, da podpirajo državo v tem oziru ter pridržijo delavska mesta vojnim poškodovancem, ki morejo opravljati dotično delo. V prvi vrsti je to mogoče storiti industriji, kjer se v obširnih in različnih obratih vojni poškodovanci najlažje porabljajo.

Zaseženje stročnih živil. Neopravičeno podraženje stročnih živil v preteklem letu je napotilo vlado, da je tudi stročna živila odtegnila spekulaciji in jih vzela v krog onih živil, katerih poraba in prodaja je postavljena pod državno kontrolo. Z odredbo celotnega ministrstva so se odredbe, ki veljajo glede žita v splošnem, raztegnile tudi na stročna živila in sicer grah lečo in fižol vsake vrste, ki se ne porabijo kot zelenjadna prikuha. S tem se je prišlo v okom enostranskemu razpolaganju domačih zalog stročnih jedil, vsled česar bi se lahko splošnosti odtegnila ali podražila. S trenotkom, ko se ločijo od zemlje, se zasežejo tuzemski stročni sadeži leta 1915. Prav tako so zasežene s 1. avgustom še obstoječe zaloge stročnih živil iz prejšnjih žetev. Dokler se pa o porabi stročnih živil kaj drugega ne ukrene, jih smejo lastniki za prehranjenje pripadnikov hišnega gospodarstva v poljubni množini porabiti in za saditev imeti. Tudi trgovci, ki razpolagajo z zalogami stročnih živil iz prejšnjih žetev, smejo brez ozira na zaseženje, ta do nadaljnjega prodajati. Vsak drug promet s stročnimi živil in predelava je prepovedana in prodaja stročnih živil nove žetve le na vojni žitni prometni zavod dovoljena.

*

Navodila za vojnobrzojavni in telefonski promet. Poveljstvo južnozahodne fronte je izdalo naslednja navodila za brzojavni in telefonski promet: Brzojavni promet. Prepovedan prostor do nadaljnjega: Tirolska in Predarelska, Koroška, Kranjska, Južna Štajerska (do severne meje okrajnih glavarstev Slovenji Gradec, Maribor in Ptuj), Istra, Primorska, Hrvatska in Slavonija, izvzemši komitate, Virovitica, Požega in Srem. V svrhu polne izrabe brzojavne mreže za vojaške namene se zasebni brzojavni promet ustavi. Čisto kupčijski brzojavi zasebnikov, ki zadevajo preskrbo armade, so poskusno dovoljeni, ako se dokaže, da se tičejo preskrbe armade, da so zelo nujni, da ne vsebujejo niti najmanjše privatne vesti in da niso sumljivi. Ti brzojavi gredo od vojaškega mesta do vojaškega mesta in jih ima oddajatelj predložiti pri postajnem, vojaškopostajnem ali etapnopostajnem poveljstvu, ki ta brzojav — ako je v redu — odda kot državni brzojav na stroške oddajatelja v kraju adresata ležečemu postajnemu (etapnemu) poveljstvu. To poveljstvo preskrbi potem dostavo adresatu. Ako nasprotujejo pomisleki oddaji brzojava, se ga ne odda. Za kraje brez vojaških oblasti se brzojavi ne sprejemajo, ker je kupčijski brzojavni promet mogoč le med vojaškimi postajami. Kupčijski brzojavi trgovskih in obrtnih krogov in brzojavi zasebnikov, ki služijo splošnemu interesu, so le takrat dopustni, če so dokazano v splošnem interesu, kar mora za presojo te okolnosti v poštev prihajajoča politična oblast (okrajno glavarstvo, politična ekspozitura, mestni svet pri avtonomnih mestih) potrditi. Tudi ti brzojavi gredo od vojaške do vojaške oblasti. — Telefonski promet. Vsak zasebni telefonski promet, bodisi lokalni ali interurbanni, je v prepovedanem prostoru načeloma prepovedan. Armadnim poveljstvom se je pa na prosto dalo, da dopuščajo glede lokalnega zasebnega telefonskega prometa izjeme in ga sploh dovoliti ali za posamezne kraje ali za posamezne osebe, podjetja (javne zavode, občekoristna podjetja, zdravnike itd.)

*

Gospodarski pomen Varšave. „Nowa Reforma“ poroča: Varšava, tretje največje mesto ruske države, je sedaj v posesti centralnih držav, ki sta zasedli dosedaj 27.000 km² Ruske Poljske, ki je v vsakem oziru najbolj razvita dežela ruskega imperija. Vsled svoje lege ob tako važni cesti Visle je postala Varšava, v katere bližini se nahajajo zelo bogati premogo- in rudokopi, prav kmalu trgovsko in industrijsko središče, zlasti od one dobe, ko je prešla Rusija v polovici 19. stoletja k sistemu protekcijske carine, kar je zelo vplivalo na razvoj deželne industrije in kar je obenem

povzročilo, da so se preselila industrijska podjetja iz Pruske na Poljsko. Na ta način je nastala tkalska industrija v Lodžu in v Varšavu težeča metalurgična industrija. Ta razvoj zahodne Poljske obstoji glavno na zelo intenzivnem gospodarstvu te dežele, ker pripada na en kilometer štirikrat toliko prebivalcev in dvakrat toliko železnic kot v Rusiji. Po zadnji uradni statistiki ima kongresna Poljska 10.953 industrijskih podjetij s 400.000 delavci. Vrednost letne industrijske produkcije je znašala 923 milijonov t. j. 2 milijardi 307¹/₂ milijonov kron. Od časa tega izračunavanja sta se industrija in trgovina še bolj razvili, zlasti tkalska industrija; v tej industrijski stroki je bilo leta 1910 1116, 1913 že 1142 podjetij. Po zadnjem izkazu je znašalo število važnejših podjetij in sicer v živilski stroki 3052, v tkalstvu 1166, konfekciji 1918, kovinski stroki 1510, rudokopov in plavžev 479, v lesni 879 in papirni stroki 672. Produkcija premoga je znašala 6 milijonov ton, surovega železa 426.000 ton, gotovih železnih fabrikatov 451.000 ton, špirta 2 milijona hektolitrov, sladkorja 2 milijona meterskih stotov, krompirjevega škroba 19 milijonov kg, cementa 2 milijona sodov. Letna produkcija Varšave se ceni na 250 milijonov kron in Lodža na 625 milijonov. Manjša denarna vrednost industrijske produkcije se pripisuje okolščini, da ima Varšava mnogo malih industrijskih podjetij, dočim so v Lodžu samo velepodjetja, ki spajajo z glavno celo pomožno in stransko produkcijo. V Varšavi pa je nekoliko veleindustrialnih podjetij, ki so v tehničnem in komercialnem oziru nekaj posebnega; tovarniških podjetij je nad 300. Tudi v trgovini zavzema Varšava zelo važno mesto; septemberski sejmi za hmelj in junijski za volno, so zelo velikega pomena in v zadnjem času se je zelo povečala lesna trgovina. Glavni odjemalki sta bili v tem oziru Nemčija in Avstro-Ogrska. Pred izpraznjenjem mesta so odstranili Rusi vse stroje in zaloge surovih, celo zvonove.

Društvene vesti.

Pokojninsko zavarovanje zasebnih nastavljenecv. Priredil dr. R. Marn. Cena 60 vinarjev. Ta brošura je izšla v lastni založbi društva ter jo vsem zasebnim zavarovancem in njih delodajalcem toplo priporočamo. Knjižica ima naslednjo vsebino: Uvod. — Obseg zavarovalne dolžnosti. — Posamezni, zavarovanju podvrženi poklici. — Kdo ni podvržen zavarovanju? — Razdelitev zavarovancev. — Predmet zavarovanja. — Čakalna doba. — Izmere zakonitih dajatev, pridobitev in izguba pravice do njih, pričetek in konec prejemkov. — Invaliditetna renta. — Starostna renta. — Vdovska renta. — Vzgojevalni prispevki. — Enkratna odpravnina. — Izplačilo, mirovanje in zastaranje prejemkov; posledice neopravičenega prejema. — Zdravljenje. — Ugasnitev zavarovalne dolžnosti, vračanje premij, zopetni vstop v zavarovalno dolžnost. — Prostovoljno zavarovanje. — Zagotovitev pravic. — Organizacija obrata. — Drugačna izpolnitev zavarovalne dolžnosti. — Druge, ne kot izpolnitev zavarovalne dolžnosti smatrane preskrbovalne uredbe. — Prenos zavarovalnih zalog in celotno pozavarovanje takih. — Regresne pravice zavarovalcev. — Priglasitev zavarovanju podvrženih oseb. Pravice in pravni leki. — Razsodišče in postopanje. — Državno nadzorstvo. — Izključitev dogovorov. — Sodelovanje političnih in občinskih uradov. — Kazenske določbe. — Davčna, pristojbinska in kolkovna prostost. — Zakladno gospodarjenje. Letna poročila. — Splošni izračuni rokov. — Postopanje s člani rudniških bratovskih skladnic. — Prehodne določbe. — Vzajemnost z drugimi državami. — Zavarovanje za večje dajatve. — Veljavnost.

Delniška glavnica K 6.000.000.

Rezervni fond okoli K 300.000.

JADRANSKA BANKA, FILIJALKA V LJUBLJANI

Šelenburgova ulica šte. 7 (nasproti glavne pošte).

Kupuje in prodaja: vrednostne papirje, rente, obligacije, zastavna pisma, prioritete, delnice, srečke itd. — Valute in devize. — Predujmi na vrednostne papirje in blago ležeče v javnih skladiščih. Promese k vsem žrebanjem.

Menjalnica.

:: Vloge na knjižice od dneva vložitve ::

4 1/2 %

do dneva dviga, rentni davek plačuje banka iz svojega. — Na tekoči in žiro-račun po dogovoru. — Živahna zveza z Ameriko. — Akreditivi.

Centrala v Trstu.

Eskomptuje: menice, devize in fakture. Zavarovanje vrednostnih papirjev proti kurzni izgubi. — Revizija žrebanja srečk itd. brezplačno. — Stavbni krediti. — Rembours-krediti. — Borzna naročila. Inkaso.

Filialka v Opatiji.

Trgovina
s specerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja

vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Delniška glavnica K 8.000.000. — Rezervni zaklad K 800.000. —

Zamenjava in eskomptuje izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavarčuje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavnice.

Eskompt in inkasso menic. — Borzna naročila.

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

4 1/2 % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Priporočamo našim gospodinjam **pravi : FRANCKOV :**
kavni pridelek s tovarniško znamko : kavni mlinček :
iz zagrebške tovarne.

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za kavne surogate v Ljubljani

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVČ

trgovina z manufakturnim blagom in kro-
jaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorec na zahtevo poštne prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjčni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa
po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo,
naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin
na oglase v našem listu. „Slovenski trgov-
ski Vestnik“ mora postati ognjišče organi-
zacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte
po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica.

Denarnega prometa koncem leta 1914	K 740.000.000—
Vlog	„ 44.500.000—
Rezervnega zaklada	„ 1.330.000—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 0/0

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

1.) <i>Al. Jamnik</i>: Letina 1915.2.) <i>Dr. Vik. Sušnik</i>: Novi avstrijski konkurzni red.3.) <i>M.</i>: Ujedalec naše lesne industrije.4.) <i>H. Sevar</i>: Iz blagovnega znanstva.5.) <i>V. Žun</i>: Pregled novejših, gospodarskih razmer se tičočih zakonitih naredb.6.) <i>Dr. F. Mohorič</i>: O draženju neobhodnih potrebščin.	7.) Raznoterosti:
Pretiravanje cen nasprotuje splošnim ljudskim in državnim interesom. — Pravica do remuneracije po sotrudiškem zakonu. — Korist kmetijske strokovne izobrazbe. — Avstrijska žitna produkcija v vojnem letu. — Vojna med Italijo in Turčijo z gospodarskega stališča. — Gospodarski položaj v okupirani Poljski. — Nemška vojna pošta.8.) Društvene vesti. |
|---|---|

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Petit vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravištvo: Ljubljana, „Narodni dom“.

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

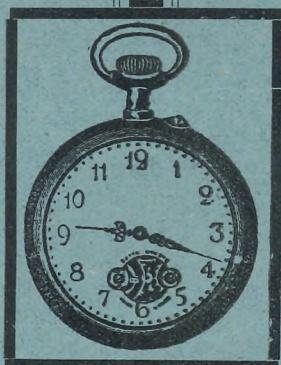
Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

Ponatis dovoljen le ob navedbi vira.

H. Suttner, Ljubljana štev. 19

priporoča svojo izbrano zalogo
zlatih, srebrnih in jeklenih
in srebrnine
po najnižjih cenah.

:: Razpošiljanje :: Zahtevajte moj novi
blaga na vse kraje povečani cenik, ka-
sveta ter največja terega dobite za-
eksportna tvrdka. stonj in poštne
prosto.

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici.

„IKO“ Tovarniška „IKO“
znamka

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Dunajski cesti štev. 13

priporoča svojo izbrano zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn,
zasebnikov itd, kakor tudi porcelan, svetilke,
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete.

Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

**Škatlje
Kartoni**

za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.

za razpošiljanje
klobas, masla,
oblek, perila in
drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

**Ljubjanski kartonažni tvornici
I. Bonač v Ljubljani.**

Blagovoli se naj povprašati

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

**Riunione Adriatica
di Sicurta.**

Zastopstvo za Kranjsko:

tvrdka

Ivan Perdan

v Ljubljani.

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vinko Majdič
lastnik valjčnega mlina v Kranju.

Priznано najboljši
mlinski izdelki in zlasti
izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med jako dober za pecivo ali zdravilo,
izpitani pomladanski :: :: ::
čebelni pitanec :: :: ::

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“

===== v Ljubljani =====

naznanja, da ima v založbi še sledeče
knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,
===== v treh delih. =====

I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.

II. del: Cena vezani knjigi 2 K.

III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodruidniku nujno potrebne.

Trgovski pomočnik

*špecerijske stroke, soliden in trezen, se sprejme takoj
in pod ugodnimi pogoji pri firmi:*

Trgovina špecerije in deželnih pridelkov

J. KUŠLAN

KRANJ.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

priporoča svoja svetla in črna piva.

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo,
lak za usnje, vazelino in kolomaz

iz domače tovarne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Kmetska posojilnica - ljubljanske okolice - v Ljubljani

R. Z. Z. N. Z.

Obreštuje hranilne vloge po

4³/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna kmečka posestva, radi tega je tudi ves denar pri njej popolnoma varno naložen.

Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.:

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19.000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo ameriški umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

C. in kr. dvorni založniki

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps), olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče, steklarski in mizarski klej in druge v to stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

1883 300018193, 9 SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XII.

V Ljubljani, dne 15. septembra 1915.

Štev. 9.

Letina 1915.

Dipl. agr. Al. Jamnik.

Bolj kot kdaj prej se sedaj vsakdo na tistem z nekako skrbjo vprašuje, kakšna pač bode letošnja letina, kajti vedeti hoče, kako se bo prehranil v bodoče.

Da se že vnaprej lahko o donosu letošnje letine vsaj približno more nekoliko sklepati, se je zato že zgodaj skušalo dognati, v koliko se je lansko jesen in letošnjo pomlad več posejalo in posadilo onih sadežev v deželi, ki pridejo za prehrano civilnega prebivalstva in oborožene sile v poštev.

Predvsem nas zanimajo krušne rastline in posebno žita.

V naši deželi so razven nekaterih manj važnih žitnih vrst, ki so večinoma le lokalnega pomena in podrejene važnosti poglavitne žitne rastline pšenica, rž, ječmen in oves.

Za te se je doslej potom predčasne aproksimativne cenitve tudi že dognalo, v koliko se jih je lansko jesen in letošnjo pomlad več posejalo nego prejšnje leto.

Cenitev za koruzo, proso in ajdo se doslej iz enostavnega razloga še ni mogla končnoveljavno izvršiti, ker ti pridelki še niso pospravljeni in je izid letine vedno v veliki meri odvisen od podnebnih razmer in vremena.

Vsled raznih ministrskih odredb je bil vsak posestnik dolžan, obdelati svoja zemljišča. Vsled tega se je naravno precej več zemlje obsejalo tudi s krušnimi rastlinami kakor v prejšnjih letih. V splošnem se je obdelavo zemlje kot polje povsod v precej izdatni meri izvršilo in se je na ta račun nekoliko utesnilo negovanje drugih kultur, ki so v sedanjih časih manjšega pomena.

Dosti ugodno vreme je omogočilo, da smo letos dosegli primeroma še precej zadovoljive žetve kljub temu, da je ves čas občutno primanjkovalo zadostnih človeških delavnih sil kakor tudi živine in to posebno še po Novem letu. Tudi gnojenje v vseh ozirih ni bilo primerno, kaj še zadostno in racionalno. Posevi pa bi bili vsekako le še nekoliko večji, če bi bilo vedno dobiti dovolj dobrega semena.

Kljub stoterim zaprekam, ki jih je moral kmet premagati, je letošnja letina zadovoljiva.

Primerjajmo letošnjo letino z lansko.

	pridelek letos	
	na 1 ha	v celem
pšenica	8.9 q	238609 q
rž	7.8 "	98442 "
ječmen	10.2 "	103799 "
oves	10.2 "	136320 "
	pridelek lani	
	na 1 ha	v celem
pšenica	7. q	186309 q
rž	6.2 "	78275 "
ječmen	7.7 "	78125 "
oves	9.8 "	130756 "
	obdelana zemlja	
	l. 1914	l. 1915
pšenica	26261 ha	26889 ha
rž	12512 "	12545 "
ječmen	9958 "	10193 "
oves	13259 "	13356 "
koruza	12506 "	12779 "
proso	5461 "	5500 "
sočivje	7417 "	7687 "
krompir	22417 "	23949 "

Iz navedenih števil je razvideti, da se je obdelovanje zemlje povečalo zlasti v korist žitnim in podobnim rastlinam ter sočivju.

Pridelki posameznih žit na 1 ha so letos precej višji kot v letu 1913/14, in je celotni pridelek seveda tudi zadovoljiv. Ako jih primerjamo z onimi prejšnje letine, vidimo, da bomo letos na Kranjskem razpolagali čez 52.300 q pšenice več kot lani, to je približno za 28% več. Rži je 20.267 q več t. j. približno za 26%. Pridelek ječmena se je povečal za 25.674 q t. j. približno za 33%. Videti pa je, da kmet ni sejal veliko več ovsa kot navadno, ker je oves pač važnejši kot krmilo za živino.

Kot hranilo za ljudi pa pride manj v poštev. Pridelek ovsa se je zvečal samo za 5564 q t. j. za približno 4% v primeri z lanskimi pridelki. Splošno pa je pridelek omenjenih štirih rastlin večji kot lansko leto.

Statistični podatki o drugih pridelkih bodo objavljeni, kakor hitro bo celotni statistični material obdelan, to pa bo mogoče šele potem, ko bodo vsi pridelki pospravljeni.

Novi avstrijski konkurzni red.

Dr. Viktor Sušnik.

(Dalje.)

Po starem konkurznem redu je odločevala o sestavi upniškega odbora večina konkurznih upnikov. Kogar je izvolila večina zbora upnikov, ta je bil upniški odbornik. Novi konkurzni red upošteva tudi manjšino in ustanavlja za njo v gotovih mejah minoritetne pravice. Upniki, ki so s svojim predlogom pri volitvi upniškega odbora propadli, morejo namreč tedaj, če znesejo njihove terjatve vsaj četrtno vseh navzočim upnikom pristojecih terjatev, predlagati, da se poleg izvoljenih članov sprejme v upniški odbor še ena od njih imenovana oseba kot odbornik, druga pa kot njen namestnik (§ 88 k. r.).

Član upniškega odbora more postati vsakdo, naj si je konkurzni upnik ali ne. Vendar smejo konkurzni upniki izvolitev v upniški odbor odkloniti le iz teh tih razlogov, o katerih razsoja konkurzno sodišče, dočim je vsakemu drugemu dano na prosto voljo, da-li izvolitev sprejme — ali ne. Izvolitev v upniški odbor more zbor upnikov preklicati. Za to zadostuje redoma navadna večina. Če pa gre za preklic mandata zastopnika manjšine v upniškem odboru, je potrebna tričetrtinska večina. Sicer pa podeljuje zakon konkurznemu sodišču samemu dalekosežne pravice glede sestave upniškega odbora. Ne samo, da je, kakor smo že navedli, izvolitev v upniški odbor odvisna od potrditve konkurznega sodišča, more slednje člane upniškega odbora iz teh tih razlogov, zlasti, če svoje dolžnosti zanemarjajo, odstaviti. Dokler konkurzno sodišče izvoljenega upniškega odbora ni potrdilo, sme konkurzni komisar sam imenovati provizoričen upniški odbor; če pa se mu to ne zdi umestno, tedaj more tudi sam izvrševati vse, upniškemu odboru pristojee pravice in dolžnosti. Novi konkurzni red torej ni opustil ničesar, ne da preudari odločilni vpliv konkurznega komisarja in konkurznega sodišča na potek konkurznega postopanja.

Delokrog upniškega odbora. Poglavitna dolžnost upniškega odbora je, da nadzoruje in podpira konkurznega upravitelja. Glede denarnega poslovanja odreja novi konkurzni red celo, da imata vsaj dva člana upniškega odbora od časa

do časa, vselej pa, kadar zahteva to konkurzni komisar, kontrolirati blagajno konkurznega upravitelja. Da prepreči izkoriščanje odborniškega mandata v zasebno korist članov upniškega odbora, prepoveduje zakon slednjim, da brez privoljenja upniškega zbora ne smejo prevzemati zase nikakih, v konkurzno maso spadajočih stvari. Izvzet je le slučaj, če stavijo tozadeven predlog, katerega konkurzno sodišče z upniki vred odobri ali pa če gre za predmete, kupljene na javni dražbi. Člani upniškega odbora so za vso škodo, nastalo vsled zanemarjanja njihovih dolžnosti odgovorni vsem prizadetim. Vrh tega so podvrženi nadzorstvu konkurznega komisarja, ki more z denarnimi kaznimi od njih izsiliti vestno izpolnjevanje njihovih poslov. Da jih more konkurzno sodišče v takih okoliščinah kratkoma odstaviti, smo že omenili (§ 89 k. r.).

Upniški odbor sklepa v konkurznih zadevah v sejah, katere sklicuje ali konkurzni komisar ali pa konkurzni upravitelj. Pa tudi odborniki sami imajo pravico, zahtevati, da se skliče seja upniškega odbora. Če izhaja tak predlog od večine članov upniškega odbora, tedaj se mora seja sklicati. K sejam je povabiti vse člane in njih namestnike. Slednji pa smejo le tedaj glasovati, če se člani niso seje udeležili. Da obvelja sklep, treba večine glasov vseh članov upniškega odbora, štejejo se torej tudi odsotni odborniki. Pri enakih glasovih odločuje konkurzni upravitelj. Glasovanje se sme vršiti tudi pismenim potom. V lastni zadevi je prizadeti odbornik od glasovanja izključen.

Člani upniškega odbora nimajo nikake pravice do nagrade. Pač pa se jim imajo povrniti vsi potrebni izdatki. Le, če jim je konkurzni komisar ali upniški odbor poveril posebne posle, se jim sme s privolitvijo konkurznega komisarja priznati posebna nagrada (§ 89 k. r.).

Zbor upnikov. Zborovanje vseh upnikov skliče in vodi konkurzni komisar. Le - ta sme zbor sklicati, kadar se mu zdi potrebno. Mora pa sklicati zbor tedaj, če to zahteva konkurzni upravitelj, upniški odbor, ali pa vsaj dva upnika, katerih terjatve znašajo po cenitvi konkurznega komisarja vsaj četrtno vseh konkurznih terjatev. V vseh teh slučajih pa je treba v predlogu označiti predmet, o katerem naj se pri zborovanju razpravlja (§ 91 k. r.). Kakor dosedaj, je tudi po novem konkurznem redu sklicanje upniškega zbora z označbo razpravnega predmeta javno razglasiti. Javna razglasitev sme odpasti, če je predhodni zbor upnikov sklenil nadaljevanje razprave in zaeno določil dan, kraj in uro zborovanja. O zadevah, ki niso bile na opisani način vzete na dnevni red, se na zboru ne sme sklepati, pač pa se sme o njih razpravljati in posvetovati. Ta predpis pa se ne nanaša na predlog na odreditev

novega upniškega zborovanja.

Glasovanje pri zboru upnikov. Za sklepčnost zbora, odrejenega po preskusnem (likvidacijskem) naroku je potrebna navzočnost vsaj dveh konkurznih upnikov, katerih terjatve znašajo vsaj četrti del vseh konkurznih terjatev. Da obvelja sklep ali izvolitev v upniški odbor, je potrebna absolutna večina glaov, ki se preračuna po višini terjatev. Redoma je šteti le glasove pri zboru navzočih konkurznih upnikov. V lastni zadevi je prizadeti upnik izključen od glasovanja, izvzeto pa je glasovanje o volitvah (§ 92 k. r.).

Kdo je upravičen k glasovanju? Pravica do glasovanja pristojna le tistim upnikom, katerih h konkurzu priglase terjatve so bile pri preskusnem naroku priznane. Glede terjatev, ki še niso preskušene, proti katerim so prijavljeni ugovori ali ki zavise od kakih pogojev, pa odloča po predhodni poizvedbi in zaslišanju strank konkurzno sodišče, oziroma če terjatev ne presega zneska 2500 K, konkurzni komisar. Isto načelo velja tudi o terjativah ločitvenih upnikov in upnikov trgovske družbe v konkurzu družabnika. V vseh teh slučajih namreč še ni gotovo, s kolikim delom svoje terjatve pride upnik do pokritja iz premoženja, ki ima predvsem služiti za plačilo njegove terjatve, vsled tega tudi ni mogoče točno ugotoviti, do katere višine je upoštevati nepokriti ostanek terjatve pri glasovanju, oziroma preračunavanju po zakonu predpisane večine. O vsem tem odloča neprizivno konkurzno sodišče, oziroma konkurzni komisar, ki pa sme svoj odlok na predlog vsak čas izpremeniti. Vendar predpisuje zakon, da se sme glasovalna pravica dovoliti le za tisti del terjatve, ki iz drugega premoženja ne utegne biti pokrit (§ 93 k. r.). Konkurzni upniki, ki so svojo terjatev pridobili šele po očitovitvi konkurza potom cesije, so od glasovanja izključeni. Le tedaj, če so terjatve prevzeli na podlagi obvez, izvirajočih iz časa pred konkurzom, so tudi ti pripuščeni k glasovanju (§ 94 k. r.).

Izvršitev sklepov upniškega odbora. Zakon predpisuje, da ima konkurzni upravitelj sklepe upniškega odbora nemudoma prijaviti konkurznemu komisarju. Konkurzni komisar ima namreč pravico, da prepove izvedbo sklepa upniškega odbora, dokler ni o isti zadevi sklepal zbor upnikov (§ 95 k. r.). Ta določba pomeni torej nadaljno in občutno utesnitev upniške avtonomije starega konkurznega reda.

Še dalekosežnejše pravice pa so podeljene konkurznemu sodišču. Le-to sme namreč izvedbo sklepov upniškega odbora ali pa zbora upnikov, če nasprotujejo skupnim interesom konkurznih upnikov, prepovedati. V nujnih slučajih, če treba odvrniti očitvidno škodo, sme konkurzno sodišče

sklep upniškega odbora ali zbora, celo nadomestiti z drugo odredbo, ki se mu zdi umestna (§ 95 k. r.). Ta dalekosežni vpliv konkurznih inštant na potek konkurznega postopanja gotovo ni na mestu. Modernim zahtevam je zakon vseskozi zadostil s tem, da je pravice upnikov in njih manjšine primerno varoval in razširil ter za člane upniškega odbora ustanovil civilno odgovornost za vso, posameznikom vsled zanemarjanja dolžnosti nastalo škodo. S temi pripomočki bodo, o tem smo prepričani, upniki, v katerih interesu se celo konkurzno postopanje vrši, prav dobro znali varovati svoje koristi. Čemu vrhu tega še celoto upnikov postavljati pod kontrolo vsegavednega konkurznega sodišča, nam ni prav umljivo. (Dalje prih.)

Ujedalec naše lesne industrije.

Najbolj razvita industrija v slovenskih deželah, tako na Kranjskem kakor na Štajerskem in Koroškem ter deloma na Primorskem je lesna industrija. Naši dedje so bogateli ob nji celo takrat, ko še ni bilo toliko prometnih sredstev na razpolago. Lesna trgovina je še največ donasala tudi v zadnjem času, toda ne domačinom, ampak tujcem, našim dednim sovražnikom — Italijanom.

Neverjetno je, kako se je Italijan sčasoma zajedel v našo lesno trgovino in industrijo. Izvoz lesa je od nekdanj z alpskih dežel gravitiral na Italijansko. Toda dokler so bili trgovci in producenti lesnih izdelkov domačini, je bilo prav, ker je posredni in neposredni zaslužek ostal v državi. Pred vojno pa je bilo čez polovico lesne industrije in trgovine v alpskih deželah v rokah deloma privandranih Italijanov, deloma velikih italijanskih tvrdk v Milanu, Vidmu in Padovi. Na Kranjskem še ni bilo tako hudo, ker imamo par trdnih domačih lesnih trgovcev in tvrdk, ki si niso dale izviti iz rok tako dobičkanosne trgovine in industrije. A tudi tukaj je vedno bolj prodiral laški ujedalec in opomniti nam je treba le na izdelovanje in prodajo oglja. Celi gozdovi po Dolenjskem so se prodali Lahom, da so žgali oglje in ga vozili proti jugu. Koliko žag je že bilo lastnina Lahov ali so bile v njih najemu in če bi ne prišlo do vojne, bi ta panoga našega narodnega gospodarstva prišla popolnoma v roke tujcev.

Če pregledamo obseg ozemlja v tem oziru, kamor je že iztegnil Lah roke po našem lesu, vidimo, da je ta jako obsežen. Obsega namreč večji del Kranjske, Štajerske, Koroške in Tirolske, dalje celo Primorsko z Gorico in Gradiško in majhen del Solnograške. Skupna ploskev tega ozemlja znaša skoro 50.000 kvadratnih kilometrov, gozdno ozemlje skoro 15 milijonov hektarjev.

Od lesne produkcije teh obsežnih gozdov sta skoro dve tretjini v rokah laških tvrdk. To dejstvo samo dokazuje izborna stališče, ki je zavzemajo Lah na polju lesne industrije v alpskih deželah.

Obrati laške industrije se ne razdelijo enakomerno v tem planinskem ozemlju. Celo južno Tirolsko, južno Koroško, del Kranjske in Primorsko imajo popolnoma v oblasti in takorekoč monopol lesne produkcije brez konkurence. V severnih delih so bolj redko zastopani, vendar so v gozdnatih krajih gornje Koroške in Štajerske dosegli premoč nad domačimi lesnimi industriji in pred izbruhom vojne tudi tukaj niso bili daleč od monopolnega stališča v tej stroki.

Vojna z Italijo je pa nadaljnemu prodiranju italijanskih tvrdk napravila konec in obvarovala ostanke domače lesne industrije, zlasti lastnike malih žag, pred popolnim propadom. Opozarjamo pa, da bodo ti ostanki popolnoma propadli, če ohranijo Italijani po vrnitvi normalnih razmer svoje monopolno stališče. Če govorimo o italijanskem prodiranju v lesni industriji, imamo v mislih vedno le Italijane iz ital. države, ne pa ital. avstrijskih podanikov.

Da se ohrani torej ta važna panoga domače industrije in trgovine v domačih rokah, je treba odriniti tuje ujedalce proč iz ozemlja alpske lesne industrije. Da se pa ta akcija uspešno izvrši, je treba natančno poznati italijanske lesne obrate, tehnično in komercialno podlago monopolnega stališča njih lesnih podjetij. To je gospodarski boj, ki je opravičen tudi s političnega stališča proti tem »zvestim« zaveznikom.

Državnoitalijanska lesna industrija v alpskih deželah se peča z vsemi strokami lesne kupčije, tako gozdarsko, kakor industrijsko in komercialno. Kupuje les deloma stoječ, deloma ga proizvaja in izvažja v okroglem stanju v Italijo, da ga tam razreže in tako podpira italijanske žage. Zadnje zlasti v obmejnem ozemlju. Iz oddaljenejših krajev, od koder bi bil prevoz okroglega lesa predrag, ima v obratu znatno število srednjih in večjih žag, na katerih reže v teh krajih nakupljen okrogel les v svrhu izvoza v Italijo. Kupuje tudi izdelke manjših žagarjev za slepo ceno, ker ni skoro nobene konkurence. Od leta do leta v bolj obsežnem obsegu je nakupovala velike gozdne komplekse z zemljo vred ter izvrševala velike eksploatacije, ki so že imele značaj opustošenja gozdov, ker so morale oblasti poseči vmes. Izdeluje trame, pragove in vse druge vrste in odpadne izdelke deloma za tuzemsko potrebo, deloma za izvoz v Italijo. To so nekako normalne dostojne kupčije Italijanov v alpskem ozemlju. Posamezne firme izvršujejo pa še posebno vrsto kupčije, namreč dajatev posojil na stoječe gozde in lastnikom manjših žag. Tipično za to vrsto kupčij je, da sledi posojilu nakup dotične kmetije ali male žage, ker dolжник navadno ne more pravočasno plačati dolga.

V svrhu obrata teh normalnih in nenormalnih kupčij se je naselilo prav lepo število italijanskih lesnih tvrdk v alpskih deželah. Te tvrdke so protokolirane v Italiji. Da si pa morejo na avstro-ogrskem ozemlju pridobiti pravice, so ustanovile pri nas podružnice in jih

dale protokolirati v trgovskem registru. In v teh podružnicah so delovali izključno le italijanski uradniki strogo nacionalnega mišljenja. Teh podružnic je vse polno po alpskih deželah, zlasti pa v Beljaku. Imen teh tvrdk ne bomo navajali, kdor je imel količjak v lesno produkcijo in trgovino vpogled, jih pozna. Recimo le: Feltrinelli!

Ako smo zgoraj rekli, da se mora po vojni naša lesna industrija popolnoma iztrgati iz rok grabežljivim Italijanom, je to docela upravičeno. Pri nas kakor v inozemstvu se je dobro vedelo, da so Italijani po svojih podanih, ki so bili zaposleni v lesni trgovini, izvrševali najnesramnejšo špionažo, da so bili natančno poučeni o mnogih v vojaškem oziru zelo važnih rečeh in vsled zavezništva z Italijo se niti ni moglo ovirati špionov. Tako z ozirom na to kakor z ozirom na tako važno panogo narodnega gospodarstva, kakor je lesna industrija bodo energični koraki proti italijanskim lesnim firmam zelo na mestu. Proč torej s tem ujedalcem!

Iz blagovnega znanstva.

Piše H. Sevar.

(Dalje.)

C. Fizikalne lastnosti rudnin.

Fizikalna svojstva ali lastnosti rud se dajo na ta način razločiti. Ako n. pr. vzamem v roko kos jekla ali železa in ga trem z magnetom, postane umetnomagnetičen, vendar pa ostane v svojem bistvu vedno le neizpremenjeno jeklo ali železo; ali če vzamem košček krede, jo razrežem in zdrobim, se je v bistvu spremenila v prah, sicer pa je vseeno ostala le kredo; dalje če vzamem konec medeninaste žice ter jo na ognju razžarim, ostane shlajena vseeno le medeninasta žica.

Iz tega sledi, da obstoje fizikalne izpremembe in delovanja v tem, da snov spremeni le sedež, kraj ali obliko, inace pa ostane snov (tvarina) vedno enaka, neizpremenjena.

Nasprotno pa opazamo ob kemijskem izpreminjevanju na bistvu rud jako različne izpremembe snovi ali tvarine, ker se kemičnim potom ali po pretvarjanju izpremene v čisto drugačne snovi. Vzemimo n. pr.: ako sežgem kos lesa, zgori med izpremembo plinov, ki izhlapevajo v zrak, ter mi ostane le še oglje in pepel; ali ako k raztopljenemu sladkorju dodenemo žveplene kisline, zavre ta in iz nje se izceja črnkasta tekočina in iz te neločljive mase je postalo oglje — tedaj čisto nekaj drugega itd.

Rast, življenje rastlin, živali, kakor tudi konec segnitve, začetek in nehanje raznih bitij, vse povzročuje le kemijska tvorba.

Vsako snov, kakor voda, zlato, železo in še mnogo drugih, ki se ne dajo še nadalje raz-

krojiti ali spajati, imenujemo elemente ali prvine; one snovi in prvine pa, ki se dajo kemijsko razkrojiti, razdeliti in spajati v druge nove snovi, imenujemo kemijsko spajanje ali sinteza.

Kemijsko razkrajanje takšne spojine in njih prvin (elementov) pa imenujemo analiza ali kemijsko razkrajanje.

Trdost rudnin. Trdoto preizkušamo, ker hočemo upornost ene rudnine z drugo oddeliti, spoznati upor ali eno obraziti z drugo ter tako določiti, katera je trša ali mehkejša.

Profesor Mohs je določil rudninam za vobčo porabo, oziroma postavil sledeče trdotne gredi:

1. lojevec ali milovka (Talk);
2. kamenena sol (Steinsalz);
3. apnenec (Kalkspat);
4. jedavec (Flussspat);
5. apatit (Apatit);
6. živec (ortoklas), glinenec (Orthoklas — Feldspat);
7. kremenjak, kvarec (Bergkrystall — Quarz);
8. topaz (Topas);
9. korund (Korund);
10. diamant (Diamant).

Členi tega sestava so tako razvrščeni, da more vsak višji člen nižjega obraziti ali drobiti.

Rude do 2. stopnje se dajo z nohtom raziti, do 6. stopnje z jeklenim nožem in od ortoklasa naprej režejo steklo ter pri kresanju sipljejo iskre. Rude lahko na več načinov cepimo ali razkoljemo, zato imenujemo to njih rudninsko svojstvo razkolnost in ploskev kristala, ki se vzporedno kolje razkolnino ter z njimi omejeni kristal pa razkolek.

Ako udarimo po kristalu, tedaj razpade na pravilno omejene koščke ali ploske. Vsi kristalisi ne cepijo enako, temveč v gotove smeri. Razbiti koščki so drobcji istega ustavnega ali rodstvenega sestava, v katerem se nahaja dotična ruda.

Tako n. pr. se lomijo kristali kamenene soli vedno v drobne kocke t. zv. razkolke. Razkolnost, lomljivost ali krhanje imajo samo kristali. Razkolnost je tedaj pri raznih rudninah različna, popolna, nepopolna, ali je sploh nenakana, kakor n. pr. pri kremenjaku, ki se ne da klati.

Vsako telo ali rudnina sestoji iz najmanjših delcev takoimenovanih molekulov, ki imajo v sebi žilavost, spojnost in vsa svojstva celokupne tvarine (snovi) dotičnega telesa.

Svojstva teh delov ali stvaric so različna ter spoznavamo njih odvisnost, če dotično telo

delimo, paramo, raztolčemo, režemo, privijamo ali vpognemo itd., in te lastnosti imenujemo z eno besedo tesariteta.

Rudnino imenujemo krhko, ako se razleti v prah, kopučam pravimo da so trda, zemljasta, drobljiva, tenljivo in raztezljivo je n. pr. zlato in srebro, ki se da raztolči v zelo tenke ploščice.

Dalje imamo rude prožne, n. pr. (sljuda); razpenjave, gibke, voljne (ako se ne praše pri obrazbi) itd.

Sijaj, blesk ali odsev rudnin je izraz svetlobe brez ozira na barvo rude; razločujemo kovinski, demantni, stekleni, biserni sijaj itd.

Z ozirom na jakost rude razlikujemo močne in slabe sijaje ali pa kakor propuščajo svetlobo v prosojne, temne in neprosojne. Tudi barva je različna in pravimo, da imajo rude kovinski sijaj ali kovinsko barvo in lice.

Raza je pri določevanju rudnin kakor tudi nastrgani prašek zelo važen.

Ako potegnemo z rudo po hrapavi porcelanasti plošči, imajo rude nebitne, rodne barve belo ali brezbarvno razo, in rude rodnih (bitnih) barv imajo pa barvano razo. Časih pa se tudi raza nekoliko od barve rud razlikuje.

Mnogo kristaliziranih in čistih rud nima nobene barve in so čiste kot voda, vendar so te vrste svetlih rud, ako so s komurkoli pomešane, lahko tudi raznobarvne. Tako postane čisto svetli kremen, precej rumen, rdeč ali višnjevi.

Za tako vrsto rud, ki dobe barvo le slučajno in nestalno, pravimo, da imajo nestalno ali nepravo barvo. Druge rude imajo zopet vedno svojo enako barvo, n. pr. zeleni malahit, ali žolto zlato, ter pravimo, da imajo svojo stalno, pravo barvo.

Pa tudi prirodna, stalna barva ne ostaja vedno neizpremenjena in se pogosto menja na površju rud.

Kovinasto barvo imajo kovine, sijajniki, rudnine in pakovine. Nasprotno pa imajo druge vrste rud nekovinaste barve.

Dvolomce svetlobe imajo razen teseralno kristalizirane in brez kristalov (amorfne) prozorne rude, ki lomijo svetlobo enostavno, kot steklo, vse druge kristalizirane rude pa, če gledamo skozi nje na popisani papir, lomijo svetlobo, kadar jih proseva dvakratno, ter vidimo vse dvojnato. Za spoznavanje takih teles imamo napravljene polariskope, ali pa navadni aparat t. zv. turmalinove klešče. Ako gledamo skozi turmalin njegove v smeri paralelno z glavno osmico zbrusene kristale, pokaže nam črno barvo ali nepro-

zorno, ako pa pogledamo v vzporedni smeri s priosnicami pa rjavo barvo. Vse petero ali sedmero somerno kristalujoče obarvane rudnine nam kažejo dvo-barvnost (Dichroismus).

Na vseh treh osmicah različne razdalje obarvani kristali, t. zv. kordierit pa nam pokaže troje različnih barv t. zv. mnogobarvnost. (Plechoismus).

Nasprotno pa imajo nekatera telesa proti svetlobi obrnena drugačno barvo, kakor od svetlobe in to svetlikanje imenujemo fluorescenca. Fluorit, jantar in razne druge rude, kakor tudi petrolej, nam prikazujejo vse drugačno lice v prosvitu na solncu kakor pa v senci.

Takšno fluorescenčno svojstvo nam kaže protisvetlobi obrnjeni jedavec z zeleno, od iste proč obrnjeni pa vijoličasto barvo. Enako lepo prelivanje barv nam kaže dragi opal in lepo pisano barvanje tudi labradorit.

Ako se nam v rudi na dolgo (podolgovato) svetlikajo barve, imenujemo to irizacija.

Svojstvo ali lastnost rud, ki pri segrevanju ali pri tolčenju in udarjanju svetlikajo, imenujemo kratkofosforescencija.

(Dalje prih.)

Pregled novejših, gospodarskih razmer se tičočih zakonitih naredb.

Po odredbi poljedelskega ministra i. dr. z dne 21. julija 1915, drž. zak. št. 203, smejo kmetovalci in drugi posestniki živali pod gotovimi omejitvami porabljati zadnje žito (pri zmlačenju in čiščenju se sme dobiti le 5% takega živa), oves, koruzo in ječmen za krmo živini in v ta namen te vrste pridelke tudi dati zmleti v mlinih. Za vsakega konja se sme porabiti povprečno 1 kg ovsa na dan, koruze se sme za krmo porabiti po poljubnosti, od doma pridelanega ječmena pa smejo kmetje po odbitku ječmena, ki ostane za seme, porabiti za krmljenje lastne živine kvečjemu eno četrtino. Z ostanki zadnjega žita, ovsa, koruze in ječmena pa razpolaga prosto vojni žitni prometni zavod. Otrobi, ki se dobe pri mletju žita, katero smejo kmetje doma porabiti, pripadajo kmetom, o vseh drugih zalogah otrobov pa razpolaga prosto vojni žitni prometni zavod. Prodaja otrobov je dovoljena le osebam, katere je za to določil vojni žitni prometni zavod. Cena enega metrskega stota v tuzemstvu pridelanih otrobov ne sme znašati več nego 17 kron.

Z odredbo ministra notranjih zadev i. dr. z dne 22. julija 1915, drž. zak. št. 204, se sme dovoliti prodaja doma pridelanega žita, in sicer pšenice, rži, ječmena in ovsa tistim pridelovalcem, katere na predlog kake kmetijske korporacije za to pooblasti

vojni žitni prometni zavod. Prodaja se vrši v imenu vojnega žitnega prometnega zavoda.

Z odredbo celotnega ministrstva z dne 23. julija 1915, drž. zak. št. 206, se zasega letošnje leto pridelana leča, grah, bob (fižol).

Z odredbo trgovinskega ministra i. dr. z dne 28. julija 1915, drž. zak. št. 216, so se odpravile z odredbo z dne 19. decembra 1914, drž. zak. št. 345 določene najvišje cene za krompir.

Z odredbo trgovinskega in poljedelskega ministra z dne 30. julija 1915, drž. zak. št. 219, se je prepovedalo prodajati letos pridelani lan.

Odredba celotnega ministrstva z dne 31. julija 1915, drž. zak. št. 224, ima določbe o preskrbljevanju kmetijstva s fosfornimi gnojili, z odredbo trgovinskega ministra z dne 2. avgusta 1915, drž. zak. št. 225, se pa prepoveduje prodaja in predelava določenih bombažnih snovi.

Odredba finančnega ministra i. dr. z dne 3. avgusta 1915, drž. zak. št. 227, ukazuje, da morajo posestniki žgalnih kotlov, ki se rabijo za izdelovanje produkcijski davščini podvrženega žganja, posojati svoje kotle (žgalne priprave) tistim osebam, ki so svoje kotle odstopile vojaški upravi na podlagi zakona o vojnih dajatvah.

Cesarska naredba z dne 7. avgusta 1915, drž. zak. št. 228, ima določbe o preskrbi prebivalstva z nepogrešnimi potrebščinami. Važneje določbe smo že priobčili v zadnji številki tega lista. Opozarjamo samo še na stroge odredbe zoper navijanje ali pretiravanje cen. Nele trgovec, temveč vsakdo, ki obrtoma ali na trgu prodaja živila, mora imeti na razločno vidnem mestu in v dobro čitljivih črkah nabite cene za posamezna živila z ozirom na njih kakovost in množino.

Odredba trgovinskega ministra i. dr. z dne 11. avgusta 1915, drž. zak. št. 231, ima določbe o izdelovanju in razpečevanju kruha in peciva. Trgovci in drugi prodajalci smejo razpečevati le tak kruh, kateri odgovarja predpisom te odredbe, primorani so pa, dajati kupcem kruh tudi rezan na kose v vsaki zahtevani množini.

Odredba poljedelskega ministra i. dr. z dne 11. avgusta 1915, drž. zak. št. 232, ustanavlja centralo za krmila. V to centralo spadajo sedaj tudi vse naloge, ki jih je po prejšnjih odredbah glede krmil imel vojni žitni prometni zavod.

S cesarsko naredbo z dne 9. avgusta 1915, drž. zak. št. 234, se omejuje prodaja kmetijskih zemljišč. Po § 1. te naredbe je za dobo vojne prenos zemljišča, ki služi kmetijskemu ali gozdarskemu obratu, s pravnim poslom (prodajo itd.) med živimi dopusten le s privoljenjem za take odločbe poklicane komisije. Isto velja za zakup takega zemljišča na več nego deset let.

Če komisija ne privoli v prodajo, je pravni posel neveljaven. Predpisi te naredbe ne veljajo za zemljišča, ki so vknjižena v deželni deski, v mestih z lastnim statutom (v Ljubljani) ali v občinah s poveljito mestnim značajem (na Kranjskem: v Kočevju, Idriji, Kranju, Trzinu in Novem mestu; na Spodnjem Štajerskem: v Celju, Ormožu, Konjicah, Mariboru, Ptuju, Radgoni, Brežicah, Rogatcu in Rogaški Slatini, Šoštanju, Laškem trgu, Vitanju, Slov. Bistrici in Slovenjem gradu), ali ki presegajo očitno obseg kmetijskega posestva. Komisije, ki dovoljujejo prodajo posestev, obstoje na sedežu vsakega okrajnega sodišča: 1. iz predstojnika okrajnega sodišča ali po njem določenega sodnika okrajnega sodišča kot predsednika; 2. iz enega uda, ki ga imenuje okrajno glavarstvo; 3. iz župana občine, v kateri po večjem leži zemljišče; 4. iz enega uda, določenega od kmetijske družbe. O pritožbah zoper odločbe teh okrajnih komisij odločuje deželna komisija za zemljiški promet, ki tudi obstoji iz 4 udov (predsednika deželnega sodišča, od deželne vlade (cesarskega namestništva), deželnega odbora in deželne kmetijske družbe določenih udov). Izvršitveni predpis k tej cesarski naredbi se je izdal z odredbo pravosodnega ministra z dne 11. avgusta 1915, drž. zak. št. 235.

Odredba poljedelskega ministra i. dr. z dne 14. avgusta 1915, drž. zak. št. 238, govori o prometu z nekaterimi vrstami krmil.

S cesarsko naredbo z dne 10. avgusta 1915, drž. zak. št. 239, se zasega v korist države vse v tuzemstvu dobljeno surovo olje.

Odredba poljedelskega ministra i. dr. z dne 21. avgusta 1915, drž. zak. št. 245, govori o konjski trgovini. Konjski trgovci morajo imeti obrtni list; tisti, ki kupujejo konje za konjske trgovce, morajo imeti od glavarstva izdane legitimacije. Konjski trgovec mora imeti zabeležene vse svoje kupčije in mora te zabeležke na zahtevo pokazati okrajnemu glavarstvu.

Odredba finančnega ministrstva i. dr. z dne 27. avgusta 1915, drž. zak. št. 250, omejuje izdelovanje piva (v mesecih september do decembra 1915 90 odstotkov dosedanje povprečne množine).

Odredba domobranskega ministrstva i. dr. z dne 27. avgusta 1915, drž. zak. št. 253, določa štiri krone kot odkupnino za en kilogram bakra pri bakrenih žgalnih napravah.

S cesarsko naredbo z dne 30. avgusta 1915, drž. zak. št. 254, se dovoljujejo pod gotovimi pogoji odpisi hišne razredarine in zemljiškega davka v krajih, ki so po vojni prizadeti. Ker se v kratkem pričakuje izvršilna odredba k tej cesarski naredbi, bomo o njej govorili prihodnjič.

V. Žun.

O draženju neobhodnih potrebščin.

Spisal dr. F. Mohorič.

I. Uvodne splošnosti.

Draženje živil! Dosedaj do vojne smo bili navajeni slišati, poslušati in razpravljati le — o draginji; za časa vojne je nastal kar čez noč nov pojem o draženju potrebščin, — draginja je postala — dražja in preti nam draženje potrebščin na vseh koncih in krajih.

- (1) Pojem draginje nas vodi neposredno k pojmu kupčije, saj je draginja spremljevalka kupčije; in pojem kupčije nas zopet vodi k pojmu pogodbe sploh.

Kupčija — in ž njo nastanek in obstanek trgovine začenja in neha s potrebščinami človeškega življenja, katere potrebščine pa so več ali manj neposredne in potrebne (včasih celo nepotrebne ali vsaj neumestne) in več ali manj nujne ali nenujne.

V področju pogodbenega prava ustanavlja občni državljanski zakonik določbe, v katerih obsegu se more v zaščito strank proti neprimernemu prikrajšanju izpodbijati že sklenjena pogodba:

1.) zaradi nesporazuma oziroma nesoglasja dvostranskih pogodnikov

a) v predmetu in bistvenih točkah pogodbe: §§ 869, 897;

b) zaradi nedopustnega siljenja in sile: § 870;

c) zaradi bistvene zmote §§ 871—876;

2.) zaradi nedostatka zjamčenih lastnosti pogodbenega predmeta; §§ 922 do 933;

3.) zaradi prikrajšanja čez polovico §§ 934 do 936 o. d. z.

Le-ta točka spada neposredno v obseg naše razprave.

- (2) V nasprotju z določbami občnega državlanskega pa določa trgovinski zakon v členu 286: Zaradi čezmernega prikrajšanja, zlasti zaradi prikrajšanja čez polovico se trgovinski posli (pogodbe) ne morejo izpodbijati.

Zakona torej razločujeta med navadnim (strokovno neizkušenim) in med trgovinskim, trgovskostrokovno izvedenim pogodnikom, mora ščititi prvega — kot slabjšega, in ni treba skrbeti za trgovca strokovnjaka, ki se ume in more (... ki bi se vsaj moral umeti) ščititi in glede svoje zaščitbe oskrbovati sam.

Vse človeške potrebščine stremi in skuša pravilno umevati in urejevati za poedince, za cele sloje in narode — veda o narodnem gospodarstvu.

Državlanski zakoni pa so poklicani zabranjevati zlorabe in odstranjevati zlorabne izrastke na polju narodnega gospodarstva, torej zlasti na polju vsakdanje kupčije in pogodbe sploh.

Cene življenjskim potrebščinam se ravna — kakor to uči vsakdanja skušnja in za njo veda o narodnem gospodarstvu, v rednih časih najbolj same po prirodnih zakonih, namreč: (1) po množini (a) ponudbe in ponudba zopet po množini razpoložnega blaga, in (2) po množini (a) zahtevanja za blagom, in (b) zahtevanje zopet po meri nujnosti dotičnih potrebščin.

Proizvajanje blaga potrebščin temelji seveda ravno v obstanku življenjskih potrebščin, in je proizvodnje za to naravno tem večje, čim večja je potrebščina po kakem posameznem blagu.

Iz teh dejstev torej izhaja, da nastajajo, padajo in se dvigajo, in se ravna po praviloma cene po prirodnih zakonih.

V ospredju narodnega gospodarstva stojita proizvajalec in potrebovalec življenjskih potrebščin, med njima pa posreduje trgovec, (branjevec, strokovni tržec, mali in veliki dobavitelj).

Trgovčeva korist zahteva, da dobro preračuni, katero blago je (najbolj) potrebno, in kje se (najugodnejše) dobiva; trgovec se ravna po trgovskem predudarku (konjunkturi), namreč v dobri presoji in v (pravočasnem) izkoriščanju gospodarskih činiteljev, rekši množine razpoložnega blaga in nujnosti njega potrebe; po teh činiteljih kupčuje trgovec, išoč pri tem tudi svojo, (kolikor moči najugodnejšo) korist.

Ta korist pa ni brezmerna, ona se ravna tudi po železnih prirodnih zakonih, in je najboljša, (ker naravna in poštena), kadar je stvarna, kajti potrebovalec mora istotako paziti na svoje razmere, in bo kupoval rajše, več in stalneje tam, kjer se zahtevajo zmerne, razmeroma primerne cene, in se bo ogibal trgovca s pretiranimi, nerazmernimi cenami. Tako so tudi trgovčeve cene podvržene — nekemu prirodnemu zakonu.

Kupčija, torej sama na sebi nima nič protinarnega v sebi, za to jo praviloma in v pravih časih urejujejo zgolj zasebno pravni (civilni) zakoni, in se kazenski zakoni vobče sploh ne pečajo s kupčijami zlasti ne z ozirom na urejevanje cen, in naš kazenski zakon kakor tudi osnutka k novemu kazenskemu zakonu iz leta 1909 in 1913 nimajo občnih določb glede urejevanja cen; — z eno, v dejanskem življenju za rednih časov malo opazljivo izjemo.

V §§-ih 482 do 484 k. z. se ustanavlja kaznivost (a) obrtnikov (torej tudi trgovcev), (a) javno razprodajočih, (b) neobhodne potrebščine, (c) vsak-

danjega preživljenja, kadar (d) ali prikrivajo svojo zalogo, (e) ali se branijo njene razprodaje kakoršnemukoli kupcu.

O ceni sami pa v kazenskem zakonu ni govora in ni določbe razen v slučaju kršenja obstoječega takšnega reda, v katerem pa je še le tretji povratek sodno kazniv (z odvzetjem obrta). Kako torej pride draginja in draženje potrebščin, in najs bode tudi vsakdanje neobhodnih, v kazenske določbe in med kaznive čine?

(3) V to svrhu je na vsak način treba, da pridejo pri določanju cen ne samo v poštev naravni gospodarstveni in trgovski odnošaji, ampak razen njih tudi izvenredni in takorekoč protinarni in zatorej tudi protinarni in npravnost kršeči odnošaji.

Če zmerno izkoriščanje cen postane lahko zlorabno, namreč: (a) zlorabno izkoriščanje osebne neprilike (stiske) potrebovalca - poedinca; (b) zlorabno izkoriščanje splošnih, večjih ali manjših množin, in (c) sicer v taki nečloveški meri, da se ž njim povzroča ali pospešuje propast in beda poedincev ali celih slojev.

Tako zlorabno izkoriščanje nazivamo — z ostro in značilno besedo — **oderuštvo**.

Oderuštvo pa, ker gre zoper naravni, zasebnogospodarski in splošnogospodarski red, je izrodek v gospodarstvenem redu, — je takorekoč — gospodarstveni, s premetenostjo in zvižanostjo prikriti ali prikrivani — »rop«.

Tako oderuštvo se je pojavljalo v polpreteklih časih zlasti v obliki nerazmernih (oderuških) obrestí, ki so bile tuintam celo vknjižene z visokimi odstotki (v Krškem okraju baje po 30%) in ki so bile zlasti na dnevnem redu (pri židovskih odnošajih) v Galiciji.

(1) Že občni državljanski zakonik ima varstvene določbe zoper zlorabo pri posojilnih pogodbah v §§-ih 993 do 1000, katere določbe je spremenil odnosno spopolnil zakon z dne 14. septembra 1886, št. 62 in dodatni zakon z dne 5. maja 1885, št. 77, določivši zakonite obresti na 5% (§ 2) in omejevši dopustnost terjanja obresti od obresti na slučaj iztoževanja zapalih (glavnih) obresti in na posebni dogovor takih (zakonitih) zamudnih obresti (§ 3) . . . , ter razveljavivši vse obstoječe tozadevne civilne in kazenske določbe. Toda že § 1000 o. d. z. je imel opozoritveno določbo zoper oderuštvo: Kako ravnati v slučaju oderuštva, storjenega z nakano na glavnico in dopustno obrestno mero, o tem določa posebej izdani oderuški zakon.

Zakonodajstvo je oderuštvo skušalo zatreti z zasebnopravnimi (civilnimi) in kazenskimi zakoni.

(2) V področju zasebnega prava so v tem oziru izšli zlasti na polju zemljiškoknjižnega prava mnogi, po vednem izboljšanju stremeči takozvani konverzijski, — primeroma bi se dalo reči: hipoteko- (knjižni dolg) odkupni zakoni¹⁾, ki so zgolj zasebnopravni.

(3) Zakoni iste stroke, vendar ne samo zasebnopravni ampak tudi in celo v prvi vrsti — kazenski zakoni, so zakoni zoper oderuštvo.

(a) Tak začetkoma zgolj za Galicijo veljavni »oderuški« zakon z dne 19. julija 1897 št. 66 je obnovljen z zakonom 28. maja 1881 št. 47 d. z. stopil v veljavo za vso državo, in je ustanovil v § 1 — pregrešek, ki ga zakrivi: kdor pri dajanju ali podaljšanju kredita izkorišča lahkomišelnost, slabost razuma, neizvedenost ali poznano mu silo dotičnikovo na tak način, da sebi ali komu drugemu da obljubiti posebne premoženjske ugodnosti, ki so po svoji čezmernosti sposobne povzročiti ali pospešiti njegov gospodarstveni propad...

Po § 8 tega z. ima kazenski sodnik obenem izreči neveljavnost oderuške pogodbe, kadar zadoštujejo v to svrhu dognani uspehi kazenskega postopka, sicer pa ob nedostajanju zadostnih poizvedb kazenski sodnik zadevo glede neveljavnosti pogodbe preodkazati civilnemu sodniku, ki ima razsojati zlasti tudi takrat, kadar kazensko preganjanje sploh ni možno ali ni več možno (§ 10).

(b) Določbe tega zakona je razširil že kazenski osnutek iz leta 1909 in 1914; (i) s ces. naredbo 12. okt. (c) 1914 št. 275 pa je (začasno, do parlamentarične odobritve) stopil v veljavo nov zakon zoper oderuštva v razširjenem obsegu, po katerem glasom § 1 zakrivi pregrešek, kdor namenoma pri dajanju ali podaljšanju kredita nalašč izkorišča lahkomišelnost, stisko, slabost razuma, neizkušenost ali duševnost koga drugega s tem, da dá sebi ali komu drugemu obljubiti ali podeliti povratno dajatev, katere premoženjska vrednost je k vrednosti njegove dajatve v očitnem nerazmerju.

Po § 2 je istotako kazniv prikrivalec oderuškega posla, pridobitelj oderuške terjatve, seveda opetovani in obrtni oderuh. Po razširjevalni določbi § 4 (stvarno oderuštvo) je kazniv istotako, kdor ob sklepanju, izpremambi ali posredovanju pravnega posla, vsebujočega pridobitevali odtujitev kake stvari ali pravice, nalašč izkorišča (kakor v § 2).

¹⁾ Z njihovo navedbo in razvrstitvijo se peča pisčeva razprava k problemu lastnikove hipoteke — predavanje v društvu notarskih kandidatov — dne 28. februarja 1914.

Izkoriščanje častne (z javnimi službenimi nasledki v slučaju kršitve združene) besede, — pri pogodbeni zavezi, — tvori prestop (§ 6). — V slučaju izrečene krivde ima kazensko sodišče, sicer pa civilno sodišče razsojati o ničnosti dotičnega pravnega posla.

V tem oziru ima zakon že v § 1. (zasebno pravno) določbo o ničnosti (vsake) oderuške pogodbe, namreč: Pogodba je nična, kadar kdo lahkomišelnost, stisko, slabost razuma, neizkušenost ali duševno razburjenost koga drugega izkorišča s tem, da dá za dajatev sebi ali komu drugemu obljubiti ali podeliti povratno dajatev, katere premoženjska vrednost je k razmerju njegove dajatve v očitnem nerazmerju.

Zakon zoper oderuštvo je namenjen za navadne gospodarske odnose v državi in za poedine oškodovance.

(4) V urejeni državi in v mirnih časih, pri več ali manj odprtih mejah, pri ugodnih prometnih zvezah se pač čestokrat lahko dogaja (čestokrat samozakrivljena) stiska državljana poedinca, splošna stiska širših in najširših slojev pa je, — (razen nezgode po kugi in lakoti, — ki bi pa v urejeni državi več ne smela imeti predpogojev) — pač redka izjema ali celo izključena.

Pač pa ni tako izključena za najurejenejšo državo nezgoda vojne, ki pa kakor nekdanj tako tudi v sedanjih časih prinaša splošno, več ali manj obsežno in nujno stisko.

Zoper povzročanje splošne gospodarske stiske v rednih časih nimamo — posebnega zaščitnega zakona, tega nam je prinesla še le — vojna s svojimi težavami in nadlogami.

Izrabljati ugodno priliko — je stroka trgovca, in izrabljanje prilike torej ne more biti samo ob sebi nenravno; na izrabljanju prilike temelji ravno kupčija kakor obrt, izrabljanje prilike je strokovna, obrtna — krepost trgovca.

Nikakor pa izkoriščanje prilike ni več krepost, kadar ne gre za naravno navadno priliko, ampak za zlorabo izvanredne prilike na nerazmerno očitno škodo kupca, ki se nahaja v izredni, nenadni, zlasti ne samozakrivljeni in samoodvrtljivi osebni stiski kupčevi; na primer izkoriščanje v žeji omagačnega človeka v to svrhu, da plača pijačo čez stokratno naravno in običajno ceno, kozarec vode za zlat.¹⁾

Vojna porablja v ogromni meri potrebščine državljanov, zlasti živila; posledica njena je, da se nahajajo in dobivajo potrebščine v tesni in najtesnejši

¹⁾ Svetopisemski izgled: zloraba bratovega glada za odkup pravice prvorojnosti za — lečino jed.

meri, in so v prvi vrsti pri tem hudo prizadeti revni sloji, in osobito kraji, ki so več ali manj oddaljeni od kraja neposrednega proizvajanja dotičnih potrebščin, zlasti kadar vojna zapre dovozne meje. Vojska posega zlasti občutno v razne vrste gospodarstva. Poljedelec živi vsaj v pretežni meri v pridelkovnem gospodarstvu, meščan pa v denarnem gospodarstvu. V rednih časih je denarno gospodarstvo in ž njim meščan v ugodnostih na vrhuncu nasproti pridelovalcu, kajti za denar so mu v poljubni razpolagi vsi pridelki po izberi in poljubnosti, in zre meščan-denarnik navzdol na pridelovalca, pridobivajočega v težkih trudih pridelke iz trde narave. Pridelovalec mora svoje naravne pridelke (surovine) še le s težkim trudom spravljati v denar in z denarjem pridobivati druge potrebščine, ki jih ne zmore sam.

Na drugi strani pa so pridelki stanovitnejši nego denar, ki se hitro izda in razkadi na vse strani, in pušča za seboj praznino, — pomanjkanje, osebno, — hipno, katerega iznenadjenosti se pridelovalcu ni bati.

In kadar so pridelkovne potrebščine pičle, — denar malo in premalo zalega. Vojna, ki žre pridelkovne in surovinske potrebščine, napravlja pičlost, tesnost in celo nedostatnost pridelkov. In kmalu — dokaže ravno vojna, da je pridelkovno gospodarstvo edino pravo in naravno gospodarstvo ter da je denarno gospodarstvo le navidezno in umetno. V vojni naglo rase vrednost pridelkovnih potrebščin — prvin in surovin, in nenkrat se kaže, da je pridelovalec — (kmet) gospod — zemeljskih pridelkov — živil, — katerih pogreša meščan s svojim denarjem, in je voljan ali pa primoran žrtvovati večje denarne zneske nego sicer.

Zato je naravno, da denarnik-meščan v takih časih zavidno gleda na naravne pridelke, ki jih pridelovalec čuva in hrani zase za sedaj, za morebitne še hujše čase, ali celo izrablja meščanov položaj, kar vrača meščan z enakim ali še večjim merilom s tem, da prodaja pridelovalcu mestne, obrtniške izdelke po stopnjevanjih, visokih cenah; med obema vlada — boj za potrebščine, in ta boj postane lahko nepravno, nepošteno, oderuško izkoriščanje v izredni stiski celih slojev. Najboljši denar ni nič proti naravnim pridelkom.

Tako se kaže torej oderuštvo v dveh obrazilih: (a) v zlorabi težkoč po edinc a pogodnika (dolžnika) iz že obstoječe pogodbene zaveze, sklenjene ali prevzete v preteklosti; (b) v zlorabi splošne, izven državljanovega osebnega vpliva, nastale splošne stiske vseh državljanov, odnosno širših in najširših slojev glede neobhodnih potrebščin, torej osobito v vojnih časih.

II.

Prve, že kazenske določbe je po izbruhu vojnih, izrednih časov prinesla v § 7. cesarska naredba z dne 1. avgusta 1914, št. 194 d. z., katero nadomešča do morebitne izpremembe (§ 22.) nova cesarska, z dnem 11. avgusta 1915 v veljavo prišla (§ 24.) naredba z dne 7. avgusta 1915, št. 228, v § 14., kateri pa s § 7. prejšnje naredbe dobesedno soglaša, kakor sledi:

- (1) Kdor (a) zahteva, (b) izrablja izredne razmere, povzročene z vojnim stanjem, (c) za neobhodno potrebne reči (d) očitno čezmerne cene: se kaznuje s prestopkom od enega tedna do šestih mesecev. Poleg kazni na prostosti se more naložiti globa do 2000 kron.
- (2) Povratnik se kaznuje zaradi tega pregreška s hudim zaporom od enega meseca do enega leta. Poleg kazni na prostosti se more¹⁾ naložiti globa do 20.000 kron.

Ker so v tej določbi vsebovani vsi znaki draženja, zadostuje njena dobesedna navedba; dobesednost navedbe pa je potrebna, zaradi pojasnitve posameznih znakov po njihovi vsebini. Zaradi pregleda in boljše izrazitosti so posamezni znaki v svrhu te razprave posebej označeni s črkami: (a—d).

(Dalje prih.)

Raznoterosti.

Pretiravanje cen nasprotuje splošnim ljudskim in državnim interesom. Pred kratkim je izdalo najvišje sodišče zelo važno razsodbo, v kateri je izrazilo svoje naziranje o pojmu pretiravanja cen pri trgovcih in drugih s trgovino se živečih obrtnikih. Kot mnogo drugih je nastala tudi ta razsodba vsled prijave ničnostne pritožbe generalne prokurature. Pri okrajnem sodišču Stockerau je bilo obsojenih osem obtožencev (2 trgovca z mešanim blagom, neki pek, trgovec in 4 mesarji) vsled prestopka pretiravanja cen, storjenega s tem, da so zatevali za svinjsko mast, torej nepogrešno potrebščino, očitno izvanredne cene. Med sodnim postopanjem se je dokazalo, da je znašal čisti dobiček pri prodaji masti v normalnem času 20 v pri kilogramu. Obtoženci so zahtevali za mast večje cene, kot bi jih smeli z ozirom na nakupno ceno in običajni dobiček 20 vinarjev. Dobiček je zašal 30—60 v pri kilogramu. Sodnik je v temeljeval razsodbo s tem, da so zahtevali obtoženci, ker so s svojimi cenami prekoračili resnično nakupno ceno in dobiček 20 v pri 1 kilogramu, očitno pretirano ceno v zmislu § 7. ces. naredbe z dne 1. avgusta 1914. Obtoženci so vložili proti tem razsodbam pri okrožnem — kot prizivnem sodišču Korneuburg priziv, ki je vsem prizivom ugodilo in z razsodbo z dne 10. in 27. maja vse obtožence oprostito. Prizivno sodišče je bilo naziranja, da se mora presojati očitno višja cena v splošnem po nakupni ceni in navadnem dobičku prodajalčevem. Obenem pa misli prizivno sodišče, da se pri trgovcih in drugih od trgovine živečih se obrtnikih pod imenom kupna cena ne razume cena, za katero se

¹⁾ Uradna prestava predstavlja izvirni izraz: kann verhängt werden — iz pravoznanskih razlogov povsem — nedopustno: se lahko naloži, namesto: se more naložiti, kar torej pomeni toliko kakor: se sme naložiti ...; sodišča niso za to sodišča, da bi lahko nalagala globe (= denarne kazni).

blago kupi, temveč cena za, katero trgovec v trenutku blago lahko kupi. Na pritožbo generalne prokurature je najvišje sodišče razsodilo, da se je z razsodbami okrožnega kot prizivnega sodišča v Korneuburgu kršil zakon. Kot za ljudstvo sploh, tako so nastopili z vojno tudi za trgovce, ki prodajajo nepogrešne potrebščine, izvanredne razmere, ki jih morajo v splošnem interesu vpoštevati. Četudi je v navadnem času dopustno, da trgovec izrabljuje vsled splošnega gospodarskega položaja nastalo ugodno stališče trga in cen in da doseže s tem izvanreden dobiček, se ob danih razmerah ne more trpeti, da bi izrabljal trgovec pretiravanje cen, ki dajejo njemu neopravičljiv dobiček, ki v sedanjem položaju nasprotuje ljudskim in državnim interesom. Okrožno sodišče je tolmačilo popolnoma napačno § 7. omenjene ces. odredbe, češ da sme vpoštevati trgovec pri prodaji one cene, ki bi jih v danem trenutku moral plačati pri nakupu blaga. Te bi imele lahko pomen pri določitvi prodajnih cen blaga, ki ga je pozneje naročil, pod nobenim pogojem pa ni dopustno, da bi že obstoječo zalogo z neopravičljivim dobičkom za višje cene prodajal. S tem razlaganjem zakona bi se nadaljnje pretiravanje cen direktno podpiralo in odvezta bi bila vsaka možnost potom prodaje obstoječih zalog po primerni ceni proti krivičnemu pretiravanju cen z uspehom nastopati. Če pa ima trgovec vsled splošnih življenjskih razmer za svojo lastno potrebo in obrat večje izdatke, sme vsled tega prodajno ceno že obstoječih zalog nepogrešnih potrebščin le v toliko zvišati, v kolikor je to neobhodno potrebno; kajti gotove žrtve, ki jih ima s tem trgovec, niso zanj hujše kot za drugo občinstvo. Nikakor pa ne sme po lastnih razmerah neupravičeno prilagodenje vsakočasnemu zvišanju cen biti sredstvo, da bi se izrabljale vsled vojnega stanja nastale razmere na način, ki nasprotuje splošnim interesom in določbi § 7. omenjene ces. naredbe.

*

Pravica do remuneracije po sotrudniškem zakonu. Graško deželno kot prizivno sodišče za pravno sporno obrtne zadeve je pred kratkim odločilo v sporni zadevi F. E. privatnega uradnika tvrde Puch v Gradcu proti tej tvrdki radi plačila remuneracijskega zahtevka K 514—. Obrtno sodišče je tožbenemu zahtevku ugodilo in obtožena tvrdka je bila obsojena plačati K 280—. Nadalje se je v razsodbi vgotovilo, da ima tožitelj pravico zahtevati remuneracijo za poslovno leto 1914/15 v znesku K 189—, ki zapade po razmerju časa izplačila one remuneracije, ki jo je dovolil upravni svet uradnikom za poslovno leto 1914/5. Proti tej razsodbi je vložila obtožena tvrdka priziv; pri njegovem utemeljevanju se je skliceval na to, da je zastopnik na § 42. sotrudniškega zakona, ki določa, da veljajo določbe splošnega civilnega zakonika o službeni in mezdni pogodbi, v kolikor sotrudniški zakonik o službenih zadevah ničesar ne določa. To pa velja tudi v tej sporni zadevi. Tožitelj zastopnik je trdil, da ima tožitelj brez dvoma pravico po sotrudniškem zakonu zahtevati remuneracijo. Ta zastopnik je spremenil drugi del tožbenega zahtevka v toliko, da ne zahteva vgotovitve, temveč obsodbo tvrde, da plača drugi remuneracijski zahtevak K 189—. Zastopnik tvrde pa je bil iz procesualnih razlogov proti premenitvi tožbe. Sodišče je zavrnilo iz formalnih ozirov spremenjeni tožbeni zahtevak in razsodilo, da se prizivu obtožene tvrde deloma ugodi in da se razsodba obrtnega sodišča spremeni v toliko, da se zahteva na vgotovitev zavrne. Obsodilo pa je tvrdko na plačilo vseh pravnih stroškov. Prizivno sodišče se je pridružilo razlogom prvega sodišča glede prisoditve remuneracije K 280—. Predlog na vgotovitev je pa moralo zavrniti, češ da ni imel tožnik niti pravnega niti gospodarskega interesa na tem.

*

Korist kmetijske strokovne izobrazbe. Kakor smo že večkrat povdarjali važnost strokovne izobrazbe za trgovino, se je sedanji svetovni vojni pokazala tudi velika potreba po strokovni kmetijski ali poljedelski izobrazbi. Svetovna vojna je y svojih

posledicah pokazala, kakšen pomen je treba pripisovati kmetijstvu v državi. Veliko bolje kakor je zdaj, bi bilo skrbjeno za konzumente, če bi naši poljedelci s še bolj intenzivnim obratom dosegli pomnoženo množino živil. Treba je pogledati v Nemčijo, kjer je produkcijska zmožnost kmetijskih obratov vsled višje kulture znatno večja kakor pri nas, kljub temu, da klimatične in talne razmere niso tako ugodne kakor v naši državi. Stvaren obrat kmetijstva in vseh njegovih strok so omogočile z obširno strokovno izobrazbo mladega kmetovalca. V strokovni šoli se mu s predavanji, s praktičnim delom v šolskem kmetijstvu in z obiskom vzorno izvrševanih obratov nudi vse, kar lahko v bodočnosti na lastnem zemljišču na koristonosen način spravi v vrednost. Ljudskošolska izobrazba se razširi in poglobi ter spravi kmetijskega posestnika v položaj, da zadosti s temeljito strokovno izobrazbo velikim zahtevam, ki se stavijo danes do kmetovalca. Na deželi ima mladenič velikokrat priliko, da si v krajših ali daljših tečajih prisvoji te znanosti. Opozarjamo na kmetijsko šolo na Grmu, dalje v Št. Jurju na Štajerskem ter v Gorici na Primorskem. Po vojni bo treba obračati skrb na to, da se sinovi naših kmetovalcev raje izobrazijo v kmetijski stroki kakor da študirajo gimnazije. Za absolvente kmetijskih šol bo po končani vojni ugodna prilika, da dobe lepe službe na večjih kmetijah in graščinah. Poleg tega imajo absolventi tudi to ugodnost, da jim ni treba služiti tretje leto pri vojakihi. — Vsakršna strokovna izobrazba koristi v slučaju sile — vojne — človeštvu sploh in državi veliko bolj kakor pa liberalni poklici in zato je akcijo, ki meri na to, omejiti število obiskovalcev srednjih šol (gimnazij) le pozdravljati.

*

Avstrijska žitna produkcija v vojnem letu. Poljedelsko ministrstvo je šele zdaj izdalo oficijelne podatke o uspehu žetve v letu 1914. Publikacija je izšla pozneje kakor druga leta in tudi nima podatkov o Galiciji in Bukovini, ker so v teh od sovražnika zasedenih deželah kmetijski obrati zelo trpeli; pa tudi oni deli, ki niso bili zasedeni, niso bili dosti na boljsem, da se poizvedbe deloma sploh niso mogle ali pa le pomanjkljivo vršiti. Naslednja tabela kaže v ostalih kronovinah obdelano ploskev in uspehe žetve petih najvažnejših žitnih vrst kakor tudi stročnih in jesenskih sadov:

Vrsta	Obdelana zemlja		Žetev leta 1914
	v ha	v celoti	0/0
	metrski stoti		
pšenica	671.930	10,348.573	15.4
rž	1,269.792	18,938.084	14.9
ječmen	699.774	12,727.946	18.2
oves	1,147.435	19,176.435	16.7
koruza	189.668	2,736.083	14.4
skupaj žita	3,978.599	63,927.121	79.6
stročni sadovi	107.379	1,370.871	12.6
krompir	717.767	77,584.278	108.1
sladkorna pesa	242.646	67,748.491	279.2
krmska pesa (repa) . .	175.372	32,548.284	237.5

Primeri teh števil z uspehi zadnjih deset let (1904—1913) kaže:

Vrsta	Obdelana zemlja		Žetev 1904—1913
	v ha	v celoti	0/0
	metrskih stotov		
pšenica	649.299	9,674.217	14.9
rž	1,301.885	18,851.740	14.5
ječmen	751.926	11,998.234	16.0
oves	1,120.652	14,436.027	12.9
koruza	181.371	2,250.494	12.4
skupaj žita	4,005.133	57,210.712	70.7
stročni sadovi	124.122	1,327.832	10.6
krompir	708.386	68,541.710	96.8
sladkorna pesa	232.943	59,770.587	256.6
krmska pesa (repa) . .	175.944	28,522.564	203.2

Iz teh izkazov je razvidno, da je bila avstrijska žitna žetev, ki se je ob vojnem izbruhu spravila pod streho, boljša kakor se je doslej česče domnevalo. Čeprav je bila obdelana zemlja za žito, rž, ječmen, oves in koruzo za 26.634 ha manjša kakor v zadnjem desetletju — zmanjšanje, kateremu bi odgovarjal zmanjšani uspeh skoro pol milijona metrskih stotov žita — je vendar žetev dosegla za okroglo 7 milijonov metrskih stotov več kakor v povprečju let 1904 do 1913.

Za leto 1915 še ni popolnoma zanesljivih podatkov in v tem oziru opozarjamo na današnji uvodni članek. Vendar je z gotovostjo domnevati, da skupni uspeh kljub vojnemu vplivu v posameznih ozemljih ni zaostal proti prejšnjemu letu, ampak še napredoval, ker se je obdelalo jako veliko zemlje, ki poprej nikoli ni bila obdelana. Zato in za dobivanje delavskih moči so skrbele že v prejšnjem letu sestavljene žetne komisije. Tako se je doseglo, da se je več zemlje že v jeseni in tudi spomladi obdelalo. Ker je bilo tudi vreme ugodno, kajti suši v maju in juniju je sledila znatna moča, se je zlasti pri pšenici, rži in ječmenu v tostranski državni polovici dosegla srednje dobra letina. V teh žitnih vrstah torej uspeh ne zaostaja za prejšnjimi dobrimi leti. Le oves je vsled moče med zorenjem in žetvijo nekoliko slabši.

V kolikor je pa tostran slabše izpadlo, se je bogato pomnožilo na Ogrskem. Po uradni in zasebni cenzitvi je Ogrska sama brez Hrvatske in Slavonije, v primeru s prejšnjim letom žela:

Vrsta	Obdelana ploskev		Žetev leta		na katastralni milij. met. stotov
	1914	1913	1914	1913	
pšenica	5.816	5.673	43.605	34.139	7.49
rž	1.831	1.855	12.220	12.117	6.68
ječmen	1.980	1.902	12.841	14.620	6.48
oves	1.758	1.830	11.961	13.146	6.43
koruza	4.356	4.230	49.121	43.768	11.27
skupaj žita	15.741	15.490	129.748	117.790	38.35
krompir	1.109	1.064	59.384	53.143	53.55
sladkorna pesa	187	300	25.501	40.113	136.52

Žitna setev Ogrske je torej letos za več nego 12 milijonov metrskih stotov večja kakor pred enim letom. Od te odpade na pšenico, torej na najizdatnejšo žitno vrsto, 9¹/₂ milijonov met. stotov. Ta izid torej zagotavlja dobro preskrbo domačega konzuma v monarhiji z lastnimi pridelki.

Vojna med Italijo in Turčijo z gospodarskega stališča.

Z vojno napovedjo Italije Turčiji se je nenadoma prekinil trgovski promet obeh dežel, ki je bil včasih zelo živahen in znatnega obsega. V Turčiji so že od nekdaj imeli italijanski trgovci svoj sedež ter izvrševali obsežno trgovino. Sicer so se v zadnjih letih te zveze znatno zmanjšale in izselilo se je tudi veliko italijanskih trgovcev. Včasih je bilo okrog 50.000 Italijanov stalno naseljenih v Turčiji, a to število se je v tripolitanški vojni 1911 precej znižalo. Pred to vojno je znašal italijanski izvoz v Turčijo čez 100 milijonov lir ter se je vsako leto višal, dočim je znašal izvoz iz Turčije 55 milijonov lir ter ostal na isti višini. Največ se je izvozilo iz Italije v Turčijo bombaževinastih izdelkov, potem moke in testenin, agrume, svileno blago, vžigalice itd. v transitnem prometu tudi riž in petrolej. Iz Turčije je dobivala Italija zlasti kokone in surovo svilo, surov bombaž, ovčjo volno, tobak, lešnike itd. Po turški s'atistiki je bila Italija na petem mestu uvoznih dežel in sicer za Angleško, Avstro-Ogrsko, Francosko, Nemčijo in pred Rusijo in Belgijo. Odkar je stopila Turčija v vojno, je dobil italijansko-turški promet vsled izključitve sovražnih ladij iz turških pristanišč, v kolikor niso bila ta za trgovski promet docela zaprta, veliko večji pomen. Zlasti so italijanski parniki prihajali v Dedeagač in so česče tudi avstrijsko čez Benetke poslano blago na tem potu

vozili v Turčijo. Promet Anatolije se je od zatvoritve Smirnskega pristanišča koncem septembra 1914 tudi pretežno razvijal z in čez Italijo, in sicer čez malo pristanišče Vourla (v bližini Smirne). Z izbruhom vojne je ta ladjeplovni promet prenehal in turško-italijanska vojna bo imela nadaljno omejitve pomorskega prometa za posledico.

*

Gospodarski položaj v okupirani Poljski. Generalni tajnik avstro-ogrskje banke je potoval po avstrijskem okupacijskem ozemlju Poljske z namenom, da se uveri o potrebi ustanovitve podružnic avstroogrskje banke. Po njegovem poročilu bi prišla v poštev mesta Kielce, Petrikov in Lublin. Zlasti v zadnjem mestu se bo podružnica najprej ustanovila, ker bo njen namen, da preskrbuje vojno upravo s potrebnim denarjem in oskrbuje menjavo denarja, kar se je doslej godilo v Krakovu. Obenem se hoče v okupacijskem ozemlju našo denarno veljavo popularizirati in občinstvo ščititi pred izkoriščevalci. Zgodilo se je namreč, da so brezvestni agenti neizkušenim ljudem odkupovali malo ledirane bankovce za 10 odstotkov nominalne vrednosti nižje ter jih z velikim dobičkom dalje prodali. Generalni tajnik je potoval tudi v Čenstohov, Dombrovo in Kielce. V Čenstohovskem ozemlju je slavoznani samostan z božjo potjo v avstrijski upravi. Premogokop v Dombrovi je vsled vojne veliko trpel, vendar je vojaška uprava rudokop zopet urenila in se zdaj v njem dela. Bakreni rudokop v Kielcach je tudi avstrijska montanska uprava zopet otvorila in se je obrat že začel vršiti.

*

Nemška vojna pošta. Organizacijo in delo nemške vojne pošte v l. 1870/1 so označili kot vzorno, kajti od 15. julija 1870 do konca marca 1871 je oddala 104 milijone pisem. Kaj takega do takrat še ni bilo in pošta je lahko bila ponosna na to. Kaj pa v sedanji vojni? Skoro 15¹/₂ milijona pisem na dan razpošilja nemška vojna pošta danes. To je 35 krat več kakor v vojni 1870/1871. In pri tem je bilo zaposlenih takrat 2300 poštnih uradnikov. Danes jih je 5400, torej komaj 2 in polkrat toliko. Ti izvršijo v enem tednu toliko kakor so oni v 8¹/₂ mesecih. Na fronto se je iz Nemčije po posredovanju vojnopoštnih zbiralnic odposlalo od avgusta 1914 do konca avgusta t. l. 2.4 milijarde pisem in na fronti je bilo oddanih 1.6 milijarde pisem, torej skupno 4 milijarde. Osobje je pri 23 notranjih vojnopoštnih zbiralnicah naraslo od srede avgusta 1914 od 3100 na 13—14.000 glav. Množina vsak dan na fronto odhajajočih pisemskih vreč, ki je v decembru 1914 o Božiču dosegla višek z 29.000 kosi, znaša danes 45.000. S tem se obtežijo vojna prometna sredstva, k katerim spada n. pr. 800 vojnopoštnih avtomobilov, vsak dan za 1¹/₂ milijonov kg.

Društvene vesti.

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejme se: 1 skladničnik, 15 pomočnikov mešane stroke, 2 pomočnika špecerijske stroke, 3 pomočniki manufakturne stroke, 1 pomočnik železninske in špecerijske stroke, 1 pomočnik konfekcijske stroke, 2 kontoristki, 3 blagajničarke, 21 prodajalk, 22 učencev in 2 učenki. — Službe išče: 7 kontoristov, 9 pomočnikov, 12 kontoristk, 29 prodajalk, 6 učencev in 7 učenk. Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

Delniška glavica K 6.000.000.

Rezervni fond okoli K 300.000.

JADRANSKA BANKA, FILIJALKA V LJUBLJANI

Šelenburgova ulica šte. 7 (nasproti glavne pošte).

Kupuje in prodaja: vrednostne papirje, rente, obligacije, zastavna pisma, prioritete, delnice, srečke itd. — Valute in devize. — Predujmi na vrednostne papirje in blago ležeče v javnih skladiščih. Promese k vsem žrebanjem.

Menjalnica.

:: Vloge na knjižice od dneva vložitve ::

4 1/2 %

do dneva dviga, rentni davek plačuje banka iz svojega. — Na tekoči in žiro-račun po dogovoru. — Živahna zveza z Ameriko. — Akreditivi.

Centrala v Trstu.

Eskomptuje: menice, devize in fakture. Zavarovanje vrednostnih papirjev proti kurzni izgubi. — Revizija žrebanja srečk itd. brezplačno. — Stavbni krediti. — Rembours-krediti. — Borzna naročila. Inkaso.

Filijalka v Opatiji.

Trgovina
s specerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja

vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Delniška glavica K 8.000.000 — Rezervni zaklad K 800.000 —

Zamenjava in eskomptuje

izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavcije.

Eskompt in inkasso menic. — Borzna naročila.

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

4 1/2 % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Ker že od nekdaj skrbno pazite na to, da zadovoljite Vaše odjemalce in jim hočete poslužiti le z najboljšimi izdelki, priporočajte k Vaši zrnati kavi najboljšo kavino primes, pravega : **FRANCKA** : iz zagrebške tovarne, ki nosi kavin mlinček kot tvorniško znamko.

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za kavne surogate v Ljubljani“

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

 Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVC

trgovina z manufakturnim blagom in krojaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, posredništvo točno.

Vzorci na zahtevo poštnine prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjčni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo, naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin na oglase v našem listu. „Slovenski trgovski Vestnik“ mora postati ognjišče organizacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica.

Denarnega prometa koncem leta 1914	K 740,000.000.—
Vlog	„ 44,500.000.—
Rezervnega zaklada	„ 1,330.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 %

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo **c. kr. deželne vlade.**

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

- 1.) —r.: † Ferdinand Souvan.
- 2.) *D. R. Marn*: Nove pristojbine.
- 3.) *Dr. Vik. Sušnik*: Novi avstrijski konkurzni red.
- 4.) *H. Sevar*: Iz blagovnega znanstva.
- 5.) *Dr. F. Mohorič*: O draženju neobhodnih potrebščin.

6.) Raznoterosti:

Poštna hranilnica leta 1914. — Dopisnica. — Brzojavni promet v okolišu južnozahodne fronte. — Znamenit jubilej. — Nagodba z Ogrsko. — Tretje vojno posojilo. — Ujedalec naše lesne industrije.

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Petiti vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, „Narodni dom“.

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

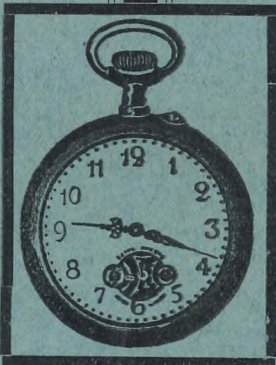
Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

Ponatis dovoljen le ob navedbi vira.

H. Suttner, Ljubljana štev. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine
po najnižjih cenah.

:: Razpošiljanje ::
 blaga na vse kraje
 sveta ter največja
 eksportna trdka.

Zahtevajte moj novi
 povečani cenik, ka-
 terega dobite za-
 stonj in poštne
 prosto.

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici.

„IKO“ Tovarniška znamka „IKO“

August Agnola

v Ljubljani, na Dunajski cesti štev. 13

priporoča svojo izborno zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn,
 zasebnikov itd., kakor tudi porcelan, svetilke,
 okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete.

Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

Škatlje
Kartoni

za shranjevanje blaga
 v trpežni obliki.

za razpošiljanje ::
 klobas, masla,
 oblek, perila in
 drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
 malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubljanski kartonažni tovarnici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati.

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Riunione Adriatica
di Sicurta.

Zastopstvo za Kranjsko:

tvrdka

Ivan Perdan

v Ljubljani.

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vinko Majdič
lastnik valjčnega mlina v Kranju.
Priznano najboljši
mlinski izdelki in zlasti
izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med jako dober za pecivo ali zdravilo,
izpitani pomladanski :: :: ::
čebelni pitanec :: :: ::

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“
v Ljubljani

naznanja, da ima v založbi še sledeče
knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,
v treh delih.

- I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.
- II. del: Cena vezani knjigi 2 K.
- III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodelavniku nujno potrebne.

Trgovski pomočnik

*špecerijske stroke, soliden in trezen, se sprejme takoj
in pod ugodnimi pogoji pri firmi:*

Trgovina špecerije in deželnih pridelkov

J. KUŠLAN

KRANJ.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

priporoča svoja svetla in črna piva.

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo,
lak za usnje, vazelino in kolomaz

iz domče tovrne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Kmetska posojilnica - ljubljanske okolice - v Ljubljani

R. Z. Z. N. Z.

Obrestuje hranilne vloge po

4³/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna kmečka posestva, radi tega je tudi ves denar pri njej popolnoma varno naložen.

Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.:

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19.000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo ameriksni umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

C. in kr. dvorni založniki

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev

LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps), olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče, steklarski in mizarski klej in druge v to stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XII.

V Ljubljani, dne 15. oktobra 1915.

Štev. 10.

Podpisujte tretje vojno posojilo!

† Ferdinand Souvan.

Dne 15. septembra 1915 je umrl na svoji grajščini Volčji Potok starejšina slovenskega trgovstva, preblagorodni gospod Ferdinand Souvan. Narod naš je za gospodarsko življenje izgubil ž njim prvoredno enoto, komaj nadomestno. Jeklena njegova narava je dolgo kljubovala hudi bolezni, naposled je podlegel ter moral v starosti 76. let k večnemu počitku. Dasi težko bolan, je bil vendar do zadnjih dni z dušo pri trgovini ter ji je bil do zadnjega v resnih časih izvrsten svetovalec. Pokojni Ferdinand Souvan je imel vse lastnosti, ki zagotavljajo uspeh v trgovini. Oblagodarjen od narave z redko darovitostjo, ki mu je omogočila, da si je zlahka zbral celo zakladnico splošnega in trgovskega znanja, je bil izredno deloljuben, vztrajen brez primere in neupogljiv. Samorasel mož je dosledno stremil za napredkom in za povzdigo svojega podjetja. On ni poznal polovičarstva. Mož, ki ga je dičila vzgledna ciljnost, ni ljubil praznih besed in plitvega pregovarjanja. Temeljito je preudaril in razmislil vprašanje na vse plati, potem pa je šel neodvratno na izvedbo — do cilja in uspeha. Iz skromnih začetkov, iz ponižnih kupčijskih nastavkov je pripravil firmo Franc Ksav. Souvan, kateri je bil res duša, na odlično stopnjo ter ji zagotovil izvrsten glas daleč preko mej ožje domovine. Nekdaj neznatno kupčijo je dvignil v kratki dobi na visoko stopinjo. V nedolгих letih je pridobil podjetju veliko obsežnost, tehtovito veljavo in odličen sloves. Pomen njegove osebnosti sega čez delokrog lastnega podjetja. Če ima ljubljanski trg tako dobro ime, če ima ljubljanska manufakturna veletrgovina na jugu uglaseno pot daleč naokoli, gre Ferdinandu Souvanu odlična zasluga za to. Od vstopa v trgovino je uveljavljal načela in vodila v kupčiji, ki so leta in leta v praksi dosledno izvajana, dala ljubljanskemu trgu sedanji glas posebne solidnosti. Njegovo oko je zrlo daleč naprej, ni mu bilo za trenoten uspeh; zame-

taval je sejmarsko iznajdljivost, ki se hitro obrabi, izpozna in zavrže. Prepričanje ga je vodilo, da more le resno, dobro in pošteno delo blagosloviti trgovsko hišo. Na taka načela oprto trgovanje se je možu njegovih trgovskih talentov moralo obnesti, tembolj ker ga je spremljala pametna štedljivost ter je znal zbrano držati. Njegova hiša je vzgojila naši trgovini lepo število mladih trgovcev. V praktični šoli tako izvrstnega trgovskega mojstra se je moral izvežbati za dobrega trgovca vsakdo, kdor je imel poklic za trgovino in dobro voljo. Ni se postavljaj v prednje vrste, nerad je stopal v javnost. Trgovina je bila polje njegovih velikih zmožnosti. Kot temeljit strokovnjak je užival vseobčo spoštovanje. Uspehi in pridobljeno blagostanje ga niso izpremenili, vedno mu je ostala ljubeznjiva vljudnost in prikupna ljudomilost. Kdor je imel priliko videti ga pri delu, pri dispozicijah, ga je moral občudovati. V njegovi hiši ni bilo eksperimentiranja, premišljeno je tekla kupčija. Skrbno je čuval trgovske tradicije svoje hiše. Redko je najti trgovca, ki ima tako temeljito poznavanje blaga, kakor je bilo njemu lastno. Težko bi bilo odločiti, ali je bila roka ali oko točnejši sodnik. Gotovo je, da je obojna sodba zadelo pravo. Spoštoval je svoj stan, poznal je njegovo važnost v ustroju naroda ter ga cenil in ljubil. V našem narodu ima trgovina odprto lepo polje, pogoje ima za uspevanje, dvigati more gospodarsko blagostanje. Izpolnila bo svoje zvanje, dokler nam Bog daje mož takega kova, kakor je bil Ferdinand Souvan. Pokojnik je bil vrl sin svojega naroda, ljubil je iz globoke svoje duše prelepo našo domačo grudo, srečen, kadar je mogel bivati tam sredi zdravega našega ljudstva v okrilju kamniških planin. Naša trgovina je dajala Ferdinandu Souvanu za življenja s ponosom prvo mesto. Mrtvemu ohrani sama najčastnejši spomin, svojemu naraščaju pa bo stavila za vzor kot vzglednega trgovca.

—r.

Nove pristojbine.

Priobčil dr. R. Marn.

Država rabi denar — to vé vsakdo in zato skuša dohodke pomnožiti. Dne 25. septembra t. l. je izdala tri cesarske naredbe, s katerimi se z veljavo od 1. januarja 1916 zvišajo pristojbine in sicer 1.) pristojbine od dedščin in daril, 2.) sodne pristojbine in 3.) pristojbine od zavarovalnih pogodb. Zvišanje imenovanih pristojbin je vlada predložila državnemu zboru že leta 1909. in 1911., toda zaradi nedelavnosti državnega zbora se dotične predloge niso rešile.

Ni namen te razprave, da bi se izčrpajoč vse gradivo natančno objavile naredbe, pač pa hočemo primerjati nove postavke s poprej veljavnimi razvidno in razumljivo pojasniti, za koliko so se zvišale pristojbine in kje so bolj občutne, kje manj.

Za trgovske sloje pridejo v poštev najprej sodne pristojbine in zvišanje teh je res zelo občutno in trgovci bodo tudi jako prizadeti vsled tega zvišanja. Upamo, da bo potem manj tožb, ker bo dolžnik raje poprej plačal, predno pride do tožbe, sicer ga bodo zadele občutne sodne pristojbine, ki doslej res niso bile velike in se je vsakdo bolj bal le odvetniških stroškov. Začnimo torej s temi.

I. Sodne pristojbine.

Sodne pristojbine so bile doslej v Avstriji tako nizke kakor v nobeni drugi evropski državi, kar je načeloma prav, ker uprava, ki deli pravico, ne sme biti vir dohodkov. V koliko in če je zvišanje sodnih pristojbin v vsakem oziru primerno, bo še praksa pokazala.

V spornem postopanju se je obdržal dosednji sistem, da je za vloge, zapisnike in razsodbe o spornem predmetu v vrednosti do 2000 K plačati stalno ali fiksno pristojbino, za razsodbe o spornih predmetih v vrednosti čez 2000 K pa odstotno pristojbino. Toda stalne pristojbine niso iste, ampak se zvišujejo po vrednosti spornega predmeta. Za tožbo je znašal kolek pri spornih predmetih vrednosti čez 100 K doslej 2 K 50 v, oziroma 2 K 60 v, po novi naredbi pa 3 K 50 v, ki se stopnuje po vrednosti spornega predmeta, n. pr. 7 K 50 v pri spornem predmetu v vrednosti čez 5000 K. Kolek na razpravni zapisnik ni več 1 K od vsake pole, ampak se ravna po dobi trajanja razprave. Razsodbe druge in tretje instance so bile doslej pristojbin proste, zdaj so podvržene istim pristojbinam kakor razsodbe prve instance.

Najbolj razvidno je zvišanje iz naslednjega primera: Pri spornem predmetu v vrednosti čez 2000 K, tožba na eni poli z eno prilogo, razprava traja pol ure ter razsodbe vseh treh instanc. Doslej so se plačale naslednje pristojbine: za tožbo 2 K 60 v, za zapisnik 1 K, za razsodbo prve instance največ 31 K 25 v, priziv in revizija

po 21 K, torej skupaj največ 76 K 85 v. Po novi naredbi pa znašajo pristojbine za isto tožbo: tožba 5 K 50 v, razpravni zapisnik 2 K, razsodba največ 50 K, priziv in revizija z razsodninami po 42 K, oziroma 92 K, torej skupaj 213 K 70 v. Razlika znaša torej 136 K 85 v ali za ta znesek so pristojbine po novi naredbi višje. Pri tem se pa ni oziralo na eventualno odgoditev, odgovore in pojasnila, zaslišanje prič in izvedencev itd. Za vsako naslednjo, tudi le začeto poluro je treba plačati novo pristojbino za zapisnik in ker skoro vsaka razprava traja do dve uri, znaša zapisnikova pristojbina ne 2 K, ampak 8 K, kar zgoraj ni vpoštevano.

Pri spornih predmetih višje vrednosti se seveda pristojbine stopnjema zvišajo, tako, da je treba že lepe denarce šteti za pravdo v vrednosti 20.000 K.

Trgovce bo zlasti zadela nova naredba z uvedbo 1% pristojbine od razsodb borznega razsodišča, ki so bile doslej proste pristojbin. Ker gre ravno pri borznih razsodiščih za jako znatne zneske, se bodo stranke gotovo premislile, predno bodo obstajale, da se izreče razsodba.

Tudi razsodbe obrtnih sodišč so podvržene istim pristojbinam kakor one rednih sodišč; doslej so bile proste pristojbin. Isto velja za razsodbe drugih razsodišč, ki so podvržene pristojbinam, ki veljajo za redna sodišča; izvzete so pa razsodbe razsodišč delavskih zavarovalnic zoper nezgode, bolniških blagajn, bratovskih skladnic, registriranih premožnih blagajn in obrtnih zadrug.

Uredile so se tudi pristojbine v konkurznem in poravnalnem ter v izvenspornem postopanju. Glede prvega opozarjamo na daljšo razpravo dr. Sušnika v listu, ki se bo h koncu pečala tudi s pristojbinami, ki so se s cesarsko naredbo z dne 10. decembra 1914 nanovo uredile ter tudi v naredbo o zvišanju sodnih pristojbin nespremenjeno privzele in le glede vlog, zapisnikov, prilog itd. nekoliko spopolnile.

Za izvensporno postopanje so se uvedle pavšalne pristojbine, zlasti za zapuščinsko razpravo, za nadvaruštveno in kuratelno oblastveno oskrbo itd.

Nova je uredba pristojbin za kazensko postopanje. Ti predpisi so primerni, ker so zlasti okrajna sodišča včasih kar obložena od različnih tožb radi razžaljenja časti. Zaušnice so se tedaj precej podražile, kajti za navadno tožbo radi razžaljenja časti se bo plačalo najmanj 17 kron pristojbin, dosedaj nič. Občutno so prizadete tudi tožbe radi razžaljenja časti v časopisih in sploh v tisku, ker pridejo taki prestopki pred porotnike in tukaj so predpisane višje pristojbine. Pri takih tožbah bodo pristojbine znašale najmanj 110 kron, doslej ni bilo nič pristojbin.

Seveda je pripomniti, da veljajo pristojbine le za tožbe, ki jih vložijo zasebniki, dočim so tožbe javnega obtožitelja v kazenskem postopanju proste pristojbin.

II. Pristojbine od dedščin in daril.

Izmera doslej veljavnih dednih in darilnih pristojbin je odvisna od osebnega razmerja dediča, oziroma obdarovanca do zapustnika, oziroma darovalca. Tu pridejo tri skupine v poštev: v prvi so direktni sorodniki: stari oče, oče, otroci in vnuki ter preživeč zakonski drug. V drugo skupino spadajo stranski sorodniki do četrtega kolena sorodstva, vsi drugi spadajo v tretjo skupino. Nova naredba pa postopa ugodnejše s tuzemskimi poslednjevoljno ustanovljenimi ustanovami za poučne, dobrodelne in človekoljubne namene, za katere veljata ne glede na višino zapuščine dva odstotka pristojbin, dočim so bile doslej uvrščene v tretjo skupino. Obširne olajšave so določene tudi za zapuščine po onih osebah, ki so kot vojaki padli na vojni ali ki so vsled v vojni dobljene rane ali bolezni umrli. Osebe, ki so bile do zapustnika v kakem meznem ali službenem razmerju, spadajo v tretjo skupino, dočim so bile doslej v prvi, oziroma drugi skupini.

Po starem zakonu so se dedne in darilne pristojbine plačevale pri prvi skupini $1\frac{1}{4}\%$, pri drugi 5% in pri tretji 10 odstotkov od darovanega zneska, ne glede na višino zapuščine. Tudi po novi naredbi se začenjajo pristojbine v isti izmeri, toda se progresivno stopnjujejo po višini zneska in sicer pri prvi skupini do največ 3,5%, pri drugi do 13% in pri tretji do 20 odstotkov. Tu gre pa že za zapuščine čez en milijon visoke.

Pri izmeri pristojbin pa ni merodajna višina cele čiste zapuščine, ampak le višina zneska, ki na posameznega dediča odpade.

Olajšava za zapuščine po vsled vojne umrlih obstoji v tem, da je zapuščina, ki pripade otrokom, starem ali zakonskemu drugu takega zapustnika, v vrednosti do 20.000 K oproščena dednih in imobiliarnih pristojbin, pri vrednosti od 20 do 50.000 K je plačati le $\frac{1}{4}$ in pri višji vrednosti le polovico predpisane pristojbine. Ta olajšava ima povratno veljavo do 1. avgusta 1914 in velja tudi za zapuščine pripadnikov kake druge priateljске države.

Imobiliarne ali pristojbine od nepremičnin, ki jih je poleg darilnih pristojbin še plačati, so ostale v veljavi kakor jih določuje pristojbinska novela iz leta 1901. brez znatnih sprememb. Olajšava velja le za ta slučaj, ki ga določuje zakon: Ako se vsled smrti na koga dospevša nepremičnina tekom dveh let po podedovanju dalje prenese radi smrti ali radi kakega pravnega opravila med živečimi, je za prvi prenos odpadajoča imobiliarne pristojbina, v kolikor ne presega za drugi prenos plačane imobiliarne pristojbine, po vplačilu zadnje odpisati ali vrniti, ako pristojbinski zavezanec tekom dveh let za to prosi.

III. Zavarovalne pristojbine.

Po dosedaj veljavnih predpisih so obstajale pristojbine po lestvici II. za vsako posamezno fazo zava-

rovalnega opravila in sicer dvojni znesek za premije (za pogodbo in za potrdilo), kakor tudi za izplačilo odškodnine. Po novi naredbi so uvedene odstotne pristojbine po 2 in in po 1 odstotek na podlagi letnega zneska premijskih plačil ali odškodnin, kakor tudi za dajatev posojil na police in za plačilo obresti takih posojil. Seveda veljata za večino zavarovalnih pogodb 2 odstotka, kar znaša zvišanje za več nego 100 odstotkov dosedaj veljavnih pristojbin. Zavarovalni zavodi imajo pa pravico, da prevale nove pristojbine na zavarovance. Za živinske, transportne zavarovalnice in za zavarovalnice proti ognju in toči veljajo nižje postavke in finančno ministrstvo se pooblašča, da manjšim na vzajemnosti slonečim živinskim zavarovalnicam sploh prizna pristojbinsko prostost.

Prisilne zavarovalnice so kakor doslej oproščene pristojbin.

Novi avstrijski konkurzni red.

Dr. Viktor Sušnik.

(Dalje.)

Ugotovitev konkurzne mase. Pravična razdelitev kreditorjevega premoženja med konkurzne upnike je le mogoča, če je poskrbljeno za to, da se niti najmanjši del konkurzne mase ne odtegne konkurzni upravi. V to svrhu nalaga zakon (§ 96 k. r.) konkurznemu komisarju dolžnost, da sestavi o prezadolženčevem premoženju inventar. Konkurni komisar more ta posel poveriti tudi konkurznemu upravitelju ali pa kakemu drugemu pooblaščenцу sodišča. V zvezi z inventuro se ima redoma izvršiti tudi cenitev mase po zvedencu ali pa s privoljenjem konkurznega komisarja po članih upniškega odbora. Tretje osebe, ki so v posesti predmetov, spadajočih v konkurzno maso, so pod lastno odgovornostjo dolžne, kakor hitro so zaznale za otvorenje konkurza, obvestiti konkurznega upravitelja ter dopustiti, da se predmeti ocenijo in eventualno prevzamejo v konkurzno maso (§ 97 k. r.). Prezadolženec je dolžan, pri ugotovitvi konkurzne mase podpirati konkurznega upravitelja ter mu dati vsa potrebna pojasnila (§ 99 k. r.). Zlasti pa ima, če se to še ni zgodilo pred konkurzom, na ukaz konkurznega komisarja predložiti natančen seznam svojega premoženja, z natančno označbo vseh sestavin in terjatev s pristavkom, v koliko so te izterljive (100 k. r.). Navesti ima tudi naslove vseh upnikov in se izjaviti, ali je z enim ali drugim izmed njih v sorodstvu ali svaštvu. Če je prezadolženec predložil bilanco, tedaj jo ima konkurzni komisar preskusiti in primerno popraviti, sicer jo ima pa sam sestaviti na podlagi podatkov inventure in cenitve. Prezadolženec ima seznam premoženja, odnosno bilanco lastnoročno podpisati in se ponuditi k razodetni prisegi, da so njegove navedbe o aktivah in pasivah

konkurzne mase resnične in da o svojem premoženju vedoma ni ničesar zamolčal. To prisego mora prezadolženec po ugotovitvi aktiv potom inventure položiti na predlog konkurznega upravitelja ali kateregakoli konkurznega upnika. K naroku za razodetno prisego, kateri se javno objavi, je povabiti konkurznega upravitelja, člane upniškega odbora in predlagatelja. Zakon podaja konkurznemu komisariju uspešna sredstva, da more sodelovanje prezadolženca pri ugotovitvi konkurzne mase po potrebi izsiliti (§ 101 k. r.). Konkurni komisar more prezadolženca, če se povabilu ne odzove, dati siloma privedi ali ga kaznovati z zaporom, če se brani dajati konkurznemu upravitelju potrebna pojasnila, ali če se brani položiti seznam svojega premoženja, bilanco ali razodetno prisego. Zapor sme trajati najdalj šest mesecev, izvršilni in prehranitveni stroški tvorijo del stroškov konkurznega postopanja. Posebna določba velja o osebah, katere so tekom zadnjega leta pred otvoritvijo konkurza pridobile potom cesije terjatve od prezadolženca. Te so namreč dolžne predložiti konkurznemu upravitelju na njegovo zahtevo seznam odstopljenih terjatev ter na nje izvršenih plačil (§ 97 k. r.). Namen določbe je, preprečiti zlorabo te kreditne forme v svrhu prikrivanja delov konkurzne mase. Običajno namreč odstopi prezadolženec svoje terjatve, če so le količkaj izterljive, že pred konkurzom enemu svojih upnikov. S tem je pogosto znaten del konkurznih aktiv odtegnen kontroli konkurznega upravitelja, slednji zlasti ni v stanu dognati, koliko je upnik, ki je navzlic cesiji prijavil h konkurzu celo svojo terjatev, na odstopljene terjatve že prejel. Ta ugotovitev pa je potrebna, ker se sme upnik udeleževati konkurznega postopanja le s tistim delom svoje terjatve, ki po odstopljenih terjativah ni brezdvomno pokrit (§ 93 k. r.).

Glede vpoštevanja terjatev in zahtevkov upnikov velja, kakor prej, v splošnem načelo, da se je pri razdelitvi konkurzne mase ozirati le na tiste terjatve, katere so bile h konkurzu prijavljene. Kdor torej hoče uveljavljati terjatev proti prezadolžencu, jo mora h konkurzu prijaviti. Za prijavo obstoje posebni zakoniti predpisi. Prijavo je podati ustmeno ali pismeno pri konkurznem sodišču. Navesti je višino terjatve, pravni naslov, na kateri upnik svojo terjatev opira, in dokazila, ki služijo ugotovitvi terjatve. Zlasti se ima upnik tudi izjaviti, kateri vrstni red zahteva za svojo terjatev. Če se o prijavljenej terjatvi vrši pravda, je v prijavi navesti tudi pravdno sodišče in opravično številko dotičnih pravnih spisov. Upniki, katerim pristojajo na sestavinah konkurzne mase ločitvene pravice (zastavne pravice, pravice na terjativah), imajo pravni položaj v prijavi natančno pojasniti in naznaniti, v koliko so

njihove terjatve že po njihovih pravicah pokrite (§ 103 k. r.). Pismene prijave je treba vložiti v dveh izvodih in v izvorniku predloženim prilogam priložiti še prepis. Drugopis prijave in prepisi prilog se dostavijo konkurznemu upravitelju. O prijavljenih terjativah ima konkurzni upravitelj po njih vrstnem redu sestaviti seznam in ga predložiti konkurznemu sodišču.

Končna ugotovitev prijavljenih terjatev je pridržana preskusnemu naroku. Za likvidno velja v konkurznem postopanju le tista terjatev, katero je konkurzni upravitelj priznal in katere ni prerekal noben upravičenih upnikov (§ 109 k. r.). Preskusnega naroka se imata udeležiti konkurzni upravitelj in prezadolženec. Prijavljene terjatve je preskusiti po razredih, v razredih samih pa po vrstnem redu. Konkurni upravitelj je dolžan podati glede vsake prijavljene terjatve in sicer tako glede njene istinitosti kakor glede vrstnega reda določno izjavo. Pridržki pri tej izjavi so nedopustni, t. j. konkurzni upravitelj se ima precizno izjaviti, ali terjatev prizna ali ne, oziroma v koliko jo prizna in v koliko ne in v obeh slučajih, v katerem razredu. Pogojno priznanje je nedopustno. Pravica, ugovarjati obstoju prijavljenih terjatev pa ne pristojata samo konkurznemu upravitelju. Vsak upnik, čigar terjatev je ugotovljena ali čigar glasovalna pravica je priznana, sme namreč ugovarjati obstoju ali vrstnemu redu prijavljenih terjatev. Ta pravica pristojata tudi prezadolžencu samemu, vendar z omejitvijo, da sme pač prerekati istinitost (obstoj) terjatve, ne pa njenega vrstnega reda. (§ 105 k. r.) Za terjatve, ki so jih upniki prijavili še-le po preteku v konkurznem oglasu objavljenega prijavnega roka, se ima odrekati poseben naknadni preskusni narok. S tem narokom zvezane stroške povabila in konkurznega upravitelja je v sorazmerju s priglašenimi terjativami porazdeliti med upnike, ki so glavni preskusni narok zamudili (§ 107 k. r.). Upniki, katerih terjatve so bile še-le pri naknadnem naroku priznane, ne morejo ugovarjati prej priznanim terjativam. Podatke preskusnega naroka je uradoma vpisati v seznam prijavljenih terjatev ter smejo upniki zahtevati, da se jim izroče iz njega poverjeni izvlečki (§ 108. k. r.).

Prerekane terjatve. Ugovor prezadolženca proti obstoju ali vrstnemu redu prijavljene terjatve je za konkurzno postopanje brezpomemben. Drugače če terjatev prereka v tem ali onem pogledu upravitelj konkurzne mase ali kateri izmed konkurznih upnikov. V teh primerih morajo namreč upniki, če hočejo, da se njihove terjatve pri razdelitvi konkurzne mase upoštevajo, njih ugotovitev dognati pravnim putem. Tožbo je, če je pravna pot sploh dopustna, naperiti proti vsem tistim, ki so terjatvi ugovarjali. Tožbeni

zahtevek se sme opirati le na tisti pravni naslov, katerega je upnik navedel v prijavi in na preskusnem naroku. Tudi je vsako razširjenje tožbenega zahtevka z ozirom na znesek terjatve nedopustno (§ 110 k. r.). Posebnost velja v primeru, če se prereka izvršljiva (t. j. že pravomočno priznana) terjatev. V tem slučaju mora namreč tisti, ki terjatvi ugovarja, uveljaviti svoj ugovor tožbenim potom. O terjativah, katerih uveljavljenje ne spada pred redna sodišča, razsoja kompetentna oblast, vrstni red pa določa konkurzno sodišče.

Konkurzni upravitelj ima določiti rok, v katerem je vložiti likvidacijsko tožbo. Ta rok ne sme biti krajši od 30 dni. Na terjatve, katerih ugotovitve upniki v danem roku niso uveljavili tožbenim potom, se pri razdelitvi konkurzne mase ni ozirati, izvzemši če tak upnik najkasneje tisti dan vloži tožbo, ko je konkurzni upravitelj stavil predlog na razdelitev konkurzne mase (§ 131 k. r.). Konkurzne upnike, katerih terjatvam se je ugovarjalo, ima konkurzni komisar, če pri preskusnem naroku niso bili navzoči, obvestiti, v koliko se je njihovim terjatvam ugovarjalo.

Za razpravo in razsojo v pravih radi resničnosti in vrstnega reda konkurznih terjatev je pristojno izključno konkurzno sodišče (§ 111 k. r.). Odločba o resničnosti ali vrstnem redu konkurzne terjatve velja napram vsem konkurznim upnikom. Če je ugovarjal terjatvi tudi konkurzni upravitelj, je pravdne stroške smatrati za del masnih stroškov. Vendar sme konkurzno sodišče konkurznemu upravitelju, če je terjatvi iz hudomušnosti ugovarjal ali se radi ne pravdal, naložiti povračilo teh stroškov. Če konkurzni upravitelj terjatvi ni ugovarjal, tedaj pristojajo ugovarjajočim upnikom pravica do povračila stroškov le v toliko, v kolikor je vsled pravde konkurzni masi nastala kaka korist (§ 112 k. r.). V pravih, tekočih pred konkurznim sodiščem, razsoja, če sporni predmet ne presega zneska po 1000 K, posamezen sodnik in sicer v ustmenem postopanju, kakor velja za okrajna sodišča (§ 114 k. r.). Po starem konkurznem redu je v likvidacijskih pravih, tudi če je šlo za bagatelne zadeve, razsojal vedno sodni dvor. Proti novi določbi pač ni ničesar ugovarjati.

Iz blagovnega znanstva.

Piše H. Sevar.

(Dalje.)

Specifično težo različnih teles, tvarin ali rudnin imenujemo, ako stehtamo n. pr. enako velike kose ter njih težo primerjamo z drugimi telesi ali rudninami.

Tako tehtamo n. pr. 1 cm³ t. j. 1 kubični centimeter čiste vode pri 4° C = 1 g, in 1 cm³, kovanega srebra 10,6 g, in to težo prostorninske enote imenujemo njegovo specifično težo; kajti tako zvemo, da je srebro težje od vode 10,6krat ali da imajo razne tvarine in telesa pri enaki prostornini tudi različno težo. Znak specifične teže nam pojasnuje v številkah, kolikokrat je kako telo težje in gostejše od ravno tolikšne prostornine vode.

Specifična gostota, pa nam pove natančno število, kolikokrat je kako telo težje od enake prostornine vode.

Pripomočki, s katerim merimo gostoto, so hidrostatična tehtnica (vaga) areometri na uteži (Nicholsonov in Mohsov), Folleyeva tehtnica na vzmet (pero), piknomet, areometri s stopinjami ali lestvico označenimi odstotni gostomeri. Za mleko preskušati imamo mlekomere (galaktometer), za določanje sladkorja v vinu sladomere (sahorometer), in za opojne tekočine t. z. alkoholometer itd. Najboljša metoda v vseh slučajih za določanje specifične teže, bodisi da je za preiskušnjo določitve dotično telo celo, stolčeno, trdno ali tekoče, je najprikladnejša hidrostatična tehtnica.

Specifična teža je karakterističen znak mnogim telesom, ki nam pomaga dokazati v marsikaterih slučajih pristnost ali vrednost dotičnega predmeta. Vendar nam je treba pri takih poskušnjah paziti še na gorkoto ali temperaturo (navadna srednja temperatura je 14° R), ker se pri večji gorkoti nekatera telesa raztegnejo, povečajo ter obenem na svoji teži izgube.

Toplota rud je napram gorkoti zelo različna.

Marsikateri rude sprejemajo toploto hitro in jo tudi naglo izgubljajo, zato jih nazivljemo dobre prevodnike toplote. Druge rude zopet počasi sprejemajo toploto in jo tudi počasi oddajajo ali izgube; te rude prištevamo slabim prevodnikom toplote.

Ako dovajamo rudnini toploto, ne poveča pri tem ta samo svoje prostornine, temveč z vročino spremenimo lahko trde rude v kapljivo tekoče ali v plinovo stanje.

Pri gotovo določenih stopinjah temperature spremene rudnine ali prvine svojo skupnost in to povzroči, da se trdo telo raztali. Stopinjo toplote, pri kateri se začne telo taliti, imenujemo njegovo tališče.

Prehod rudnine iz trdne skupnosti v kapljivo tekočo imenujemo taljenje ali topljenje.

Stopinjo toplote, ko se kapljivotekoče telo spremeni v pare, imenujemo vrelišče.

Taljenje in vrenje je za kapljiva in taljiva telesa (rudnine) neko posebno svojstvo ali izraz njih zakonitih lastnosti.

Tališča so zelo različna in se ugotavlja talež n. pr. pri ledu že pri 0°C, maslo pri 32° C, svinec pri 325° C, srebro pri 1000° C, zlato pri 1200° C; železo še pri hujši vročini, za platino pa še celo nimamo določenega taleža.

Glina in oglje pa se sploh na vročini ne raztapljata.

Rudam, ki vsebujejo železo in privlačujejo naše magnetično iglo, pravimo, da so paramagnetične.

Magnetni železovec, ki ima že od narave ali prirode magnetno silo v sebi, imenujemo prirodni ali polarni magnet. Pri tem se istoimenska magnetna pola odbijata, raznoimenska (severni in južni pol) magnetne igle pa se privlačujeta.

Rudnine, ki jih oba magnetna pola odbijata, so diamagnetične n. pr. bizmut.

Vsi drugi magneti so narejeni ali umetni magneti.

Torna elektrika se vzbuja s trenjem (jantar, kremen) ali s segretjem, (turmalin).

Kovine, ki so dobri prevodniki točnosti, držijo le kratek čas torni elektriko, slabjši prevodniki, kakor jantar, kremen (jedavec), držijo tornost dalj časa.

Nekatere rude imajo okus, ako se v vodi ali slini topé.

Takšne rude se lahko spoznajo po okusu n. pr. slana kamnena sol, žgoče slan soliter, salmijak, golun, zelena in modra galica itd.

Otip rud. Kadar rude tipljemo, opazimo, da deluje tip ali dotik istih različno nanaša otip.

Nekatere se otipajo mastno, (milovec, grafit), druge so zopet suhe in skominajo (kakor kreda) ali pa so grapave (n. pr. pesek, plovec, sipa itd.)

Večinoma vse kovine, biserji, dragulji in sol so hladnega otipa in dobri prevodniki gorkote ter elektrike ter pravimo, da so diathermatični, slabjši prevodniki gorkejšega otipa kot je steklo, golun, svila, papir pa so slabi prevodniki gorkote ali athermatični.

Mnoge rude delujejo same po sebi na naš vonj, — zopet druge zadiše, ako jih segrejemo, stolčemo ali razbijemo, n. pr. žveplo, premog, jantar, arzenik itd.

(Dalje prih.)

O draženju neobhodnih potrebščin.¹⁾

Spisal dr. F. Mohorič.

(Dalje.)

O pomenu in obsegu posameznih znakov draženja so namreč ne samo v ljudskih in trgovskih, ampak tudi v pravniških in zlasti sodniških slojih injenja čestokrat bistveno različna, in zato je pričujoča izvajanja povzročila dejanska nujnost za proučevanje v prvi vrsti v ljudskih (pridelavniških) in trgovskih slojih, pa tudi za pravnika v širjem in ožjem pomenu naj ne bodo odveč.

K točki (a):

Za storitev kaznivega draženja predvsem zadostuje že: zahteva, to je zahtevanje kaznivo visokih cen, torej že ponudba neobhodnih potrebščin²⁾ za očitno čezmerne cene, ne da bi se trebalo kupcu spuščati v pogajanje zaradi blaga; zadostuje torej že odgovor na vprašanje kupca ali sploh občinstva, vsebujoč navedbo očitno čezmernih cen; da, celo enostranska, brez posebnega vprašanja povzročena — resna navedba očitno čezmernih cen — v pisemnih ponudbah, — cenikih. Seveda mora biti zahtevanje resno, in ne morda norčevaje v šali izrečeno.

ad b). Izrabljanje izrednih razmer, povzročenih z vojnim stanjem — ustanavlja znak, katerega pravilna določba in uporaba ne dela

¹⁾ Popravek: V zadnji številki 9, stran 103, 8 = osma vrsta od spodaj je izostal osebek: ... zakon mora ščititi; stran 104, 6 = drugi stolpec beri: taksnega (taksa) ne: takšnega reda (§§ 51, 52 obrtnega reda, § 122); istotam vrsta 17 se ima čitati: čezmerno in ne: čez zmerno.

²⁾ Z neobhonomi potrebščinami skuša sicer zakon (soglasno v obeh ukazih v §-u 1 nekako dogmatično določiti njih pojem, kar se mu umevno ni moglo vsestransko posrečiti, kajti zakonova definicija je v resnici samo nekoliko razširjen in nič manj nego povsem zadovoljiv opis. Obseg izraza potreben, potrebščina, se dá sam na sebi težko določiti, ker ni absoluten, ampak zgolj relativen (sorazmeren); istotako in še bolj relativen je izraz neobhodnosti, ker nas zopet vodi k pojmu potrebe: — „neohodno potrebna potrebščina“; — zato ga skuša raba (glej Pravnik 1915/8—9) nadomestiti z izrazom: neutrpne (torej: ker so neobhodno potrebne, — zato jih v posledici — ne moremo pogrešali ali utrpeli...) Slovenska izdaja državnega zakonika je imela pri tem svoje težkoče, in zaradi tega se ni čuditi, če se ji prestava ni posrečila. V zakonovi opisni definiciji je težišče v izrazu: notwendige Lebensbedürfnisse, kar je izraženo v slovenščini povsem notočno in nedostatno: ... blago, ki služi, da se zadosti potrebnim življenjskim potrebam za ljudi..., „potreben“ je za izraz: notwendig ... mnogo premalo, nemški izraz pomeni ... skrajnost prav tako kakor pomeni skrajnost istotako izraz: unentbehrlich; primerjaj v §-u 7 same izraze, pomenjajoče skrajnost: ausserordentliche Verhältnisse, unentbehrliche Bedarfsgegenstände, offenbar übermäßige Preise, in v § 1 istotako: notwendige Lebensbedürfnisse: S tem bi se definicija §-a 1, dala v slovenščini izraziti prilično tako: Z neobhonomi potrebščinami se umeva pri tem, kakor tudi sicer v tem cesarskem ukazu,

nobene težave in je takorekoč neizgrešljiva. Vprašanje nastane, kako dolgo bodo trajale izredne razmere, povzročene z vojnim stanjem. Eno je gotovo, da bi izredne razmere lahko ne nastajale vkljub vojnemu stanju, če bi država pridelala in imela na razpolago vse neobhodne potrebščine v zadostni meri in jih pri tem dala vsakomur in vsak čas v poljubno razpolago.

Izredne razmere pa ravno zato nastajajo vsled vojnega stanja, ker vojna neobhodne potrebščine porablja v izredni meri; ker država sama ne pridelala neobhodnih potrebščin v zadostnem izobilju in ker jih ne more dati vsakomur in vsak čas v poljubno razpolago. Vojna namreč povzroča nedostatke, ki so več ali manj občutni na posebno prizadetih krajih ali pa po vsej državi, in ti nedostatki povzročajo, da so gotove nujne potrebščine pristopne samo nekaterim — drugi pa pridejo vsled nedostatka v stisko glede teh potrebščin. Izrabljanje take izredne, ne samopovzročene in ne samoodpravljljive stiske, more imeti svoje razmerno vtesnjene meje, sicer neha biti pravno pošteno, in postane nezdravo, nenravno, nepošteno, nedopustno in zato kaznivo izrabljanje, — zlorabljanje.

Seveda te izredne razmere lahko trajajo še tudi po vojni več ali manj časa,¹⁾ dokler ne prenehajo, kar

1) a) blago, služeče α) v zadostitev β) silno potrebnih (notwendiger ...) življenjskih potrebščin (Lebensbedürfnisse ...) potrebščina ... konkretnije nego — potreba = Bedarf) (γ) za ljudi, (b) in za živilo (... živež; prehrano ...) domačim živalim; 2.) kakor tudi stvari, iz katerih se izdeluje tako blago.

Vrhu tega dogmatika ne spada v okvir zakona in zakonodaje, ampak v področje vede, in sta si knjiga in raba v tem na jasnem, da zakonova, v pristojnost zakona ne spadajoča dogmatika nima za pravosodstvo nobene — obvezne moči.

Za primero naj služi posnetek iz književnosti: (Canstein, Kompendium des oe. Zivilprozeßrechtes I., Berlin, Karl Heymann 1905 stran 48:) ... Tudi je vedno le zakonova volja in ne zakonova dogmatika ali njegovo določevanje pojmov — zakon. Povsod, kjer zakon dogmatizira, izražajoč določne naučne nazore in pojme, ne veže dotični nazor ali dotična definicija zakona, ampak le volja zakona, temeljujoča morebiti v dotičnem nazoru ali definiciji ... Sploh je pa v književnosti in v pravosodju soglasje v tem, da zakon ukrepa najbolje, ako se ogiba vsake definicije.

Če bi hotel zakon v kazensko zaščito sprejeti vse človeške potrebščine, bi to lahko izrekel enostavno: vse potrebščine človeškega življenja in človeku služečih živali, — pri čemer bi bilo pravosodstvu razsojevati samo o vsebini in obsegu pomena: potrebščina. Zakon pa ravno in iz umevnih, iz navedeb pod I. posnemnih razlogov hoče utesniti in utesnuje, (to je zakonova volja) kaznivost nasproti izključevanju navadnega razmerja na stopnjevanje, več ali manj skrajne slučaje: izrednih, z vojnim stanjem povzročenih razmer, neobhodnih (neutrpnih) potrebščin, očitno čezmernih cen, torej na slučaje več ali manj stopnjevanje skrajnosti, četudi ne že skrajne, najhujše skrajnosti.

1) Prva naredba se glasi: ces. ukaz 1./8. 1914, št. 194, s katero ustanavljajo ... za dobo izrednih, po vojnem stanju povzročenih razmer — določbe o preskrbljevanju prebivalstva z neobhodnimi potrebščinami (neobhodno potrebnimi rečmi).

je lahko odvisno, odnosno soodvisno od inozemskega dovoza in drugih razmer, ki se bodo dale določiti še le takrat ob svojem času.

ad c). Največje važnosti je in tudi težave dela določba znaka neobhodno potrebnih reči, ali krajše: neobhodnih potrebščin.

Označba: »reči« bi se dala umevati vtesnjeva kot gibljivih, premakljivih reči, — premičnin. Izvirnik rabi izraz: »Bedarfsgegenstände«, kar so pač boljše: potrebščine.

- (1) Stanovanje se namreč na primer ne more šteti med premičnine, in vendar ne bo dvoma o tem, da je stanovanje človeku ena prvih neobhodnih potrebščin, ki od očitnega čezmernega draženja ne more biti izvzeta.

V ostalem pa je določba neobhodnih potrebščin in njihovega obsega težavna in je treba v svrhu tega razrešenja nekoliko pregleda in delitve.

- (2) Vobče so človeku potrebne, neobhodno potrebne — vsakdanje potrebščine, in za nje prosi vsakdanja molitev krščanstva v molitvi za naš vsakdanji kruh.¹⁾

Vsak dan pa potrebuje človek:

1. stanovanja zoper neprilike ozračja in podnebja;
2. obleke zoper neprilike ozračja in podnebja;
3. vsakdanjih potrebnih živil (ne živilskih nasladkov);
4. posebnih potrebščin po kakovosti posameznikovega poklica in znanja.

S to razvrstitvijo se pač dajo označiti in razpredeliti morda vse neobhodne potrebščine.

ad I. Seveda se dajo dražiti tudi vsakdanje, nujne neobhodne potrebščine na stanovanju, vsled vojnega stanja tem bolj, ker nastane potreba, da prebivalci zapuste rodno grudo in se morajo več ali manj trajno začasno seliti drugam, in lahko nastane v posameznih krajih tesnoba in stiska glede stanovanj. Pa tudi glede že najetih stanovanj je draženje možno, ako se na primer dolgoletnemu najemniku zaradi ali vkljub vojne draginje stanarina povišuje v očitni čezmernosti ali celo opetovano, zlorabljač dejstvo, da

Druga naredba se glasi: ces. ukaz z dne 7./8. 1915, št. 228, s katerim se ustanavljajo določbe o preskrbovanju prebivalstva z neobhodnimi potrebščinami (neobhodnimi rečmi) — brez označbe veljavne dobe, — vendar se glasi uvodno dobesedje v tem zmislu: Na podstavi § 14. državnega osnovnega zakona z dne 21./12. 1867, št. 141 d. z. ... zaukazujem za dobo, dokler trajajo z vojnim stanjem povzročene razmere, ... torej povsem za enako dobo kakor prej ... in je torej, (vsaj kolikor ni omejeno na goli napis), — pomotno poročilo v G. H. 1915/33, (glej pod III., II., 6), da ta naredba ni omejena na dobo vojnega stanja nasproti prvi naredbi.

1) Ev. Matevž VI., 11.; ta zmisel vsakdanjega kruha — vsakdanje potrebnih živil se prilično krije z ustanovnimi znaki § 482. k. z., navajanimi zgoraj.

nobeno drugo stanovanje ni prosto itd. Seveda se ima pojem draženja omejevati na vsakdanje, to je zmerne in potrebne stanovanjske prostore, in ne morda za plesne in druge kričeče zabave, ki so z resnim vojnim stanjem neskladne ali celo potratne in »luksurijske«.

ad II. Vsakdanje potrebščine na obleki in obutvi zoper neprimernosti ozračja in podnebja izključujejo z ozirom na omejitve draženja potrebščine — nepotrebne gizdavosti in potratnosti.

Merodajna je pač mera dostojnosti in običajnosti in primernosti za vsak poseben stan.

Ne spada torej semkaj nabava iz gizdavosti v lišpu iz dragocenosti, v čipkah, baržunu in svilah in draguljah, ki je neprimerna resnim in težavnim časom.

Nabava običajne delavne, praznične obleke, torej vse dotične snovi (platna, sukna, tkanin in pletenin) in vseh običajno pristojećih pripadkov (podlog, gumbov, niti, spada semkaj.

ad III. Največja, najčesča in najnujnejša je nabava vsakdanjih potrebnih živil, — to je neposrednih predpogojev vzdržiteljev in ohraniteljev zdravja in življenja.

Ravno pri živilih je največja težava, držati se prave srednje poti in ne zaiti v pretiranje in v krivico na eno ali drugo stran. Tudi pri živilih in osobito pri živilih je predvsem merodajna — vsakdanja potreba (svetopisemska).

Kateri so torej znaki vsakdanje potrebnih in neobhodno potrebnih živil?

1. Predvsem znak možnosti vsakdanjega uživanja, ne da bi s tem živila postala — želodcu in okusu zoperna.

Semkaj spadajo pač nedvomno: a) žita (zrna) in zaradi žitnih izdelkov moke, pšena, (kaše) in njihovi vsakdanje navadni kruhovni in podobni izdelki; torej ne slaščice, sladki kruhi, torte, celo ne žemlje, rogljci, slanci, vrtajniki, ki so tudi sicer (kot malo pecivo) — prepovedani;

b) žitni nadomestki, zlasti krompir, potem stročno sočivje, bob, fižol, grah, leča, kihra, čiček...

c) v vsakdanji domači rabi običajne prikuhe; razna zelja, repe, korenja (vžitna).

d) v vsakdanji rabi običajna mesna živila, zlasti med seboj zamenjavne mesnine: govedina, svinjetina, teletina, koštrunovina, ribe, — a vendar ribe le s krajevno običajnimi omejitvami; ribe zlasti v obmorskih krajih, kjer nadomeščajo drugo običajno mesnino (govedino) in zlasti tudi, kjer pridejo v poštev kot običajna postna jed (ob postnih dnevih) nadomestujoča vsakdanjo mesnino (govedino).

Mesnina pridejo v poštev najbolj pri meščanskih in višjih slojih, katerim je govedina (po obstoječem pregovoru in običaju) to, kar revnejšim slojem krompir, namreč temeljno živilo vsakdanjega preživljanja.

Težje je določiti, ali spada perutnina med neobhodno potrebna živila. Možno je, da bi se nahajali kraji, kjer se more gojiti samo perutnina in se goji v toliki meri, da rabi za vsakdanji živež. Toda težko bo, vsaj v naši državi dobiti tak kraj.

Perutnina velja v naših krajih za izredni mesni vžitek, je sama na sebi — preslastna za vsakdanji živež, tako da se je ljudje, vživajoči je vsak dan, — kmalu »prejedo«; — vsakdanja hrana pa perutnina pri nas za to tudi v premožnejših slojih ni, če prav je obrt ž njo prav živahen. Perutnina ne spada med vsakdanje potrebščine, ampak med življenske nasladike. O tem več še pozneje.

Glededivjačine, je navajati, da divjačina ni vsak dan — v toliki in taki meri na razpolago kakor ribe ob morskih krajih; tudi ne pride v poštev kot postna jed, in se ne more označevati v nobenem oziru kot nadomestek za vsakdanjo uživano mesnino (govedino); zato divjačina navadno ne pride v poštev kot neobhodna potrebščina v živilih, saj v naših krajih ne; čeprav se nahaja od časa do časa v več ali manj obsežnem prometu.

e) Vsaj deloma kot kruhov ali prikuhin nadomestek more služiti tudi sadje, vendar ne vsako sadje. Zlasti ne (α) sadje, ki ni trajno in v najkrajšem času — mine. (β) Kot nadomestek kruhovine more služiti vsaj deloma ono sadje, ki se daje hraniti in s cenimi navadnimi domačimi (ne umetnimi in ne dragimi) sredstvi trajno pripraviti, na primer: sušivo sadje,¹⁾ torej zgolj trpežno sadje.

S tem bi bila omejena in razpredeljena vsa vsakdanja možna jedila.

2. Znamenita lastnost vsakdanjih torej nujno ali celo neobhodno potrebnih živil je ta, da se more človek s posameznim živilom in če treba tudi v daljšem času zaporedoma in stalno z dotičnim živilom preživeti, (na primer s kruhom, krompirjem, govedino), ne da bi nastopale neposredne posledice na zdravju. Preživljenje pa temelji zopet na dejstvu, da se more človek z dotičnim živilom brez zdravstvene škode nasititi.

Z vsakdanjimi živili pa ni umevati pretesno samo onih, ki so nam dejansko bila in nam še so vsakdanja, ampak je v širšem zmislu umevati vsa ona živila, katera nam tudi še za naprej (pri morebiti spremenjenih razmerah) morejo biti vsakdanja, saj

¹⁾ Primerjaj: Pregovor: Kadar sadja ni, mora oče po zimi čestokrat za otroke segati v miznico za kruhom.

začasno nadomestna prehrana brez škode na poklicu in zdravju, torej vsa ona živila, ki so sposobna biti naša vedna ali vsaj začasna vsakdanja (nadomestna) prehrana. S tem je že vpoštevan ozir na rastočo stisko v izrednih razmerah in v danem posebnem času.

Iz tega torej sledi, da je nasitljivost bistveni znak neobhodno potrebnega živila, našega vsakdanjega kruha.

3. Daljna lastnost neobhodno potrebnega živila je dejstvo, da se da živilo a) ali brez truda in nerazmernih stroškov lahko dalje časa hraniti, b) oziroma da se, če tudi samo kratek čas ali hipno porabno, javlja vedno na novo v daljšem času (kakor na primer ribe v morju.)

- (a) V obče je torej glede neobhodne potrebnosti izločavati živila, (1) ki ne tvorijo našega vsakdanjega kruha; (2) ki jih ne uživamo in ne moremo uživati v nasitjenje, (3) ki so za stalni živež nesposobna vsled njihove prevelike redkosti ali hipnega prenehanja.
- (b) Zlasti bo uvaževati te trojne sposobnosti pri mesnih (govedino ne namestujočih) živilih, — pri ribah in divjačini z ozirom na posebne krajevne razmere. Rake na primer je sploh izločiti od neobhodnih potrebščin; enako tudi ostrige (ostrige), osobito redke, dragocene vrste.
- (c) Pri testeninah je izločiti vse slaščice, to je jedi, ki so podražene s pridatkom drugih samostojnih živil (mleka, masla, strdi, sladkorja, maka, raznih dišav, — takozvana luksuriozna peciva in vsled zakona, — vsa mala peciva.
- (d) Težavnejša je često določba pri sadju, vendar se da tudi tukaj izhajati z uvaževanjem trojnih navedenih bistvenih znakov.

Nedvomno, da spadajo med neobhodno potrebna živila jabolka, ki so zavžitna neposredno surova, ki se dajo — vsaj v nekaterih krajevnih vrstah hraniti v neposrednem naravnem (surovem) stanu; ki se dajo sušiti brez velikih in potrošnih priprav po domačem deželnem običaju; v prvi vrsti torej vse suho sadje, jabolka, hruške, slive, breskve, ako se pridelajo in po načelih gospodarstva suše že pri pridelovalcih po preprostem načinu in v zadostni meri, ki pride v poštev za vsakdanjo rabo.

Sveže netrepežne hruške pa ne spadajo med neobhodno potrebna živila; istotako ne sveže grozdje, čeprav se dà hraniti dalje časa, ker uživanje grozdja ni prava uporaba, ampak le sadni nasladek. —

Enako ne sveže jagode, vrtno in samorasle, ne borovnice, ne brusnice, ne maline, ne višnje in ne sveže češnje. Kajti ves ta sad je takih lastnosti, da ga človek ne more

in ne sme jesti do sitosti, ne da bi si pokvaril redno prebavo in zdravje. Le to sveže sadje ima marveč, uživano v večji meri zdravju kvarne lastnosti, in za to ne more priti v poštev kot — vsakdanji kruh. Tudi po dozorenju naglo, čestokrat takorekoč hipno mine, in v svežosti nima potrebnega svojstva stalnosti vsakdanjega živila. —

Seveda ne pridejo češnje kot neobhodno potrebno živilo v poštev, umetno kuhane s sladkorjem in drugimi pridatki; kajti že zaradi nerazmernih stroškov priprave, porabnosti le posebno lepih, izbranih komadov, pridatkov in več ali manj umetne priprave — ne morejo biti vsakdanji in neobhodni živež.

Tudi v obče se ne bo zlahka dobil deželan, ki bo trdil, da se neposredno preživlja s češnjami. Češnje (sveže) so kmetovalcu - pridelavcu — mimogredoči sadni nasladek, zlasti otrokom, katerim uživanje v nekoliko večji meri škvari prebavo še prej nego odraslecem. Kmet za domačo rabo češnje redkokdaj suši, ker se sušenje zaradi drobnosti sada ne splača, čestokrat jih razda, v ugodnem kraju jih takoj proda meščanu v mesto za — sadni nasladek, in zlasti kot prvi sadni nasladek v letu.

Kdor domneva v češnjah neobhodno potrebščino, mora jo zatrijevati isto tako pri višnjah, jagodah (vrtnih in samoraslih) pri borovnicah, brusnicah itd.), za katero podrejanje se bo pa pač stežka — kdo odločil.

Enako je izločiti pomaranče, fige, datlje, rožiče (in sicer, kjer gre, tudi v posušenem stanu, iz neobhodnih potrebščin, in sicer ne morda zaradi tega, ker niso naši deželni pridelki, ampak ker niso sposobni za prehrano, — razun iz naravnih razlogov tudi iz umetnega svojstva — predragosti, dočim so nam kava, riž in namizno olje kljub inozemski dobavi — neobhodno potrebno živilo —, če tudi morda z nekaterimi krajevnimi omejitvami.

Doba, ko se je človek nasitil lahko češenj, jagod, — čebula, česna — samih,¹⁾ kadar je prišel do njih, je minila za omikano človeštvo že v dolgi pradobi, ki nam v tem oziru ni več merodajna.

Sicer ni izključeno, da človek tudi za časa vojne zopet pride v tak položaj. Vest iz starega Jeruzalema pravi, da je mati vživela meso lastnega otroka; vest iz starih časov in drugih krajev nam poroča, da so ljudje jedli podgane, kruh iz skorje itd. —; ni dvoma, da je v takih časih neobhodno potrebno vse, kar je vžitno, in naj se dobi tudi le hipno, — da se dobi le v pravem hipu — za

¹⁾ Čebula, česen prideta v poštev kot prikuha.

začasno — ohranitev življenja, — ne glede na zdravje.

Ni dvoma, da so v takem slučaju tudi jagode, lesnike, trnine, tembolj slastne češnje, višnje neobhodno potrebna živila; — to so pa časi — ne samo navadne, ampak najhujše življenjske stiske, časi lakote, za katere pa ni namenjena ces. naredba 1./8. 1914. in 7./8. 1915. št. 228, vsaj začasno ne in kakor smemo upati, sploh — ne, ker bi takih časov ne pripustil ali ne smel pripustiti v dobi olikanih vekov tudi najljutejši sovražnik.

Zaradi vsestranskega pregleda in uvaževanja naj se iz naknadnih poizvedeb še navaja:

Neko uradno poročilo (m. m. lj. 23./7. 1915. šte. 10.356) označuje češnje — za Ljubljano kot zelo važno sadje, katerega zlasti radi kupujejo . . . revnejši sloji — za otroke, in prišteva zato češnje k onemu živežu, katerega ni moči pogrešati v prospehu mestne preskrbe.

Iz tozadevnih podrobnih poizvedeb (zlasti pri nekem ljubljanskem zdravniku) naj se navaja, da so se v Ljubljani kuhale češnje — s primernim prídatom sladkorja in se dajale ter se pač še dajejo z dopolnkom kruha otrokom tudi za večerjo.

K označbi pozivanega poročila, . . . »sadež, katerega zlasti radi kupujejo . . . revnejši sloji . . . za otroke,« se da misliti marsikateri dopolnek, na primer: — kadar so češnje ravno prav cene; kajti sicer razlikovanje med revnejšimi in nerevnimi sloji nima pomena; ali nadalji dopolnek, . . . revnejši sloji za otroke, — ker zmorejo le otroci in med njimi zopet le otroci revnih slojev tako prebavo, da jim zdravje pri obilnejšem zavživanju češenj tako kmalo ne pride v kvar. Kuhane in z razmerno dragim sladkorjem zboljšane češnje pridejo pač več ali manj v poštev le kot umetni — kompot, kot sadni nasladek pri kmalu skvarljivem in minilem sadju, in ne kot prehrana, sposobljajoča človeške moči pri opravljanju vsakdanjega dela in poklica. Kdo si more misliti orača, drvarja pri prehrani svežih češenj ali tudi prosto kuhanega češnjevega kompota, in celo pri dalje časa trajajoči češnjevi prehrani!

Koncem koncev še pride potreba razlikovanja, katere češnje naj tvorijo prehrano ljudskih (revnih ali nerevnih) slojev, ali tudi že — — drobnice ali le cepike, in med zadnjimi, ali tudi voščence? Prav dozorele češnje postajajo vrhu tega skoz in skoz črvive v nasprotju z drugim sadjem in se zato mnogim ljudem naravnost studijo. Vobče je znano, da je vsaka mehka češnja — črviva in zato nezdrava in nevžitna — tudi kuhana. Za take češnje tudi otroci ne marajo in jih zametavajo. To je razlog, da so med češnjami najbolj čislane trdike, ker so več ali manj zanesljivo proste črvov.

Iz vseh činjenic torej sledi . . . najmanj dvomljivost glede znaka neobhodne potrebščine pri češnjah, in veda uči in zahteva izključitev kaznivosti v dvomljivih slučajih.

Samo na sebi sicer ni izključeno, da bi bilo prebivalstvo, katerega (glede ostalih živil revnega) kraja in časa, vezano na prehrano iz češenj, kakor na primer v protivnem slučaju ni vezano kontinentalno prebivalstvo na prehrano iz morskih rib, ki obmorcem namestujejo vso drugo mesnino; — gotovo je pač, da v premnogih krajih naše domovine češnje ne morejo resno priti v poštev v zmislu prehrane; pa tudi takega nedvomljivega kraja pričujoče poizvedbe za življenske razmere »o Vidovem« leta 1915. niso mogle dognati, kar seveda ne izključuje dejstva, da so taki časi že bili in da še kdaj pridejo. —

ad IV. V stanju vojne nastanejo tudi lahko druge neobhodne potrebščine, če tudi niso take potrebščine za vsakega človeka sploh, ampak morda samo za posamezni stan ali celo za posamezni opravek. Za vojaka je neobhodna potrebščina vse, kar potrebuje, ne samo za preskrbo svoje osebe, ampak za preskrbo svojega poklica in posla, zlasti poleg obleke in obutve nabava in poprava orožja in orožnih delov, kateri predmeti so za vse druge ljudi ne samo nepotrebni, ampak celo prepovedani, ker mora vsakdo orožje oddati na poziv pristojni oblasti. —

ad d) Po tem preglednem splošnem oziru o neobhodnih potrebščinah je treba določiti še zadnji znak draženja, namreč očitno čezmernost cen.

Rešitev tega vprašanja dela pravosodstvu mnogo preglavice, težko je namreč najti in držati pravo mero.

Vprašanje o očitni čezmernosti je vsakako gospodarstveno tehnično vprašanje in zato ga je reševati iz gospodarstveno - tehničnega vidika, — če treba s pomočjo izvedencev. V poštev pridejo namreč razne podrobne stroke, ki so pravniku tuje, in je pravniku zato potrebna izvedenost strokovnjaka.

1. Vobče je vpoštovati trgovske in obrtne razmere in običaje.

Vsaka trgovina je podjetje, ki ima dvojni smoter, namreč a), podjetnika stanu primerno preživeti, b) poleg tega mu prinesiti še tak dobiček, da je ž njim v gospodarskem in rodbinskem oziru zasigurana njegova bodočnost

Če kupčijsko, obrtno podjetje ne more podjetnika niti pošteno preživeti — ali ga more samo preživeti, ne ustreza ta uspeh smotru dotičnega podjetništva in strokovna izvedenost zahteva čim prejšnjo opustitev podjetja.

Pravica do prehranitve je vsebovana že v delu samem; podjetje, ki ne more preživljati in ne preživlja podjetnika, je življensko in gospodarsko neskladje, ne vredno, da se človek ž njim peča.

Dobiček vsakega podjetja ima zopet svoj stvarni razdelek; nekaj dobička — in sicer navadno ena polovica, mora iti na obrestovanje izdatka, in druga polovica gre za prihodnje izboljšanje, morebitno potrebno povečanje podjetja, in za bodoče neprilike. (čl 106 dd, 161 dd. trg. z. glej tudi Canstein). Na taki podlagi osnovano podjetje je gospodarsko zdravo in v zdravih gospodarskih razmerah edino pravo. Zato ni dvoma, da ne more biti tako prospevanje podjetja izgrešeno — niti v vojnih časih.

2. Toda še en važni ozir se ne sme prezreti pri podjetju.

Trgovčevo podjetje je v dejanskem, podrobnem poslovanju skupina posameznih, podrobnih podjetij.

Skupina teh podjetij pa pride vpoštev za merodajno poslovno dobo, to je za dobo enega poslovnega leta. Vsak trgovec zaključuje svoje račune najmanj in redno koncem vsakega poslovnega leta.

Vsi podrobni, posamezni podjetni posli se jemljejo kot skupina in celota; trgovina kot enoletna enota preživlja trgovca in sploh podjetnika tekom leta. To velja za navadno, mirovno, redno, pa tudi za izredno leto. Vedno je stvarna zahteva na podjetje, da podjetnika redi in pospešuje v enakem razmerju. Kadar se trgovcu pri enem blagu ne posreči stvarni dobiček, mora ga iskati pri drugem blagu in mora ravnotežje posameznega blaga na tak način izenačevati tekom poslovnega leta.

3. V novejšem času pride vpoštev tudi takozvana osebna dohodnina. Davek se je poprej ravnal po zunanjih pojavih, po velikosti in kakovosti nepremičnine, trgovine, obrta. Sedaj ima precenitev premoženja za davek deloma novo lice. Davčna oblast namreč trgovca ali obrtnika osebno preceni z ozirom na njegove dohodke in mu po tej precenitvi nalaga davek. — Po navedbi ljubljanskega pekarskega obrtnika se osebna dohodnina izmerja pri manjših podjetjih na 10%, pri srednjih 15% in pri velikih 20% dobička. Posledica tega je, da se tudi podjetniku, zlasti trgovcu obrtniku ne sme zabranjevati dobiček vsaj v tem (davčnem) razmerju in se ne sme smatrati enako odstotni dobiček — negospodarstvenim, oziroma gospodarstveno čezmernim, ali morda nenravnim, zato nedopustnim ali celo kaznivim.

(Dalje prih.)

Raznoterosti.

Poštna hranilnica leta 1914. Poslovno poročilo poštne hranilnice pravi v uvodu: Poslovno leto 1914 kaže v končnih uspehih posledice z izbruhom vojne nastopivših nenormalnih razmer. V hranilnem prometu je v številu vlagateljev, ki znaša končno 2,277.151, odpadlo 23.256 vlagateljev. Imovina se je zmanjšala za 24,462.508 kron in je znašala koncem leta 174,045.938 K. V čekovnem prometu je pa priraslo 3754 novih računov in se je vložni saldo pri prometu 36.075,635.839 K zvišal za 492,181.935 K na 884,110.203 krone. Skupni vložni saldo je s tem narasel za 467,719.027 K in znašal koncem leta 1.058,156.141 K. Pri državnih papirjih je znašalo število rentnih imeteljev pri prirastku 5030 46.033 in vsota upravljanih in hranjenih zneskov 497,636.061 K. Proti letu 1913 se je zvišala za 78,317.739 K. Poštnohranilnični urad je v aprilu 1914 v družbi z nekim bančnim konzorcijem prevzel državne zakladne nakaznice za nominalne 396'6 milijonov kron in je vrednote s sodelovanjem inozemskih bank in bankirjev deloma v inozemstvu prodal. Skupno z istim konzorcijem je poštna hranilnica izvedla v jeseni 1914 izdano le na tuzemstvo omejeno vojno posojilo, čigar izid je znašal 2 200,747.000 K. Bilanca 31. decembra 1914 izkazuje: aktiva: blagajnična imovina 9,347.732 K, dolžniki 847,706.096 kron, posojila na efekte 27,400.732 K, menice 13,739.897 K, lastni efekti 276,066.854 K, kurzne razlike 2,737.255 K, zaloga efektov 2,199.835 K, mobilije 389.194 K, obrestne anticipacije 6,378.347 K, naložba rezervnega zaklada 21,693.714 K, založni efekti 810,624.148 kron, starostni in invaliditetni preskrbovalni zaklad 1,825.831 K, druga aktiva 56,228.601 K, skupaj 2.076,338.239 K. — Pasiva: vloge 771,146.082 K, upniki 340,788.950 K, depoziti 8,052.85 K, rezervni zaklad za hranilni promet 4,000.000 K, rezervni zaklad za čekovni promet 17,759.328 K, za kritje kurznihih diferenc se je odvezlo rezervnemu zakladu 2,737.255 K, imovina rentnih imeteljev 497,636.061 K, imovina zakladov in kavcij 312,998.087 K, starostni in invaliditetni preskrbovalni zaklad 1,825.831 K, druga pasiva 108,466.866 K, dobiček per saldo 10,937.144 K, skupaj 2.076,338.239 K

*

Dopisnica. Na Angleškem je dopisnica veljala doslej pol penija, zdaj stane 1 peni, torej se je vsled vojne podražila za 100%. Dopisnica je avstro-ogrška iznajdba, ki se je uvedla leta 1869. Takoj prvo leto je bilo 8 milijonov dopisnic v poštne prometu. Leta 1870 so jo uvedle tudi druge države in priljubila se je povsod ter zlasti z nastopom razglednic koncem 80 let zelo pridobila na veljavi. Sedaj ob času pisemske cenzure je dopisovanje z dopisnicami še veliko bolj naraslo.

*

Brzjavni promet v okolišu južnozahodne fronte. V avgustu številki našega lista smo objavili navodila za brzjavni in telefonski promet v okolišu južnozahodne fronte, kamor spadajo slovenske pokrajine. Rekli smo, da morajo iti kupčijski brzjavi ter brzjavi zasebnikov, ki služijo splošnemu interesu, od vojaške do vojaške oblasti ter da jih mora oddajatelj predložiti postajnemu, vojaškopostajnemu ali etapnemu poveljstvu. Sedaj po razglasu vojaško poveljstvo v Gradcu, da morajo trgovci in obrtniki kupčijske brzjave dati v cenzuro izključno le pristojnemu vojaškemu (etapnemu) postajnemu poveljstvu in da druge vojaške oblasti niso v to upravičene. Taka vojaška poveljstva so pa le v večjih mestih in garnizijah.

*

Znamenit jubilej. Tehnika, ki igra tekom svetovne vojne izvanredno vlogo, je praznovala 27. septembra t. l. znamenit jubilej: ta dan je poteklo devetdeset let, odkar je prvi parni vlak stekel po železnici. Poraba železnih cest, iz katerih so se kmalu razvile železne proge iz valčnega železa, se je vršila še veliko poprej. Na

železnih progah, ki so bile napravljene za prevažanje težkih tovorov, so začetkoma porabljali konje ali druge živali kot giblivo sile. Leta 1804 je potem Rihard Trevethik poskusil, porabiti na kolesih tekoč in s paro gnan stroj kot vlak. Poskusi so se delali v premogovniku Südwales in so služili za izboljšanje prevažanja premoga. Podobni stroji so se zgradili tudi v Nemčiji; najinteresantnejši je bil stroj, ki ga je zgradil plavžarski nadzornik Krigar v Berlinu in ki je bil l. 1818 dovršen. Prvo za redni promet porabno lokomotivo pa je zgradil leta 1814 George Stephenson. In dne 27. septembra 1825 je stekel prvi osebni vlak na progi Stockton-Darlington, ki ga je vlekel Stephensonov stroj. Stroj, ki je začetkoma imel le največjo hitrost šest angleških milj (10 kilometrov) na uro, se je v naslednjem času kmalu izboljšal. Danes je kakor znano parni stroj na suhem glavno prometno sredstvo in če bi ga ne bilo, bi najbrž bilo že svetovne vojne konec.

*

Nagodba z Ogrsko. Kakor znano, poteče s koncem leta 1917 nagodba z Ogrsko. O nagodbi in o načinu, v koliko bi jo bilo treba spremeniti v interesu tostranske državne polovice, se je v našem listu že veliko govorilo. Zdaj niso razmere za to, da bi se o tem kaj pisalo, vendar se to vprašanje po raznih avstrijskih in ogrskih časopisih razpravlja, zlasti v tem oziru, ali naj se nagodba obnovi še med vojno ali naj se poprej počaka konca vojne. Večina politikov je za to, da se mora ne glede na izredne razmere, takoj pričeti s predpripravami, kajti tako važne zadeve ni odlašati. Ker je vojna itak strnila obe državni polovici v tesno enoto, je tudi pričakovati, da se bo nagodba tem lažje in tem trdnjejše sklenila za daljšo dobo let in ne samo na 10 let kakor se je to že zdaj dvakrat: 1897 in 1907 zgodilo. Gotovo je, da je stvar važna in da ne sme priti do breznagodbenege stanja. Ker pa najbrž ne bo časa za korenite razprave in za reforme kakor bi jih bilo želeli, pride po našem mnenju najbrž le do obnove nagodbe v prejšnjem obsegu.

*

Tretje vojno posojilo je že predloženo v subskripcijo in že ta teden se bo bila na finančnih tleh velika bitka. S tretjim vojnim posojilom se bo dokazalo, da je monarhija, nele v vojaškem, ampak tudi v finančnem oziru v stanju pripraviti nasprotnikom britka razočaranja. Že iz naznanil, ki so pred objavo določil novega vojnega posojila došla bankam, je z gotovostjo sklepati, da bo subskripcija nad vsa pričakovanja dobro izpadla. Podpisovalci tega posojila bodo to pot tudi krugi, ki so se pod pritiskom razmer pri prvih dveh posojilih rezervirano držali. Poljedelci so iz prodaje svojih pridelkov med vojnim letom dosegli krasne dobičke, torej bodo lahko stopili med podpisovalce. Tudi trgovci, ki so lahko prodali najstarejše zaloge in katerim so se zlasti živila in oblačila blago iz rok trgala, se bodo lahko udeležili, kajti izgovor, da le oni trgovci zaslužijo, ki so prevzeli vojaške dobave, nima podlage. Vsaka glavica pri trgovcu nosi danes lepe dobičke, če jo v trgovini prav vporablja. Sklep avstro-ogrske banke, da bo porabljala za predujme, ki se bodo porabili za vojno posojilo, ugodnejše lombardne določbe, bo tudi plašne in boječje podpisovalce pridobil, ki niso za nikak obrestni riziko. Na uspehe vojnih posojil vpliva vedno razpoloženje prebivalstva z ozirom na vojaške in politične dogodke. Vojaški in politični položaj naše države in njenih zaveznic je pa danes tako ugoden, da bo to tudi pri končnem uspehu tretjega vojnega posojila prišlo do izraza, zato je pričakovati še veliko lepši izid nego pri prvih dveh posojilih.

*

Ujedalec naše lesne industrije. V zadnji številki smo pod tem naslovom pojasnili, kako so se italijanske lesne industrije vgnezdile v alpskih deželah in skoro vso našo lesno industrijo potegnile v svojo moč. Danes hočemo na podlagi uradne statistike

pokazati v številkah ogromnost množine po italijanskih tvrdkah izvoženega lesa in tega vrednost. Izprva so se italijanske firme vrgle le na izvoz lesa iz Avsto-Ogrske v Italijo. Toda kmalu so zapustile to stališče in so pričele tudi izvaževati drugam, oziroma so lesne izdelke prodajale v naši državi in pokrivalo njene lesne potrebe. Kako daleč je prodrla italijanska lesna invazija, nam kaže n. pr. tvrdka Feltrinelli v Milanu. Ta nima le povsod v alpskih deželah svoje žage, skladišča in zastopstva, ampak je v sedmograških Karpatih ustanovila posebno delniško družbo in se vgnezdila celo v Bosni, kjer so še lepi gozdovi. Če je šla tako daleč, je tem bolj umevno, da se je ob meji polastila z drugimi tvrdkami vred vse lesne industrije. Narodnogospodarski pomen te laške invazije se razvidi iz številk. V letu 1913 je izvozila naša država 42 milijonov metrskih stotov lesa v vrednosti okroglo 300 milijonov kron. Od teh je šlo v Italijo okroglo 11 milijonov met. stotov v vrednosti okrog 80 milijonov kron, torej 27 odstotkov vsega našega lesnega izvoza. V zadnjih letih je šlo torej povprečno na mesec 10.000 vagonov ali na dan 300 vagonov iz avstroogrškega carinskega ozemlja v Italijo. Od skupnega izvoza odpade 55% ali okroglo 60.000 vagonov na leto na lesni izvoz iz planinskih dežel oziroma obmejnege ozemlja. Od tega so komaj eno tretjino ali okroglo 20.000 vagonov izvozile domače, najmanj dve tretjini ali 40.000 vagonov italijanske firme. Dejansko je pa lesna produkcija ital. tvrdk veliko večja, ker ni vpošteta prodaja v državi sami in pa prevoz skozi Italijo v orient, vendar se to tudi lahko ceni na 10.000 vagonov. Izvažajo se različne vrste in vagon lesa od železnice proč reprezentira vrednost okroglo 1000 K, torej vsa lesna množina, ki jo imajo italijanske firme v rokah, 40 milijonov kron in če prištejemo še v deželi prodano ter v druge države po Italijanih izvoženo blago, skoro 50 milijonov kron. Od teh 50 milijonov ostane v Avstroogrskem ozemlju in v rokah domačega prebivalstva komaj polovica in sicer, za blago 15 do 17 milijonov in na delovnih plačah kakih 8 milijonov kron, kajti velik del delavcev si naročijo firme tudi iz kraljestva. Na carini, davkih in drugih dajatvah se plača 3 do 4 milijone kron, vse druge milijone poberejo Italijani v žep. Torej toliko dobička tekom enega leta! In koliko let pa Italijani že delajo pri nas v tesni industriji! Treba je računati tudi s tem, da odpade na italijanske delavce okrog 4 milijone kron, ki bi jih lahko zaslužil domač delavec. Z narodnogospodarskega stališča ni vseeno, kdo jih zasluži, ampak zlasti te delavske mezde oropajo kakih 2000 avstrijskih delavcev zaslužka in eksistence. V poštev pride tudi izvoz okroglega lesa v Italijo, ki se po italijanskih žagah potem obdela. Za izvoz okroglega lesa ni treba plačati carine — dočim obstoji za zrezano blago carina. In takega lesa se izvažata na leto okrog 8000 vagonov ali 140 do 150.000 m³. Tukaj odpade spet zaslužek domačih žagarjev in pa carina letno okrog 400.000 K. In tako so pričetkom majhni obrati italijanskih tvrdk postajali vedno večji in njih lastniki milijonarji na stroške avstrijske lesne industrije. Po vojni se bodo morale meje staviti nadaljnjemu razširjenju lesne eksploatacije italijanskih tvrdk tako z narodnogospodarskega kakor vojaškega stališča. Res je, da imajo Italijani veliko gozdov že v lasti, toda kjer jih nimajo, bi morali lastniki gledati na to, da nič več ne sklepajo pogodb z italijanskimi tvrdkami. Zakaj bi naši lesotrci sami ne izvažali v Italijo in sami dobiček imeli oziroma dali zaslužka domačim delavcem. Prepričani smo, da bo tudi vojaška oblast svoj veto dvignila proti zopetni invaziji italijanskih tvrdk v naše gozdove ob mejah, kajti špione rediti na prsih je vendar malo čudno.

Delniška glavica K 6.000.000.

Rezervni fond okoli K 300.000.

JADRANSKA BANKA, FILIJALKA V LJUBLJANI

Šelenburgova ulica šte. 7 (nasproti glavne pošte).

Kupuje in prodaja: vrednostne papirje, rente, obligacije, zastavna pisma, prioritete, delnice, srečke itd. — Valute in devize. — Predujmi na vrednostne papirje in blago ležeče v javnih skladiščih. Promese k vsem žrebanjem.

Menjalnica.

:: Vloge na knjižice od dneva vložitve ::

4 1/2 %

do dneva dviga, rentni davek plačuje banka iz svojega. — Na tekoči in žiro-račun po dogovoru. — Živahna zveza z Ameriko. — Akreditivi.

Centrala v Trstu.

Eskomptuje: menice, devize in fakture. Zavarovanje vrednostnih papirjev proti kurzni izgubi. — Revizija žrebanja srečk itd. brezplačno. — Stavbni krediti. — Rembours-krediti. — Borzna naročila. Inkaso.

Filialka v Opatiji.

Trgovina
s špecerijskim
blagom.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Delniška glavica K 8.000.000 — Rezervni zaklad K 800.000 —

Zamenjava in eskomptuje izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavicije.

Eskompt in inkasso menic. — Borzna naročila.

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

4 1/2 % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Priporočamo našim gospodinjam **pravi** : **FRANCKOV** :
kavni pridelek s tovarniško znamko : kavni mlinček :
iz zagrebške tovarne.

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za kavne surogate v Ljubljani

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVČ

trgovina z manufakturnim blagom in krojaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorci na zahtevo poštne prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo, naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin na oglase v našem listu. „Slovenski trgovski Vestnik“ mora postati ognjišče organizacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica.

Denarnega prometa koncem leta 1914 **K 740,000.000.—**

Vlog „ **44,500.000.—**

Rezervnega zaklada „ **1,330.000.—**

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 0/0

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo

c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

- 1.) *Al. Jamnik*: Letina 1915.
- 2.) † Josip Drčar.
- 3.) *Dr. F. Mohorič*: O draženju neobhodnih potrebščin.
- 4.) *H. Sevar*: Iz blagovnega znanstva.
- 5.) *Just Piščanec*: Carinstvo.
- 6.) Raznoterosti:
† Vaso Petričič. — Trгоvec je obvezan le za dnevno potrebščino potrebno množino moke in kruha prodati.

- Nagodba med Avstrijo in Ogrsko. — Naznanilo volne. — Tretje vojno posojilo. — Komisije za poizvedbo cen. — Krupp. — Povišanje doklade na davek od žganja. — Oddaja bakra in kovin. — Ustavitev obrata sladkornih tovarov. — Državna pomoč po vojni prizadetim hotelskim podjetjem. — Kolinska tovarna kavne primesi.
- 7.) Trgovsko bolniško in podporno društvo v Ljubljani.
 - 8.) Društvene vesti.

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Petit vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravništvo: Ljubljana, „Narodni dom“.

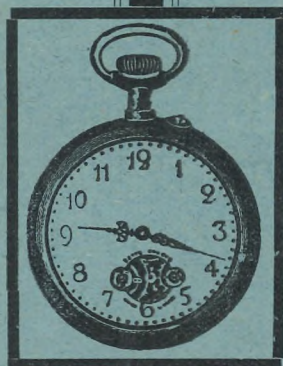

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

H. Suttner, Ljubljana štev. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine
po najnižjih cenah.

:: Razpošiljanje ::
blaga na vse kraje
sveta ter največja
ekspozitna trdka.

Zahtevajte moj novi
povečani cenik, ka-
terege dobite za-
stoj in poštnine
prosto.

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici.

„IKO“ Tovarniška „IKO“
znamka

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Dunajski cesti štev. 13

priporoča svojo izborno zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn,
zasebnikov itd., kakor tudi porcelan, svetilke,
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete.

Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

Škatlje

za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.

Kartoni

za razpošiljanje
klobas, masla,
oblek, perila in
drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubljanski kartonažni tvornici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri trdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Riunione Adriatica
di Sicurta.

Zastopstvo za Kranjsko:

tvrdka

Ivan Perdan

v Ljubljani.

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vinko Majdič
lastnik valjčnega mlina v Kranju.
Priznано najboljši
mlinski izdelki in zlasti
izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med

jako dober za pecivo ali zdravilo,
izpitani pomladanski :: :: ::
čebelni pitanec :: :: ::

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“
v Ljubljani

naznanja, da ima v založbi še sledeče
knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,
v treh delih.

I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.

II. del: Cena vezani knjigi 2 K.

III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodniku nujno potrebne.

Trgovski pomočnik

špecerijske stroke, soliden in trezen, se sprejme takoj
in pod ugodnimi pogoji pri firmi:

Trgovina špecerije in deželnih pridelkov

J. KUŠLAN

KRANJ.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

➡ priporoča svoja svetla in črna piva. ➡

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo,
lak za usnje, vazelino in kolomaz

iz domče tovrne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Kmetska posojilnica - ljubljanske okolice - v Ljubljani

r. z. z n. z.

Obrestuje hranilne vloge po

➡ **4³/₄ %** ➡

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna kmečka posestva, radi tega je tudi ves denar pri njej popolnoma varno naložen.

Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.:

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19,000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo amerikanski umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

C. in kr. dvorni založniki

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps), olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče, steklarski in mizarski klej in druge v to stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

TRGOVSKI SLOVENSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XII.

V Ljubljani, dne 15. novembra 1915.

Štev. 11.

Letina 1915.

Diplomirani agr. Al. Jamnik.

Slednjič je bilo vendarle mogoče dobiti vseh potrebnih, natančnih ter zanesljivih poročil o donosu letošnje letine. Ti podatki so se sestavili, kakor vsako leto, po doslej veljavnih predmetnih navodilih.

Kako je pač izpadla letina? Bo li kaj prida pridelka?

V 9. številki »Slov. Trg. Vestnika« sem že v septembru priobčil podatke, ki jih je izkazala predčasna aproksimativna cenitev žitne letine. Le približno ocenjeni donos se je kazal precej ugoden. Pridelki na 1 ha so bili tako ugodni kakor že dolgo ne.

Prvotna cenitev se je nanašala na pridelke, ki so še rasli in se je moglo le približno sklepati, kolikšen donos bodo dajali, ako ostane vreme ugodno in ako ne pokončajo kake uime žetve.

Končna cenitev pa se je izvršila, ko je bilo žito skoraj povsem požeto in pospravljeno, takisto tudi po večini drugi pridelki, razen nekaj strniščnih okopavin.

Na podlagi končne cენitve izdelana statistika izkazuje nekoliko manj žitnih pridelkov kot jih je izkazala aproksimativna cenitev, pridelki na 1 ha so potemtakem tudi manjši, a vendar večji kot prejšnje leto.

Prvotna aproksimativna cenitev je izkazala:

Na posejanih pridelka	
26.889 ha s pšenico . . .	238.609 q (na 1 ha 8·9 q)
12.545 » z ržjo . . .	98.442 » (» 1 » 7·8 »)
10.193 » » ječmenom . . .	103.799 » (» 1 » 10·2 »)
13.356 » » ovsem . . .	136.320 » (» 1 » 10·2 »)

Končna cenitev pa izkazuje v celoti za nekaj procentov manjši pridelek in sicer je na isti površini ocenjen pridelek:

pšenice . . .	na 214.752 q (na 1 ha 7·9 q)
rži . . .	» 87.606 » (» 1 » 6·9 »)
ječmena . . .	» 93.072 » (» 1 » 9·1 »)
ovsa . . .	» 136.320 » (» 1 » 10·2 »)

Celotni pridelek ovsa je torej neizpremenjen, medtem ko so pridelki pšenice, rži in ječmena manjši, toda primeroma še vedno za naše razmere primerni. Po drugih kmetijskonaprednejših deželah so pridelki na 1 ha precej višji, to pa zato, ker se tam zemlja veliko bolje obdeluje, se pridno zatira plevel, se rabi le prvovrstno žito za seme, se dobro ter racionalno gnoji itd.

Za koruzo obdelane zemlje je bilo letos 273 ha več kot lani, tudi za ajdo je bilo porabljene nekaj več zemlje (zlasti za strniščno). Za proso in soržico ni bilo posebno znatnih izprememb.

V celoti se je pridelalo:

koruze	139.822 q (na 1 ha 10·9 q)
soržice	8.956 » (» 1 » 9·2 »)
ajde	27.155 » (» 1 » 1·4 »)
prosa	52.836 » (» 1 » 9·6 »)

Koruzo je obrodila razmeroma prav dobro, soržica in proso tudi ne preslabo, pač pa je silno slab in nezadovoljiv pridelek ajde. Že lansko leto se ajda ni posebno obnesla, letos pa je naravnost silno slaba bila, dasiravno je ves čas zelo dobro obetala. Parkrat je nastopila prezgodnja slana in uničila vse nade. Pridelek 1·4 q na 1 ha je silno majhen, in če pomislimo, da je to število povprečno, moramo sklepati, da so torej ljudje v nekaterih manj prizadetih krajih morda le našli nekaj več, so pa zato pridelali v močnejše prizadetih krajih bore malo, seveda niti semena niso dobili povsod nazaj, saj so to dosegli komaj v onih krajih, kjer zgodnji mrazovi niso tako uničujoče delovali.

Ako primerjamo celotne pridelke doslej naštetih rastlin, vidimo, da se je letos (razen ajde in prosa) več zrnja pridelalo kot lani in sicer:

pšenice . . .	+ 28.443 q	koruze . . .	+ 2.885 q
rži . . .	+ 9.431 »	soržice . . .	+ 150 »
ječmena . . .	+ 14.947 »	ajde . . .	— 21.410 »
ovsa . . .	+ 5.564 »	prosa . . .	— 4.977 »

Sočivje se je pridelovalo letos na 7687 ha, torej na 270 ha več kot prejšnje leto, vendar je skupni pridelek manjši kot lani. Isti znaša 50.344 q (na 1 ha 6·5 q),

torej v celoti za 689 q manj. Tako slab pridelek smo dosegli letos zato, ker vreme vedno ni bilo primerno za sočivje, zlasti je v prvi dobi njegove vegetacije nastopilo po celi deželi vlažno vreme, ki je, ne glede na druge posledice, gotovo tudi krivo, da se je na sočivju pozneje silno razpasla poleg drugih bolezni posebno rja.

Za krompir obdelane zemlje je bilo v letošnjem letu 23.949 ha (1532 ha več kot lani). Skupni pridelek je znašal 1.663.585 q (na 1 ha 69.4 q). Pridelek je bil na 1 ha večji kot lani. V celoti pa je letos v primeri z lanskim letom za 380.455 q več pridelka.

Za pridelovanje naslednjih sadežev so bile odmenjene sledeče površine:

Za peso in repo (I.)	3.510 ha
» korenje (I.)	2.713 »
» strniščno repo in korenje	16.238 »
» zelje (I.)	3.006 »
» » (II.)	94 »
» buče	721 »

Pridelki pa so sledeči:

	na 1 ha	torej
pesa in repa (I.)	388.309 q 114.1 q	— 52.961 q
korenje (I.)	243.354 » 95.2 »	— 7.092 »
strniščna repa in korenje	1.423.305 » 99.3 »	+ 151.238 »
zelje (I.)	225.606 » 84.4 »	— 29.501 »
» (II.)	4.700 » 50.— »	+ 1.631 »
buče	20.319 » 27.9 »	— 6.617 »

Ti pridelki letos niso posebno ugodni, kajti nasproti lanskemu letu kažejo razen strniščne repe in korenja ter II. zelja vsi drugi sadeži manjše pridelke, dasi so se povečini pridelovali na večji površini zemlje kot lani, izvzemši I. korenje (za 10 ha manj).

Pridelek lanu in konopnine je bil letos nizek. Istotako je zaostala množina pridelanega deteljinega semena za lanskim. Povečini je to bilo seme naše navadne detelje.

Deteljišča so se v precejšnji meri preorala za pridelovanje krušnih rastlin (1493 ha), pač pa se je pridelovalo nekaj več strniščne detelje (141 ha), vendar je vsled tega skupna površina za 1352 ha manjša kot lani.

Vse košnje na 31.313 ha so izkazale 1.026.524 q detelje; na 1 ha 32.7 q.

Krmske zmesi so se pridelovale:

	dale so pridelka	na 1 ha
prve	na 1869 ha	45.906 q 24 q
druge	» 648 »	14.611 » 22 »

V splošnem je seveda tudi ta pridelek precej manjši od lanskega.

Za pridelovanje sena rezervirana površina je znašala letos 174.572 ha, torej za 411 ha manj kot lani. Skupni pridelek pa je znašal 5.317.901 q (na 1 ha 30.4 q), torej za 63.969 q manj kot lani. Med ta pridelek je seveda všteto tudi na ornica nakošeno seno.

Vse slame od raznih žit in sočivja je bilo:

lani	1.630.214 q
letos	1.539.270 »
torej letos manj	90.944 q

Tudi vinogradi so se zmanjšali za 44 ha. Pridelek na 1 ha itak zaostaja za lanskim, vsled tega je tudi vinska letina letos precej manjša.

Na 9731 ha se je pridelalo 178.284 hl vina (na 1 ha 14.9 hl). Skupni donos je za 40.365 hl manjši kot lani, čemur se ni posebno čuditi, ker ljudje vendarle kljub vsi pridnosti niso mogli vinogradov tako obdelati kot prejšnja leta, a tudi gnojil je primanjkovalo. Deloma so krivi majhnega pridelka tudi vremenski odnošaji in trtne bolezni, najbolj pa dejstvo, da je primanjkovalo modre galice za škropljenje. Mesto te so rabili vinogradniki peroxid, ki pa ni dovolj učinkoval, ker so ga porabljali v premajhnih množinah. Da pa so vinogradniki to storili, je bil vzrok, ker so vsled pomanjkanja fungicidnih sredstev cene neverjetno visoko narasle. Večletni neuspehi, oziroma nizke in tudi kvalitativno manjvredne letine so vinogradnike zlasti na Dolenjskem tako ustrašile, da si niso upali v dovoljni meri rabiti dragih fungicidnih sredstev, ko ne vedo, kako bo izpadla trgateg.

Ako na kratko pregledamo vse podane številke, mahoma razvidimo, da se je število hektarov skoraj pri vseh kulturah skrčilo v korist raznih krušnih rastlin. Sploh pa se je za polje obdelana zemlja letos povečala. Lani je bilo 147.536 ha polja (I.) in 45.798 ha strnišč letos » » 148.993 » » » » 46.762 » »

Skupaj je bilo lani polja 193.334 ha letos 195.755 » torej letes več 2.421 ha

Sadni pridelek je bil letos precej ugoden, zlasti je dobro obrodilo pečkato sadje, manj pa koščičasto sadje. Tudi orehov je bilo še nekam precej.

Kdor pregleduje in pretehtuje letošnjo letino le površno, mora skoraj nehote začuditi se, da je letošnja letina tako čudna, skoraj neugodna, in mora biti potemtakem bilanca pasivna. In vendar ni temu tako, kajti vsi + pridelki so isti, ki so za preživljanje v sedanjih razmerah največjega pomena, cene pa so za producenta v vseh ozirih popolnoma zadovoljive. Manjko, ki ga povzročajo — pridelki, je sicer razmeroma velik, vendar ne tolikšen, da bi bil v stanu napraviti bilanco pasivno. Vsi + pridelki (pšenica, rž, ječmen, oves, koruza, soržica, krompir, strniščna repa, zelje II., detelja, strnišč. krmske zmesi II.), ocenjeni po sedanjih tržnih, odnosno maksimalnih cenah, predstavljajo vrednost A; vsi — pridelki (ajda, proso, sočivje, repa in pesa, korenje, zelje I., buče, detelja I. in II., krmske zmesi I., seno in vino) pa vrednost B. Vrednost A je vsekako od vrednosti B večja in je torej končni efekt pozitiven, bilanca aktivna. Da je bila bilanca aktivna, so zlasti pripomogli + pridelki raznih krušnih rastlin, pa ti sami pozitivnega efekta ne bi

bili sigurno dosegli, da ni dobra krompirjeva letina dala obilega pridelka, kateremu edinemu je pripisovati, da je vrednost A dosegla tako višino, da je efekt pozitiven, bilanca aktivna. Pod »aktivno bilanco« je v tem slučaju razumeti dejstvo, da so vpadki, povzročeni po — pridelkih, pokriti z večjimi donosi + pridelkov, odnosno ne samo pokriti, ampak od slednjih nadkriljeni.

† Josip Drčar.

Naše društvo je zadela težka izguba. Dne 3. septembra 1915 je padel junaške smrti na severnem bojišču društveni II. podpredsednik gospod Josip Drčar. Blagi pokojnik je bil rojen leta 1874. v Toplicah pri Zagorju. Že v mladosti je kazal ljubezen do trgovskega stanu. Izbral si je špecerijsko in kolonialni stroko ter je bil v krogih svojih stanovskih tovarišev vsestransko spoštovan vsled svoje temeljite trgovske izobrazbe. Dolgo vrsto let je bil v službi firme Krisper, kateri je vodil obsežna skladišča. V službi te firme je bil do sredi maja meseca letošnjega leta, ko je moral v vojake. Nele njegovi stanovski tovariši so ga visoko cenili vsled njegove velike kolegialnosti, tudi sicer je užival v ljubljanskih narodnih krogih vsestransko spoštovanje vsled svojega ljubeznivega značaja. V stanovski organizaciji je bil neumorno delaven ter se je živo zanimal za vsa vprašanja, ki se tičejo trgovine vobče in trgovskih uslužbencev posebej. Drage volje je sodeloval v društveni organizaciji ter ni nikdar odrekal svojih izkušenih moči, kadar se je stopilo do njega. Bil je izvrsten pevec ter je bil duša svoječasnega pevskega društva Merkur. Ko se je začelo snovati naše društvo, je bil Josip Drčar med onimi, ki so z vso odločnostjo započeli priprave za ustanovitev prepotrebne trgovske organizacije v Ljubljani. Odlična zasluga gre blagemu pokojniku ob ustanavljanju naše organizacije. Svoj veliki vpliv in svoje zaupanje med stanovskimi tovariši je porabil v ta namen, da je budil zanimanje za novo društvo. Novega društva se je oklenil z vso ljubeznijo. Od početka je bil našega društva vzoren odbornik. Zaupanje članstva ga je kmalu postavilo na čelo društva ter mu odkazalo mesto podpredsednika. Sam izvrsten pevec, je bil ponosen na to, da je imelo naše društvo izvrsten pevski zbor. Pevskemu zboru našega društva je bil načelnik in duša do slovesa. Josip Drčar ni deloval le v našem društvu. Bil je tudi odbornik Trgovskega podpornega in bolniškega društva v Ljubljani ter član Pomočniškega zbora. Bil je daljšo dobo prisodnik obrtnega sodišča. Kjer je bil, član ali odbornik, je povsod opravljal svoj posel pridno in vzgledno. Njegova smrt provzroči v naših vrstah zevajočo vrzel, bridko izgubo, ki jo bomo težko nadomestili. Josip Drčar je bil izvrsten sin svojega naroda, ki ga je ljubil z vso silo svoje duše. Naše društvo mu je dolžno največjo zahvalo ter mu bo ohranilo trajno časten spomin. Lahka mu zemljica!

O draženju neobhodnih potrebščin.

Spisal dr. F. Mohorič.

(Dalje.)

4. Težava nastane pri tem čestokrat na tak način, da je prav malo podjetnikov, zlasti obrtnikov in trgovcev, ki bi znali pri vsakem blagu izračunati svoj stvarni in zlasti v odstotkih določeni dobiček. Celo strokovno izobraženi podjetniki, trgovci in obrtniki ne računijo svojega dobička v odstotkih, ampak po običaju, prevzetem od roda do roda, ali običajnem v kaki stroki.

Tako vé najmanjše število trgovcev izračunati natanko, kako naj prodaja (glasom znanih slučajev,) petrolej, ki ga je kdo kupil za določeno ceno.

Prodajajo marveč petrolej po starem, podedovanem ali prevzetem običaju, — da se petrolej prodaja — liter po oni ceni, po kateri se je nakupil kilogram.

Zlasti ni lahko najti peka, ki bi vedel izračunati ali izračunaval v odstotnem razmerju, kako naj prodaja kruh, z ozirom na nakup moke po določeni ceni.

Po znanih slučajih na kmetih prodajajo nekateri kilogram kruha po ceni, ki obstaja za 1 kg moke, pristevši znesek po 4 v, drugi zopet višje; važni so pri tem še splošni izdatki za podjetje, zlasti za najemnino itd., za takozvano »režijo«. Navadno pa se računi cena kruhu običajno — po običajnem obsegu hleba, kateri obseg se seveda določuje po tehtani teži testa. Toda strokovno, zakaj ravno ta cena za količino takega testa (iz običajne vrste moke), tega si naš pek navadno ne zna izračunati. Samo toliko ve povedati: Če prodajam po tej ceni, izhajam; kako v podrobnosti izhaja pri vsakem hlebu, mu je strokovno nepristopno.

Tudi naši mesarji imajo svoj podedovani ali krajevno običajni preudarek. Ako namreč kupijo goveje živinče po živi teži, preudarjajo nastopno: Najprej je odšteti polovico žive teže in od polovice zopet okroglo okoli 30 kg; toliko prilično daje živinče za prodajo sposobnega mesa. I.e-ta teža mesa se preračuni po tržni ceni; tozadevni svoti je prišteti za kožo po kilogramih obstoječe tržne cene; prišteti je lojevino — po obstoječi tržni ceni; drobci po povprečni ceni toliko, da krije užitnino; končno je prišteti še za nečisti dobiček okoli 30 K, v katerem dobičku je zastopana zlasti tudi režija, posebni potni stroški in drugi obtežki; preračuna v odstotkih pa menda naši mesarji sploh nimajo, se ga niso učili in ga ne zmorejo.

Za presojo stvarnega dobička pri podjetniku je treba uvaževati celotni obrat tekom enotnega časa, — tekom enoletne poslovne dobe.

Podjetnik mora namreč ohraniti tudi v izrednih časih, ker so tudi njemu nabavne potrebščine znatno (za polovico, enkrat ali večkrat) podražene, svoje dosedanje ravnotežje, kadar namreč podjetje uspeva v zdravem, strokovnem razmerju.

Pri prevdanku po dednem ali vsaj v stroki navadnem običaju se bo na zunaj moral njegov — vidni in navidezni dobiček razumno povišati; pri natančnem, izučeno strokovnem odstotkovnem prevdanku bo podjetnik zaračunal dražjo nabavo in režijo, odstotni čisti dobiček pa bo po okolščinah mogel ostajati po dosedajni meri, ali se le nekoliko razumno povišati. Če se podjetnik namreč v izrednih, razmerah ne more vzdržati v gospodarskem ravnotežju, mu preti polom in na drugi strani zopet kazenska odgovornost zaradi krive . . .

Če velja to pravilo za redne čase, mora veljati tudi kot naravno razumno in primerno tudi za izredne vojne čase, kajti v teh časih mora podjetnik (a) v osebnem oziru istotako skrbeti za svoj osebni obstanek (osebno preživljanje), kakor tudi (b) za svoje gospodarstveno podjetniško (strokovno) ravnotežje.

In če mora podjetnik v izrednih (vojnih) časih živeti dražje (s povišano osebno in morebiti tudi stvarno režijo), mora doseči toliko večji presežek čez kritje stroškov z dohodki, da ostane njegovo strokovno gospodarsko razmerje nedotaknjeno, seveda pri enakem obsegu podjetniških poslov.

Višji pozitivni dobiček torej v izrednih časih ni za podjetnika sam na sebi čezgospodarstven, ampak celo strokovno potreben, ako naj se podjetnik vzdrži na enaki višini; razmeren višji dobiček torej ni niti nenraven, niti nepošten; tem manj kazniv, — kajti, končni uspeh, preostanek je razmeroma, osobito po razmeri morebitne zmanjšane državne valutne vrednosti, in drugih uvaževanj enak (misli se zlasti na dejstvo zvišanih poslovnih obresti).

S temi količinami in dejstvi mora računati splošno stališče podjetnikovo.

Izredne (vojne in) gospodarske razmere je povzročila v državi državna skupnost; ona je zato poklicana čuvati, da nakupne cene za surovine in druge življenjske potrebščine ne postanejo previsoke, zlasti tedaj, kadar jih ne more izenačiti naravna tekma.

Ako ostanejo nakupne cene, če tudi vsled izrednih razmer in manjše razpolage višje, naj bodo vsaj enako razmerne in sorazmerne tudi prodajne cene.

Določiti je torej prodajne in obenem nakupne cene na debelo in istotako tudi na drobno, in tedaj se ne more razvijati raznolikost v cenah in ne nenravni, pretirani dobički v posameznosti.

Taka sorazmernost v nakupnih in prodajnih cenah se ne doseže, ako se v eni kronovini določi najvišja cena za nakup živine, pri tem pa pušča prosto izvažanje te živine v sosedno kronovino ali celo v inozemstvo, tako da domači pridelovatelj ne sme doseči višjega izkupa, pač pa mešetar iz sosedne kronovine, ki tostran meje kupuje za zmerne cene, in onkraj meje prodaja za poljubno dražjo ceno. Ta deželan si more pomagati samo na tak način, da tostransko ne prodaja ničesar, žene svojo živino v drugo kronovino, in jo tam proda za kakor najvišjo, prosto določljivo ceno. To sorazmerje se istotako ne doseže, ako se na trgu zaukaže kmetičam prodajati črešnje po 24 vin. —, poleg stoječa branjevka pa jih sme prodajati kilogram za 1 K 60 v ali višje. Nobeno urejevanje cen ni napačnejše, nego enostransko — polovičarsko in neenako. Enako nedostatno je, določevati cene za podrobno prodajo, in ne obenem tudi za prodajo na debelo, ali narobe. Ako se gospodarstvene razmere urejujejo, zlasti prisilno urejujejo, treba jih urediti z zadostnimi napustki od korena do vrha, — od surovine do užitka, sicer ostane urejevanje polovičarsko in mora zgrešiti, še tako dobro osnovano gospodarstveno urejevanje v izrednih časih.

V rednih časih se prirodne vrednote same urejujejo naravnim potom. V izrednih časih je naravno — samourejevanje več ali manj prekinjeno zaradi zaprtih mej, zaradi oviranega železniškega in drugega prometa. Tu je torej treba namestkov in dopolnitev umetnim, strokovnim potom, a to se mora zgoditi z logično vseobsežnostjo in popolnostjo, sicer se zgreši gospodarstveno ravnotežje in povzroča nepregledna škoda in krivica.

Mnoga razpoložna sredstva so dana obrtnim, strokovnim oblastem, ki dovoljujejo obrtovanje v posameznih strokah in slučajih.

Zloraba posameznikov se vsaj v prvi vrsti najbolj odvrča z začasnimi ali vednim odvzetjem ali obrta in primernimi obrtnimi omejitvami ali morebitnimi kaznimi zaradi kršitve javnega, obrtnega reda, in se sodno postopanje lahko omejuje zgolj na skrajne slučaje, zlasti na slučaje nasilnosti in sleparstva.

Preveč kazni povzroča ravnodušnost, otroplost proti kaznim, in to zlasti v izrednih časih, ko je normalno duševno ravnotežje posameznikov in celih slojev po vnanjih izrednih vplivih več ali manj moteno ali celo vrženo iz tira in se bliža vedno bolj otroplosti in patoločnosti; obrtno oblastne odredbe imajo to dobro in najboljšo stran, da so tudi še naknadno popravljive.

III. Književnost in pravosodstvo.

Treba je nekoliko razgleda v knjigi in rabi, namreč po presojevanju zakona o draženju neobhodnih potrebščin v pravni književnosti in v pravosodstvu.

Glede književnosti pač ni pričakovati obilosti, kajti gre tu za izredne zakonite določbe, in se književnost omejuje več ali manj na to, da označi svoje stališče nasproti pravosodstvu, raba pa se omejuje na kratek čas zakonove veljave.

I. V obsegu pravosodstva, naj se navajajo nekatere odločbe najvišjega, kasacijskega dvora.

1. O. 24./11. 1914 Kr II 406/14: (Čezmernost cene.) Prva in druga inštanca sta obsodili prodajalca krompirja, prodavšega $\frac{1}{4}$ hl krompirja za 1 K 90 v, in 10 litrov krompirja za 90 v, — čeprav so v tistem času (27./8. 1914) ljudje v bližnjem kraju prodajali 1 hl krompirja po 4 K in 6 K. (Pri tem je oče naročil hčeri, naj prodaja krompir po ceni prejšnjega dneva, in hči je povprašaje poizvedela od soseda, da se je prejšnjega dne prodajal $\frac{1}{4}$ hl po 1 K 90 v, in enkrat celo po 2 K.)

Vrhovno sodišče je izreklo, da kršita obe sodbi zakon v § 7 c. n. 1./8. 1914 št. 194 d. z., ker je za prestop čezmernega draženja nujnih potrebščin potrebno: (1) nalaščna storitev, kar ni izkazano, ker je oče hčeri dal poizvedeti ceno prejšnjega dne; (2) ker istotako ni izkazana očitna čezmernost cen. (Gerichtshalle 1914/52, Slov. Pr. 1915/4).

2.) O. 16/3 1915 Kr I 126/15. (G. H. 1914/28, Slov. Pr. 1915/4); prodaja pšenične moke, trgovca z mešanim blagom pri nakupni ceni, všteti lastne stroške 37.8 vin., — prodaja po 80 vin. (začetkom grudna 1914), pozneje po 84 v; 1. na prvi stopinji obsodba, na drugi stopinji oprostitev zaradi nedostatka očitne čezmernosti v ceni; ker se je trgovec držal tržnih cen; vrhovno sodišče razlikuje pri svoji ralsodbi med nabavnimi cenami in tržnimi cenami, dopušča vzeti v podlago le nabavne cene izključuje prodajo po dnevnih (tržnih) cenah, ki v istini niso tržne, ampak pretirane in izvaja: (1) takozvane tržne ali dnevne cene — niso odločilne; (2) odločilne so cene, določene po resničnih nabavnih stroških, in po dobičku, ki je v takih poslih navaden.¹⁾ Vrhovno sodišče je izreklo, da se je kršil zakon zaradi danega očitnega čezmernega draženja.

¹⁾ Kaj pa če so dnevne cene nižje kot dejanske nabavne cene?! — Ob priliki je vprašala trgovka, kupivša rž in pšenico dražje, kakor so stale takratne (jeseni 1914) maksimalne cene, pri sodišču za svet, po čem sme prodajati; dobila je nasvet, naj izposluje določbo deželne vlade in trgovinske zbornice.

3.) O. 20./4. 1915 Kr II 117/15, (G. H. 1914/25) trgovec je prej za 60 v prodajano belo moko podražil na 64 v za 1 kg; zaslišani izvedenec je izjavil, da je dobiček z ozirom na izredne razmere primeren; 1.) stopinja je izrekla oprostilo, 2.) obsodbeno sodbo; vrhovno sodišče izreka, da je primeren oni dobiček, ki se dobi, ako se nabavnim stroškom prišteje (navadni) državljanski dobiček, in vsebuje le-ta dobiček mejo dopustnosti in čezmernosti cen; zato zavračajoč ničnostno pritožbo radi zaščite zakona pritrjuje obsodbeni sodbi 2. stopinje.

4.) O. 30./3. 1914 Kr II 95/15 (G. H. 1915/21), prva in druga stopinja sta prodajalca zelja (v Pragi) in sicer $\frac{1}{2}$ kg za 20 v — oprostile, ker zelje vzmislil §-a 482 kr. ne spada med nenadomestljiva živila vsakdanjega preživljenja; vrhovno sodišče izreka kršitev zakona, ker zakon ne misli samo na potrebščine vsakdanjega preživljenja, ampak na potrebščine človeka (sploh), zanj in za domače živali.)

5.) O. 30./6. 1915 Kr IV 54/15 (G. H. 1915/30, 31), prodaja žemljevih drobtin po 2 K — 1 kg v Wadovicah; 1. stopinja oprošča, ker drobtince ne spadajo med neobhodne potreščine. 2.) stopinja obsoja; vrhovno sodišče, zavrivši ničnostno pritožbo, izreka, da je pri presoji neobhodne potrebnosti uvaževati krajevne in časovne razmere, in je pri tesnosti živil vpoštevati med neobhodne potrebščine tudi take, ki v rednih časih nimajo te lastnosti, (objava žal ne navaja, čemu so se dotičnokrat rabile drobtinice, zlasti če morda ne za ocvrtje pišk, za kar zadostuje moka — sama . . .)

6.) V odločbi vrhovnega sodišča z dne 15./6. 1915, (posneti iz Wienerzeitung z dne 2./7. 1915), se zahteva za presajo o čezmernosti v ceni protistanje: nabavnih stroškov, — in prodajne cene, ki je očitno čezmerna, ako je nasproti nabavnim cenam očitno prevelika; v tej odločbi se izvaja torej nabavna cena temeljnim znakom za presajo čezmernosti v ceni, in se zlasti tudi (deduktivno) izvaja, da je smatrati zlonaklepnot draženja kot zlonaklepnot dokazana takrat, kadar prodajalec za svoje blago terja cene, ki so nasproti njegovim nabavnim stroškom očitno čezmerne.

7.) V odločbi 1. decembra 1914 Kr I 606/14, G. H. 1915/2 se izrekajo potrebščine vojaškega poklica, zlasti vojaška obleka (Uniformsorten) kot neobhodne potrebščine, kar se da umevati iz dejstva, da spadajo vojakova oblačila k vojakovim vsakda-

njim potrebščinam (primerjaj zgornja izvajanja glede obleke pod II. II.¹⁾)

8.) Na Kranjskem je prizivno sodišče nasproti oprostilni razsodbi I. stopinje obsodilo nekatere prodajalke črešenj zaradi draženja črešenj; prvi sodnik je izrekel, da črešnje ne spadajo med neobhodne potrebščine, drugi je taki potrebščini pritrdil.

9.) O. 2./5. 1915 Kr II 61/15 (Ger. H. 1915/37.) Gosi spadajo med neobhodne potrebščine — v Pragi. Prodajalka je nadležni kupovalki rekla: za druge velja 1 kg gosi 1 K 80 v, za vas pa 3 K.

Redarstveno poročilo navaja (za čas 7./11. 1914) cene za 1 kg gosi po 1 K 70 v in 1 K 80 v. — Prodajalka se je zagovarjala naknadno še s tem, da je gos bila umetno pitana in so ji take gosi plačevali trgovci po 2 K 40 v za 1 kg. Glede na v 1. in 2. stopinji izrečene oprostilne sodbe, (ker gos ne spada med neobhodno potrebna živila — pri dosedanji zadostnosti drugega mesa), je izreklo vrhovno sodišče, da se je kršil zakon, ker določba § 7 gre dalje kot ona § 482 kaz. zak. (glej II.¹ III. čez potrebščine vsakdanjega preživljenja), — in obsega pred vsem živila v strijeni in tekoči obliki, obleko, perilo, kurivo in svetivo; gos ne spada — med luksoriozna živila ...; možno je marveč, da se navadno — redkejša, za luksus smatrana živila zaradi težkih časov pritegnejo v splošno zavživanje (allgemeinen Konsum), pri pitani goski pa pride v poštev posebno še mast, — mast pa spada v splošno porabo. (Žal ni razvideti iz poročila, ali se je gos nameravala kupiti kot poljšek ali nasladek, ali res zaradi ... masti. Piščeve poizvedbe pravijo, da namestuje na Češkem gos več ali manj prašiča.)

10.) Naknadno je zlasti k znaku čezmernosti cene izšla v najzadnjem času vrhovnosodna odločba z dne 30./8. 1915 Kr II 252/15. Na prvi in drugi stopinji je bil obsojen trgovec na Češkem (Wassersuppen, okraj Taus) na 100 K globe zaradi čezmerne cene, ker je 13./2. 1915 prodajal petroleja 1 kg po 1 K, pri nakupni ceni po 197 kg za 133 K 45 vin., torej po približni ceni za 1 kg = 0.66.725 K (za okroglo 200 kg). Pripoznal se je prištevek voznine 2 K 30 v in drugi potroški 2 K 40 v; in se tako povišala cena na 138 K 15 v; pripoznanje osebnih potnih stroškov po 6 K 40 v se je odklonilo, ker se smatra osebni nakup na oddaljenem kraju za trgovca nepotrebnim in nestrokovnim (netrговskim.) (Prištevsji te stroške bi narasla tako cena na 0.7067 K.) Prvi sodnik je izračunal za 153 kg

petroleja samonabavne stroške po 133 K 15 v ter za 1 kg z 90 v, in trgovcev čisti dobiček pri 1 kg z 10 v ali 11.11%, kar je tudi z ozirom na malenkostni odpadek (kalo) — očitno čezmerna cena.

Vrhovno sodišče je razveljavilo obe nižjesodni sodbi kot zakonkršni, ker je treba povsem izločiti presojo vprašanja, ali so bili osebni potni stroški strokovno-trgovski ali potrebni, ugotoviti je samo dejstvo, ali so res nastali zaradi nakupa petroleja v navedeni višini, (kar dosedaj ni ugotovljeno), — v katerem slučaju se o očitni čezmernosti cene ne da več govoriti.

11.) Eno odločbo (žal, ne z navedbo vira in časa) navaja številka Trgovskega Vestnika 1915/9 glede prodaje svinjske masti v sodnem okraju Stockerau.

Vrhovno sodišče najde očitno čezmernost v cenah, dosegajočih 30 vin. do 60 vin. dobička pri enem kilogramu nasproti dobičku po 20 vin. v predvojnem času.

12.) V zadnjem času so poročali časniki o obsodbah zaradi očitne čezmernosti cen pri češnjah; izšla pa je tudi obsodba zaradi — pokalic, prodanih z »očitno čezmernim« dobičkom po 6 vin. (3 krajcarje) pri steklenici nasproti dobičku pred vojno po 4 vin. (2 krajcarja; — branjevke računajo po krajcarjih), torej pri povišku dobička za en krajcar; v odstotke se dobiček ni preračunal.

13.) Tekom tiska izišla odločba 14. septembra 1915 Kr II 274/15 (G. H. 42/15) izreka, da je krava v živem stanju, ker daje nepogrešljivo mleko, zaklana pa nepogrešljivo meso, neobhodna potrebščina, in je ničnostno pritožbo generalne prokurature v zaščito zakona zavrnilo. Pri kmetiču za 500 K kupljeno kravo je kupec ponujal (25. aprila 1915) za 640 kron in prodal za 632 kron mesarju, napravši pri tem 33% (očitno čezmerni) dobiček.

Nasproti obsodbi prvega sodišča je prizivno sodišče izreklo oprostilno sodbo, kajti živa krava ne spada med neobhodne potrebščine, kajti tudi kupec mesar jo lahko uporablja tudi drugače nego za klanje. (Razlogi ne izvajajo, kako je takrat, kadar kravalovica ne daje nič mleka; kraj storitve ni naveden.)

14.) Odločba 14. septembra 1915 Kr I 372/15 (G. H. 43/15) izreka, da ni izključena sodna kaznivost, kadar je prodavec zakrivil politični prestop (po § 8, ces. nar. 19. decembra 1912 1914, št. 345 o. d. z.) s prodajo (krompirja . . aprila 1915 po isti ceni?) čez oblastveno določene najvišje cene; kajti kaznivo draženje je možno (z ozirom na nizko nakupno ceno) tudi pri prodaji pod oblastveno ceno; ob visoki nakupni

¹⁾ Poročilo v G. H. 1914/15 sicer poudarja, da se doslovnost zakona ne razteza na take potrebščine, vendar odobruje to odločbo, češ, da je sodišče izpolnilo ž njo zakonovo vrzel.

ceni pa je dana nekaznivost, tudi kadar se v prodaji prekorači maksimalna cena.

15.) Odločba z dne 14. septembra 1915 Kr II 260/15 razveljavlja nižjesodni obsodbi in naroča novo razpravo. Branjevka in hčerka sta bili obsojeni (Žižkov), ker sta neki dekli prodali (1. avgusta 1914) pet žemelj, nakupljenih za 20 vin., za ceno 24 vin. Prekoračenje maksimalne cene še ni draženje, kakor vsebuje tudi prodaja za maksimalno ceno lahko že kaznivo draženje, merodajno je zahtevanje očitno čezmernega zneska za neobhodno potreščino, izkoriščajoče obstoječe izredne razmere. Branjevka je plačala zemlje brez vsakega popusta sama po 4 vin.; eden vinar je najmanjše možno povišanje in torej povsem dopustno pri nakupu posameznih žemelj Hči je vrhu tega prodajala po ukazu matere.

II. V književnosti sicer nimamo v podrobnosti izdelane tvarine, saj vojna skoraj da ni čas za pravo znanstvo; razen tega so zakoni o draženju — začasni, vojnočasni zakoni, ki za redne razmere niso umestni, torej kratkotrajni.

(Dalje prih.)

Iz blagovnega znanstva.

Piše H. Sevar.

(Dalje.)

D. Kemične lastnosti rudnin.

Tvarine ali snovi, ki sestavljajo rudnine, imenujemo prvine ali elemente. Imamo rudnine, ki osebujejo samo eno prvino, (kakor je n. pr. zlato, grafit,) ali pa je sestavljenih več prvin in take rude prištevamo med kemijske spojine. Rude so tedaj prirodne prvine ali spojine prirodnih prvin.

Dosedaj poznamo nad 70 prvin.

Prvine (elemente) zaznamujemo v kemiji na kratko z začetnimi črkami njihovih latinskih imen.

Vsaka prvina ima svoj posebni kemijski znak, označbo ali simbol. — Znak kisika je O = Oxigenium, znak vodika je H = Hydrogenium. Da ločimo dve prvini, ki se pričenjata z isto črko, pridejana je začetni črki še kakšna druga črka, ki je v imenu dotične prvine, tako n. pr. je znak za magnezij Mg = Magnesium, za mangan Mn = Manganum, za zlato Au = Aurum.

Ako segrejemo na ognju v konvici cinober, opazimo, da izhlapeva in se hlapovi oprijemljejo hladne stene konvice ali epruvete. Če jih natančno ogledamo, vidimo, da se je na gotovem kraju vlegel rumen prašek (žveplo), mestoma zopet srebrosvetla, kipeča rosa bele barve (živo srebro.) Iz cinobra smo

tedaj dobili dve medsebojno povsem različni telesu, ki ima vsako svoje lastnosti. Pa tudi cinober ima svojo lastnost, kajti na njem ni mogoče opaziti najmanjšega svojstva živega srebra, niti žvepla. Ta poskus nam kaže, da ima ruda, ki se da lahko raztopiti, dve različni telesi. Vendar se dosedaj ni dalo iz žvepla ali pa živega srebra razdeliti in dobiti dvojice novih teles, kakor smo jih dobili iz cinobra. Žveplo kakor živo srebro je ruda, ali vsaka zasé obstoji samo iz ene tvarine, ki jih zovemo prvine ali kemijske spojine. Najmanjšo množino vsake prvine imenujemo atom.

Teža te najmanjše množine ima za vsako posamezno prvino svojo gotovo vrednost, ki jo imenujemo atomsko težo.

Glede na smoter, ki ga ima ta kratek opis, naj zadostuje, da naštejemo najvažnejše prvine z njih kemijskimi znaki in atomsko težo.

I m e	Znak	Atomska težo
Nekovine (Ametalle):		
Arzen (Arsenicum)	As	75
Bor	B	11
Brom	Br	80
Dušik (Nitrogenium)	N	14
Fluor	F	19
Fosfor (Phosphor)	P	31
Jod	J	127
Kisik (Oxygenium)	O	16
Klor (Chlorum)	Cl	35 ⁵
Kremik (Silicium)	Si	28 ⁵
Ogljik (Carbonium)	C	12
Vodik (Hydrogenium)	H	1
Žveplo (Sulphur)	S	32
Kovine (Metalle):		
Aluminij (Aluminium)	Al	27 ⁴
Antimon (Stibium)	Sb	122
Baker (Cuprum)	Cu	63 ⁵
Barij (Barium)	Ba	137
Bazmut	Bi	210
Berilij (Berillium)	Be	9 ⁴
Cink (Zincum)	Zn	65
Cesij (Caesium)	Cs	133
Didim	Di	94
Iridij	Ir	197 ⁴
Kalcij (Calcium)	Ca	40
Kalij (Calium)	K	39
Kadmij (Cadmium)	Cd	112
Krom (Chromium)	Cr	52
Kositer (Stannum)	Sn	118
Magnezij (Magnesium)	Mg	24
Mangan (Manganum)	Mn	55
Natrij (Natrium)	Na	23
Nikelj	Ni	58
Platina	Pt	195
Paladij	Pd	106 ⁶
Srebro (Argentum)	Ag	108
Svinec (Plumbum)	Pb	207
Talij (Thalium)	Te	204
Uran	U	120
Zlato (Aurum)	Au	197
Železo (Ferrum)	Fe	56
Živo srebro (Hydrargyrum)	Hg	200

Prvine (tvarine), ki se spajajo v kemijsko sorodne spojine in vzrok tega spajanja imenujemo kemijsko sorodnost ali afinitet. Prvo kemijsko sorodnost z ostalimi prvinami ima kisik.

Spajanje kisika ali okisanje z drugimi prvinami imenujemo oksidacijo (okisanje), in razkisanje kisika s katerokoli prvino zovemo desoksidacijo (razkisanje).

Okise ali okside imenujemo katerokoli tvarino spojeno s kisikom.

Vsak teh okisov, v vodi raztopljen, vpliva na naš okus in na lakmusov papir.

Pri isti vrsti kislih okisov, ki delujejo na naš okus kisló, se modrilakmusov papir v njih pordeči, pri drugih spojinah, ki delujejo na naš okus kakor lug, pa dobi pordečeli lakmusov papir v njih zopet prvotno modro barvo nazaj.

Zovemo jih osnovni okisi ali bazijske prvine. Večinoma so to okisi (oksidi) ali hidrooksidi kovin.

Najnavadnejše kisline so:

Soliterna kislina	(HN O_3)	Salpetersäure,
Ogljikova »	(CO_2)	Kohlensäure,
Žveplena »	($\text{H}_2 \text{ SO}_4$)	Schwefelsäure,
Fosforna »	($\text{H}_3 \text{ PO}_4$)	Phosphorsäure,
Kremenčeva »	(Si O_2)	Kieselsäure,
Solna »	(H Cl)	Selzsäure.

Ako vlivamo v kislinsko raztopino kakšne osnove (baze), se zamenja vodik kisline s kovinsko osnovo, iz katere dobimo spojino, ki ji pravimo sol. Ako vlijemo v dušikovo kislino HNO_3 , raztopimo jedkega kalija KHO, izgubi prva vodik in dobi kalij, in postane tako sol KNO_3 , ki je navadni kalijev soliter ali kalijev nitrat.

Tudi imamo normalne soli, pri katerih je kovina popolnoma zamenjala vodik, in zato ne vplivajo na lakmusov papir. — Osnovne, bazne soli vplivajo na lakmus kot osnova (baza)

Važno je tedaj, s kakšno kislino zamenjajo kovinske prvine svoj vodik.

S tako kislino dobimo solitarno kisle kovinske soli ali nitrates, karbonate (ogljikova kislina), sulfates (žvepleno kislino).

Klor naredi s kovinami kloride n. pr. natrijev klorid (NaCl = kuhinjsko sol), itd.

Vse kemijske spojine se označujejo s kemijskimi obrazci ali formulami. Dobimo jih, ako zapišemo znake elementov drug poleg drugega.

Kamenena sol ima formulo NaCl ; spojina sestoji iz enega atoma natrija in enega atoma klora. 23 utežnih delov natrija je spojenih z 35.5 utežnih delov klora, ki tvorijo en molekul NaCl . Težo enega molekula NaCl (58.5) zovemo molekularno težo.

V en molekul se združita najmanj dva atoma; radi tega sestoji tudi molekul kake prvine iz najmanj dveh atomov, ki sta pa seveda istovrstna. Število istovrstnih atomov zaznamujemo s tem, da pripišemo to število simbolu na desni spodaj.

Fe_2 znači dva atoma železa, oziroma en molekul železa. Dva molekula železa pa zaznamujemo tako, da napišemo število formuli spredaj: 2 Fe .

$2\text{Fe}_2\text{O}_3$ (rusi železovec) znači tedaj sledeče:

Spojina sestoji iz dveh molekulov, izmed njih ima vsak dva atoma železa in tri atome kisika.

Kemijski razkroj (Chemische Zersetzung) imenujemo ločitev nekaterih rudnin in raznih tvarin v dve ali več drugih novih ter različnih svojstev ali sestavin. Taka analiza je lahko dvojna:

1.) kvalitativna analiza (Qualitätsanalyse), s katero išemo v razkroju samo določitev prvine in sestavine kakovosti;

2.) kvantitativna analiza (Quantitative Analyse), pa se ozira pri razkroju na množino v rudnini se nahajajočih prvin, to je na kakovost in količino sestavin.

Naloga analize pa je dvojna:

a) da razkraja (analizira) spojine v njih sestavine (analitična kemija), in

b) da sestavlja iz danih sestavin nove spojine (sintetična kemija) ter da nas pouči o svojstvu njih sestavin in spojin.

Kemija je tako zanimiva in poučna veda, da je za vsakega izobraženega slovenskega trgovca več ali manj dolžnost, da se v lastno korist za njo čim bolj zanima.

(Dalje prih.)

Carinstvo.

Spisal Just Piščanec.

(Dalje.)

Če zdražena čista vsota ne zadostuje v pokritje odpadajočih pristojbin, se ta vpiše kot delna poravnava prikrajšanih pristojbin, in sicer če gre za poravnavo carine, v etat-journal za carino; če je bilo poravnati tudi kakšno potrošnino, se vpiše eventualno ostajajoči znesek na račun užitnine v dotični journal.

Če se pri dražbi igralnih kart ni izkupila zadostna vsota, ki bi poravnala carino in kolkovino,

se morajo te, ako se ne morejo izvoziti iz tuzemstva, uničiti.

Vtihotapljeni tobak se sme zdražiti za uporabo v tuzemstvu samo tedaj, ako se je poprej ponudil v nakup ravnateljstvu tobačne režije ter ga je ta zavrnila.

Nesprejete inozemske pošiljatve tobaka in tobačnih izdelkov, ako se pri njih dražbi ni oglasil noben kupec, ki bi bil pripravljen sprejeti obvezo, da jih porabi sam ter v to plača carinske pristojbine in odpadajočo licenco, ali jih pa odpošlje čez carinsko mejo, — se vpošljejo najbližnji tobačni tovarni, da jih odkupi, oziroma uniči. Morebitni izkupiček se predvsem porabi za poplačilo eventualne ležnine, ostanek se pa izroči vlagatelju blaga, če se javi. Carinske pristojbine in licenca se v teh primerih odpišejo.

O vsaki dražitvi jestvin mora urad obvestiti tržne nadzorstvene organe svojega uradnega okrožja. Če se v kraju ne nahaja noben tržno-nadzorstveni organ, obvesti se predstojništvo občinskega urada, kateremu je v tem slučaju poverjeno zdravstveno-policijsko uradovanje. Zdražiti se sme samo blago, ki je je zdravstveno-policijski organ označil kot neugovorljivo (nepokvarjeno). Ako so zdravstveno-policijski organi blago označili kot sumljivo, vzamejo se od njega poskusi, ki se vpošljejo na kakšno preizkuševališče živil, da jih preizkusi. Stroški za preizkus se odbijejo od morebitnega izkupila zdraženih stvari. Blago, čigar vrednost je tako malenkostna, da bi izkupiček od istega ne pokrnil niti preizkusnih stroškov, v kolikor je blago sumljivo, je sploh izključeno od dražbe. Daljnje postopanje z blagom, ki se je našlo kot zdravju škodljivo, ali samo sumljivo, se ukrene po dotičnih odredbah zdravstveno-policijskih organov.

186. **Dražitev nedostavljivih poštних pošiljatev.** Nedostavljive poštne pošiljatve, ki jih inozemski pošiljatelj noče nazaj, ali ki jih poštni uradi iz poštних vzrokov ne odpremijo nazaj v inozemstvo, mora ocarinjevalni poštni urad dostaviti carinskemu uradu, ki jih je ocarinil, ali, če je ta urad kak podrejen carinski urad, najbližnjemu glavnemu carinskemu uradu. Ta urad sprejme takšne pošiljatve v evidenco v posebni skladiščni register ter jih podvrže dražitvi po v št. 185 označenih določilih. Ako se je pri tem dosegel izkupiček, ki presega carinske in postranske pristojbine, se ta izroči ves ocarinjevalnemu poštnemu uradu, kateremu se povrne v ta namen vposlana carinska pobotnica in pridene poseben protipis. Poštni urad izroči carinskemu uradu uradno pobotnico, ki se pridene licitacijskemu zapisniku, — če se pa pri dražbi ni stavila nobena ponudba, ki bi

dosegla višino carine in odpadajoče licence, mora carinski urad prositi službenim potom dovoljenja finančno ministrstvo, da se sme poštna pošiljatev oddati tudi za nižjo ceno nego znašajo odpadajoče pristojbine, oziroma, če se ni stavila sploh nobena ponudba, da se pošiljka uradoma uniči ter da se navzlic temu povrne poštnemu uradu vso plačano vsoto na carini in postranskih pristojbinah. V restitucijskem registru se povračilo primeroma vknjiži in opraviči. Istemu registru se priloži tudi carinska pobotnica. Dražbeni zapisniki s prilogami se predlože predstoječemu oblastvu. Če bi se bile na enake pošiljatve nanašajoče se carinske pobotnice izgubile, mora poštni urad prositi za povračilo carinskih pristojbin pri deželnem finančnem oblastvu.

Za ugodnejšo dražbo carinskega blaga ali predmetov iz dohodarstveno-kazenskega postopanja se smejo carinski uradi posluževati tudi sodelovanja c. kr. dražbenega urada, združenega s c. kr. zastavljalnim uradom na Dunaju.

187. **Uporaba izkupička.** Dražbeni izkupiček se, po odbitih stroških za objavo in izvršitev dražbe, stroškov za vzdrževanje predmeta in odpadajoče carine in drugih morebitnih pristojbin, izroči vlagatelju blaga (gospodarju ali disponentu), ako se je v ta namen v uradu zglašil. Če so se pa priglasile pri uradu pravice kakega tretjega činitelja na stvar ali vrednost iste, odpošlje se ostanek izkupička sodišču.

188. **Izvanredna skladišča.** V olajšanje trgovskega prometa se sme dovoliti, v kolikor se to more spojiti z zaščito domačega obrta in državnega zaklada proti oškvobam, da se spravi in hrani inozemsko blago izven uradnih skladišč s pogojem, da se to pozneje napove za uvozno ocarinitev, daljno nakazitev ali za izvoz v inozemstvo.

To neocarinjeno blago se smatra, dokler se nahaja izven uradnih skladišč v shrambi onega, kateremu se je tako dovoljenje dovolilo, glede na poročstvo za odpadajoče carinske pristojbine, kakor bi se nahajalo v uradni shrambi.

Enaka skladišča se navadno stavijo pod uradno kontrolo in sozaporu. Dovoljenje za vložitev inozemskega neocarinjenega blaga izven uradnih skladišč podeljuje praviloma finančno ministrstvo. To določuje tudi, na katerih krajih in pod kakšnimi opreznostmi se to dovoljenje sme izvrševati. Iz tehtnih vzrokov in z uporabo primernih sigurnostnih pravil so pooblaščenca tudi deželna finančna oblastva izdati dovoljenje posameznim prosilcem, da vkladajo inozemsko neocarinjeno blago v zasebna skladišča na krajih, na katerih je ta način vkladanja vobče dopusten, vendar pa le proti povračilu za to morebiti nastalih stroškov po stranki.

Ker državna uprava ni sama vzela v najem niti jih ne upravlja, ni za ležanje blaga v izvenuradnih skladiščih plačevati nobene ležnine. Za izvenuradna skladišča se smatrajo vsa ona zasebna skladišča, v katerih je dovoljeno vkladati inozemsko neocarinjeno blago, bodisi začasno ali trajno. K temu se prištevajo tudi skladišča železnic ali plovstvenih družb, prosta skladišča in zasebni magacini, obstoječi v javnih skladiščih. Za prosta skladišča v javnih skladiščih veljajo zakon od 28. aprila 1889 (drž. zak. št. 64) in druga, posebej izdana tozadevna določila.

Ob izkrcališču parnikov z inozemskim blagom morajo plovstvene družbe napraviti posebna skladišča, sposobna za uradno sozapo-ro.

189. **Zasebna carinska skladišča.** V olajšanje blagovnega prometa se sme dovoliti pod opreznostmi, ki zagotavljajo državno upravo, vkladanje inozemskega neocarinjenega blaga v zasebne prostore z namenom, da se to blago pozneje napove ali za uvozno ocarinitev, zabeležbo, oprostitev, nadaljno nakanje ali za izvoz v inozemstvo.

K tem spadajo tudi zaporna in kontacijska skladišča v Trstu.

190. **Splošna določila za zasebna skladišča v Trstu.** Za Trst dovoljena zasebna skladišča, v katerih se hrani neocarinjeno inozemsko blago, so ali a) **z a p o r n a**, v katerih se hrani zadevajoče blago pod uradno sozapo-ro in v katerih se sme blago preovijati, razvrščati itd. samo z dovoljenjem predstojnika carinskega urada in pod nadzorstvom carinskih organov; ali pa b) **k o n t a c i j s k a s k l a d i š č a**, t. j. skladišča, v katerih se smejo vkladati na podlagi posebnega dovolila in pod določenimi pogoji in kontrolami le nekatere vrste inozemskega neocarinjenega blaga, ne da bi se vporabljal uradna sozapo-ra. Imetelj takih skladišč ima dalje pravico določiti blago za uvoz ali zopetni izvoz.

Pravico podeljevati koncesijo za zasebna skladišča ima praviloma finančna deželna oblast. Dovoljenje se podeli samo zaupanja vrednim trgovcem, ki vodijo trgovske knjige in ki bivajo ali sami v Trstu ali pa imajo tu svojo podružnico, agenturo ali odpravni oddelek, ki jih vodi kak v Trstu nastanjen zastopnik. Za zaporna skladišča se dovolilo podeli za dobo enega leta; za kontacijska skladišča pa za dobo dveh let. Finančna deželna oblast sme že dovoljeno koncesijo podaljšati na daljšo dobo. Dovoljenje je vsikdar preklicljivo in deželno finančno oblastvo, z ozirom na dejstvo, da gre za zadevo poverjeno njega prostemu presodku, ni vezano stranki priobčiti vzrokov zavrnitve dovolila ali morebitnega preklica istega. Proti zavrnitvi dovolila ali podaljšanju tega se sme pa stranka pritožiti pri finančnem ministrstvu.

Imetelj skladišča jamči za skupne carinske pristojbine, ki se odmerijo od skupne množine blaga, napovedanega za vložitev v privatno skladišče.

Prošnje za dovolilo imeti zasebno skladišče, se vlagajo pri glavnem carinskem uradu. Prošnje morajo vsebovati natančno označbo lege skladiščnih prostorov, ulico in številko hiše ter navedbo, kakšne baže blago se bo vkladalo; poleg tega se prošnjam pridene natančen opis skladiščnih prostorov in naris istih v dveh izvodih. Ako se prosi za dovolilo kontacijskega skladišča, je treba v prošnji tudi navesti, na kak način se bo položila varščina. Če se pozneje razširi dovolilo tudi na druge vrste blaga, je za to potrebno pritrdilo deželne finančne oblasti. Tudi premembe v prostorih že dovoljenih zasebnih skladišč so vezane na odobrenje deželne finančne oblasti. Tozadevne prošnje se vlagajo pri predstojništvu carinskega urada, ki jih preišče ter s svojim mnenjem predloži oblastvu.

Vkladanje blaga v zasebno skladišče po dob-ljenem dovolilu se vrši na podlagi dvojnaté blagovne deklaracije, ki jo stranka vloži pri carinskem uradu. Če se zahteva ugodnostno carino, se morajo v deklaraciji navesti tozadevne točke (n. pr. uvoz po morju). Glavni carinski urad ima pa tudi pravico dovoliti, da se deklaracija glasom tarife vloži še le potem, ko se je blago v skladišče že shranilo ter je je stranka že pregledala, v katerem primeru pa mora stranka uradu predložiti začasno deklaracijo s trgovskonavadnim oznamenilom blaga, še predno se blago spravlja v skladišče. V teh primerih se morajo posamezni tovari dejati pod uradno zaporo, dokler se ne vloži deklaracija po oznamenilih tarife. Finančno oblastvo določuje najmanjše množine, pod katerimi se blago ne sme v skladišče vkladati, niti izkladati.

Uradni pregled blaga, namenjenega v zasebno skladišče, se praviloma vrši pri carinskem uradu, od koder se potem prepelje v dotično skladišče. Izvanredno sme predstojnik carinskega urada dovoliti, da se sme blago pregledati v skladišču samem. Če se pri vkladanju ni predložila deklaracija po tarifnih oznamenilih, se vrši carinski ogled zmirom v privatnem skladišču.

O blagu, hranjenem v zasebnem skladišču, vodi stranka posebno konto-knjigo. Glavni carinski urad odpre za vsako zasebno skladišče poseben oddelek skladiščnega registra, v katerega vpisuje vsako pomnožitev ali zmanjšanje dotičnega blaga. Začasne deklaracije so tudi po opombah razvidne iz tega registra. Vpisi tako v strankino konto-knjigo kakor v uradni skladiščni register, se morajo vršiti po oznamenilih in merilih carinske tarife. Stranke morajo izvršiti vpis v svojo konto-knjigo najdalje v

teku 24 ur po vložitvi blaga in zaznamenovati pri vsaki točki konto-knjige, tudi folio ali številko dotične trgovske knjige.

(Dalje prih.)

Raznoterosti.

† **Vaso Petričič.** Dne 5. novembra t. l. je v starosti 79 let legel k večnemu pokoju gospod Vaso Petričič. Rojen leta 1837., je prišel leta 1854. kot mlad trgovec v Ljubljano, trdno odločen, da si ob ugodnem času zgradi v tem trgovskem središču svojo trgovsko samostojnost. Svoj načrt je leta 1862. uresničil ter odprl pod firmo „Vaso Petričič“ lastno trgovino. Z neutrudno delavnostjo je dvignil svojo spočetka skromno kupčijo v kratkem času med prve trgovske hiše na jugu. Ali svojih moči ni posvečal le svojemu podjetju, marveč jih postavil v službo javne blaginje. Zaupanje stanovskih tovarišev ga je pozvalo leta 1868. v kranjsko trgovsko in obrtno zbornico. Delaven član te važne korporacije je bil v letih 1868—1874 ter 1880—1890. Leta 1889. je bil predsednik trgovske in obrtniške zbornice. Uspešno in zaslužno je deloval v mesnem zastopu ljubljanskem. Izvoljen leta 1876. v občinski svet, je bil v letih 1881—1896 podžupan ljubljanski. Zanimala so ga zlasti finančna vprašanja ter je bil dolgo vrsto let načelnik finančnega odseka. V upravnem odboru Mestne hranilnice je prišel leta 1889. ter je ostal v njem do leta 1905. Dolgo let je bil predsednik tega prevažnega zavoda ter mu je v odlični meri pripomogel do razcvita. Leta 1898. je bil odlikovan z vitežkim križem Franc Jožefovega reda. Leta 1910. se je umaknil iz kupčijskega življenja ter bil imenovan leta 1912. v priznanje svojih zaslug za častnega meščana ljubljanskega. Vsled svojega odkritega in ljubeznjivega značaja je bil v vseh krogih jako priljubljen. V gospodarskih krogih je užival odlično spoštovanje vsled svojega obsežnega in temeljitega znanja. Blagi pokojnik je bil samorasel mož, izvrsten rodoljub, vedno pripravljen za nesebično delo. Prezaslužnemu pokojniku najčastnejši spomin!

Trgovec je obvezan le za dnevno potrebščino potrebno množino moke in kruha prodati. Najvišje sodišče je izdalo koncem prejšnjega meseca za vse prebivalstvo jako važno razsodbo. Izreklo se je namreč, da trgovec ni dolžan, prodati kupcu na podlagi predloženih krušnih kart kruh in moko v neomejeni množini, ampak da se ga more siliti le, da pokrije dnevno potrebo kupca in da sme zavrniti večje zahteve. Žandarmerija je na ovadbo nekega kupca naznanila, da se je neki trgovec v M. branil prodati 4 kg moke. V zmislu tega naznanila je šel kupec neko soboto v podružnico ovadenega trgovca in zahteval tam na podlagi predloženih krušnih kart za svojo iz sedem oseb obstoječo družino 4 kg moke. Voditelj podružnice je bil pripravljen kupcu dati 1/2 kg moke, pri čemer je opomnil, da je teden že pri koncu in da ni dolžan, nestalnim odjemalcem dati več kakor 1/2 kg moke. Nato je šel kupec v glavno prodajalno ter tudi tam zahteval 4 kg moke. Trgovec se je prav tako branil dati to množino z opazko, da se mora najprej ozirati na svoje odjemalce in zato mu more dati le 1/2 kg moke. Okrajno sodišče v M. je spoznalo trgovca za krivega prestopka § 482 kaz. zak. in ga obsodilo v denarno ali zaporno kazen. Sodba se utemeljuje s tem, da mora obrtnik vsakemu kupcu, brez ozira, je li njegov odjemalec ali ne, predmete dnevnega preživljenja prodati, da so se določbe o prodaji določene množine moke z dokončno ureditvijo porabe razveljavile in da mora kupec za vse odrezke svoje krušne karte tudi naenkrat dobiti dotično množino moke. Tudi prizivno sodišče je pritrdilo mnenju prvega sodišča. Najvišje sodišče je pa na pritožbo generalne prokurature spoznalo za pravo, da se je z razsodbami nižjih instanc

kršil zakon, zato se je razsodba razveljavila in odredilo novo postopanje. Vtemeljitev izvaja med drugim: Napačno je mnenje obeh instanc, da je obrtnik dolžan v zmislu odločbe glede krušnih kart dati prinesitelju veljavnih izkaznih kart od tega zahtevano množino moke in da je ob kršitvi te dolžnosti dan dejanski stan § 482 kaz. zak. Določbe, iz katere bi izhajala ta obveznost obrtnika, ni niti v naredbi skupnega ministrstva, niti v namestniškem ukazu. Nasprotno je pa iz besedila § 482 kaz. zak. jasno, da je v tem zakonu pod kaznijo stoječ prestopok le takrat dan, ako postopanje obrtnika dnevno preživljanje konzumenta ogroža ali otežuje. Obrtnik torej ni obvezan, prodajati posameznim odjemalcem v neomejeni množini blago, ki spada k neobhodnim potrebščinam dnevnega življenja.

*

Nagodba med Avstrijo in Ogrsko. Politično osrednje mesto združenih trgovskih in obrtniških zbornic in osrednje zveze avstrijskih industrijcev se je v seji dne 4. novembra pečalo z vprašanjem avstrijsko-ogrske nagodbe in sklenilo, načelne točke bodoče nagodbe skupno razpravljati in o njih sklepati. V živahni debati se je soglasno izrazilo mnenje, da v sedanjem času ni niti povoda, niti potrebe, da bi se nagodbeno vprašanje bodisi začasno ali dokončno uravnilo. Po nagodbenem zakonu je sedanja nagodba še do konca leta 1917 v veljavi. Predpisu zakona se je s tem ugodilo, da sta obojestranski vladi že uvedli pogajanja o ureditvi carinskih in trgovskih zvez med obema državama. Sklenitev provizorija torej pred koncem leta 1917 na noben način ni potrebna. Zavzeti pa je v tem času odločno stališče tako proti dokončni uravnavi kakor proti obveznemu dogovoru obeh vlad, da se ne bodo neizpremenljivo vnaprej onemogočile vsled svetovnopoličnih dogodkov nastopajoče potrebe naše gospodarske in zlasti naše trgovskopolitične bodočnosti.

*

Naznanilo volne. Trgovci in obrtniki, ki se pečajo z nakupom in prodajo volne, se opozarjajo na naredbe trgovskega ministrstva z dne 20. oktobra 1915, št. 313 drž. zak., zadevajoč zasego zalog volne; št. 314 zadevajon utesnitev uporabe zalog volne; št. 315 zadevajoč maksimalne cene in št. 316 zadevajoč raztezo dolžnosti naznanjevanja zalog tudi na druge vrste volne. Naredbe se dobe v knjigarnah, na vpogled so pa tudi (za Ljubljano) pri mestnem magistratu, za deželo pri c. kr. okrajnih glavarstvih. Glede naznanjevanja zalog so dosedaj veljavni predpisi v toliko izpremenjeni, da je naznanjevati množino in vrste zaseženih zalog volne prvokrat dne 15. novembra 1915, potem pa dne 15. vsakega sledečega meseca tudi neposredno še komisiji za prevzemanje volne v c. kr. trgovinskem ministrstvu v enem izvodu. Nove tiskovine se ne bodo založile in mora stranka rubrike za one tri vrste vpostaviti. Tiskovine se dobe, kakor dosedaj brezplačno pri mestnem magistratu v Ljubljani, oziroma pri okrajnih glavarstvih. Dosedaj obstoječa dolžnost naznanjevanja zalog volne po stanju vsakega prvega dne v mesecu (v osmih dneh) v dveh izvodih politični oblasti prve instance ostane še nadalje v veljavi in opozarja se izrecno, da se bodo oblasti na podlagi strankinega naznanila, vsak mesec prepričale, je li je ta izpolnila svojo dolžnost tudi glede neposredne naznanitve zaloge zgoraj omenjeni komisiji. Za slučaj prestopka je pričakovati strogega kaznovanja. Volno pa smejo nakupovati le taki trgovci, ki imajo v to svrhu od obrtne oblasti potrebno legitimacijo, in sicer le tisti, ki so se s to kupčijo pečali pred 1. avgustom 1914 in pa če niso bili zaradi navijanja cen kaznovani, ali če ne teče proti njim tozadevna kazenska preiskava. C. kr. trgovinsko ministrstvo si je pa pridržalo pravico, legitimacijo brez navedbe vzroka odtegniti. Dne 15. novembra se bodo legitimacije odtegnile.

*

Tretje vojno posojilo. Uspeh tretjega vojnega posojila čez štiri milijarde kron je avstrijsko prebivalstvo napolnil z največjim veseljem in še večjim zadovoljstvom, da so vsa škodljiva pričakovanja naših sovražnikov: Avstrijo gospodarsko uničiti — potlačena in uničena. Zavest velike zmage polni zopet srca in zvišuje nade na popolno zmago. — Vzroki velikega uspeha vojnega posojila so mnogi. Najprej je gotovo povdariti patriotično navdušenje, ki obvladuje največjega bogatina do zadnjega šolarčka, ki je prinesel svojo kronco. Drug ne manj važen vzrok je v sedanjem času najugodnejša naložba glavnice in pa gospodarska razumnost prebivalstva. Vojni čas je tudi na gospodarskem polju rodil mnogo novih izkušenj zlasti glede razpoložljivosti s premoženjskimi vrednostmi. Ako vzamemo, da pri teh milijardah niso sodelovale po vojni prizadete kronovine: Galicija, Bukovina in južne dežele, da se tudi produkcijska sila našega skupnega narodnega gospodarstva ni zvišala, ker je bil izvoz skoro popolnoma omejen in je tudi več industrijskih strok počivalo, si moramo na drugi strani predstavljati, da so obratne glavnice teh industrij proste postale, še veliko več so pa prispevale industrije in srednji obrti, ki so preskrbovale vojne potrebščine in so se vsled tega tudi povečale tako, da ne moremo govoriti o zmanjšanju industrije, ampak da se je ta le drugače porazdelila. Dalje pride v poštev dobiček trgovine, ki je sodelovala pri vojnih dobavah. Ako motrimo podpisovanja industrije in trgovine, pridemo do sklepa, da se vrši tu denarno gibanje, ki kroži od enega posojila do drugega: iz enega posojila se plačajo dobave in ta plačila, v kolikor so razpoložljiva, se porabijo zopet za podpis novega posojila. — Kar se pa tiče podpisovanja širšega občinstva, je to mobiliziranje privatnih razpoložljivih sredstev zasluga bančne organizacije, v prvi vrsti poštne hranilnice, dalje tudi agitacija patriotičnih krogov in korporacij. Vsekako moramo z zadovoljstvom gledati na naše narodno gospodarstvo, ki je z uspehom tretjega vojnega posojila pokazalo moč, kakršne nismo pričakovali, še manj pa naši sovražniki.

Komisije za poizvedbo cen. Kakor se z Dunaja poroča, se nameravajo ustanoviti komisije za poizvedbo cen, katere člani bodo zastopniki producentov velike in male trgovine in konzumentov. Nameravalo se je, dati tem komisijam tudi pravico določiti cene, toda najbrž se to ne bo zgodilo.

Krupp. O obsegu te največje tovarne na svetu za orožje, kateri je v veliki meri pripisovati zmago Nemčije nad sovražniki, zlasti premaganje trdnjav, nam dajejo nekoliko vpogleda podatki Kruppovega poslovnega poročila o udeležbi v vojni. Uradnikov in delavcev Kruppove tovarne je šlo doslej okrog 27.000 na bojišče. Jako veliko jih je že padlo in trdka bo skrbela za njih zaostale svojce. Da se bo spomin na te uslužbence tudi potomcem ohranil, se bodo imena vseh padlih primerno označila v častni dvorani glavnega upravnega poslopja v Essenu. Čez 1000 na bojišču se nahajajočih uradnikov in delavcev je dobilo že hrabrostna odlikovanja. — Pred par dnevi se je vršil občni zbor trdnice Krupp in bilanca izkazuje s prenosom iz prejšnjega leta 95.850.958 mark čistega dobička. Dobiček se je razdelil v rezervne zaklade, za vojne pomožne namene, invalidne ustanove itd. Od ostanka bi se morala razdeliti 24 odstotna dividenda. Ker pa ima Kruppova rodbina namen, prejemati tekom vojne nič večjo dividendo kakor pred vojno, se je določila le 12 odstotna dividenda, kakor v prejšnjem letu. Z ostalim dobičkom se ustanovi Kruppova ustanova v korist rodbinam padlih ali težko poškodovanih vojakov z mnogimi otroci. Tej ustanovi se nameni glavnica 20 milijonov kron.

Povišanje doklade na davek od žganja. Izšla je nova cesarska naredba, s katero je doklada na davek od žganja zvišana za nadaljnjih 40 vin. pri litru alkohola. Obdačenje znaša sedaj

skupaj pri litru alkohola 2 K, oziroma za ekskontigent 2 K 20 v. Obenem je izšla ministrska naredba o ustanovitvi centrale za špirit in o določitvi najvišjih cen za denaturirani špirit.

Oddaja bakra in kovin. Trgovci in stranke se opozarjajo, da bo treba do 30. novembra vojaškemu erarju oddati posodo iz bakra, medi in niklja ter pralne kotle, mesto katere naj se prizadeji preskrbe z nadomestno posodo. Trgovci se še posebej opozarjajo, da zasežene posode sedaj ne smejo prodajati.

Ustavitev obrata sladkornih tovaren. Sladkorne tovarne so imele pri obdelovanju sladkorne repe velike težkoče deloma vsled pomankanja delavskih moči, deloma vsled nedostatnih prometnih sredstev. Zdaj je na Češkem ustavilo 6 tovaren obrat, ker jim nedostaja sladkorne repe. Neka druga tovarna je morala prenehati z obratom, ker ni dobila vagonov za izpeljavo surovega sladkorja.

Državna pomoč po vojni prizadetim hotelskim podjetjem. Vojna je ustavila ves tujski promet in je to seveda hudo zadelo tista podjetja, ki so navezana na tujce. Ta podjetja, ki so bila ustanovljena časih s prav velikimi stroški, je treba tudi iz narodnogospodarskih vzrokov ohraniti. Vsled tega je ministrstvo javnih del začelo akcijo, ki ji je namen, podpreti z državnimi sredstvi hotelska podjetja v onih krajih, kjer je bil tujski promet posebnega pomena za gospodarsko življenje prebivalstva. Ker je za vojno treba mnogo denarja, ima ta akcija ministrstva javnih del v finančnem oziru seveda precej ozke meje. Ozir se bo jemal samo na taka hotelska podjetja, ki niso neposredno v vojnem okolišču, ki so v mednarodnem tujskem prometu posebnega pomena in so vsled prenehanja tujskega prometa najbolj občutno prizadeta. Podjetja v krajih, kjer je bil mogoč obisk domačih ljudi, zlasti hoteli v velikih mestih, ki imajo več kakor 60.000 prebivalcev in so tudi med vojno imela kolikor toliko gostov, ne pridejo v poštev. — Opozarjamo na to podjetja na Kranjskem, ki so imela v mirnih časih lepe zaslužke od tujskega prometa, zdaj pa že dve leti niso ničesar zaslužila.

Kolinska tovarna kavne primesi. Občni zbor omenjenega podjetja je določil 8% dividendo za leto 1914/15, ki se izplačuje pri blagajni filijalke tovarne v Ljubljani in pri Ljubljanski kreditni banki proti kuponom za leto 1914/15.

Trgovsko bolniško in podporno društvo v Ljubljani.

Iz seje dne 5. novembra 1915:

Obolenj je naznanilo 15 članov.

Bolniških stroškov se je izplačalo za 18 članov K 936/46.

Dopisov se je rešilo 52.

Redni občni zbor se bo vršil v petek 23. novembra 1915 ob pol 9. uri zvečer v sejni dvorani mestnega magistrata.

Društvene vesti.

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejme se: 1 kontorist, 1 potnik, 8 pomočnikov mešane stroke, 4 pomočniki špecerijske stroke, 3 pomočniki špecerijske in železninske stroke, 2 pomočnika železninske stroke, 2 pomočnika manufakturne stroke, 2 pomočnika modne stroke, 1 pomočnik knjigotrške stroke, 3 kontoristke, 1 blagajničarka, 22 prodajalk, 22 učencev in 8 učenk. — Službe išče: 9 pomočnikov, 10 kontoristk, 31 prodajalk, 4 učenci in 9 učenk. Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

Delniška glavnica K 6.000.000.

Rezervni fond okoli K 300.000.

JADRANSKA BANKA, FILIJALKA V LJUBLJANI

Šelenburgova ulica šte. 7 (nasproti glavne pošte).

Kupuje in prodaja: vrednostne papirje, rente, obligacije, zastavna pisma, prioritete, delnice, srečke itd. — Valute in devize. — Predujmi na vrednostne papirje in blago ležeče v javnih skladiščih. Promese k vsem žrebanjem.

Menjalnica.

:: Vloge na knjižice od dneva vložitve ::

4 1/2 %

do dneva dviga, rentni davek plačuje banka iz svojega. — Na tekoči in žiro-račun po dogovoru. — Živalna zveza z Ameriko. — Akreditivi.

Centrala v Trstu.

Eskomptuje: menice, devize in fakture. Zavarovanje vrednostnih papirjev proti kurzni izgubi. — Revizija žrebanja srečk itd. brezplačno. — Stavbni krediti. — Rembours-krediti. — Borzna naročila. Inkaso.

Filialka v Opatiji.

Trgovina
s specerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja

vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Delniška glavnica K 8.000.000.—. Rezervni zaklad K 800.000.—

Zamenjava in eskomptuje

izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavicje.

Eskompt in inkasso menic. — Borzna naročila.

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

4 1/2 % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Ker že od nekdanj skrbno pazite na to, da zadovoljite Vaše odjemalce in jim hočete poslužiti le z najboljšimi izdelki, priporočajte k Vaši zrnati kavi najboljšo kavo primes, pravega : **FRANCKA** : iz zagrebške tovarne, ki nosi kavin mlinček kot tvorniško znamko.

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za kavne surogate v Ljubljani

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

 Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVC

trgovina z manufakturnim blagom in krojaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorci na zahtevo poštne prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo, naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin na oglase v našem listu. „Slovenski trgovski Vestnik“ mora postati ognjišče organizacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica.

Denarnega prometa koncem leta 1914	K 740,000.000.—
Vlog	„ 44,500.000.—
Rezervnega zaklada	„ 1,330.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 %

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

- 1.) *Al. Jamnik*: Semenske kupčije, garancije in povračila škode.
- 2.) Popis zalog sukna, odej in moških oblek.
- 3.) *Dr. V. Sušnik*: Novi avstrijski konkurzni red.
- 4.) *Dr. F. Mohorič*: O draženju neobhodnih potrebščin.
- 5.) Raznoterosti:
Občni zbor trgovskega bolniškega in podpornega društva v Ljubljani. — † Josip Drčar. — Več gospo-

dičen iz trgovskih krogov. — Prevozna potrdila in omejitve prevoza ob pošiljanju raznih predmetov. — Dohodninski davek. — Berlin-Carigrad. — Podaljšanje roka za donos prilog, ki so potrebne za dokaz prioritete pri zglastitvah patentov, vzorcev in znamk. — Kedaj zapade pravica do remuneracije po sotrudiškem zakonu.

- 6.) Društvene vesti.

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Petit vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in **upravištvo**: Ljubljana, „Narodni dom“.

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

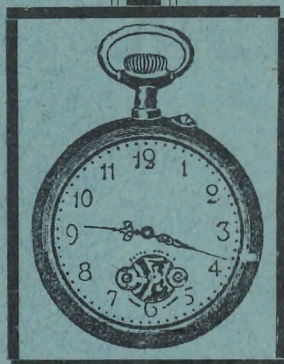
Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

Ponatis dovoljen le ob navedbi vira.

H. Suttner, Ljubljana šte. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine
po najnižjih cenah.

:: Razpošiljanje ::
blaga na vse kraje
sveta ter največja
eksportna tvrdka.

Zahtevajte moj novi
povečani cenik, ka-
terega dobite za-
stoj in poštne
prosto.

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici.

„IKO“ Tovarniška „IKO“
znamka

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Dunajski cesti šte. 13

priporoča svojo izborno zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn,
zasebnikov itd., kakor tudi porcelan, svetilke,
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete.

Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

Škatlje

za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.

Kartoni

za razpošiljanje
klobas, masla,
oblek, perila in
drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubljanski kartonažni tovarnici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati.

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Riunione Adriatica
di Sicurta.

Zastopstvo za Kranjsko:

tvrdka

Ivan Perdan

v Ljubljani.

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XII.

V Ljubljani, dne 15. decembra 1915.

Štev. 12.

Semenske kupčije, garancije in povračila škode.

Dipl. agr. Al. Jamnik.

Veliko naših trgovcev se peča tudi s prodajo raznega semenja v večjem ali manjšem obsegu. Posebno trgovec na deželi je skoraj primoran pečati se z nadrobno prodajo semen, da zadovolji svoje odjemalce, katerim je nerodno majhne množine naročati iz mesta ali celo iz drugih dežel od tujih nepoznanih velikih semenskih firm.

Dostikrat obljublajo take firme najrazličnejše garancije, a žal premnogokrat se svojih obljub namera ne drže, ker vedo, da nikdo njih prave vrednosti z ozirom na porabo ne bo preiskušal. Tako kupi trgovec v dobri veri dostikrat slabo blago in ga seveda tudi kot dobrega prodaja zanašajoč se na obljubljene garancije.

S prodajanjem slabega semenja za dobrega oškoduje trgovec nevede svoje odjemalce in seveda tudi samega sebe, kajti slabo seme se proda samo enkrat za dobro. Odjemalec se pač praktično dovolj jasno prepriča o kakovosti kupljenega semenja, ko vidi slabo rast. Na ta način mora izgubiti trgovec zaupanje, četudi ne direktno po lastni krivdi.

Iz vseh neprilik, ki bi lahko takim potom nastale, si trgovec opomore oziroma se jih izogne, ako sam vsako semenje prej preiskusi, predno ga oddaja. Ako s preiskusom dožene, da blago ne odgovarja garancijam, tedaj lahko zahteva uradno preiskušnjo kupljenih semen na njihovo porabno vrednost in ako uradna preiskava dožene, da blago res ne odgovarja garancijam, tedaj more trgovec zahtevati, da vzame liferant blago nazaj, ali mu da primerno odškodnino ali se poravnata kakor si žebodi. Najpametneje je seveda zahtevati, da v takem slučaju vzame liferant blago nazaj, kajti odjemalec, ki kupi od našega trgovca, gotovo ne bo zadovoljen, ako mu seme ne da pričakovanih pridelkov, četudi je seme kot manjvredno označeno ceneje kupil.

Ako tedaj trgovec dožene, da blago ne odgovarja garancijam, ki jih je obetal liferant, je vzeti ob prisotnosti dveh prič primerno množino dotičnega semenja brez posebnega izbiranja kar na slepo iz sredine cele prejete množine, djati ga v vrečico, katero je zapečatiti in odposlati obenem s potrdilom prič, da je bilo blago za preiskušnjo namenjeno pravilno vzeto. Te množine so za travna semena najmanj 50 g, deljna semena 100 g, esparzežo in sočivje 250 g, za žita pa 1¼ litra. Pošiljatev se mora izvršiti najpozneje v 8 dneh po prejemu. Pravica do odškodnine pa ugasne, ako je kontrolna stacija priznala blago za garancijam neodgovarjajoče, trgovec pa ni v teku 8 dni po prejetju tega potrdila zahteval poravnave, oziroma ako ni pošiljatve v tem času kot garancijam neodgovarjajoče reklamiral.

Ako preiskušnja garantiranega blaga pokaže manjšo porabno vrednost kot je bila garantirana, oziroma ako je po preiskušnji določena porabna vrednost za več kot 5% (latituda) manjša od garantirane, tedaj je liferant dolžan razliko v gotovini poravnati, ali primerno množino istega semenja doposlati, ali pa če je kupcu ljubše, mora liferant blago vzeti brez stroškov nazaj. Ako pa bi imela biti uradno konstatirana porabna vrednost že v mejah takozvanih skrajnih vrednosti, tedaj se več ne računa nobene latitute, ampak je liferant dolžan za vsak manjkajoči % dati prej omenjeno odškodnino. Pri nakupu do najmanj 5 kg kakega semenja se izvrši preiskušnja za kupca brezplačno na račun liferanta, ako pri nakupu ali pa v ponudnih pismih in sklepkih niso bili stavljeni in vede ali nevede akceptirani kaki drugačni pogoji.

Za samostojno preiskušanje se mora trgovec najprej poučiti o onih činiteljih, ki določajo vrednost semenu. To sta predvsem čistota in kaljivost. Pod »čistoto« je razumeti odstotek čistega semenja. t. j. semenja iste vrste izključivši vse druge primesi kot n. pr. drugovrstno semenje, plevelno seme, kamenje, prst i. t. d. Množino semenja, ki ga hočemo preisku-

siti glede čistosti ali glede kaljivosti je vzeti iz sredine kakor pri jemanju množine za pošiljanja vzorcev v uradno preiskavo. Za preiskušnjo glede kaljivosti odberemo od iz srede slepo vzete množine 100 semen neglede na to, da-li so ista stara ali sveža, popolna in zdrava i. t. d.

Oba činitelja nam izražata porabno vrednost, ki se računa takole:

$$\frac{\text{čistota} \times \text{kaljivost}}{100} \quad \text{ali} \quad \frac{\text{č} \times \text{k}}{100}$$

n. pr. neko seme pokaže 80% čistote in 90% kaljivosti. Njegova porabna vrednost je $\frac{80 \times 90}{100} = 7200:100 = 72\%$.

Kako se napravi preiskus glede kaljivosti?

Najnavadnejši preiskus¹⁾ se napravi na ta način da si odrežemo n. pr. 12 do 14 cm širok boljši pivnik (Fließpapier), ki naj bo primerno dolg. Nanj narišemo z navadnim svinčnikom 11 črt podolgem v presledkih po 1 cm (pustivši na obeh krajih primeren rob) ter ravno toliko počez. Na ta način dobimo torej 10 krat po 10 kvadratkov, ki jih je potemtakem ravno 100. Tako pripravljen pivnik pripnemo z žeblički na približno 1 dm debel podstavek iz lesa, zidarske opeke a. pod., ki mora imeti vsaj tolikšno površino, da oni del pivnika s 100 kvadrati ravno leži na njem. Poleg podstavka postavimo posodico z vodo, v katero naj visi ostali del pivnika, da more prihajati vlaga po njem pod vse kvadratke. V vsak kvadrateg položimo po eno seme oz. semensko zrnice, v vseh 100 kvadratkov torej ravno 100 semen.

Da more seme vzkaliti potrebuje primerne hrane (to ima že itak v sebi), zraka, vlage in primerne toplote, zato postavimo celo napravo v primerno topel prostor, kjer je toplota ves čas približno ista. Toplota kot je navadno po naših stanovanjih zadostuje v ta namen (okoli 17—20° C). Zrak je že samoobsebi umevno v dotičnem prostoru v dovoljni množini, vlago po sprejema zrno od pivnika, ki jo dovaja iz skledice.

V nekaj dneh že začne seme kaliti. Vsako vzkaljeno seme lahko odstranimo in si zapišemo koliko zrn je vsaki dan vzkalilo od vseh sto, koliko odstotkov (%) dotičnega semena je vskalilo posamezne dni.

Do gotove dobe mora vskaliti gotov odstotek dotičnega semena in sicer pri žitih in deteljah v 3 dneh, pri pahovkah v 5 dneh, esparzeti v 6 dneh, pri raznih drugih travah pa v 7 dneh. Množina % kaljivosti v tej dobi naznanja energijo kaljivosti za posamezne vrste semenja.

¹⁾ V to svrhu se dobe nalašč za to pripravljeni aparati pri Pichlerjevi vdovi in pri H. Kappelerju na Dunaju. Najprikladnejši so za male preiskuse oni iz na pol žgane gline in so pokriti s steklenim zvoncec ter stanejo okoli 8 do 12 kron komad.

Energija kaljivosti je dovoljna, ako vzkalijo v omenjeni dobi po več kot 50% katerega semena.

Z ozirom na predpisani rok (8 oziroma 7 dni) more trgovec seme preiskušati k večjemu 7 dni in mora sklepati že po tem, kako energijo kaljivosti kaže dotično seme, bo li v predpisanem času primerno kalilo ali ne in v koliko bo sploh vzkalilo, da more pravočasno blago v nadaljno uradno preiskušanje odposlati kakor je bilo v začetku omenjeno.

Ako n. pr. trgovec preiskušča seme navadne detelje, mora vedeti, da je energija kaljivosti dovoljna, ako vzkalijo v prvih 3 dneh več kot 50% zrnja. Ako v tem času vzkalijo n. pr. le 30% zrnja, tedaj mora sklepati, da bo seme tudi v nadaljnjih dneh slabo kalilo in naj nadaljuje poiskus še dalje do inkluzivno 7. dneva, potem pa odpošlje primeren kvantum semenja (100 g) kontrolni štaciji z natančnim popisom, koliko % zrnja je vzkalilo v teku prvih treh dni in koliko v nadaljnjih dneh in koliko dni je trajal njegov preiskus.

En vzgled:

Liferant je trgovcu garantiral blago sledeče: (n. pr. dom. detelja) 88% kaljivosti, 96% čistote, torej porabna vrednost 84%.

Preiskušnja trgovčeva pa je pokazala čistote 94%, kaljivost pa je bila takale:

v prvih treh dneh 30%,	torej energija precej nepovoljna,
četrti dan še 6%,	
peti " " 4%,	
šesti " " 5%,	
sedmi " " 1%,	

Skupaj 46%

Res je, da bi moral poiskus trajati še več dni, da kontrolna štacija vračuna še pri detelji 2% (trdega) nevzkaljenega semena kot kaljivega, vendar more trgovec sklepati iz pokazane energije, da v določenem roku ne bo moglo več veliko semenja vzkaliti, morda bi znašal ta odstotek s prej omenjenima 2% kvečjemu 12.

Potemtakem bi kazalo preiskušeno seme 94%, čistote, in vsega skupaj 58% kaljivosti. Ako računamo porabno vrednost po formuli $\frac{\text{č} \times \text{k}}{100}$ je $\frac{94 \times 58}{100}$

torej 5452:100 je porabna vrednost 54.5%. Ta % še zdavnaj ne dosega onega, ki ga je garantiral liferant t. j. 84%, ampak je za 29.5 enot manjši t. j. skoraj za tretjino. Iz tega mora trgovec sklepati, da tudi uradna preizkušnja ne bo mogla najti blaga kot ponujenim garancijam odgovarjajočega. Kontrolna štacija potem trgovcu naznani izid njene preiskušnje in mu obenem pove, za koliko % mu je liferant dolžan povrniti škodo ali ako mora vzeti blago nazaj.

Pri detelji se kaj pogosto pripeti, da porabna vrednost niti one višine ne doseže, ki sem jo naračunal v vzgledu, posebno za to ne, ker je kaj pogostokrat primešano že po več let staro in popolnoma nekaljivo seme. Včasih spekulanti niso mešali le samo starega semenja med sveže, ampak tudi nalašč za take goljufive namene napravljeno drobno kamenje, ki je bilo na videz popolnoma podobno deteljnemu semenju. Take ponaredbe so se kar tvorniško izdelovale.

Z ozirom na visokost $\%$ porabne vrednosti se mora ravnati tudi cena. Semenje z manjšo porabno vrednostjo se navadno prodaja za nekaj vinarjev ceneje kot prvovrstno, toda faktično je seveda vedno plačano še vedno veliko dražje kot prvovrstno z ozirom na porabno vrednost. Trгоvec stori sebi in tudi odjemalcu dobro, ako manjvrednih semen sploh ne prodaja, ker odjemalca skoro vedno zapelje nižja cena in je potem vsled slabega uspeha nezadovoljen.

Tudi o tem en vzgled.

A. je kupil 40 kg domače detelje. Prvovrstno seme bi bil plačal po 2.40 K za kg, slabejše pa se mu je ponujalo 2.20 K za kg. Kmet odjemalec se je odločil za cenejše blago. Porabna vrednost prvovrstnega semena je znašala 86 $\%$, slabšega semena pa le 43 $\%$. Ako naj bo potemtakem vredno prvovrstno blago res po 2.40 K za kg, tedaj je vredno drugo le po 1.20 K za kg, ker je njegova porabna vrednost za polovico manjša od one prvovrstnega blaga. Pri vsakem kg ima torej škode 1 K, pri 40 kg 40 K. In pridelek je seveda tudi manjši. Odjemalec je vsled tega seveda nevoljen in vsa krivda se navadno zvrča na trgovca, dasiravno je ta kriv le v toliko, ker mu je ponudil slabo blago, četudi je bilo ceneje, kajti odjemalec je kljub temu trpel veliko škodo na izpadku donosa dotičnega deteljšča.

Tu naj sledi tudi na kratko, kakšen povprečen $\%$ čistote, kaljivosti in porabne vrednosti računa dunajska semensko-kontrolna štabija za posamezno semenje. V oklepaju () so navedene tudi takozvane »skrajne vrednote« to so ona števila, pri katerih se v slačaju, da je ponovna preiskušnja dognala kako diferenco pod temi števili 5 $\%$ latituda ne vračunava, marveč je liferant dolžan za vsak manjkajoči $\%$ dati odškodnino kakor je bilo v začetku omenjeno.

	kaljivost $\%$	čistota $\%$	porab. vrednost $\%$
Domača detelja, trifolium pratense	88 (83)	97 (96)	85 (80)
Švedska „ „ hybridum	85 (80)	96 (95)	82 (76)
Inkarnatka „ „ incarnatum	85 (75)	97 (95)	82 (71)
Lucerna, medicago sativa . . .	88 (83)	97 (96)	85 (80)
Esparzeta, onobrychis sativa . .	70 (65)	98 (96)	69 (62)
Pasja trava, dactylis glomerata .	83 (78)	77 (75)	64 (59)
Francozka pahovka, avena elatior	80 (75)	70 (60)	56 (45)
Italjanska ljulika, lolium italicum	77 (74)	95 (92)	73 (68)
Mačji rep, phleum pratense . . .	90 (85)	97 (95)	87 (81)
Lisičji rep, alopecurus pratensis .	62 (55)	75 (70)	47 (39)

	kaljivost $\%$	čistota $\%$	porab. vrednost $\%$
Travniška bilnica, festuca pratensis	80 (78)	95 (90)	76 (70)
Medena trava, holcus lanatus . .	75 (70)	70 (60)	52 (42)
Šopulja, agrostie stolonifera . .	80 (80)	90 (80)	72 (64)
Pasji rep, cynosurus cristatus . .	70 (65)	90 (88)	63 (57)
Angleška ljulika, lolium perenne	82 (77)	95 (95)	78 (73)
Prava rosulja, antoxantum odoratum	45 (35)	90 (85)	40 (30)
Ovčja bilnica, festuca ovina . . .	66 (60)	75 (75)	50 (45)
Senožetna latovka, poa pratensis	60 (55)	85 (85)	51 (47)

Semenska kontrolna štabija na Dunaju všteje tudi še nekaj $\%$ nevzkaljenega deteljnega semena kot kaljivega in sicer:

pri rdeči (domači) detelji	2. — $\%$,
švedski „	3. — „
lucerni	3.5 „
inkarnati	1 — „
esparzeti	0.5 „

V lastnem interesu kakor tudi v odjemalčevem je trgovec dolžan, da se pobriga, kaj kupi in kaj prodaja. S tem, da razno semenje preiskušja in si prodajo temu primerno uredi, ne obvaruje le odjemalca občutne škode, ampak indirektno tudi sebe, ker na ta način dokaže, da zaupanje, ki se mu izkazuje, tudi v resnici zasluži.

Popis zalog sukna, odej in moških oblek.

Popis zalog vojaškega sukna, drugega čisto volnenega, polvolnenega in manipuliranega blaga (komerčno blago), konfekcioniranih plaščev za moške, moških storjenih oblek ter odej.

(Ministrski ukaz z dne 6. decembra 1915.)

Po cesarskem ukazu z dne 10. oktobra 1914, drž. zak. št. 274 se odreja kakor sledi:

§ 1.

Popisu zalog je podvrženo sledeče blago:

A. Čisto volneno, polvolneno in manipulirano blago: a) poljsko sivo in ščukavo sivo sukno za vojake, kakor je predpisano, in sicer tako čisto volneno kakor tudi manipulirano (prijavni list I); b) pisano sukno za vojake v barvah kakor v miru, sukno za vojaštvo in marino, ki ni izdelano po predpisom ustrezajočih vzorcih, za vojne dobave zavrnjeno blago, ker ni odgovarjalo predpisom (prijavni list II); c) blago, določeno za oficirske uniforme (prijavni list III); d) čisto volneno komerčno blago v širini 136 do 142 cm med obrobki in v minimalni teži per 500 gramov za tekoči meter (prijavni list IV); e) polvolneno in manipulirano komerčno blago v širini 136 do 142 cm med obrobki in v minimalni teži 500 gramov za tekoči meter (prijavni list V). B. Moška konfekcija: f) komerčni plašči (Kommerzmäntel) vseh vrst (prijavni list VI); g)

moške civilne obleke (prijavni list VII). C. Odeje: h) posteljne odeje za moštvo v minimalni velikosti 120×180 cm ter v minimalni teži 900 gramov za vsak kos, nadalje odeje za konje v velikosti 110 do 155×170 do 240 cm v minimalni teži 2000 gramov (prijavni list VIII). — Kdor ima za pod črko h) našete odeje naročila c. in kr. vojske, c. kr. domobrambe, kr. ogrske domobrambe ali c. in kr. mornarice je razen tega zavezan, da naznani one množine, katere mora dne 31. decembra 1915 še dobaviti. (Prijavni list IX). Za množine, katere je še dobaviti, je smatrati one, katerih liferant dne 31. decembra 1915 še ni oddal transportnemu zavodu za prevoz.

§ 2.

Prijaviti ni treba glede v § 1 pod točko a) do c) naštetega blaga zalog blaga iste vrste in barve pod 100 m, glede v § 1 pod točko d) in e) naštetega blaga zalog ene in iste vrste in barve pod 300 m, glede v § 1 pod točko f) naštetih plaščev in glede v § 1 pod točko g) naštetih moških oblek zaloge pod 50 kosov, oziroma garnitur posameznih vrst brez ozira na velikost (prijavni list VI in VII), glede v § 1 pod točko h) omenjenih odej zalog pod 100 kosov ene kvalitete brez ozira na velikost za posteljne odeje za moštvo ali pod 200 kosov vseh prijavni dolžnosti podvrženih odej.

§ 3.

Osebe, firme, društva in avtonomne korporacije, ki v § 1 označene predmete obrtovo ali za občekoristne namene izdelujejo, uporabljajo, podeljujejo ali imajo v hrambi, so dolžne, da naznani na predpisanih prijavnih listih najpozneje do 5. januarja 1916 ono množino takega blaga, ki je dne 31. decembra 1915 v njih posesti ali hrambi, tisti trgovski in obrtniški zbornici, v katere okraje je blago spravljeno.

Trgovska in obrtniška zbornica mora pregledane prijave liste predložiti hkratu s sumarijem do najpozneje 15. januarja 1916 c. kr. trgovskemu ministru.

V prihodnje je podajati prijave po stanju dne 31. marca, 30. junija in 30. septembra do 5. naslednjega meseca trgovskim in obrtniškim zbornicam. Predložitev trgovskemu ministru pripade trgovskim in obrtniškim zbornicam na enak način in ob istih terminih kakor pri prvem popisu zalog.

§ 4.

Prijave je podati na uradnih listih, katere bo dobiti pri trgovskih in obrtniških zbornicah, ali pa na listih, ki odgovarjajo takim vzorcem. Prijavni listi morajo biti v vseh rubrikah natančno izpolnjeni.

Pri blagu, ki je imenovano v § 1 a) do e) je prijavnim listom pritrditi odrezke vzorcev. Treba je torej za

vsako vrsto blaga uporabiti poseben prijavni list. Ob prijavah pod § 1 f) in g) (plašči in moške obleke) priložitev vzorcev blaga ni obligatna, vendar pa je po možnosti vzorce priložiti. Pri odejah ni ob prijavi priložiti vzorcev.

Oni, ki jih zadene dolžnost prijave, morajo svojo približno potrebo prijavnih listov posameznih števil do najpozneje 10. decembra, oziroma 10. marca, 10. junija, 10. septembra pisмено naznani pristojni trgovski in obrtniški zbornici.

§ 5.

Vsakdo, ki ga zadeva prijavna dolžnost, mora voditi skladiščno knjigo, iz katere je razvidna prijavljena zalog, vsaka oddaja in vsak prirastek. V kolikor že vodeni kupčijski zapiski (blagovni konti) omogočajo pregled o tem, odpade dolžnost, voditi posebno skladiščno knjigo.

§ 6.

V ta namen, da se zagotovi izpolnjevanje določil tega ukaza, lahko postavi trgovsko ministrstvo kontrolne organe, ki imajo vsak čas vstop v podjetja, ki jih zadeva ta ukaz, ter katerim je na zahtevo dovoliti vpogled v vse kupčijske knjige, korespondence in druge poslovne zapiske.

§ 7.

Prestopke tega ukaza in vsako sodelovanje v svrhu onemogočitve v tem ukazu določenih dolžnosti kaznujejo politična oblastva prve instance z globami do 5000 K ali zaporom do 6 mesecev, če dejanje ni kaznivo po strožjih kazenskih določilih.

§ 8.

Ta ukaz stopi v veljavo z dnem razglasitve.

O p o m b a: Ukaz je bil razglašen dne 7. decembra 1915.

Novi avstrijski konkurzni red.

Dr. Viktor Sušnik.

(Konec.)

Uprava konkurznega premoženja.

Ta je poverjena predvsem konkurznemu upravitelju, čigar poglavitna naloga je, realizirati konkurzno premoženje ter je po obstoječih predpisih razdeliti med konkurzne upnike. Kot glavno načelo velja, da ima konkurzni upravitelj v vseh važnejših zadevah postopati v sporazumu z upniškim odborom, tudi ima po možnosti prej zaslišati prezadolženca (§ 115 k. r.). Zlasti je potreben sklep upniškega odbora, če gre za nadaljevanje ali ustavitev prezadolženčevega trgovskega podjetja, za

prostovoljno prodajo premičnin ali za vtoževanje terjatev, katerih izterljivost je dvomljiva. V nujnih slučajih nadomestuje privoljenje konkurznega komisarja, če pa gre za ukrenitve po §§ 116 in 117 k. r., pa ono konkurznega sodišča sklep upniškega odbora. Za vložitev izpodbijalnih tožb, oziroma za vstop v izpodbijalne pravde, ki tečejo že ob času otvoritve konkurza, pa konkurzni upravitelj ne potrebuje privoljenja upniškega odbora, da po izrecni tozadevni zakoniti določbi se mu, če ima privoljenje konkurznega komisarja, niti na nasproten sklep upniškega odbora ni ozirati.

Na drugi strani pa je konkurzni upravitelj pri gotovih opravilih vezan na privolitev upniškega odbora, tako na pr. če gre za prostovoljno prodajo nepremičnin, za sklenitev poravnave, za realiziranje zahtevkov na tekoče dajatve (rente), za izpolnitev ali razveljavljanje pravnih opravil, sklenjenih po prezadolžencu, za priznanje izločitvenih pravic i. t. d. — to pa le, če znaša vrednost najmanj 2500 kron — (§ 116 k. r.). Brez ozira na vrednost predmeta pa je potrebna privolitev upniškega odbora in konkurznega komisarja za prodajo prezadolženčevega podjetja, za prodajo njegove celotne ali delne blagovne zaloge. Ta prodaja se ima redoma izvršiti po poprejšnjem oznanilu v časopisih (§ 117 k. r.).

V konkurzno maso spadajoči predmeti naj se redoma vnovčijo potom sodne dražbe. V to svrhu sme konkurzni upravitelj vsak čas staviti potrebne predloge, zlasti sme v vsako proti zadolžencu vpeljana izvršilno postopanje vstopiti kot zahtevajoči upnik (§ 119 k. r.). Pravice oseb, katerim pristojajo na gotovih sestavinah prezadolženčevega premoženja zastavne pravice, ostanejo nedotaknjene. Vendar sme konkurzno sodišče v slučaju, če bi bila predčasna eksekutivna prodaja v očitno škodo prezadolženca, to za najdalj 60 dni odložiti (§ 11 k. r.), na drugi strani pa sme konkurzni upravitelj zastavljeni predmet vsak čas odkupiti s tem, da plača upnikovo terjatev. Da prepreči zavlačevanje prodaje zastavljenih predmetov, ki so v shrambi upnikov samih, sme konkurzno sodišče na predlog konkurznega upravitelja upniku določiti rok, tekom katerega ima zastavljeno stvar vnovčiti. Po brezuspešnem poteku tega roka sme konkurzno sodišče upniku ukazati, da zastavo izroči sodišču, ki potem uradoma odredi prodajo (§ 120 k. r.).

Konkurzni upravitelj je dolžan na vsakokratno zahtevo konkurznega komisarja položiti račun ter podati k temu pojasnilno poročilo (§ 121 k. r.). Konkurzni komisar ima račun pregledati in po potrebi popraviti. Za razpravo o računu ima sodišče potom javnega oglasa odrediti narok, h kateremu

mora povabiti konkurznega upravitelja (eventualno njegovega naslednika), člane upniškega odbora, prezadolženca in vse konkurzne upnike s pristavkom, da morejo račun vpogledati in svoje ugovore prijaviti pri naroku ali pa že poprej pismenim potom (§ 121 k. r.). Če proti računu ni ugovorov ali če so se udeleženci pri naroku glede računa sicer zedinili, tedaj ima račun odobriti konkurzni komisar, sicer odloča končno veljavno konkurzno sodišče (§ 122 k. r.).

Razdelitev konkurznega premoženja.

Konkurzno premoženje je razdeliti med konkurzne upnike, kakor hitro so njihovi zahtevki vgotovljeni in v plačilo zapadli (§ 124 k. r.). Konkurzni upravitelj ima skrbeti za to, da so potrebna sredstva pravočasno na razpolago. Če konkurzni upravitelj izplačilo odklanja ali zavlačuje, morejo upniki potom pritožbe na konkurznega komisarja ali pa potom tožbe proti konkurznemu upravitelju plačilo izsiliti.

Sicer pa se ima razdelitev konkurznega premoženja izvršiti po določenih zakonitih predpisih. Predvsem ni celo konkurzno premoženje namenjeno konkurznim upnikom. Od celote vseh aktiv je namreč odbiti takozvane masne stroške (Masseforderungen). K temu spadajo predvsem stroški konkurznega postopanja (cenitve, konkurznega upravitelja itd.). Kot take je smatrati tudi stroške eventualnega predidóčega poravnalnega postopanja tedaj, če je bil konkurz razglašen obenem z ustavitvijo poravnalnega postopanja ali pa vsaj tekom 14 dni po le-tega ustavitvi (§ 46 k. r.). K masnim stroškom spadajo dalje vsi izdatki, ki so v zvezi z ohranitvijo in upravo konkurzne mase, zlasti davki, pristojbine in druge javne dajatve, tudi zavarovalni prispevki, ki zapadejo v plačilo med konkurzno upravo in vsi zahtevki iz pravnih opravil, ki jih je imenom mase sklenil konkurzni upravitelj. Slednjič določa zakon, da je tudi zahtevke na povračilo tistih zneskov, ki jih je masa prejela brez vsakega pravnega naslova (po katerih je torej neopravičeno obogatela), smatrati za masne terjatve t. j. te zneske mora konkurzna masa kakor druge masne stroške brez ozira na terjatve ostalih konkurznih upnikov izplačati v polnem obsegu.

Predvsem so torej iz konkurznega premoženja plačati masne terjatve. Če konkurzno premoženje za popolno plačilo teh terjatev ne zadostuje, tedaj se imajo predvsem sorazmerno pokriti po konkurznem upravitelju plačani izdatki. Vendar se že plačanih zneskov ne more več nazaj zahtevati (§ 47 k. r.).

Dalje je iz konkurznega premoženja izločiti vse tiste predmete, na katerih pristojata posameznim upnikom (vsled zastave itd.) ločitvena ali izločitvena pravica. Od vseh teh predmetov je v konkurzno

maso privzeti le tisti del, ki ostane po popolnem plačilu ločitvenih upnikov (§ 48 k. r.). Pri tem je vpoštevati, da je iz izkupila teh izločenih premoženjskih delov pokriti tudi stroške uprave, realizacije in razdelitve, ki se nanašajo na to specialno maso (§ 48 k. r.).

Šele tisti del konkurznega premoženja, ki preostane po pokritju vseh masnih stroškov in terjatev ločitvenih upnikov, tvori takozvano skupno konkurzno maso, katero je po predpisih konkurznega reda razdeliti med konkurzne upnike (§ 50 k. r.). Glede te razdelitve velja kakor v starem konkurznem redu, tudi v novem načelo, da se ima razdelitev izvršiti predvsem po razredih, v posameznih razredih pa v sorazmerju visokosti priglašenih terjatev. Terjatve drugega ali tretjega razreda pridejo torej do plačila le tedaj, če so terjatve predidóčega prvega, oziroma predidóčih prvih dveh razredov popolnoma plačane in le s tistim zneskom, ki odpade nanje po sorazmerni razdelitvi ostanka na vse k plačilu poklicane terjatve. Če skupna konkurzna masa ne zadostuje za poplačilo vseh terjatev prvega razreda, tedaj se ima sorazmerno razdeliti na vse terjatve prvega razreda. Podobno je postopati, če so s skupno konkurzno maso pokrite pač vse terjatve prvega, ne pa one drugega razreda.

V prvi razred konkurznih upnikov spadajo:

1. Pogrebni stroški prezadolženca. Če je ta umrl pred otvoritvijo konkurza, mu gre po § 549 o. d. z. dostojen pogreb, če pa umre po otvoritvi konkurza, jamči masa le za neobhodno potrebne stroške (§ 51 k. r.).

2. Terjatve uslužbencev prezadolženca na službenih prejemkih za zadnje leto pred otvoritvijo konkurza, oziroma smrtjo prezadolženca kakor tudi njih zahtevki na odškodnino vsled predčasne razrušitve službene pogodbe, v kolikor ti zahtevki ne presegajo zneska enoletne plače; dalje terjatve trgovskih agentov zoper principala na plačilo pogojenih provizij in povrnitev gotovih izdatkov, v kolikor so ti zahtevki nastali ali zapadli v plačilo tekom zadnjega leta pred otvoritvijo konkurza, vse to pa z omejitvijo, da se vsi ti zahtevki uvrste v I. razred konkurznih upnikov le do najvišjega zneska 2400 kron. Vendar ta omejitev ne velja za terjatve na povračilo gotovih izdatkov, katere je torej v polnem obsegu uvrstiti v I. razred.

3. terjatve bolniških blagajn in gotove terjatve penzijske zavarovalnice za privatne uslužbenke;

4. terjatve zdravnikov, babic, bolniških strežnikov in lekarnarjev za lečenje, postrežbo, zdravila itd. v kolikor so te terjatve nastale v zadnjem letu pred otvoritvijo konkurza in se

nanašajo na prezadolženca, njegovo družino ali v njegovi hiši uslužbene posle in nastavlence.

V drugi razred konkurznih upnikov spadajo davki, pristojbine in druge javne dajatve (zlasti tudi zavarovalni prispevki), v kolikor niso zapadli v plačilo že prej kakor tri leta pred otvoritvijo konkurza in ne pridejo do pokritja iz zanje zastavljenih nepremičnin (§ 52 k. r.).

V tretji razred konkurznih upnikov spadajo slednjič vse druge terjatve (§ 53 k. r.).

Glede pripadkov glavnične terjatve (obresti) velja načelo, da jim gre, v kolikor so nastali do dneva otvoritve konkurza, z glavnično terjatvijo enaki vrstni red. Vrstni red terjatve, katero je za prezadolženca plačala tretja oseba, se ravna po vrstnem redu plačane terjatve (§ 54 k. r.).

Stroške konkurznega upravitelja določa konkurzni komisar po zaslišanju upniškega odbora (§ 125 k. r.). Konkurzni upravitelj mora vsled tega po končanem opraviilu, odnosno, če to zahteva konkurzni komisar, tudi sicer predložiti svoje tozadevne zahtevke sodišču. Proti določitvi stroškov po konkurznem komisariju je konkurznemu upravitelju, prezadolžencu in članom upniškega odbora prosta pot pritožbe (rekurza) na konkurzno sodišče, ki o stvari končno veljavno odloča. Potom naredbe se more ustanoviti splošen tarif, po katerem je odmeriti pristojbine konkurznega upravitelja (§ 126 k. r.). Pri tem se je ozirati na vrednost konkurzne mase, na doseženi uspeh in na denarni položaj ob zaključku konkurzne uprave. Za posebna dela se sme poleg tarifaričnih nastavkov dovoliti posebna nagrada. O visokosti nagrade članom upniškega odbora in povračilu njihovih gotovih izdatkov odloča konkurzni komisar po zaslišanju konkurznega upravitelja. (§ 127 K. r.)

Konkurzni upravitelj izvrši razdelitev konkurzne mase po zaslišanju upniškega odbora in s privoljenjem konkurznega komisarja. Vendar se razdelitev ne sme začeti pred prvim preskusnim narokom (§ 128 k. r.). Sicer je pa delitev dovoljena vslej, kadar se nabere dovolj masnega premoženja.

V enostavnih konkurzih sme konkurzni komisar na predlog konkurznega upravitelja in upniškega odbora premoženje razdeliti brez predhodne obvestive konkurznih upnikov (§ 129 k. r.). Sicer pa ima konkurzni upravitelj predložiti po upniškem odboru odobreni razdelilni načrt, v katerem ima navesti vse k plačilu poklicane terjatve in pa zneske, ki odpadejo na vsako posamezno terjatev.

Razdelilni načrt je objaviti na sodni deski (§ 130 k. r.). Prezadolženec in konkurzni upniki smejo načrt tekom 14 dni vpogledati in prijaviti svoje ugovore. Za razpravo o teh ugovorih se razpiše poseben narok.

Razdelilni načrt odobri konkurzni komisar, če pa so se prijavili proti njemu ugovori, odloča konkurzno sodišče. Na prerekanе terjatve odpadajoče zneske je založiti pri sodišču. Vendar se je nanje ozirati le tedaj, če rok za tožbo še ni zamujen, oziroma če se je tožba vložila najkasneje tisti dan, ko je konkurzni upravitelj stavil predlog na razdelitev (§ 131 k. r.).

Terjatve tistih konkurznih upnikov, ki so obenem ločitveni upniki, je vpoštovati s polnim zneskom, če se je razdelitev skupne konkurzne mase izvršila pred razdelitvijo skupila za ločeno maso. Kar je upnik na ta način preveč prejel, se masi povrne iz specialne mase (§ 132 k. r.). Upniki, na katerih terjatve se vsled zakasnele prijave ni moglo ozirati pri delitvi, morejo zahtevati, da se jim pri prihodnji delitvi vnaprej odkáže iz mase tak znesek, da se njih skupni prejemek zenači z onim ostalih upnikov (§ 134 k. r.).

Konkurzni upravitelj se ima o izvršeni razdelitvi konkurzne mase izkazati napram konkurznemu upravitelju (§ 135 k. r.). Kakor hitro je razdelitev celega konkurznega premoženja izkazana, ima konkurzno sodišče konkurz uradoma dvigniti (§ 139 k. r.). Dvig konkurza je javno razglasiti (§ 78 k. r.).

Prisilna poravnava v konkurzu. Ta je bila pod prejšnjim konkurznim redom dopustna le v trgovskem konkurzu. Zdaj je dostopna vsakemu prezadolženecu brez razlike in izključena je samo v konkurzu pridobitnih in gospodarskih zadrug.

Predlog na sklenitev prisilne poravnave ima staviti prezadolženec. Če sodišče predloga ne zavrne kot nedopustnega, sme konkurzni komisar po zaslišanju upravnika in upniškega odbora odrediti, da se do sklepa zbora upnikov ustavi nadaljna realizacija konkurznega premoženja (§ 140 kazenskega reda.)

Predlog je nedopusten, če je prezadolženec pobegnil, če se brani predložiti natančni izkaz svojega premoženja ali položiti razodetno prisego, ali pa če je bil po nastopu plačilne nezmožnosti obsojen radi goljufive krive.

Tudi mora predlog ustrezati po svoji vsebini minimalnim zakonitim zahtevam, med katerimi je najvažnejša ta, da mora prezadolženec upnikom tretjega razreda ponuditi vsaj plačilo desetega dela njihovih terjatev najdalj tekom enega leta (§ 141 k. r.).

V drugih slučajih more sodišče poravnanli predlog tudi tedaj, če odgovarja zakonitim zahtevam, po svoji previdnosti odkloniti, tako če je prezadolženec v zadnjih petih letih že enkrat prišel v konkurz, če se je v tem času z upniki že enkrat poravnal, če vsled zanikernega knjigovodstva prezadolženčevega ni mogče dobiti vpogleda v njegovo gospodarstvo itd. V

vslih teh slučajih ima sodišče pred odločbo zaslišati konkurznega upravitelja in upniški odbor (§ 142 k. r.).

Prisilna poravnava se na ločitvene in izločitvene upnike ne more nanašati, njihove pred konkurzom pridobljene pravice ostanejo v vsakem slučaju nedotaknene (§ 149 k. r.), vsled tega ti upniki pri poravnalnem naroku nimajo pravice glasovanja (§ 143 k. r.). Isto velja tudi o upnikih prvega in drugega razreda, ker mora prezadolženec njihove terjatve plačati v polnem obsegu. Le tedaj, če je konkurzni upravitelj izpodbijal vrstni red teh terjatev, pristojta tudi upnikom prvega in tretjega razreda glasovalna pravica. Upnik, ki je priglasil več terjatev, ima samo en glas, naj si je terjatve pridobil pred konkurzom ali pozneje. Upniki, katerim skupaj pristojta ena terjatev, se morajo glede glasovanja med seboj zediniti (§ 144 k. r.).

Naravno je, da je sklepanje o poravnalnem predlogu nedopustno pred preskusnim narokom. Zakaj še-le pri slednjem se poda, katerim upnikom pristojajo terjatve in v katerem obsegu. Narok za sklepanje o predlogu na prisilno poravnavo je javen. Povabiti je k njemu konkurznega upravitelja, člane upniškega odbora, vse osebe, ki so za izpolnitev v poravnalnem predlogu obseženih obvez prevzele za prezadolženca jamstvo, vse k glasovanju upravičene upnike in prezadolženca samega, ki se mora naroka redoma osebno udeležiti. Zaeno je vsakemu upniku dostaviti prepis poravnalnega predloga.

Po otvoritvi naroka ne more prezadolženec predloga več umakniti. Pač pa je dovoljena sprememba prvotnega predloga, toda v slučaju, če niso vsi upniki navzoči le v toliko, v kolikor novi predlog ni neugodnejši od prejšnjega (§ 145 k. r.).

Po poročilu konkurznega upravitelja o gospodarskem položaju prezadolženca se preide k glasovanju. Predlog velja za sprejet, če je zanj glasovala najmanj nadpolovična večina vseh pri naroku navzočih, k glasovanju opravičenih upnikov in če znaša skupna vsota terjatve vseh pritrujočih upnikov najmanj tri četrtine vseh k glasovanju opravičenih terjatev (§ 147 k. r.). Če se pri prvem glasovanju doseže le ena teh dveh većin, more prezadolženec zahtevati, da se pri prihodnjem naroku znova glasuje. Upniki pri tem naroku na svoje prvotne izjave niso vezani.

Bližnji sorodniki prezadolženčevi in njihovi pravni nasledniki, ki svojih terjatev niso pridobili prej kakor 6 mesecev pred otvoritvijo konkurza, štejejo pri preračunanju večine le, če glasujejo proti predlogu (§ 148 k. r.).

Konkurznim upnikom tretjega razreda ima prezadolženec ponuditi enako kvoto in enake ugod-

nosti. Ne more torej obljubiti enemu 40 drugemu 60% njegove terjatve, izvzemši, če zapostavljeni upnik v to privoljuje (§ 150 k. r.). Zneske, ki odpadejo na prerekane terjatve, ima prezadolženec zavarovati. Če upnik tekom danega roka ne toži ali prekinjenega pravnega postopanja ne povzame, more prezadolženec z založenim zneskom zapet prosto razpolagati. Pravice upnikov do prezadolženčevih sozavezancev ali porokov ostanejo tudi po prisilni poravnavi nedotaknene (§ 151 k. r.).

Poravnavo ima konkurzno sodišče odobriti in odobritev javno razglasiti (§ 152 k. r.). Odobritev je odreči, če se izkaže, da je bil poravnanli predlog sploh nedopusten ali da se niso upoštevale za poravnanlo postopanje predpisane zakonite določbe, slednjič, če je prezadolženec posameznim upnikom brez dovoljenja drugih dovolil posebne ugodnosti (§ 153 k. r.). Po svoji previdnosti pa more konkurzno sodišče poravnavi odreči odobritev tudi tedaj, če dovoljene ugodnosti niso v nikakem razmerju s premoženjskimi razmerami prezadolženca ali če poravnava nasprotuje skupnim interesom upnikov, slednjič, če upniki tretjega razreda prejmejo manj kakor četrti del svojih terjatev in je tega uspeha kriva le prezadolženčeva lahkomišljenost, zlasti okolnost, da je otvoritev konkurza zavlačeval (§ 155 k. r.).

Pravni učinek odobritve poravnave obstoji v tem, da prezadolženec ni dolžan, svojim upnikom naknadno doplačati tistega primanjkljaja, katerega utrpe vsled poravnave. Pri tem je nemerodajno, ali so se upniki glasovanja o poravnalnem predlogu udeležili, ali so glasovali proti njemu, ali pa se jim glasovalna pravica ploh priznala ni (§ 156 k. r.). Le upniki, katerih terjatve po krivdi prezadolženca v poravnalnem postopanju niso bile vpoštrevane, morejo od prezadolženca prej ko slej zahtevati plačilo v celem obsegu.

Ničnost poravnave. Če pride tekom dveh let po odobritvi poravnave do obsodbe prezadolženca radi goljufive krive, tedaj upniki niso vezani na dovoljeni popust svojih terjatev, ne izgube pa pravic, katere so s poravnavo pridobili napram prezadolžencu ali tretjim osebam. Na predlog enega izmed konkurznih upnikov je v tem slučaju konkurzno postopanje zopet povzeti (§ 158 k. r.).

Če je prezadolženec dosegel poravnavo z goljufivimi dejanji ali s tem, da je posameznim upnikom dovolil nedopustne ugodnosti, more vsak upnik tudi tedaj, če prezadolženec ni zakrivil goljufive krive, tekom treh let po odobritvi poravnave tožbenim potom zahtevali, da se poravnava izreče njemu nasproti za brezmočno ter dolžnika obsodi na plačilo popusta. Tudi v tem slučaju pa obdrži upnik vse ugodnosti, ki si jih je napram prezadolžencu ali tretjim osebam pridobil s poravnavo. Izključeni od te tožbe so samo tisti upniki, ki so se nepo-

štenih dejanj sami udeležili ali ki teh okolnosti, dasi so jim bile znane, niso uveljavljali že pred odobritvijo poravnave (§ 166 k. r.).

Kakor hitro je poravnava odobrena, ima sodišče konkurz dvigniti (§ 157 k. r.). Isto velja, če se med konkurznim postopanjem izkaže, da se istega udeležuje en sam upnik ali, da konkurzno premoženje ne zadostuje niti za pokritje konkurznih stroškov. (§ 166 k. r.).

Prav tako ima sodišče dvigniti konkurz tedaj, če privolijo po preteku prijavnega roka vsi masni upniki in vsi konkurzni upniki, ki so terjatve prijavili, v dvig konkurza. Privoljenja posameznega upnika ni potreba, če je terjatev v celoti plačana ali zavarovana, ali če je pri prerekanih terjativah rok za vložitev tožbe brez uspeha potekel (§ 167 k. r.).

Malotni konkurzi. Malotnim konkurzom more konkurzno sodišče proglašiti take konkurzne zadeve, katerih premoženje ne utegne presegati zneska 5000 K. — (§ 169 k. r.). Pri teh konkurzih je predvsem gledati na to, da se prej ko mogoče dokončajo in se prihranijo stroški. Zato je dovoljeno, da se opuste javne objave v časopisih izvzemši objavo otvoritve in dviga konkurza, inventura se sme izvršiti po sodnem uradniku ali celo po sodnem slugi; konkurzni komisar more odrediti, da se opusti izvolitev upniškega odbora, slednjič se more pri splošnem preskusnem naroku razpravljati tudi o vseh drugih vprašanjih, o katerih ima sicer sklepati zbor upnikov in zlasti tudi o razdelitvi konkurzne mase (§ 171 k. r.).

O draženju neobhodnih potrebščin.

Spisal dr. F. Mohorič.

(Konec.)

Vendar znanost na polju draženja potrebščin ni ostala nedelavna, pač pa se je pečala bolj s posameznimi slučajmi in zlasti s posameznimi slučajmi pravosodja, ob kateri priliki so se raztezala razmotrivanja in izvajanja tudi na celotni ustroj, na celo skupino perečih vprašanj in prikazni razpravnega predmeta.

1. Prvi govori v Avstriji o draženju živil Högel v svojem osnutku novega kazenskega zakona, s pozivom na enako določbo v italijanskem in nizozemskem zakonu; nemški (1909) in švicarski (1908) osnutek pogreša take določbe); Högel takorekoč razširja določbo § 482 v svojem § 313: Kdor nalašč . . . splošni potrebščini pripadajoča živila, zemeljske pridelke, služeeče za živila, kuriva ali svetiva, — nakuplja, ali njih pridelovanje omejuje v to svrho, da navia njih ceno

na višino, ki je izven razmerja nasproti nabavnim stroškom.¹⁾

2. Löffler se je baval s prvim zakonom zoper draženje potrebščin (predavanje v dunajski pravniški družbi (Jur. Ges.) 16./12. 1914, Ger. Z. 1915/10; nadalje Oe. Zeitschrift für Strafrecht V., str. 225 in VI., str. 80), in opozarja na težkoče v določbi, kdaj je zahtevanje cen — očitno čezmerno, ter na dejstvo, da ta zakon zoper draženje živil hoče naravno tvorbo cen po gospodarskih zakonih ponudbe in zahtevanja izločiti in preprečiti, in pride nazadnje do zaključka, da je nemogoče popravljati napake gospodarstvene politike z — državnim pravdnikom, ter da spada marveč narodno-gospodarstveno-politična naloga v delokrog uprave;²⁾ končno opozarja na stališče zakona, ki domneva, da se da primerna cena določiti absolutno, izven gospodarstvenega prevdarka (konjunktura); in da je smatrati očitno čezmernimi one cene, ki se ne vjemajo z gospodarstvenim položajem, kar je pač — zopet odprto vprašanje.

3. Michler (Nabavni stroški ali tržna cena? Ger. Z. 1915/10) zanika, da bi smel pridelovalec ali trgovec zvišati cene, ne glede na nabavne stroške že zaradi tega, ker se je zvišala tržna cena; kajti tržne cene niso vselej pravilno merilo za njih razmerno primernost.

4. Ratzenhofer (istotam) pride do istega zaključka, sklicujoč se v bistvu na Löfflerja; on zavzema zelo skrajno stališče, češ, da je treba občutno kaznovati branjevca, in najsi prodaja za dva vinarja predrago.

Obema (3, 4) očita poročilo v Ger. Halle 1915/14, da se morata oba odreči pravniškemu utemeljevanju ter da je v tej zadevi pravna veda sploh prisiljena, iskati zatočišča pri narodnem gospodarstvu.

5. Scharfmesser se ostro obrača zoper nekatere obsodbe branjevcev zaradi domnevne čezmernosti dobička, povišanega čez navadno mero za vinarje in vinarčke in zoper naziranje v pravosodju (zlasti v odločbi z dne 16. marca 1915 št. ? glej zgoraj pod I. 2), češ, da zakon sam (zlasti v drugi naredbi iz leta 1915) stremi za tem, da se uporabljajo zako-

nita sredstva zoper velike zločince, dočim se praksa omejuje samo na preganjanje branjevcev in prekupovalcev, ki so pri draženju le žrtve večjih in velikih dobaviteljev, kar se mu ne vidi prav. On opozarja, da je zakon naperjen proti nakupovanju in utesnjevanju pridelkov in njihovega prometa (a) v sedanjih časih stiske in (b) v nakani, na tak način dražiti potrebščine iz lakomnosti, kakor je to delal že v rimskih časih žitni oderuh Dardanarij. Že Rimljani so naperili zaščito zakonov zoper velike oderuhe, in se za malenkosti niso brigali (minima non curat praetor). Pri nas so sedaj veliki oderuhi prosti, mali branjevci pa so preganjani zaradi vinarskega dobička, kakor ravno v grajanem pravosodju, kjer je branjevec začetkoma pri moki imel dobička 4 vinarje in pozneje 8 vinarjev pri kilogramu. V nasprotju izvaja pisec, da se ne sme kratiti nakupovalcu, ki je nabavil zalogo za rednih časov, sedanja prilagoditev večjega dobička, in da ta zaradi prodaje po naknadnih cenah na noben način ne sme postati kazniv. Namesto, da bi se prestrigel vir zlosti, in da bi se odstrani vzrok, se bojuje raba zoper nasledke vzroka. (G. H. 1915/18.)

6. Sternberg (G. H. 1915/33) se peča s ces. naredbo z dne 7. avgusta 1915, št. 228), obžaluje, da ta zakon ni prinesel vseh potrebnih popolnitev, zlasti ne zanesljivejših določb pojma »neobhodnih potrebščin«, sicer pa odobruje vse predpise zoper draženje cen; vsaka sredstva, ki skušajo omogočiti, da se vsi sloji ljudstva lahko preskrbe s potrebščinami, so priporočljiva.

7. Schreiber (Zeitschrift für Staats- und Volkswirtschaft XXVI./31) pride do zaključka, da običajni gospodarstveni zakoni za izredne vojne položaje ne zadostujejo in je treba sredstev, da potrebijo sloji niso preveč obteženi, v cenah stiskani, pridelovalci in tržci pa ne preveč okoriščani.¹⁾

III. Književniki niso edini, kam je razvrščati kaznive čine draženja. Janka (učnik (§ 129) jih uvršča med kaznivo izkoriščanje, Liszt (učnik 485) v dodatku h goljufiji; nekateri med oderuštvo, (Löffler, glej pod I. 2), nekateri h kaznivim činom zoper državo, zoper gospodarstveni red, nekateri med predpise v zaščito premoženja (Stooss, učnik str. 528,) Lammasch (Grundriss str. 143 v okvirju § 482 (dardanarijevanje).

IV. Nekateri zaključki.

V okviru pričujočih izvajanj se je v nadaljnem omejevati na nekatere zaključke.

¹⁾ Slučaj takozvanega dardanarijstva (po skopuhu Dardana. riju, ... glej pozneje!)

²⁾ Löffler opozarja, da se velepridelovalci ne branijo oderuškega dobička, da se pozivajo na ogrske veleposestnike, in je zato zakonodajne odpomoči iskati na drugi strani. Izrečene kazni dosežejo samo posameznika, in čestokrat prav občutno, s čimer pa ni ustrezno niti narodnogospodarstveni politiki, niti se zmanjša gospodarstvena stiska.

¹⁾ Primerjaj tudi nekatera poročila v G. H. 1915/28, 30, 31.

1. Sedanji časi v državi so izredni vojni časi; vendar v državnem gospodarstvenem, pred vsem pridelkovnem oziru niso opasni, nasprotno nam uradna poročila vsak dan jamčijo, da je sovražnik vržen deloma celo daleč čez meje; gospodarstveni časi se morejo torej imenovati kljub vojni izrednosti, vendar še v pridelkovnem oziru, četudi obteženi, vendarle naravnimi in nikakor ne opasnimi.

To je v obsegu draženja živil velikega pomena.

Dokler so namreč gospodarstveni časi naravni, tako dolgo se tudi državljanstvo preživlja in preskrbuje z rednimi, običajnimi potrebščinami; zlasti z rednimi običajnimi živili, — vsakdanjim kruhom, z žiti, običajnimi zelenjavami, krompirjem, trajavnim sadjem in pač le deloma z mesom, vinom in pivom kot vsakdanjimi (!) krepčili.

Šele v skrajnih, opasnih časih — je državljanstvo primorano, upotrebljati vsake, v navadnih časih tudi manj vredne potrebščine, zlasti manj vredna, v množini manje prikladna, — sploh vsakojaka in sploh dobitna živila. V takih časih so tudi jagode, drenulje, črešnje (v surovem stanju), borovnice, grozdje, — neobhodno potrebni; taki časi so nam pač odvrnjeni in daleč od nas.

V tem zmislu je umevati odločbo z dne 30. junija 1915 (I. 5), da je, odgovarjaje na vprašanje o neobhodni potrebščini, vpoštevati a) krajevne, b) časovne razmere, e) in tesnobo potrebščin, nujnih za vsakdanje preživljenje najširših slojev; kar torej pomenja, da je pojem neobhodne potrebščine menjajoč, v različnih krajih in časih različen.

Presojajoč položaj našega časa in našega kraja, moramo torej priti do zaključka, da nekateri namečkovni, hipni ali vsaj kratkotrajni in mimoidoči — sadni nasladi, kakor: sveže jagode, borovnice, višnje, črešnje, drenulje, grozdje, dosedaj za poletje 1915 niso bila neobhodno potrebna živila, in sicer tem manje, ker se je v tistem času (junija) dobival že novi krompir, obilica svežih in stalnih prikuh itd. Ako pa ti sadni nasladi niso spadali ali ne spadajo med neobhodno potrebna živila, jih je za poletje 1915 sploh izločiti iz kaznivih činov zoper draženje živil, seveda izvzemši morda posamezni slučaj hipne nujnosti (gladu, ob nedostali dosegljivosti drugih rednih živil — v skrajnem opasnem trenutku), kjer pa prihajajo v poštev tudi druge kazenske določbe.

2. V posameznosti je gospodarstveno neskladje,

a) zahtevati od nabavitelja, ki je nabavil živila v rednih predvojnih časih večjo zalogo po ugodnejši nakupni ceni, da bi to blago moral prodajati ceneje kakor drug nabavitelj — njegov sosed; tem bolj, kadar so uvedene med trgovci enega kraja — morda celo v sporazumnosti z obrtno oblastjo — enake, enotne cene ali celo najvišje cene.

b) Uvaževati je vso pridobitno dobo najmanj enega poslovnega leta in celotni obseg nabaviteljevega obrata; morda je imel v enem blagu izgubo, ki jo mora izenačiti in zravnati ugodnejše razpečanje drugega blaga. Ugodnost v nabavi zaloge v predvojnem času spada v račun ugodnega trgovskega preudarka ob času nabave, in se tak ugodni in posrečeni prevdarek (konjunktura) ne sme naknadno več nabavitelju odvzeti; pravniki označujejo tako presojo — na kratko: od takrat = ex tunc.

c) Uvaževati je, da mora v izredni vojni dobi tudi dotični dobavitelj svoje vsakdanje potrebščine preskrbovati po sedanjih cenah, in da je torej njegovo lastno preživljenje v mnogih ozirih podraženo in obteženo; on mora torej dražje prodajati svoje blago, ako hoče (a) pokriti v isti, vsakdanje umestni meri svojo z) osebno β) stvarno režijo trgovine ali obrta;

(b) ako hoče ostati v dosedanjem, ali vsaj normalnem trgovsko ali obrtno-pravilnem gospodarskem ravnotežju, če bi se to zabranilo, bi se s tem podjetniku prepovedalo poslovanje v strokovnem ravnotežju;

(c) v ohranitev tega, zdatno težje dosegljivega ravnotežja pa mora nabavitelj dosežati višji — čeprav le razmerno višji državljanski dobiček (morda polovični, ali večji itd.).

Tudi takozvani državljanski dobiček, ki ga povdarjajo vrhovne določbe, je dobiček za gospodarsko ravnotežje.

3.) Tudi najvišje, uradne (maksimalne) cene ne morejo biti — za kaznivo ali nekaznivo draženje odločilne ali vsaj vselej odločilne.

Določba najvišjih cen je gospodarstveno-tehnično jako zavozlan in težak posel, — ki se ne posreči, — ne samo vselej, ampak se posreči le malokdaj. Nadrobni preračuni pri sodiščih z zanesljivo pripomočjo izvedenca so v mnogih slučajih dognali, da se kranjske, v drugem polletju 1914 določene maksimalne cene — niso posrečile, in da so bili trgovci stvarno primorani, pri podrobni razprodaji iti čez maksimalne cene. Zlasti se je to pokazalo pri uvažanih pridelkih kakor pri smrdljivcu (petroleju), pri žitu in mlinskih pridelkih, dobavljenih z Ogrskega.

Navajal se je zgoraj slučaj, da je ženska z Ogrskega dobavljeno žito morala plačati dražje, nego so podrobno razprodajo dovoljevale maksimalne

cene. Da se varuje kazenskega preganjanja, je vprašala za svet pri sodišču, — ki ji seveda ni moglo dati potrebnega, — strokovno izvedenost zahtevajočega sveta, ampak ji svetovalo, naj si da prodajno ceno določiti pri pristojni strokovni ali politični oblasti.

Koncem leta 1914. in tekom leta 1915. se je pokazalo, da se je morala nabavljati ogrska koruza po 50 K do 70 K in višje za 100 kg.¹⁾ Ali je bilo torej — možno, in gospodarstveno - pametno, — da bi se domača, — sploh v pičli meri se nahajajoča pšenica prodajala za isto ali celo nižjo ceno, kakor strokovno manjvredna — in k temu še pokvarjena ogrska koruza. In vendar so bili naši kmetje sodno preganjani, ako so prodajali pšenico po 80 vin. za 1 kg.

Izkušnja torej uči, da je nadzorovanje cen zgolj pri nadrobni razprodaji nezadostno in enostransko, in da je torej treba nadzorovati cene (a) pri uvozu, (b) pri nabavi na debelo — in (c) pri nadrobni razprodaji; (d) da je možno šele na tej široki, najširši — to je — strokovno popolni podlagi, določevati strokovnopravilne maksimalne cene. Najvišje cene morajo torej biti vsestransko (gospodarstveno in trgovsko — od vira do končne razprodaje) utemeljene, ali pa lahko škodijo več kakor koristijo.

Sicer pa se da po večini slučajev izhajati s trgovsko-obrtnimi, — uradnimi sredstvi v zabranitev zlorabe; — obrtno uradne kazni so naknadno popravljive, sodne pa so nepopravljive.²⁾

4. Opasno je pri teh nepravilnih razmerah stališče kmeta in malega pridelovalca sploh.

Že zgorajšnja opazovanja kažejo, da velika večina naših trgovcev in obrtnikov ne računa, ali ne ve računati s strokovnim, na odstotke, ali vsaj številke, določenim tržnim in obrtnim preudarkom, kamoli naš, strokovno neizurjeni, — po starih običajih živeči in gospodareči — kmet.

Naš kmet prodaja svoje pridelke razmeroma ceno zato, ker jih sam — osebno pridelal, in svojega in svojcev osebnega dela ne stavi v račun. Strokovni veleposestnik (agrarec) preudarja strokovno stroke setve, pletve in žetve, priračunja davke in vso režijo, in šele potem določa svoj dobiček; on

¹⁾ Poročilo gospodarske zveze 21./8. 15; po izjavah prič se je slaba koruza in koruzna moka plačevala po 1 K.

²⁾ V tem oziru določa namreč, razen določeb obrtnega zakona, § 20 (najnovejšega zakona) c. kr. ukaza 7./8. 1915, št. 228 d. z.: Zoper ... tozadevne odredbe političnih oblasti (§§ 1, 2, 4, 5, 7, 9, 10) in tržnih oblasti (§ 10²) ni dopusten priziv. Predstojnemu političnemu oblastvu pa je pridržano: uradoma popreskusiti vse odredbe in, ako je treba, izdati potrebne (... torej tudi razveljavljajoče in oprostilne) ukaze.

ne dela ne osebno, ampak s stroji, prideluje naravne pridelke že v denarnem gospodarstvu, dočim tiči in mora tičati mali kmetovalec v pridelkovnem gospodarstvu kakor njegov ded, praded in pradedov ded. Nastopna izvajanja naj pokažejo, da to ni zanj nikaka graja.

V rednih (denarnih) časih v denarnem gospodarstvu živeči meščan, uradnik in marsikak drug slojevnik prezirno gleda na kmeta. A že prej se je nekoliko omenjalo, da je pravo, naravno gospodarstvo na svetu — vendarle pridelkovno gospodarstvo; kajti v izrednih (vojnih) časih kmet lahko mirno vztraja pri svojih naravnih pridelkih, denarnik gleda nanj in na njegove pridelke zavidno, — tem bolj, čim manj denar izda in velja. Zato je vse denarništvo naenkrat zoper kmeta in kmet, to je, mali kmet, je vsega draženja začetek in konec.

A stvarno je neizpodbitno, da mali kmet sam niti ne ve določevati cene, to je, strokovno zadostne cene za svoje pridelke. Cene, ki jih je podedoval po očetu ali dedu, — so že zdavna nedostatne; on se torej ne more niti toliko zanašati na primernost podedovanih ali prevzetih cen, kakor obrtnik in trgovec v mestu na trgovske in obrtne običaje. Malemu kmetu določajo cene — »borze«, namreč meščanski trg; in trg raznih letovišč in kopališč. Naš kmet vedno vpraša, kake so cene za jajca, žito itd. na trgu, in po njih se ravna, — če je v neposredno in osebno dosegljivi bližini veljavnega mestnega trga, sicer pa se ravna po tem, kar piše njegov časnik, (če je nanj naročen), ali kar mu pove branjenec in sploh prekupec, ali se pa — v oddaljenem gorskem zakotju, še dandanes ravna po podedovanih cenah.

Na kmetih so tekom leta 1914. in 1915. ceno krompirju delali veliki kupci (največ v svrhu izvoza v inozemstvo). Kadar je kmet slišal, da se krompir plačuje dražje, je tudi sam zahteval višje cene, tem bolj — čim dalje je hranil krompir, — pri čemer ga je vedno več postalo nerabnega, nagnilega, zmrzlega itd. — In obtožbe so padale zgolj na malega kmeta, in tudi sodbe, dane po sodnikih, rojenih med kmeti, so v marsičem prezrle in prezirale prave kmetijske razmere, imajoče vpliv na cene kmetiskim pridelkom.

Kdor je prišel na primer letos na Orle in povprašal pri naših kmetiskih materah, če imajo in po čem dajo črešnje (letos često nesrečne črešnje!), je na svoja ušesa slišal in se prepričal, da je kmetica vprašala: po čem so črešnje na ljubljanskem trgu? ali pristavljala: na trgu so menda tako ... — Iz tega izhaja, da se kmetsko, strokovno neizvedeno ljudstvo, — zanaša na pravilnost tržnih cen, — saj jih nadzoruje in »dela« — tržna oblast, in da so se ravnali v dobri veri po njih. To se seveda ne da trditi o

vseh mešetarjih, prekupcih in drugih — premetenih izkoriščevalcih.¹⁾

V gotovem slučaju je čitala kmetska nabiralka jajc v ljubljanskem dnevniku, da so se jajca prodajala na trgu po 14 v; prihodnjič je na vprašanje izjavila, da je cena jajcem po 14 v; v resnici jih je prodala po 12 v — in vključ temu je bila ovađena. (Končno pa vendar oproščena.)

5. Pri sadnih in mesnih — nasladkih je vsekako uvaževati dejstvo, da so v rednih časih cene tem predmetom (perutnini, gosem) višje kakor drugemu, vsakdanji rabi služočemu mesu; kadar se jemlje torej ta »nasladek« v izrednih slučajih kot nadomestna neobhodna potrebščina, tedaj je tudi uvaževati, da gre za tak izredni nadomestek višja strokovna cena, na primer za gosje meso v razmerju s temeljnimi — uradnimi cenami za govedino; enako tudi v slučaju žemljavih drobtin. Sicer pridemo do neskladja, da je izredni užitek (gos) v izrednih vojnih časih cenejše živilo... kakor v rednih časih.

Pri takih izrednih potrebščinah in zlasti živilih je treba ugotovitve, v katero svrhu, ali glavno svrhu se je nakupil izredni užitek, če morda drobtine za — cvrtje pišk; če gos — nemara res — zaradi nedostalosti ali za nadomestek druge masti, in ne kot luksusni — lukulični navržek... Leta 1904. se je na mestni uradni tržnici v Karlovih Varih prodajala pitana gos na težo, ali kar počez — na primer samo eno, seveda surovo perut — za 80 vin. (morda ne $\frac{1}{4}$ kg) in smo kupci pri tem izhajali za domačo vporabo; žal, da se takratna cena po teži ne dá več po spominu določiti.

V nekem slučaju je bila v drugi polovici avgusta 1915 kazensko preganjana kmečka prodajalka zaradi prodaje — med drugim tudi kokoši in pe-

telinov (v Ljubljani) po 4 K, in branjevka zaradi podobne razprodaje po 4 K 20 v do 4 K 30 v.¹⁾ V tem času je stala v Ljubljani govedina 1 kg po 1 K 90 vin. Pri tem so zasebniki in orožniška poročila iz okolice že najmanj v zadnjih dveh letih ocenjali kokoši sploh po 4 K in več in tekom leta 1915. se v kazenskih ovadbah precenjuje kokoš po 5 K in več. Vsaj nekoliko lahko služi temeljna cena govedine kot merilo za primernost ali čezmernost cen pri drugi mesnini v resnih in izrednih časih.

6. Zakon zoper draženje ima človekoljubno svrhu, preprečiti čezmerno — navlaščno (zlonaklepno) draženje. Izvedba te svrhe pa je v dejanskih odnosajih težavna, ker gre v glavni točki za presojo gospodarstvenih tehničnih vprašanj. Že ta znak kaže na potrebo sodelovanja strokovno izurjenih izvedencev zlasti pri presoji znaka — neobhodne potrebnosti in osobito znaka — čezmernosti v cenah. In res se tudi sodišča, začetkoma manje, a v napredovanju časa vedno izdatneje in vplivneje poslužujejo sodelovanja izvedencev vseh, mnogorazličnih gospodarstvenih, obrtnih in trgovinskih strok.

Za vsakdanji promet se da svetovati, vpoštevaje dosedanje (strogo) pravosodstvo, — pred vsem: (1) prodajalec se drži temelja nabavnih stroškov; (2) določaj kakor najnatančneje svoj potrošek (režijo) in (3) na tej podlagi določaj svoj — stvarno primerni dobiček, kakor te v tem oziru uči tvoja stroka v dejanskem trajnem izkustvu in zlasti novodobni strokovni poduk v strokovni šoli in vedi

Izredni časi in predmetni zakon silijo pridelovalca, obrtnika in trgovca, sploh prodajalca k temu, da postavlja svoje gospodarstvo na — natančni izračun o neposrednih stroških nabave, o dodatnem potrošku (režiji, pogubitku, kalu) in čistem dobičku; s tem bo prodajalec tudi sebi na korist postavil svoje podjetje na trdno, pregledno, vsak čas izkazljivo podlago. Doba le priličnih, podrobno ne samopreizkušanih, od roda do roda prevzetih količin pri dobičku (kakor jih navaja nekaj ta razprava pri petroleju, kruhu in mesnini), je pač minila, in čas je, da mine. Denar se preračunja natanko v podrobnosti, denarni dobiček v odstotkih; prava stroka zahteva pri vsakem podjetju odstotni preračun²⁾ dobička ali — izgube za zdravo gospodarstvo; kajti dobiček se že dolgo več ne izplačuje — v pridelkih, preračunjenih le v prilični, okrogli in zaokroženi vrednosti. Trdni preračun je predpogoj vsakemu —

¹⁾ Končno oproščena.

²⁾ O. 19/10. 15 Kr. IV 155/15 (G. H. 1915/49): britev in špaga sta za vojaka neobhodni potrebščini; pri nabavi za 1 kg špaga po 7 K, britev po 2 K je prodajna cena po 12 K in 6 K očitno čezmerna.

¹⁾ Nevoljen, da se predrago prodajajo slive (češplje) po 44 do 48 v à kg., jih sklence trgovec prodajati po 24 vin.; — evo njegov račun od 8—10/1915!

Prva vožnja na Notranjsko (zaaranje)	8:50 K;
pot po blago: voznina	4— "
440 kg sliv pri 8 gospodarjih po 14—20 v za 1 kg . .	60:20 "
po 4 prazne zaboje v Postojno	4:60 "
potrošek za 2 dni na poslu: Rakek-Prestranek	9:40 "
za dovoz praznih zabojev	1:40 "
za odpravo sliv na kolodvor	2:40 "
voznina v Ljubljano	4:26 "
is kolodvora na dom	2— "
prodajalki za 2 dni	2— "
nabavni stroški	98:76 K.

Izbirek slabših sliv $\frac{1}{2}$ po 220 kg prodanih za žganje po 10 vin. 22— K;
ostanek po 36 vin. za 1 kg iztržen v 2 dneh 74:68 "
za domačo rabo 2:20 "
skupaj 98:80 K.
uspeh — dobiček = celih 12 vin. in še je moral prodajati mesto po nameri po 24 vin. — po 36 vin. Kaj pa če bi jih prodajal 1 ali 2 tedna, in bi se večji ali manjši del pokvaril?

trdnemu podjetju. Naj bi izredni časi imeli vsaj ta ugoden uspeh, da privedejo vsa naša podjetja na trdni, natančni in podrobni preračun, — in vsa naša gospodarska podjetja bodo zanaprej utrjena, trdna in neomajana.

Govedina je stala v Ljubljani:

1.) od 1./8. 14 do 20./5. 15 v maksimalnih cenah,
prva in druga vrsta	K 1.70—1.90
2.) od 20./2. 15 naprej v prostih cenah, prva in
druga vrsta	„ 2.00—2.40
3.) od 20./3. 15 naprej v prostih cenah, prva in
druga vrsta	„ 2.40—3.—
4.) od 3./4. 15 naprej v prostih cenah, prva in
druga vrsta	„ 2.80—3.—
5.) od 24./4. 15 naprej v prostih cenah, prva in
druga vrsta	„ 3.10—3.60
6.) od 15./5. 15 naprej v prostih cenah, prva in
druga vrsta	„ 3.60—4.—
7.) od koncem julija se je zopet zvišala —	
8.) od 4./8. 15 v maksimalnih cenah 1.) volovje	„ 3.80—4.—
2.) kravje	„ 3.20—3.60
9.) začetkom decembra 1915 od	„ 3.80—5.—
- na drobno za 1 kg in utegnejo cene v nekaterih dneh zopet poskočiti.

Raznoterosti.

Občni zbor trgovskega bolniškega in podpornega društva v Ljubljani se je vršil 23. novembra t. l. Predsednik gospod Alojzij Lilleg otvori občni zbor, imenuje za zapisnikarja g. Ivana Volka in pozdravi zastopnika oblasti mag. komisarja g. dr. Breskvarja. Za overovatelja zapisnika imenuje gg. Šetinca in Kovača. — Razen že leta 1914 umrlih članov so umrli ali padli na bojišču še ti-le člani: Berdnik Maks, knjigovodja; Cvetko Josip, trgovski pomočnik v Ljubljani; Sušnik Josip, trgovec v Kranju; Wolf Sigmund, poslovođa v Celovcu; Petričič Vaso, častni član, vitez Fran Jožefovega reda, častni meščan ljubljanski itd.; Souvan Ferdinand, častni član, veletrgovec in veleposestnik (njegov sin je v svojem in v imenu sorodnikov podaril društvu 1000 K); Armič Aleksander, trg. potnik v Ljubljani; Erian Emil, trgovec v Beljaku; Derčar Josip, poslovođa v Ljubljani; Dolenz Josip, trgovec v Celju; Nagy Štefan, trgovec v Ljubljani; Makesih Josip, trgovec v Celju; Presslauer Maks, trgovec v Beljaku; Roos Edmund, trg. zastopnik v Kranju; Schluet Josip, trg. zastopnik v Gradcu. Društveno premoženje izkazuje v bolniško zavarovalnem oddelku 81.730 K 46 v, v podpornem oddelku 141.336 K 92 v. J. Terčkova zapuščina znaša 47.314 K 79 v. Vsled kurznihi izgub v znesku 2309 K 40 v in izostanka članarine 584 K v vojaško službo vpoklicanih 49 rednih članov znaša primanjkljaj proti letu 1913 preteklo leto 612 K 80 v. Račune so pregledali in našli v redu računski pregledovalci, v katerih imenu poroča g. Anton Škof. Odobri se nadalje podpora v znesku 700 K 14 članom društva ter se določi za bodoče leto 5 mesečnih podpor po 60 K in 5 mesečnih podpor po 50 K. Na predlog g. Kovača se izvolijo za preglednike računov gg. Kmet Iv., Kostevc Iv. in Škof Anton, za njihova namestnika pa gg. Sekula Josip in Škerb'inc Silvester. Končno naznani društveni predsednik, da je ravnateljstvo podpisalo 35.000 K vojnega posojila in sicer 5000 K pri Kreditni banki in 30.000 K iz Trčkove zapuščine pri sodišču, nakar zaključí občni zbor z zahvalo za udeležbo.

*

† Josip Drčar. V „Slov. Nar.“ čitamo: Nanadoma mi je došla iz domovine žalostna vest, da se je prijatelj Pepe Drčar pridružil mnogoštevilnim onim, ki so izkravali na bojnih poljanah za domovino. Skoro nisem mogel verjeti, da je na veke zatisnil oči zlasti v slovenskem trgovskem društvu „Merkur“ toli delaven mož. Z njim sem se seznanil, ko so me poklicali k „Merkurju“ za pevovodjo. Od ustanovitve društvenega pevskega zbora mu je bil eden najmarljivejših, najpožrtvovalnejših članov in pozneje neutrudljivi — lahko pa rečem tudi — nenadomestljivi predsednik: duša pevskega zbora. Prvi pri pevski vaji, zadnji od nje, predsednik, tajnik, če treba — sluga, vse v eni osebi. Pevci so imeli zaupanje vanj: ubogali so ga in po tistem spravili kako rezko besedo, ker so vedeli, da je na mestu. Z vneto in pridnostjo je dosegel marsikak uspeh. Vsi nastopi, izleti in druge prireditve so bile večidel njegova zasluga. Mož je bil izredno delaven, drugače pa skromen. Poleg planin, kamor je poleti marsikatero nedeljo romal, mu jo bilo edino veselje — petje. Njegovo stalno omizje pri Novem svetu in Rusu so tvorili pevci. Koncem maja so ga potrdili v vojake. Takrat sva se poslovila. A mislil nisem, da mu bom kedaj pisal vrste v spomin. Svojčas je vedno skrbel, da smo umrlim članom peli nagrobnice. Pri njegovem grobu se žal ni glasila slovenska pesem, ki jo je iz vsega srca ljubil. „Vigred se povrne, vse se oživi, tratica pogrne se s cveticami; drobne ptičice pojo tam v domačem gaj“, al' prijatelj nikdar več ne bo nazaj!“ — Blagi Drčar! Nekje na severu, daleč od Tvoje ljubljene domovine, si izdihnil svojo dušo. Rešen si te solzne doline, blagor Ti! V srcih Merkurjevih pevcev pa bo živel nate hvaležen spomin večno! — Hajdubosrörmeny, 29. novembra 1915. — Z. Prelovec.

*

Več gospodičen iz trgovskih krogov se je odločilo, darovati svojim kolegom v bojni črti vsaka po svoji moči novoletno darilo. Malemu odboru se povabijo tem potom tudi druge cenjene kolegije, kajti dolžnost naša je, pomagati onim, ki se za nas bore, med tem ko zastopamo me v kolikor toliko njih prejšnja mesta. Prosimo tudi gg. trgovce, kdor ima prazen prostor, da bi ga dal na razpolago za nabiranje blaga. Denarne pošiljlatve sprejema in izkazuje upravništvo „Slovenskega Naroda“. Pozivljamo obenem rodbine naših trgovskih pomočnikov, da nam javijo imena svojcev, ki se nahajajo na bojišču. Naslovi za priglasitev naj se pošljejo: poštni predal št. 129.

*

Prevozna potrdila in omejitve prevoza ob pošiljanju raznih predmetov. Prevozna dolžnost železnic, ki je določena v § 3. železniškega obratnega reda, je bila vsled neka'rihih tekom vojne izdanihi ukazov za nekatere predmete iz javnih ozirov odpravljena. Pošiljlatve takih predmetov odpremljajo železniške postaje le tedaj, če donese odpošiljatelj hkratu z voznimi listi posebna, od pristojnih mest izdana prevozna dovolila (prevozna potrdila). Naknadne odredbe, da se pošlje blago kaki drugi osebi ali na kako drugo namembno postajo, vpoštevajo odpremne postaje samo tedaj, če se dokaže privoljenje onega mesta, ki je izdalo prvotno prevožno dovolilo.

Predmeti, za katere obstojajo v tuzemskem prometu taka prevozna potrdila, so v naslednjem mašteti:

1. Glasom ministrskega ukaza z dne 25. julija 1914, drž. zak. št. 172 je prevoz živih golobov dovoljen le vojaški upravi. Vsak drug prevoz golobov potrebuje privoljenja vojaških oblastev.

2. Ovčja volna, nepodelana (nečiščena volna, prana na živalih, prana z roko in tovarniško prana, strižena volna [zaklanihi živali], strojarska volna, volna poginjenih živali, krznarska in umetna volna) ter odpadki volne se smejo pošiljati le na podstavi prevoznih potrdil, katera izdaja c. kr. trgovinsko ministrtvo na Dunaju. (Ministrski ukaz z dne 2. junija 1915, drž. zak. št. 150).

3. Za pošiljatve žita (pšenice, pire, rži, napolice, ječmena, ajde, ovsu in koruze vseh vrst) in mlevskih izdelkov je treba glasom cesarskega ukaza z dne 21. junija 1915, drž. zak. št. 167 prevoznih potrdil, katera izdajajo politična oblastva prve instance. V posameznih kronovinah izdaja za pošiljatve otrobov prevozna potrdila centrala za krmila (Futtermittelzentrale) na Dunaju ali pa deželne podružnice te centrale.

4. Pri oddaji sočivja in sicer graha, leče in fižola vsake vrste, ki se ne porabi za zeleno prikuho, je treba donesti prevozna potrdila, ki jih izdajajo politična oblastva prve instance. (Ukaz z dne 23. julija 1915, drž. zak. št. 206).

5. Za pošiljanje ogršice in repice je treba glasom ministrskega ukaza z dne 25. julija 1915, drž. zak. št. 210 od c. kr. trgovskega ministrstva izdanih prevoznih potrdil.

6. Krmila (in sicer sladove kali, pivne tropine, posušene, oljne tropine, tropine solnčnic, tropine bučnih zrn, kakosove tropine, sezamove tropine, konopljne tropine, grintovčeve tropine, makove tropine in tropine podzemskih orehov, krompirjeva kaša (pulpa), posušena je mogoče glasom ministrskega ukaza z dne 14. avgusta 1915, drž. zak. št. 238 pošiljati le, če izda centrala za krmila na Dunaju posebna potrdila za transport.

7. Za pošiljanje kož (in sicer govejih in konjskih kož, svežih, soljenih ali posušenih) je treba ali prevoznic, ki jih je izdalo c. in kr. vojno ministrstvo ali c. kr. ministrstvo za deželno brambo ter vpogledalo c. kr. trgovsko ministrstvo, ali pa trajnih dovolil c. kr. trgovskega ministrstva. Ta trajna dovolila pa dajejo pravico oddajati kože le, če se plača voznina naprej. (Ministrska ukaza z dne 19. avgusta 1915, drž. zak. št. 243 in z dne 4. septembra 1915, drž. zak. št. 259).

8. Za grozdne pečke je treba glasom ministrskega ukaza z dne 14. oktobra 1915, drž. zak. št. 308 prevoznega potrdila, katero izda občinsko predstojništvo, iz čigar področja je pošiljatev.

9. Za pošiljatve lanenih stebel v druge nego avstrijske kraje, ki niso spojena s predilnicami lanu, je glasom ministrskega ukaza z dne 15. septembra 1915, drž. zak. št. 267 treba sporazumne pritrditve c. kr. poljedelskega in c. kr. trgovskega ministrstva.

10. Za surov špirit, rafiniran špirit, (vštevši denaturirani špirit), ako presega teža pošiljatve 100 kg, je treba glasom ministrskega ukaza z dne 8. novembra 1915, drž. zak. št. 331 prevoznega potrdila, ki ga izda centrala za špirit (Spirituszentrale) na Dunaju.

Dohodninski davek. Opozarjamo, da bo treba prihodnji mesec zopet vlagati napovedi o dohodnini za l. 1916. Kakor smo že večkrat povdarjali v listu, ponavljamo danes, da se preobdavljenju davkoplačevalca le na ta način izogne, da dokaže resničnost napovedanih dohodkov. Dokaz je pa popoln le na podlagi knjig rednega knjigovodstva. Zato naj vsakdo skrbi, da ima svoje knjige v redu in koncem leta zaključene, kajti ko bo dobil pomisleke na napovedi, bo te uspešno le s knjigami ovrgel. Na same besede davčne oblasti ne dajo veliko in se potem drže mnenj izvedencev in zaupnih oseb, včasih takih, ki prav nič nimajo vpogleda v poslovanje kakega trgovca. Uvažujte torej te besede!

Berlin-Carigrad. Vstrajnosti, junaštvu in naporom naše ter naših zaveznikov armade se je posrečilo po porazu Srbije vzpostaviti direktno železniško zvezo med Berlinom in Carigradom. Cela proga sicer ni še v prometu, vendar bo pa kmalu, toda orientni ekspresni vlaki se ne bodo držali prejšnje proge Berlin-Draždane-Podmokli-Dunaj-Budimpešta-Belgrad-Niš-Sofija-Carigrad. V Temešvaru so se namreč 3. in 4. t. m. vršile železniško politične konference zastopnikov vseh zavezniških držav. Ta konferenca se je sklenila, da bo novi orientni brzovlak šel po najkrajši progi Berlin-Carigrad,

t. j. iz Berlina čez Bohumin v Budimpešto, da se torej ne bo dotaknil Draždan in Dunaja. Interesi teh dveh mest se bodo na ta način varovali, da bosta Draždane in Dunaj dobila direktno zvezo potom brzovlakov na orientni ekspres. Z ozirom na to, da je pri Belgradu most čez Savo porušen in da ovira predor Ripanj južno Belgrada, ki je zasut, nadaljnjo vožnjo, nova proga sedaj ne pojde iz Budimpešte čez Novi Sad in Zemun, ampak čez Temešvar, Vršec in prestopi pri Smederovu Donavo ter na tej stranski progi Smederovo-Velka Plan doseže glavno progo pri zadnji postaji. Železnico Smederovo do Niša so popravile nemške železniške kompanije, iz Niša do Caribroda in južno do Skoplja pa bolgarske, dočim je bila naloga avstro-ogrskih železniških čet, popraviti železnice v zahodni Srbiji, kar se jim je po večini že posrečilo.

Podaljšanje roka za donos prilog, ki so potrebne za dokaz prioritete pravice pri zglasitvah patentov, vzorcev in znamk. Naredba z dne 1. decembra 1915 določuje: Če je bil pri-glasitelj vsled vojnih dogodkov oviran, pravočasno donesti prioriteta dokazila za patentno zglasitev, je na prošnjo dovoliti prejšnje stanje kakor bi ne zamudil roka.

Kedaj zapade pravica do remuneracije po sotrudniškem zakonu. Neko obrtno sodišče se je ta mesec pečalo z naslednjo sporno zadevo. Privatni uradnik F. G. je bil pri neki delniški družbi nastavljen kot korespondent, nazadnje z mesečno plačo 325 K. Ta je tožil firmo na plačilo delne remuneracije, ki mu pripade za čas od 1. oktobra 1914 do 30. aprila 1915, v znesku 189 K. Svoj zahtevek je vtemeljeval s tem, da je, čeprav se ob nastopu službe ni nič dogovoril glede remuneracije, dobil v prvem letu remuneracijo po 250 K in v naslednjih letih po višini vsakočasne letne plače. Firma pa remuneracije za čas od 1. oktobra 1914 do 30. aprila t. l., v kateri dobi se je službeno razmerje sporazumno končalo, ni hotela izplačati. Zastopnik firme je oporekal obveznost za izplačilo remuneracije tožitelju, ker je obratno leto 1914/15 izkazalo pasivno bilanco in ker tožitelj ni ugodil zahtevam, ki so se nanj stavile. Končno pa zahtevek tudi še ni zapadel, ker upravni svet še ni oklepal glede remuneracij. Tožitelj je pa nasproti vgotavljal, da je zahtevek po sotrudniškem zakonu zapadel z dnevom, ko se je službeno razmerje razdrlo. Tožbeni zahtevek se je za zdaj zavrnil, in sicer z vtemeljivijo, da dospejo po pravilih tožene delniške družbe remuneracije uradnikov šele takrat v izplačilo, ko bo upravni svet o tem sklepal, v oni seji, ko se bo odobrila bilanca. Čeprav določuje § 29 sotrudniškega zakona, da zapadejo delojemalcu pristoječi zahtevki, k katerim spadajo tudi remuneracije, z dnem, ko se razdere službeno razmerje, vendar velja to določilo le za slučaj, če je bil delojemalec brez zakonitega vzroka odpuščen.

Društvene vesti.

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejme se: 1 kontorist, 1 potnik, 6 pomočnikov mešane stroke, 6 pomočnikov špecerijske stroke, 1 pomočnik špecerijske in železninske stroke, 2 pomočnika železninske stroke, 1 pomočnik manufakturne stroke, 2 pomočnika modne stroke, 4 kontoristke, 2 blagajničarki 17 prodajalk, 17 učencev in 8 učenk. Službe išče: 10 pomočnikov, 12 kontoristk, 26 prodajalk, 2 učenca in 6 učenk. Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

Delniška glavnica K 6.000.000.

Rezervni fond okoli K 300.000.

JADRANSKA BANKA, FILIJALKA V LJUBLJANI

Šelenburgova ulica šte. 7 (nasproti glavne pošte).

Kupuje in prodaja: vrednostne papirje, rente, obligacije, zastavna pisma, prioritete, delnice, srečke itd. — Valute in devize. — Predujmi na vrednostne papirje in blago ležeče v javnih skladiščih. Promese k vsem žrebanjem.

Menjalnica.

:: Vloge na knjižice od dneva vložitve ::

4 1/2 %

do dneva dviga, rentni davek plačuje banka iz svojega. — Na tekoči in žiro-račun po dogovoru. — Živahna zveza z Ameriko. — Akreditivi.

Centrala v Trstu.

Eskomptuje: menice, devize in fakture. Zavarovanje vrednostnih papirjev proti kurzni izgubi. — Revizija žrebanja srečk itd. brezplačno. — Stavbni krediti. — Rembours-krediti. — Borzna naročila. Inkaso.

Filialka v Opatiji.

Trgovina
s špecerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja

vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Delniška glavnica K 8.000.000.— Rezervni zaklad K 800.000.—

Zamenjava in eskomptuje

izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavcije.

Eskompt in inkasso menic. — Borzna naročila.

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

4 1/2 % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Priporočamo našim gospodinjam **pravi : FRANCKOV :**
kavni pridatek s tovarniško znamko : kavni mlinček :
iz zagrebske tovarne.

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za kavne surogate v Ljubljani

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVC

trgovina z manufakturnim blagom in krojaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorci na zahtevo poštne prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo, naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin na oglase v našem listu. „Slovenski trgovski Vestnik“ mora postati ognjišče organizacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica.

Denarnega prometa koncem leta 1914	K 740,000.000.—
Vlog	„ 44,500.000.—
Rezervnega zaklada	„ 1,330.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 %

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**